

Soedarsono

SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG LAMPAHAN MINTARAGA (BUKU II)

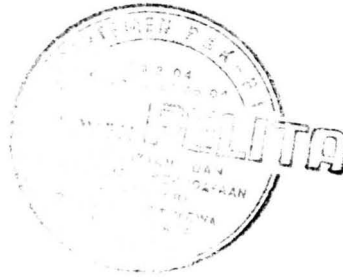
orat
an

899.222

SOE

S

**SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
LAMPAHAN MINTARAGA
(Buku II)**

Milik DEPDIBUD
Tidak diperjual belikan

**SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
LAMPAHAN MINTARAGA
(Buku II)**

Oleh :
Soedarsono

**PROYEK PENELITIAN DAN PENGAJIAN
KEBUDAYAAN NUSANTARA (JAVANOLOGI)
DIREKTORAT JENDERAL KEBUDAYAAN
DEPARTEMEN PENDIDIKAN DAN KEBUDAYAAN
YOGYAKARTA, 1986**

DAFTAR ISI
Buku II

I. Kagungan-Dalem Serat Pocapan Ringgit Tiyang Lampahan Mintaraga, Butul 1 Dinten	1
II. Kagungan-Dalem Serat Pocapan Ringgit Tiyang Lampahan Bomatara, Butul Tiga Dumugi Kawan Dinten	207

**I. KAGUNGAN-DALEM SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
LAMPAHAN MINTARAGA, BUTUL 1 DINTEN
(5 - 11 - 1867 A.J; 17 - 1 - 1937 A.D.)
(Kraton Yogyakarta MS W.D.4)**

**I. KAGUNGAN–DALEM SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
LAMPAHAN MINTARAGA, BUTUL 1 DINTEN
(5 – 11 – 1867 A.J; 17 – 1 – 1937 A.D.)
(Kraton Yogyakarta MS W.D.4)**

1 PENDANGON

ATURAN

JEJER DWARAWATI,
GANGSA AYAK–AYAKAN, REP.
KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

(1)

Gandhang gandhang

– Èh, èh, bocah ing Dwarawati.

Kanca nyutra

– Kula, kula, kula.

– Ndhodhok ya ndhodhok, Kangjeng

Dèwaji miyos siniwaka.

– Sendika.

– Glèdhègan lor wétan lawangé

inebna.

– Sendika.

– Jaganegara apa wis caos.

– Sampun.

– Ancak abing sujèn kayu areng

apa wis caos.

– Caos.

– Gabah pananing berkutut apa

wis caos.

– Caos.

2 – Walang pakaning gemak apa
wis caos.

– Caos.

– Brondong pakaning iwak apa

wis caos.

– Caos.

– Kangkung pakaning gramèh apa
wis caos.

– Caos.

– Sega golong pecel pitik
jangan menir pakanku dhéwé
apa wis caos.

– Sampun

– Kebat ladèkna.

– Sendika.

GANGSA GESANG, REP.
KANDHA.

(2)

Dwarawati

– Udawa.

Udawa

– Kurnoknon.

– Sira majua sakancanira
Dwarawati kabèh.

– Inggih dhateng sendika.

– Apa déné sira kulup Sencaka,
adhi Riya Sencaki.

3

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Sira majua.

– Inggih dhateng sendika.

Udawa

– Hi hi, kanca Dwarawati.

Punggawa sareng

– Kula kula kula.

– Timbalan dalem kakarsakaken
majeng sedaya.

– Nggèh sendika.

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON, KAWIN.
(3)

Dwarawati

– Udawa.

Udawa

– Kurnoknon.

- Aja dadi marasé atinira,
sira ingsun timbali ana
ngarsaningsun.
- Kurnoknon non Kangjeng Déwaji.
Sareng kula tampi dhawuh timbalan dalem kados aningali clèrèt, boten priksa sangkanipun gelap, kados tinebak ing sima lepat, wonten ing jawi, sanget kuwatosipun manah kula, sareng wonten ing ngarsa-dalem, boten gadhah manah ingkang kumarasan. Kurnoknon.
- La iku apa mulané Udawa,
déné sira ana ing jaba,
banget kuwatiré atinira,
awusana ana ing ngarsaningsun, ora duwé ati ingkang kumarasan.
- Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, mila sapunika, kula upamèkaken, abdi-dalem alit, ingkang sami kapatrapan adedosan, dosa sakit sayogi Kangjeng Déwaji ingkang nyakitana, dosa pejah, sayogi Kangjeng Déwaji ingkang amejahana, éwa semanten yèn Kangjeng Déwaji, kersa mundhut pejah gesangipun abdi-dalem pun Udawa, boten énjing siyang pantara dalu, sampun kumurep wonten ngabyantara-dalem, kurnoknon.
- Apa mengkono Udawa.
- Kurnoknon Kangjeng Déwaji inggih.
- Eh em, munduran kaya wong adedosan, aturira ana ing ngarsaningsun, iya uwis ingsun trima, olèhira njunjung njunjung kepraboningsun, mulané sira ingsun tim-

- bali, aja sira nyana. yèn bakal tanpa dadar pelèlèr ing-sun, dodot kang pera siginé,
- 6 sabuk kang dawa ubeté, lir-na tumbak keris kang pra-yoga anggoné, kaya ora pi-san-pisan, adoh lintang luku sawat abalang kayu.
- Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, sajarahing angin-angin, saglugut-ing kolang kaling, juwawut pinara sakethi, sapucuking ambetan, tilema saliyepan, kados boten supena yèn ngadhang-adhanga kucah-dalem. boten lintang amung nyenyadhong sakersa-dalem, kurnoknon.
  - Apa mengkono Udawa.
  - Kurnoknon. Kangjeng Déwaji ing-gih.
  - Udawa.
  - Kurnoknon.
  - Mulané sira ingsun timbali, kancanira ing Dwarawati akèh, kang nom sira ya ana, kang tuwa sira ya ana, sapa prayogané, ingkang babadana atèningsun kang arung-kut, angajuma atèningsun kang aruwet, amadhangna atèningsun kang apeteng, kejaba amung sira.
  - Manapa mekaten Kangjeng Déwaji.
  - Udawa iya.
  - Non Kangjeng Déwaji. suka kajorowa talingan kula, saking dèrèng cekapipun abdi-dalem pun Udawa. boten saged anampèni ingkang dados lelungid-dalem. kurnoknon.

- Apa mengkono Udawa.
  - Udawa.
  - Mulané sira ing sun timbali, kaya kepriyé kancanira ing Dwarawati, olèhé padha anggolèki, samurcané kaipé
- 8 Madukara, apa ya ketemu, apa ya oraa.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– Kurnoknon.

– Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, kanca kula ing Dwarawati, sampun kula sebar se-daya, anggènipun ngupadosi samurcanipun rayi-dalem Radèn Janaka, boten saged kepanggih, klampahan dipun-padosi, njajah désa milang kori, njala paningal, ngebo lelaku, jurang lebet dipun-dhaki, redi inggil dipun inggahi, wana peteng dipun-sasak, guwa samun dipun lebeti, meksa boten saged kepanggih, rayi-dalem Radèn Janaka, kurnoknon.

– Apa mengkono Udawa.

KANDHA,

LAGON JUGAG.

(4)

- 9 – Eh em, kadangé pun kakang kaipé, kaipé, baya menyang ngendi parané. déné digolèki nganti njajah désa milang kori, njala peningal, ngebo lelaku, ora bisa ketemu, apa ya uwisa sirna seka marcapada, kaipé, kaipé. Udawa.

– Kurnoknon.

– Yèn kaya mengkono Udawa.

– Kangjeng Déwaji inggih.

ingsun bakal utusan menèh,
anggolèki kaipé Madukara.
sapa prayogané kang ingsun
utus.

– Udawa iya.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

10

– Non Kangjeng Déwaji. abdi-dalem ing Dwarawati kathah ingkang nèm inggih wonten ingkang sepuh inggih wonten, senadyan abdi-dalem pun Udawa piyambak, manawi badhé kautus ngupadosi rayi-dalem Radèn Janaka, inggih dhah-teng sendika.

– Apa mengkono Udawa.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– Iya Udawa, yèn ingsun anglakonana wong kang kaya sira, dadi kerowanen ngarep, kasepèn buri.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Udawa iya.

KANDHA,
GONGSA PLAJARAN, REP.
(5)

Gandhang-gandhang

– Èh, èh bocah ing Dwarawati.

Kanca Nyutra

– Kula kula kula.

– Apa kang dadi gègèring jaba,
apa ana gajah medhot seka wantilan.

11

– Boten.

– Apa ana macan ucul seka krangkèng.

- La apa kang dadi gègèring jaba.
  - Sapa kang dadi tamu-dalem, seka ngendi pinangkané. lan sapa jenengé.
  - Yèn kaya mengkono, andhegna ing jaba, dadi atur.
- Boten.
  - Inggang dados gègèripun jawi, Kangjeng Déwaji ketamuan.
  - Wondéné ingkang dados tamu dalem, utusan saking nagari Ngamarta, wasta Radèn Gathutkaca.
  - Nggèh sendika.

GANGSA GESANG, SUWUK.

(6)

Udawa

12

- Non Kangjeng Déwaji, kula nyatosi priksa, dhumateng Kangjeng Déwaji, yèn sapunikanipun, Kangjeng Déwaji ketamuan.
- Dwarawati*
- Apa mengkono Udawa.
  - La sapa kang dadi dhayoh ing sun, seka ngendi pinangkané. lan sapa jenengé.
  - Apa mengkono Udawa.
  - Yèn kaya mengkono Udawa, aja kasuwèn ana ing jaba, inggal sira timbalana.
- Kangjeng Déwaji inggih.
  - Kurnoknon Kangjeng Déwaji, wondéné ingkang dados tamu-dalem, utusan saking nagari Ngamarta, déné ingkang dipun-utus, putra-dalem piyambak, Radèn Gathutkaca.
  - Kangjeng Déwaji inggih.

- Udawa iya.
- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.
- Inggih dhateng sendika.

13 *Udawa*

- Hi, hi, kanca Dwarawati.
- Kalih sareng*
- Kula kula.
- Timbalan-dalem ndikakaken nimbali Radèn Gathutkaca.
- Nggèh sendika.

LAGON JUGAG.

(7)

Kalih sareng

- Non Radèn, Radèn ngendikan Kangjeng Déwaji.
- Gathutkaca*
- Aku ngendikan.
- Radèn inggih.
- Iya matura sendika.

KANDHA,

GENDHING GIRANG-GIRANG, REP.

(8)

Dwarawati

- Kulup Gathutkaca.
- Gathutkaca*
- Kurnoknon.
- Sira majua.
- Inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON WETAH.

(9)

14 *Dwarawati*

- Bagéya kulup Gathutkaca, sa-
tekanira, ana negara Dwarawati.

Gathutkaca

- Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Uwa, ingkang rumentah dhateng kula, kula cencang sapucuking réma, kula petak ing mustaka, mbeléra dhateng prenaja dadosa rah daging kayuwanan, sih panakramanipun Kangjeng Uwa, ingkang rumentah dhateng kula.

Sencaka

- Kasedhahan panakrama adhimas Gathutkaca sadhateng - ipun adhimas, wonten ngarsanipun Kangjeng Rama.

- Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun kakangmas Sencaka, ingkang rumentah dhateng kula.

Sencaki

- Aturan panakrama anggèr
- 15 Gathutkaca, sarawuhipun anggèr, wonten ngarsanipun kaka Prabu Dwarawati.

- Inggih dhateng katedha, sih panakramanipun paman Riya Sencaki, ingkang rumentah dhateng kula.

Dwarawati

- La sira kulup Gathutkaca, kelakon tumeka ana ngarsaningsun, apa lakonira dhéwé, apa diutus yayi Prabu Ngamarta, utawa sudarmanira, yayimas ing Jodhipati.

- Kurnoknon, non Kangjeng Uwa, Kangjeng Uwa andangu, lampah kula setindak, ambegan kula sake-sodan, keteg kula sademi, katenta

lampah kula piyambak dédé. kula dhapur dipun utus. dhumateng Kangjeng Uwa Aji ing Ngamarta.

16— Apa mengkono kulup.

— La diutus apa, matura sira matura.

— Iya banget panedhaku.

— Iya banget panrimaku.

— Apa mengkono kulup.

— Yèn kaya mengkono kulup. sira matura wakira yayi Prabu Ngamarta, iya ingsun lek-sanani kresané yayi Prabu Ngamarta, nimbali marang ingsun, ingsun bakal tindak menyang negara Ngamarta sadina iki, ananging ingsun ora bisa mbarengi lakunira. sira mangkata dhisik.

— Kangjeng Déwaji inggih.

— Inggih dhateng sendika. Non Kangjeng Uwa, ingkang rumiyin. kula dipun utus, nyaosaken pangabektinipun rayi-dalem Kangjeng Uwa Aji ing Ngamarta, katura Kangjeng Uwa Prabu.

— Utawi pangabektènipun rayi dalem Kangjeng Rama, katura Kangjeng Uwa Prabu.

— Kaping kalihipun, kula dipun utus Kangjeng Uwa Aji ing Ngamarta, yèn sapunikanipun. Kangjeng Uwa Prabu dipun aturi tindak dhateng nagari Ngamarta sadinten punika, mila sapunika. rayi-rayi-dalem, sami sanget anggènipun nandhang sungkawa, awit saking samurcanipun rayi-dalem pamanmas Madukara.

— Kangjeng Uwa inggih.

– Kulup iya.

18

KANDHA.

– Iya kulup, ingsun nyangoni
basuki marang lakunira.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA.

(11)

Dwarawati

– Udawa.

– Sira padha berdandanana,
sasumektaning ngayuda, sa-
kancanira Dwarawati kang
separo, mulané mengkono,
19 ingsun kersakaké ndhèrèk,
tindakingsun menyang naga-
ra Ngamarta, wondéné kang
ingsun kersakaké tunggu
nagara, si Tumenggung Dru-
wajaya, sakancané Dwara-
wati separo.

– Udawa iya.

– Apa déné sira kulup Sencaka,
adhi Riya Sencaki.

– Menapa mekaten Kangjeng Uwa
Prabu.

– Inggih dhateng sendika.

(10)

– Non Kangjeng Uwa, yèn sampun
rampung timbalanipun Kangjeng
Uwa, Kangjeng Uwa kantuna pi-
narak, jeng manggiha suka, kula
nyuwun lilah-dalem pamit, kula la-
jeng badhé ndumugèkaken lam-
pah, ndikakaken ngupadosi pa-
manmas ing Madukara.

– Inggih dhateng anuwun.

Udawa

– Kurnoknon.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Inggih dhateng sendika.

Kalih sareng

— Kurnoknon.

— Sira ya semono manèh, padha berdandanana. sasumektaning ngayuda. mulané mengkono, sira padha ing-sun kersakaké ndhèrèk menyang negara Ngamarta, nanging padha mangkata dhisik. sabab ing-sun arep laku kedéwan baé.

— Kurnoknon inggih dhateng sendika.

20 KANDHA,
GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG.

(12)

Keparakan

— Ki Patih timbalan-dalem.

— Nedha Nyai Lurah. ijengandika ndhawuhaken.

GANGSA REP.

— Ki Patih timbalan-dalem. jengandika kakarsakaken tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakanca ijengandika Dwarawati ingkang sepalih.

— Nggèh sendika.

— Yèn wonten waos abrit, ndikakaken ngawisi.

— Nggèh sendika.

— Yen wonten landhéyan bu-buken, ndikakaken nyantuni kajeng janglot walikukun.

— Nggèh sendika.

21 — Manawi wonten sanjata ru-jat ricikipun, ndikakaken ndandosi.

- Utawi malih ki Patih timbalan-dalem, ijengandika ndikakaken ngrumiyini, nganthi wadya Dwarawati ingkang sepalih.
- Nggèh sendika.
- Wondéné ingkang kakarsakaken tengga nagari Kyai Tumenggung Druwajaya, nganthi wadya Dwarawati ingkang sepalih.
- Nggèh sendika.
- Nggèh sampun Ki Patih.
- Nggèh sumangga.
- Nggèh sendika, sampun rampung Nyai Lurah.
- Nedha sami unkur-ungkur.

GANGSA GESANG, DHAWAH AYAK-AYAKAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON, KAWIN (GURISA).
(13)

22 *Dwarawati*

- Bocah wadon.
- La iki apa mulané bocah wadon, kagungan ingsun kali larangan cilik temen iliné.
- Apa mengkono bocah wadon.
- Iya senajan mengkonoa, aja banget-banget bae, sabab kagunganingsun klangenan iwak, padha pating kalènggèk.
- Keparakan*
- Kula nuwun Kangjeng Déwaji.
- Kula nuwun Kangjeng Déwaji, mila kagungan-dalem lèpèn awisan alit iledipun, dipunpendhet abdi-dalem kanca ngajeng, kadamel ngelebi, kagungan-dalem alun-alun.
- Kula nuwun inggih.

- Kula nuwun inggih dhateng sendika.
- 23 — Karo sira ndhawuhana bocah ing sun penandhon kemit bumi, kagungan ing sun pethètan, kang padha rompyoh-rompyoh godhongé. iku sira dhawuhana ngrampasi kabèh.
- Kula nuwun inggih dhateng sendika.
- Karo sira ndhawuhana bocah ing sun kenèk gamel sрати, titihaning sun kuda rata dipangga, aja ana nganti kurang pakané.
- Kula nuwun inggih dhateng sendika.
- Karo sira lumebua ing kedhaton, matura nimas Ratu Jembawati, yèn ing sun kondur angedhaton.
- Kula nuwun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GENDHING NÈNÈS, REP.
24 KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

(14)

Keparakan

Pramèsuari

- Atur-atur apa bocah wadon.
- Kula nuwun Gusti, kula dipun utus raka-dalem, kakarsakaken maringi priksa, Kangjeng raka-dalem kondur angedhaton.
- Apa mengkono bocah wadon.
- Kula nuwun inggih.
- Yèn kaya mengkono bocah wadon, mara ta padha singkir singkirna.

– Kula nuwun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(15)

Jembawati

25

– Kula nuwun kaka Prabu, kula ngrumiyini kersanipun kaka Prabu, déné wiyos-dalem siniwaka sanès soban kelawan saben, wonten kersa-dalem punapa.

Dwarawati

– Iya nimas, yèn sira nung-sung werta, oleh ingsun miyos siniwaka béda soban kelawan saben, ora ta ingkang mau, ingsun nimbali si Udawa, utawa anakira si kulup Sencaka, adhi Riya Sencaki, apa déné bocah ing Dwarawati kabèh.

– Nimas iya.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Wangsul wonten kersa-dalem punapa, déné nimbali pun Udawa, kulup Sencaka, adhi Riya Sencaki, tuwin wadya Dwarawati sadaya.

26 – Iya nimas, mulanè mengkonno, ingsun mundhut priksa, marang si Udawa, bocah ing Dwarawati kabèh, olèhé padha nggolèki, samurcané kaipé Madukara.

– Nimas iya.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Wangsul aturipun pun Udawa kados pundi.

– Iya nimas, aturé si Udawa, bocah ing Dwarawati wis di-sebar kabèh, klakon digoleki, njajah désa milang kori, nja-

la paningal, ngebo lelaku, jurang jero diudhuni, gunung
27 dhuwur diunggahi, alas pe-
teng disasak, guwa samun
dileboni, meksa ora bisa ke-
temu, kaipé Madukara.

— Menapa mekaten kaka Prabu.

— Nimas iya.

KANDHA,

LAGON,

KANDHA,

(16)

— Eh em, kadangé pun kakang
Bratajaya, wis aja sira nangis,
puluh puluh kudu mengkono
lelakoné, wis kersaning jawata
kang linuwih, pemayangé marang
titah, balik sira amintaa kersaning
jawata ingkang lunuwih, bisa
unggul yudané bojonira. yayimas
Madukara, bésuk yèn prang
brangtayuda jayabinangun,
Bratajaya, Bratajaya, wis aja
sira nangis. Nimas Ratu Jembawati.

Jembawati

— Kula nuwun kaka Prabu.

28— La iki nimas, ora antara suwé,
ingsun tumuli kedhayohan.

— Menapa mekaten kaka Prabu.

— Nimas iya.

— Sinten ingkang dados tamu-dalem.

— Wondéné ingkang dadi dhayoh-ingsun,
iya anakira dhéwé, si kulup
Gathutkaca.

— Wangsul lampahipun pun kulup
Gathutkaca, dipun utus punapa,
kaliyan yayi Prabu Ngamarta.

— Iya nimas, wondéné lakuné
anakira si Gathutkaca, di-

utus yayi Prabu Ngamarta,
ngaturi panjenenganingsun,
tindak menyang nagara
Ngamarta.

– Wangsul ingkang dados kersa-dalem kados pundi.

– Iya nimas, wondéné kang
dadi kersaningsun, ingsun
29 iya bakal tindak sadina iki.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Nimas iya. La iku nimas, sira
ndhawuhana, bocah gandhèk
pasaréyan, angresiki sanggar
palanggatan, sarta angobong
dupa, ingsun arsa muja semadi.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Nimas iya.

– Inggih dhateng sendika.

Jembawati

– Bocah wadon, bocah wadon.

Keparakan

– Kula nuwun Gusti.

– Timbalan-dalem ndikakaké
ngresiki sanggar pelanggatan,
sarta ndikakaké ngobong
dupa, kaka Prabu arsa muja
semadi.

– Menapa mekaten Gusti.

– Bocah wadon iya.

30

– Inggih dhateng sendika.

Dwarawati

– Yèn kaya mengkono nimas, ayo
aja kelayatan.

Jembawati

– Kula nuwun inggih dhateng sumangga.

LAGON,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
KAWIN GURISA.

KANDHA,
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
 KANDHA,
 GENDHING GOLONG, REP,
 KANDHA,
 GANGSA GESANG, SUWUK, KAWIN GURISA.
 (17)

Sencaka

– Paman paman Udawa.

Udawa

– Kula nggèr.

– Kados pundi paman, angsal
 ijengandika sami berdandosan,
 sasumektaning ngayuda, sa-
 31 kanca ijengandika Dwara-
 wati ingkang sepalih, puna-
 pa sampun sami sumekta
 Paman.

– Non nggèr, anggèr andangu ang-
 gèn kula sami berdandosan, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Dwarawati kang sepalih, inggih sampun sami sumekta.

– Menapa mekaten paman.

– Anggèr inggih.

– Inggih lega manah kula yèn kados mekaten. Punapa déné ijengandika paman Riya Sencaki, angsal ijengandika berdandosan, sasumektaning ngayuda, punapa sampun sumekta paman.

Sencaki

– Non nggèr, anggèr andangu ang-
 gèn kula berdandosan, sasumektaning ngayuda, inggih sampun sumekta.

32 – Menapa mekaten paman.

– Anggèr inggih.

– Inggih lega manah kula yèn

kados mekaten. Punapa déné ijengandika paman Druwajaya, kersanipun Kangjeng Rama Aji, dipun-ker sakaken kantun tengga nagari, dipun-paringi kanthi wadya Dwarawati kang sepalih.

Druwajaya

– Non nggèr, inggih leres timbalanipun anggèr.

– La menika paman, ijengandika kang ngatos-atos, saboten wontenipun Kangjeng Rama, dipun-kados wonten Kangjeng Rama.

– Menapa mekaten nggèr.

– Paman inggih.

– Inggih dhateng sendika.

– Paman paman Udawa.

– *Udawa*

– Kula nggèr.

33– Sanget anggèn kula boten kadugi paman, murcanipun pamanmas ing Madukara, punapa inggih teksih apari-purna, punapa sampun binanjut ing déwa ingkang li-nangkung.

– Menapa mekaten nggèr.

– Paman inggih. Kados pundi paman Riya Sencaki, punapa boten leres kula.

Sencaki

– Inggih leres timbalanipun anggèr Sencaka. Inggih kakang Udawa, leres timbalanipun angger Sencaka, kula inggih semanten malih, sanget anggèn kula boten kadugi,

murcanipun kakangmas Janaka.
punapa inggih teksiha. punapa
sampun binanjut ing déwa ing-
kang linangkung.

Udawa

– Menapa mekaten adhi Riya
Sencaki.

– Kakang Udawa inggih.

34 – Inggih leres adhi Riya Sen-
caki.

Sencaka

– Paman Udawa. paman Riya
Sencaki.

Kalih sareng

– Kula nggèr.

– Kula sampun mireng swa-
ranipun bendhé Kyai Pan-
cajanya. sampun tamtu
Kangjeng Rama sampun
tindak, la menika paman,
saking kajeng kula, sampun
ngantos krumiyinan, rawuh-
ipun Kangjeng Rama, won-
ten nagari Ngamarta.

– Menapa mekaten nggèr.

– Paman inggih.

– Inggih leres timbalanipun anggèr.

– Yèn kados mekaten paman
Udawa, paman Riya Sencaki,
sumangga sampun kelayat-
an.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, SUWUK.

(18)

35 *Gathutkaca*

– I hi, lega temen rasaning
atiku, uwa Prabu Dwarawa-
ti, banjur kersa tindak me-
nyang nagara Ngamarta sa-

dina iki, yèn kaya mengko-
no, aku arep nutugaké kang
dadi lakuku, anggolèki pa-
manmas Madukara, wondé-
né lakuku, becik dak metu
ing jumantara baé, ngiras
njaga pakéwuhing gegana.

KANDHA,
KAWIN, MURYANI BUSANA,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING LAYU–LAYU, REP.

(19)

Éndra

– Déwantaka.

Déwantaka

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

36 – Kita mangarsaa anrapsila,
miwah para yang-yang ing
Ngéndrabuwana kapyá.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Lawan kita yoga ulun Sreng-
gani déwa, Citragana.

Kalih sareng

– Ulun Kangjeng Rama Sangywang
Bathara Éndra.

– Kita samya mangarsaa anrapsila.

– Ulun inggih dhateng sendika.

Déwantaka

– Hi hi adhi Déwamadhendha.

Déwamadhendha

– Ulun Sangywang Déwantaka.

– Wedharing sabda Sang-
ywang Bathara, kita tuwin
para yang-yang ing Ngén-
drabuwana kapyá, samya ki-
nèn mangarsa nrapsila.

– Ulun inggih dhateng sendika. Hi hi para yang-yang ing Ngéndrabuwana.

Wadya sareng

– Ulun Sangywang Déwamadhendha.

– Wedharing sabda Sangywang Bathara, kita samya kinèn mangarsa nrapsila.

37

– Ulun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON, KAWIN.

(20)

Éndra

– Déwantaka.

Déwantaka

– Ulun Sangywang Bathara.

– Haywa dadya marasé tyas kita, kita ulun pinta suméwa, ing ngabyantara ulun.

– Ulun Sangywang Bathara, dupi ulun nampi wedharing sabda Sangywang Pukulun, kadya myat ing cancala, tan uning tekaping gundhala, lir tinebak ing sardula pituna, ywanten njawi tan liyan mung marasing driya, dupi mungwing ngabyantara Ywang Pukulun, nir maras rentenging tyas ulun.

38 – Apa mangkana Déwantaka.

– Paran baya Déwantaka, kita ywana ing jaba, tansah marasing driya, awusana anèng ngabyantara ulun,

– Sangywang Pukulun inggih.

temah nir sumelanging tyas
kita.

– Ulun Sangywang Bathara, prami-
la ing mangkya, saningga titahing
jawata, kang samya tinrapan sang-
saya winisésa, sayogi Ywang Pu-
kulun kang masésa, dosa laya,
Ywang Pukulun kang mrawasa,
ywan semangkya Ywang Pukulun,
yun mèt telenging laya pun Dé-
wantaka, tan kumedhap ing ratri
myang rina, mung sumungkem
ing ngabyantara Ywang Pukulun.

– Apa mangkono Déwantaka.

– Sangywang Pukulun inggih.

39 – Eh em, saningga tinraping
wasésa, weca kita ing nga-
byantara ulun, iya ulun tri-
ma, kita mahargya keprabon
ulun, miwah setya tuhu kita
mring ulun, marma kita ulun
pinta suméwa, hawya kira si-
nung sih dadar palèlèr ulun,
dodot kang pera siginya, lir
nasara curiga kang listya
anggonya, tan paja ywan
mangkana.

– Ulun Sangywang Bathara, sajarah-
ing maruta, sagluguting kolang-
kaling, juwawut pinara sasa, uda-
yèng ngambetan, liyep layaping
anéndra, ulun tan supena, ywan
mangayap wilasa Sangywang Pu-
kulun, tarlèn muhung ulun mèstu
karsanta ŷwang Pukulun.

– Apa mangkana Déwantaka.

– Ywang Pukulun inggih.

40 – Déwantaka.

- Ulun Sangywang Bathara.
- Marmanya kita ulun pinta suméwa, paran baya pawartanya titah ing marcapada, si Bomatara dènya suwala bitutama, lan kadang wangsanya priyangga.
- Ulun Sangywang Bathara, ulun myarsa pawarta, pun Bomatara nemahi pralaya, déning wayah Pukulun Bathara Kresna.
- Apa mangkono Déwantaka.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Kalamun mangkana, yitmaning Rambut Julung, apa baya nukma mring si Winatakwaca, kalamun sanyata iku
41 wigya anenangi harda murkaning driya, pesthi ing tembé ana rok bandawala ngayuda.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- Déwantaka iya.
- Ulun Sangywang Bathara. Ulun myarsa tembang rawat-rawat, mundrèng sinambiwara, lamun ing mangkya pun Winatakwaca, arsa meminta mring jawata, ayun anggarwa Dèwi Supraba.
- Apa mangkana Déwantaka.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Kalamun mangkana, kita kang prayitna, siyagaa ing ngayuda, miwah para yangyang jawata ing Ngéndrabuwana, manawa si Winata-

kwaca, prapta ing ratri
myang rina, kita haywa
ngantya kuciwa.

– Punapa mangkana Sangywang
Pukulun.

42 – Déwantaka iya.

– Pukulun inggih dhateng sendika.

– Miwah kita yoga ulun Sreng-
ganidéwa, Citragana, dèn-
samyā prayitna, siyagaa ing
ngayuda, marmanya mang-
kana, ywan si Winatakwa-
ca, prapta ing ratri myang
rina, kita haywa ngantya ku-
ciwa.

Kalih sareng

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(21)

Éndra

– Kita panihanya raseksa se-
karonya, tekap kita ana
ngarsa ulun.

Kalih sareng

– Kula non inggih dhateng ka-
suwun, sih panakramanipun
Sangywang Bathara Éndra, ing-
kang rumentah dhateng kula.

43

– La kita raksasa, tumekap
ana ngarsa ulun, sapa aran-
ta, lan saka ngendi pinangka
kita.

Mamangdana

– Kula non, Ywang Pukulun, Ywang
Pukulun andangu, kula denawa
saking nagari Ngimatata, wondé-

né nama kula pun diktya Mamangdana, déné pun adhi punika nama nipun diktya Amonggarba.

- La kita mamangdana, kelakyan tumekap ana ngarsa ulun, apa laksita kita priyangga, apa ana kang nyundaka marang kita, mara kita wecaa mring ulun.
- 44
- Kula non, Ywang Pukulun, Ywang Pukulun andangu lampah kula setindak, ambegan kula sakesodan, ketek kula sademi, katenta lampah kula piyambak dédé, kula dhapur dipun-utus, Gusti kula ingkang jumeneng nata, wonten nagari Ngimataka, ajujuluk Prabu Winatakwaca.
- La dinuta apa mring gusti kita Prabu Winatakwaca, mara kita wecaa.
- Iya ulun trima.
- 45
- Kula non inggih dhateng sendika, kula non Ywang Pukulun, ingkang rumiyin, kula dipun-utus nyaosaken pangabektinipun Gusti kula katura Ywang Pukulun.
- Kaping kalhipun, kula dipun-utus, nyaosaken pangebun-ebun énjing, anejawah sonten, katura Ywang Pukulun.
- Apa mangkana Mamangdana.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Dadya suwadinya kita iku dinuta anglamar.
- Sangywang Pukulun inggih.
- La kang linamar sapa.
- Kula non Ywang Pukulun, wondé-

né ingkang dipun-lamar Gusti kula, tiyang sanès dédé, inggih mus-thikaning swarga, akekasih Sang-dyah Retna Supraba, badhé dipun-agem tetimbangan mukti wonten nagari Ngimataka.

— Apa mangkana Mamangdana.
— Sangywang Pukulun inggih.

— Iya Mamangdana, bab pamintanya Gusti kita, ulun dantan mahywakaké karena Gusti kita, wus sinung pramèswari widadari tetelu.

— Menapa mekaten Sangywang Pukulun.

46— Mamangdana iya.

— Kula non, Ywang Pukulun, dhawhipun Gusti kula, klilan boten klilana, meksa ndikakaken nyuwun.

KANDHA,
KAWIN GURISA.
(22)

Srengganidéwa

— Ih hi, ora talah si Mamangdana, wecananya ana ngarsanya Kangjeng Rama, ngumbar swara tanpa reringa, nyanyak amurang krama, yaksa tan wruh ing tata, apa kang dinuta kang kurang praja, apa kang nyundaka kang kurang wewéka.

Mamangdana

— É haé, pongcorot bangkong pincang cèlèng bèlès, jawata sapa jenengmu.

— Kita tanya marang ulun.

- Iya.
- 47 — Ulun yoganya Sangywang
Bathara Éndra, aran Sang-
ywang Srengganidéwa, ih hi.
- Srengganidéwa jenengmu.
- Iya.
- É haé, la oraa Srengganidéwa, ce-
lathumu sawetu-wetuné baé, apa
aku kowé kira wedi karo déwa,
senajan kowé ana dhangkamu
aku mangsa wediya.
- Babo Mamangdana, ngang-
go nungkak krama, apa kita
wani lawan ulun.
- Sing takwedèni apamu.
- Krasa déning tangan ulun.
- Iya jajalen.
- GANGSA PLAJARAN, REP.
(23)
Éndra
- Lo lo mengko ta mengko yo-
ga ulun Srengganidéwa, kita
haywa keladuk ketompa,
mara kita nrapsilaa apa dé-
né kita Mamangdana, iya
48 mangkana uga, mara kita nrapsila.
- Kalih sareng*
— Inggih dhateng sendika.
- GANGSA GESANG, SUWUK.
(24)
Mamangdana
- Kula non, Ywang Pukulun, bab
lampah kula kados pundi.
- Éndra*
- Iya Mamangdana, kita mung
saderma dinuta, prayoga ki-
ta muliha, wecaa marang
gusti kita, si Winatakwaca,
kadya weca ulun ing ngarsa.
- Menapa mekaten Ywang Puku-

Mamangdana iya.

KANDHA.

49

— Iya kita mangkata.

Amonggarba

— Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA.

(26)

Éndra

— Déwantaka yoga ulun, Sreng-
ganidéwa, Citragana.

50

— Salinggarnya prajaka seka
Ngimataka, kita siyagaa, sa-
sumektaning ngayuda, lawan
warga kita ing Ngindrabuwa-
na kapy, laju kita tumuruna
mring marcapada, pacaka
baris ana arga Sumèru, mar-
manya mangkana, manawa
cundakanya si Winatakwaca
tumeka ing rina kalawan ra-
tri, kita balèkna, kalamun
tan arsa laju kita lawana ing
ngayuda, wondéné ulun laju

lun.

— Inggih dhateng sendika.

(25)

Mamangdana

— Kula non Ywang Pukulun, yèn
sampun rampung timbalanipun
Ywang Pukulun, Ywang Pukulun
kantuna pinarak, jeng manggiha
suka, kula nyuwun lilah-dalem pa-
mit, mantuk matur Kangjeng Dé-
waji sadinten punika.

— Inggih dhateng sendika. Adhi
Amonggarba, daweg sami mun-
dur.

Tiga sareng

— Ulun Sangywang Bathara Éndra.

arsa mangarsa, nrapsila ma-
rang Junggringsalaka.

– Menapa mangkana Sangywang
Pukulun.

– Déwantaka, yoga ulun Sreng-
ganidéwa, Citragana iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GANGSA GESANG LAJENGAN, REP,
KANDHA.
GANGSA GESANG, REP.
(27)

Srengganidéwa

– Ih hi, Ywang Sukma Adi Lu-
wih, ora talah si Mamangda-
na, wecanya ana ngarsanya
Kangjeng Rama, ngumbar
swara tanpa reringa, iya lina-
wana ing ngayuda, mesthi
51 sirna déning ulun. ih hi.
Adhimas Citragana.

Citragana

– Ulun kakangmas Bathara Sreng-
ganidéwa.

– Ywan kadya mangkana adhi-
mas, ayo samya déntututi
laksitanya si Mamangdana,
ulun arsa nglawan, yudanya
si Mamangdana.

– Punapa mangkana kakangmas.

– Adhimas iya.

– Ulun inggih sumangga.

GANGSA GESANG, LAJENGAN, REP,
KANDHA.
(28)

Mamangdana

– Adhi Amonggarba.

Amonggarba

– Kula kakang Mamangdana.

- Sanget anggèn kula boten kadugi adhi, karsanipun Bathara Éndra, déné Dèwi Supraba, dipun-suwun dados garwanipun Kangjeng Déwaji, boten dipun-paringaken, boten wandé ing Ngéndrabuwana dados sungsang buwana balik.
- 52 – Menapa mekaten kakang.
- Adhi inggih. Kalih déné milih adhi, si Srengganidéwa, pangucapé sawetu-wetuné mawon, sampurna adhi ngalang-alangi. Srengganidéwa keprandangan déning kula.
- Menapa mekaten kakang.
- Adhi inggih.
- KANDHA. (29)
- Kakang Mamangdana.
- Kula adhi Amonggarba.
- Punika kula mireng swara, ngen-dhegaken jengandika kakang, kados swaranipun para jawata.
- Menapa mekaten adhi.
- Kakang inggih.
- Wangsul ingkang dados kajeng sampéyan kados pundi.
- 53 – Inggih kakang, ingkang dados kajeng kula, kakang kula aturi miré, kula ingkang methukaken.
- Punapa mekaten adhi.
- Kakang inggih.
- Inggih adhi ingkang ngatos-atos.
- Mangsi kadosa laré boten. Hèh hèh dewa iya dakendhegi.
- KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(30)

Amonggarba

— É haé, sapa déwa aranmu, déné wani-wani ngendhegaké kang dadi lakuku.

Subrangta

— Kita tanya marang ulun.

— Iya.

— Ulun déwa ing Ngéndrabuwana, aran Sangywang Subrangta, (gumujeng).

54

— Iya.

— Subrangta jenengmu.

— La oraa Subrangta, déné kowé ngendhegaké kang dadi lakuku, ana karepmu apa.

— Iya Amonggarba, marmanya ulun ngendhegaké, kang dadya laksita kita prayoga wurungna, kang dadya kawismayanya gusti kita Prabu Winatakwaca, dènya minta widadari Dèwi Supraba.

— É haé, embuh ora idhep, apa sagendhingmu taktadhahi.

— Amonggarba tan arsa kinarya tama. Amonggarba.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP,
55 KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(31)

— Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Amonggarba, Subrangta, endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara amuk.

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(32)

— É haé, Srengganidéwa maju sura madilaga.

Srengganidéwa

— Ih hi, iya ulun Amonggarba.

— É haé, la oraa Srengganidewa, déné kowé ngendhegaké kang dadi lakuku, ana karepmu apa.

56 — Iya Amonggarba, marmanya ulun ngendhegaké kang dadya laksita kita, prayoga wurungna, kang dadya kawismayanya gusti kita si Winatakwaca, dènya minta widadari Dèwi Supraba.

— É haé, embuh ora idhep, apa sagendingmu taktadhahi.

— Amonggarba tan arsa kinarya tama. Amonggarba.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(33)

— Alamak ywan kembaa, parunggulen ulun Srengganidéwa, Amonggarba, haywa gantya marngya asranga marngya, endya dalasa amuk.

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(34)

Mamangdana

— É haé, la oraa Srengganidéwa, nganggo kowé ngendhegaké kang dadi lakuku, ana karepmu apa.

57 *Srengganidéwa*

– Ih hi, iya Mamangdana, mar-
manya ulun ngendhegaké
kang dadya laksita kita, pra-
yoga wurungna, kang dadya
kawismayanya gusti kita si
Winatakwaca, dènya minta
widadari Dèwi Supraba.

– É haé, bojlèng blis lanat, jèg-jèg-
an wis ora patut Srengganidéwa.

– Apa abamu, ulun tiknyani
apa cahyana kita.

– Srengganidéwa.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(35)

– É haé, abot sanggané Srenggani-
déwa, lawas aku yuda gada ana
ing Ngimataka, ora olèh tandhing,
olèh tandhing saiki.

58

– Iya paksa wawanga, kita tan-
dhing Srengganidéwa, ulun
tigyani apa cahyana kita.

– Srengganidéwa.

– Apa.

– Tadhahana limpungku.

– Iya tamakna.

KANDHA.

(36)

– Srengganidéwa.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(37)

- Alamak ywan kembaa. pa-
runggulen ulun Srenggani-
déwa. Mamangdana, haywa
kita angoncatana. sida sirna
déning ulun.

59 KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, REP.

(38)

Citragana

- Pukulun kakangmas Srenggani
déwa, ulun waspaosaken, kakang
mas pacakara lawan pun Ma-
mangdana, kakangmas kadya
unggul yudanya.
- Iya kasinggihan adhimas,
ywanta hawya angoncatana
si Mamangdana, ulun duga
sirna déning ulun.
- Adhimas iya.
- Adhimas Citragana.
- Ywan kadya mangkana ayo
samyas nusul laksitanya ka-
kang Patih Déwantaka
mring marcapada, unggwa-
nya pacak baris, ana ing
ngarga Sumèru.

– Punapa mangkana kakangmas.

– Inggih kasinggihan wecananya ka-
kangmas.

– Ulun kakangmas.

- 60
- Punapa mangkana kakangmas.
  - Adhimas iya. Ywan kadya
mangkana adhimas, ayo
haywa kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, LAJENGAN, REP.

(39)

Mamangdana

- Adhi Amonggarba.

Amonggarba

– Kula kakang Mamangdana.

– La tujuné adhi, adhi énggal
tetulung, yèn ta sampuna
énggal tetulung, bokme-
nawi kedangon ingkang da-
dos lampah kula.

– Menapa mekaten kakang Ma-
mangdana.

– Adhi Amonggarba inggih.

– Inggih leres kakang Mamangda-
na.

61 – Yèn kados mekaten adhi su-
wawi sampun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON,

KANDHA,

GENDHING JURUDEMUNG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, REP.

(40)

Gandhang-gandhang

– Hi hi, bocah ing Ngimataka.

Nyutra

– Kula kula kula.

– Ndhodhok ya ndhodhok,
Kangjeng Déwaji miyos sini-
waka.

– Sendika.

– Glèdhègan lor wétan la-
wangé inebna.

– Sendika.

– Jaganegara apa wis caos.

– Sampun.

– Ancak abing sujèn kayu
areng apa wis caos.

– Caos.

– Gabah pakaning berkutut

- apa wis caos.
- 62 – Walang pakaning gemak
apa wis caos. – Caos.
- Brondong pakaning iwak
apa wis caos. – Caos.
- Kangkung pakaning gramèh
apa wis caos. – Caos.
- Sega golong pecel pitik ja-
ngan menir. pakanku dhéwé
apa wis caos. – Caos.
- Kebat ladèkna. – Sampun.
- Sendika.

GANGSA GESANG, DHAWAH BÉNDRONG, NGLANA,
TELAS NGLANA WANGSUL GENDHING JURUDEMUNG REP.
KANDHA,
NGUNGRUMAN.

(41)

Winatakwaca

- Supraba, katon ana mata
baé, wong ayu wong ayu, bé-
suk apa tumeka ana negara
- 63 Ngimataka, dakgawé tim-
bangan mukti, Supraba ayo
dakemban wong kuning mi-
ning-mining, wong ayu mlo-
ya-mlayu, katon ana mata
baé, (gumujeng), Supraba
adhiné pun kakang, menyan
séta sesangka purnama sada,
melok-melok wedanané ga-
wé brangta, jait nétra ses-
minta jayèng asmara, mung
ulaté kang gawé lara wige-
na. (gumujeng).

Patih Ngampah

– Non Kangjeng Déwaji, sanget panuwun kula, yèn Kangjeng Déwaji, sanget-sanget kasmaran wanodya, boten saé kedadosanipun, watekipun suda leksananipun, gonyèh kulitipun, bedhel ototipun, getas tosanipun, yèn Kangjeng Déwaji badhé kersa palakrama, mondhong widadari ing swarga ingkang wasta Dèwi Supraba. yèn teksih pun Bomakéndra, kados boten lepat, Déwaji, Déwaji, ih hi.

Winatakwaca

– É haé, Supraba adhiné pun kakang, sénthé arga wanita durung akrama, lara mara kajarah krungu pawarta, bahbu-bahbu, (gumujeng). Jodha jodha jora jodha, andheng-andheng ana satengah mata, gumandhul agawé lara, bok jenthul minthal minthul, daktutul cumeprul katutan manggul, (gumujeng). Nimas, katon ana mata baé, wong cèthi-cèthi cuwiri, ènthèng ginawa alihan, sun badhé akèh putrané, (gumujeng).

65 Yèn aku turu mlumah katon ana usuk-usuk, bok usuk, bok usuk, yèn aku turu mengkurep, katon ana waton, bok waton, bok waton, yèn aku turu miring katon ana geguling, daktubruk, klèru kucing, kucingé nyakar dhadhaku, adhuh hiyung, adhuh hiyung, (gumujeng).

- Pukpuk nangban, katong ka-
tu katang, kaleng kitang ka-
lang kawuk, endhas bang-
kong kang meruntus, (gu-
mujeng), sir gula ganthi, se-
manggi gundha wéwéhan,
telungané sing alaki, aja
ngambung pipi kiwa, sing
kiwa larangan déwa, aja
ngambung pipi tengen, sing
tengen larangan-dalem,
66 hempak hempi ngambung pi-
pi, hempak hempu ngam-
bung susu, hempak hem-
peng ngambung weteng,
hempak hempong ngam-
bung bokong, hempak hem-
puk ngambung empyak, (gu-
mujeng)

Saraita

– Ari kang Thukun.

– Iya kang Thukun.

– Beluk beluk mélot.

67

Togog

– Kula nuwun Kangjeng Déwaji, ki-
rang sakedhik kémawon. Saraita.

– Kurang sethithik baé.

– Hempak hempi ngambung pipi,
hempak hempu ngambung susu,
hempak hempeng ngambung we-
teng, hempak hempong ngam-
bung bokong, hempak hempuk,
hempak hempuk ngambung ca-
gak, (gumujeng).

Raja ngajeng sareng

– Kula non anak Prabu, sanget pa-
nuwun kula, yèn anak Prabu sa-
nget-sanget kasmaran wanodya,
boten saé kedadosanipun. wateki-

pun suda leksananipun, gonyèh kulitipun bedhel ototipun, getas tosanipun, yèn anak Prabu badhé kersa palakrama, mondhong putri Ngéndrabuwana, ingkang wasta Dèwi Supraba, yèn teksih pun uwa ing Nungsabarong, kados boten lepat, anak Prabu, anak Prabu, é haé.

Wiṅatakwaca

- E haé, Supraba, bésuk apa tumeka ana negara Ngimatata, dakgawé timbangan mukti, gayung tirta pangguhahing sumarsana, timbangana rujiting manah kawula, nggèr, nggèr, ayo dakpondhong, ayo dakgéndhong, (gumujeng), luru luru widara, widarané agi kembang, kembangé roncé-roncé, dikandhut ana kembené, mbrojol ana tapihé, dikandhut ana tapihé, yeng iyengté, si Supraba mbréné dhéwé, (gumujeng).

68

Raja wingking kalih sareng

- Ih hi, non yayi Prabu, sanget panuwun kula, yèn yayi Prabu sanget sanget kasmaran wanodya boten saé kedadosanipun, watekipun suda leksananipun, gonyèh kulitipun, bedhel ototipun, getas tosanipun, yèn yayi Prabu badhé kersa palakrama, mondhong putri ing swarga ingkang wasta Dèwi Supraba, yèn wonten kurdanipun Bathara Éndra, kula ingkang kadugi nempuh ing ngayuda, yayi Prabu, yayi Prabu, ih hi.

69

— Supraba, katon temen ana ing nétra, wong ayu, wong ayu wong ayu, lawé wlaka sastra kandheg ing ngukara, wenangena pun kakang ang-ranu pada, dodol gula kawining teksaka rodra, lali wongé ora lali tenagané, Supraba, ayo dakemban, ayo dakpanggul, (gumujeng), gemak gemak ucul ucul seka seka kurungan, lironana prawan loro, sing rompyohrompyoh sinomé, sing makah-makah jajané, sing menter-menter susuné, sing kétol-kétol brotolé, sing gampang platukané, (gumujeng).

70

Togog

— Saraita.

Saraita

— Ari kang Thukun.

— Pitik-pitik andhelik, andhelik ana kurungan, lironana prawan loro, trigangga, triguwès, (gumujeng).

— Beluk beluk bukung.

Patih jèngkèng

— Non Kangjeng Déwaji, sanget panuwun kula, yèn Kangjeng Déwaji, andumugèk-dumugèkaken ang-gènipun kasmaran wanodya, pun bapa Bomakéndra, suka dados woding ngayuda, putung kasawatna, remek kabandhemna, salebetipun pejah kula teksih purun, kaliyan déwa ing Kaéndran, Déwaji, Déwaji, ih hi.

Winatakwaca

— É haé, kaya wong édan gina-

71 wé, Bomakéndra aku iki.

- Non Déwaji, boten maiben. Kangjeng Déwaji teksih agung anèm. kagungan kersa dèrèng kaleksanan.
- Apa mengkono Bomakéndra.
  - Kangjeng Déwaji inggih.
- Apa wis suwé Bomakéndra, olèhmu sowan ana ngarep-anaku.
  - Kurnon Kangjeng Déwaji, sadanipun Kangjeng Déwaji Kasmaran wanodya, kula sampun sowan, wonten ing ngarsa-dalem, kurnoknon.
- Apa mengkono Bomakéndra.
  - Kangjeng Déwaji inggih.
- Yèn kaya mengkono, padha sira majua, sakancamu Ngimataka kabèh.
  - Kurnoknon inggih dhateng sendika.
- 72– Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, yayi Prabu.
  - Raja sekawan sareng*
  - Non anak Prabu.
- Inggih semanten malih, ijengandika sami majenga.
  - Inggih dhateng sendika.
- Bomakéndra*
- Hi hi, adhi Wiradha.
  - Wiradha*
  - Kula Ki Lurah.
- Timbalan-dalem ijengandika kakarsakaken majeng, sakanca ijengandika sedaya.
  - Inggih dhateng sendika. Hi hi, kancana Ngimataka.
- Punggawa*
- Kula kula kula.

– Timbalan-dalem padha ndikakaké maju kabèh.

– Sendika, (gumujeng).

GANGSA GESANG. SUWUK, LAGON, KAWIN.

(42)

Winatakwaca

– Bapa Bomakéndra.

73

Bomakéndra.

– Kurnoknon.

– Aja dadi atimu bapa, kowé taktimbali ana ngarepanaku.

– Kurnoknon.

KAWIN.

(43)

– Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, sareng kula tampi dhawuh timbalan-dalem, kados aningali clèrèt boten priksa sangkanipun gelap, kados tinebak ing sima lepat, wonten ing jawi sanget kuwatosipun manah kula, sareng wonten ing ngarsa-dalem, boten gadhah manah ingkang kumarsan, kurnoknon.

– La iku apa mulané Bomakéndra, déné kowé ana ing jaba, banget kuwatiré atimu, wusana ana ngarepanaku, ora duwé ati ingkang kumarsan.

74

– Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, mila sapunika kula upamèkaken kawula-dalem alit, ingkang kapatrapan adedosan, dosa sakit, sayogi Kangjeng Déwaji ingkang nyakitana, dosa pejah, sayogi Kangjeng Déwaji ingkang mejahana, éwa semanten, yèn Kangjeng

- Déwaji kersa mundhut pejah gesangipun abdi-dalem pun Bomakéndra, sampun énjing siyang pantara dalu, sampun kumurep wonten ngabyantara-dalem, kurnoknon.
- Apa mengkono Bomakéndra.
- Kurnoknon, Kangjeng Déwaji inggih
- 75 — Hem, munduran kaya wong adedosan, aturmu ana ngarepanaku, iya wis daktrima, olèhmu njunjung keprabonku, lan setya tuhumu menyang aku, mulané kowé dakundang, aja kowé nyana, yèn bakal tanpa dadar pelèlèrku, dodot kang pera siginé, sabuk kang dawa ubeté, lirna tumbak keris kang prayoga anggoné, kaya ora pisan-pisan adoh lintang luku, sawat abalang kayu.
- Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, sajarahing angin-angin, saglugut-ing kolang-kaling, juwawut pinara sakethi, sapucuking ambetan, tilema saliyepan, kados boten supena, yèn ngadhang-adhanga kucah-dalem, boten lintang amung anyenyadhang ing sakersa-dalem, kurnoknon.
- 76 — Apa mengkono Bomakéndra.
- Kurnoknon, Kangjeng Déwaji inggih.
- Bapa Bomakéndra.
- Kurnoknon.
- Mulané kowé dakundang, kaya kepriyé olèhmu tata-

tata, bakaling bojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, sakancamu Ngimataka kabèh, apa ora ana kekurangané.

— Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, anggèn kula tata-tata, badhé ambojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, sakanca kula ing Ngimataka sedaya, inggih boten wonten kekiranganipun, kurnoknon.

77

— Iya lega atiku yèn kaya mengkono. Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu, yayi Prabu.

Raja sekawan sareng

— Non anak Prabu.

— Inggih semanten malih, kados pundi angsal ijengandika sami tata-tata, badhé ambojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, punapa boten wonten kekiranganipun.

— Non anak Prabu, anak Prabu andangu, anggèn kula tata-tata badhé ambojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, inggih boten wonten kekiranganipun.

— Inggih lega manah kula yèn

78 kados mekaten. Bomakéndra.

Patih

— Kurnoknon.

— Mara dugaanen lakuné si Mamangdana, karo si Amonggarba, dakutus menyang Ngéndrabuwana, angebun-ebun ésuk, angudan soré.

nyuwun Dèwi Supraba, apa
iya olèh gawé. apa iya oraa.

— Non Kangjeng Dèwaji, kula kaker-
sakaken ndugi, lampahipun pun
Tumenggung Mamangdana, kali-
yan pun Tumenggung Amonggar-
ba, kados inggih angsal damel.

— Apa mengkono Bomakéndra.

— Kangjeng Dèwaji inggih.

— La iku apa mulané Boma-
kéndra, déné kowé duga yèn
olèh gawé.

79

— Non Kangjeng Dèwaji, mila kula
dugi yèn angsal damel, lampahi-
pun pun Tumenggung Mamang-
dana kaliyan pun Tumenggung
Amonggarba, ingkang saupami
boten angsal damel, sakit punapa
ingkang dipun tedha Bathara Én-
dra, punapa kepéngin risaking
swarga Kaéndran.

— Apa mengkono Bomakéndra.

— Kangjeng Dèwaji inggih. Kados
pundi Dèwaji ing Nungsabarong,
Dèwaji ing Jonggirupaksa, puna-
pa boten leres atur kula.

Raja ngajeng kalih sareng

— Inggih leres atur jengandi-
ka. Non anak Prabu, leres
aturipun kakang Patih Bo-
makéndra, kula inggih se-
manten malih, ingkang sau-
pami boten angsal damel,
lampahipun pun Mamangda-
na, kaliyan pun Amonggar-
ba, sakit punapa ingkang
dipun tedha Bathara Éndra,
punapa kepéngin dados sa-
ganten rah ing Ngéndrabu-
wana.

80

Winatakwaca

- Punapa mekaten uwa Prabu, paman Prabu.
- Anak Prabu inggih. Kados pundi anak Prabu ing Giri-guthaka, ing Tunjungkaroban, punapa boten leres atur kula.

81

Raja wingking kalih sareng

- Inggih leres atur ijengandika. Non yayi Prabu, leres aturipun paman Prabu ing Nungsabarong, ing Jonggirupaksa, kula inggih semanten malih, ingkang saupami boten angsal damel, lampahipun Mamangdana, kaliyan pun Amonggarba, sakit punapa ingkang dipun tedha Bathara Éndra, punapa kepéngin dados karang abrit, ing Ngéndrabuwana.

Winatakwaca

- Menapa mekaten kaka Prabu, yayi Prabu.

— Yayi Prabu inggih.

- Bomakéndra.

Patih

— Kurnoknon.

- Aku krungu pawarta, yèn ing gunung Ngéndrakila, ana satriya mertapa, jenengé Begawan Suciptahening, trus paningalé, sidik pangucapé.

— Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

- Bomakéndra iya.

— Wangsul kersa-dalem kados pundi.

- Iya Bomakéndra, kang dadi karepku, aku arep utusan

82

menyang gunung Ngéndra-
kila, nyuwun pangéstu me-
nyang Begawan Suciptahe-
ning, bisané kelakon olèhku
bakal apalakrama, karo Ret-
na Supraba.

– Bomakéndra iya.

KANDHA.

(44)

– Bomakéndra.

– Yèn kaya mengkono, konen
nimbali si Tumenggung Ma-
mangmurka, dikon maju ana
ngarepanaku.

Patih.

– Hi, hi, kanca Ngimataka.

83 – Timbalan-dalem, ndikakaké
nimbali si Tumenggung Ma-
mangmurka, ana ing pasé-
ban pagelaran.

LAGON PANIMBAL.

(45)

Kalih sareng

– Non Ki Lurah Tumenggung
Mamangmurka, kula ngem-
ban timbalan-dalem, Ki Lu-
rah ngendikan Kangjeng
Déwaji.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Inggih kasinggihan dhawuh tim-
balan-dalem.

– Kurnoknon.

– Kurnoknon inggih dhateng sendi-
ka.

Punggawa kalih sareng

– Kula Ki Lurah Patih Bomakéndra.

– Inggih dhateng sendika.

Mamangmurka

– Aku ngendikan.

– Ki Lurah inggih.

– Iya matura sendika.

KANDHA,

GENDHING WIRANGRONG, REP.

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, KAWIN SEKAR WIRANGRONG.

(46)

Winatakwaca

– Mamangmurka.

Mamangmurka

– Kula non.

84 – Mulané kowé daktimbali,
kowé dakutus menyang per-
tapan gunung Ngéndrakila,
sowan Begawan Suciptahe-
ning, kang sepisan nyaosna
pangabektiku, menyang Be-
gawan Suciptahening, ka-
pindhoné, aku suwuna pa-
ngèstu menyang Begawan
Suciptahening, olèhku bakal
palakrama karo Dèwi Supra-
ba, kaping teluné, yèn Bega-
wan Suciptahening ora ge-
lem awèh pangèstu, banjur
bopongen baé, gawanen mu-
lih menyang negara Ngima-
taka, sébakna menyang nga-
repanaku, wondéné lakumu
dakkanthèni si Togog Saraita.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Mamangmurka iya.

– Inggih dhateng sendika.

– La kowé Togog Saraita.

Kalih sareng

– Kula nuwun Kangjeng Déwaji.

85 – Kowé dakkanthèkaké si Tu-
menggung Mamangmurka.

menyang gunung Ngéndraki-
la, kowé dakdadèkaké kerta
wedana, kerta araning gajah,
wedana araning srati, yèn
ana duduné kowé prayoga
kang angundurna, yèn ana
iyane, kowé prayoga kang
ngejokna.

– Togog Saraita iya.

KANDHA.

86 – Iya wis kebat mangkata.

Kalih sareng

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA,

GANGSA GESANG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(48)

Winatakwaca

– Bagéya Mamangdana,
Amonggarba, satekamu ana
ngarepanaku.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Inggih dhateng sendika.

(47)

Mamangmurka

– Kula non Kangjeng Déwaji, yèn
sampun rampung dhawuh-dalem.
Kangjeng Déwaji kantuna pina-
rak, jeng manggiha suka, kula nyu-
wun lilah-dalem pamit, mangkat
sadinten punika.

– Inggih dhateng sendika. Ayo To-
gog Saraita mangkat.

Kalih sareng

– Kula non, inggih dhateng kasu-
wun, sih panakramanipun Kang-

- jeng Déwaji, ingkang rumentah dhateng kula.
- Kapriyé kowé dakkongkon, sowan Bathara Éndra, nyuwun nimas Supraba, apa iya diparingaké, apa ya oraa, mara matura.

87

Mamangdana

- Kula non, inggih dhateng sendika, nön Kangjeng Déwaji, kula sampun kautus dhumateng ing Kaéndran, nyaosaken panglamar-dalem, sadhateng kula ing Ngéndrabuwana, Bathara Éndra saweg pinuju lenggah siniwaka, wonten ing sitinggil binatur rana adi.
- Apa mengkono Mamangdana.
- Mara tutugna.

— Kangjeng Déwaji inggih.

88

- Inggih dhateng sendika. Kula non Kangjeng Déwaji, sowan kula wonten ngarsanipun Bathara Éndra, kula lajeng dipun-dangu, la kita raksasa kelakyan tumeka ana ngabyantara ulun, sapa aran kita, lan saka ngendi pinangka kita, lajeng kula matur, non Ywang Pukulun, Ywang Pukulun andangu, kula denawa saking nagari Ngimatata, wondéné nama kula pun ditya Mamangdana, déné pun adhi punika nama pun ditya Amonggarba.
- Apa mengkono.
- Mara tutugna.

— Kangjeng Déwaji inggih.

— Inggih dhateng sendika. La punika Déwaji, Bathara Éndra ndangu

89

- Apa mengkono.
- Mara tutugna.

90

- La timbalané Bathara Éndra kepriyé.
- Apa mengkono.
- Mara tutugna.

malih dhateng kula, timbalanipun sapunika, la kita Mamangdana, kelakyan tumeka ana ngabyantara ulun, apa karep kita dhéwé, apa ana kang kongkonan marang kita, kula lajeng matur, non Ywang Pukulun, Ywang Pukulun andangu, lampah kula setindak, ambegan kula sakesodan, keteg kula sade-mi, katenta lampah kula piyambak dédé, kula dhapur dipun utus, kaliyan gusti kula, ingkang jumeneng nata, wonten nagari Ngimatata, ajujuluk Prabu Winatakwaca.

- Kangjeng Déwaji inggih.
- Inggih dhateng sendika. Non Déwaji, lajeng Bathara Éndra ndangu malih dhateng kula, timbalanipun sapunika, la dikongkon apa marang gusti kita Prabu Winatakwaca, kula lajeng matur, ingkang rumiyin kula dipun utus, nyaosaken pangabektinipun gusti kula katura Ywang Pukulun.
- Timbalanipun Bathara Éndra, iya ulun trima.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Inggih dhateng sendika. Non Déwaji lajeng kula matur malih, kaping kalhipun, kula dipun-utus nyaosaken pangebun-ebun énjing anejawah sonten katura Ywang Pukulun.

- La timbalané Bathara Éndra
kepriyé.
- Apa mengkono.
- Mara tutugna.
- 91
- Apa mengkono.
- La timbalané Bathara Éndra
kepriyé.
- 92
- Timbalanipun Bathara Éndra, da-
di suwadiné kita diutus nglamar,
atur kula inggih.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Inggih dhateng sendika, non Dé-
waji, lajeng Bathara Éndra ndangu
malih dhateng kula, timbalanipun
sapunika la sing dilamar sapa, kula
lajeng matur, wondéné ingkang di-
pun-lamar gusti kula, tiyang sanès
dédé, inggih ingkang dados mus-
thikaning swarga, akekasih Sang-
dyah Retna Supraba, badhé dipun-
agem tetimbangan mukti wonten
negari Ngimataka.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Non Déwaji, wondéné timbala-
pun Bathara Éndra, iya Mamang-
dana, bab panuwuné gusti kita,
ulun ora maringaké, jalaran gusti
kita wus sinungan jodho, widadari
tetelu, kula lajeng matur, non
Ywang Pukulun, dhawhipun Gus-
ti kula, klilan boten klilana, inggih
meksa dipun-suwun, la punika Dé-
waji, Bathara Éndra dèrèng mang-
suli dhateng kula, lajeng putrani-
pun Bathara Éndra, ingkang nama
Bathara Srengganidéwa, ngun-
dha mana kathah-kathah dhateng
kula, boten pantes yèn kula atura-

ken wonten ngarsanipun Kangjeng Déwaji, ngantos kula badhé pacakara kaliyan Bathara Srengganidéwa, wonten ngarsanipun Bathara Éndra, lajeng pun adhi Amonggarba, munggah dhateng kula, yèn sampuna dipun-penggak, kaliyan pun adhi Amonggarba, kelampahan pacakara, kaliyan Bathara Srengganidéwa, wonten ngarsanipun Bathara Éndra, lajeng Bathara Éndra, dhawuh dhateng kula, utawi dhateng Bathara Srengganidéwa, boten kalilan pacakara, ndikakaken wangsul sami lingguh malih.

93

– Apa mengkonon.

– Kangjeng Déwaji inggih, la punika Déwaji, kula lajeng miterangaken dhateng Bathara Éndra, ingkang dados panuwunipun gusti kula, timbalanipun sapunika, iya Mamangdana, kita mung saderma ditutus, becik kita muliha, matura menyang gusti kita Prabu Winatakwaca, kaya dhawuh ulun ing ngarsa, atur kula inggih sendika, lajeng kula nyuwun pamit, ugi sampun dipun lilani.

– Apa mengkonon.

94

– Kangjeng Déwaji inggih, la menika Kangjeng Déwaji, sawedal kula ing jawi, lajeng dipun tututi para jawata, kula kelampahan pacakara, kaliyan Bathara Srengganidéwa, namung kula kaliyan pun adhi Amonggarba, nguncati yuda, lajeng mantuk dumugi wonten ngar-

sanipun Kangjeng Déwaji punika.

– Apa mengkono.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– É haé, pongcorot bangkong
pincang cèlèng bèlès.

KANDHA.

– Wis mundura.

– Inggih dhateng sendika.

KAWIN SEKAR SUDIRAKAWEKAS,

KANDHA.

(49)

95 – É haé, pongcorot bangkong
pincang cèlèng bèlès, ora ta-
lah si Srengganidéwa, wani-
wani nylekuthak kongkonan-
ku, apa déné Bathara Éndra,
dadak ora gelem ngulung-
aké nimas Supraba, iya di-
ayonana, yèn ora padha sirna
déning aku, é haé. Boma-
kéndra, uwa Prabu, paman
Prabu, kaka Prabu, yayi Pra-
bu.

Gangsal sareng

– Non anak Prabu.

– Ijengandika sampun mireng
piyambak, aturipun pun Ma-
mangdana.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Bomakéndra, uwa Prabu, pa-
man Prabu, kaka Prabu, yayi
Prabu inggih.

– Wangsul kersanipun anak Prabu
kados pundi.

96 – Wondéné ingkang dados ka-
jeng kula, ing Kaéndran pra-
yogi dipun-kepung wakul
ambaya mangap, bokmana-
wi Bathara Éndra miris ma-

nahipun lajeng ngulungaken nimas Supraba. sangkaning aris menawi meksa boten ngulungaken nimas Supraba, sangkaning aris, inggih lajeng badhé kula rebat ing prang kémawon.

— Menapa mekaten kaka Prabu.

— Bomakéndra, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu, yayi Prabu inggih.

— Inggih leres timbalanipun anak Prabu.

KANDHA.

(50)

Winatakwaca

— Kaka Prabu Candrageni, yayi Prabu Téjalelana.

Kalih sareng

— Non yayi Prabu.

97 — Yèn kados mekaten ijengandika nusula, lampahipun uwa Prabu Jayapurusa, paman Prabu Jayawasésa, dhateng pasanggrahan Ngéndramuhara, lajeng ngepunga wakul ambaya mangap, ing Ngéndrabuwana, supados Bathara Éndra miris manahipun, supados ngulungaken nimas Supraba sangkaning aris, yèn meksa boten purun ngulungaken nimas Supraba sangkaning aris, lajeng ijengandika rebat ing prang kémawon.

— Menapa mekaten yayi Prabu.

— Kaka Prabu, yayi Prabu inggih.

KANDHA.

– Inggih dhateng sendika.

(51)

Kalih sareng

– Non yayi Prabu, yèn sampun rampung timbalanipun yayi Prabu, yayi Prabu kantuna pinarak, jeng manggiha suka, kula nyuwun pamit, lajeng badhé nusul dhateng pasanggrahan Ngéndramuhara, mangkat sadinten punika.

98

– Inggih kula nyangoni basuki lampah ijengandika, kaka Prabu, yayi Prabu.

– Inggih dhateng anuwun.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA.

(52)

Winatakwaca

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Sapungkuré kaka Prabu, yayi Prabu, kowé padha berdandanana, sasumektaning ngayuda, sakancamu ing Ngimataka kabèh, mulané mengkono samangsa-mangsané dadi prakara, kowe aja nguciwani.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih dhateng sendika.

99 – Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu.

Kalih sareng

– Non anak Prabu.

– Inggih semanten malih, sa-
pengkeripun kaka Prabu, ya-
yi Prabu, ijengandika sami
berdandosana, sasumekta-
ning ngayuda, mila sapuni-
ka, samangsa-mangsanipun
dados prakawis, uwa Prabu,
paman Prabu, sampun ngan-
tos nguciwani.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu, paman Prabu
inggih.

– Inggih dhateng sendika.

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

100 – Kowé ndhawuhana si Ka-
géndrasura, sakancané bu-
ron alas kabèh, konen pacak
baris, ana ngalas Krendha-
sara, yèn ana wong arep me-
nyang Kaéndran, konen ambalèkaké.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Bomakéndra iya. Apa déné
sira Kalakadhing, sakancané
bocahku buta kabèh, dha-
wuhana konen pacak baris,
ana tepis wiring negara Ngi-
mataka, yèn ana wong liwat,
kone ambalèkaké.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GANGSA GESANG LAJENGAN, WEDALIPUN
MAMANGMURKA, REP.

KANDHA.

GANGSA GESANG, SUWUKAN, ADA—ADA.

(53)

101 *Mamangmurka*

— É haé, kaya ngapa pandhita
sing mertapa ana gunung
Ngéndrakila, apa ngluwihi
mana olèhé mangun tapa,
déné Kangjeng Déwaji kersa
nyuwun pangèstu marang
si Mintaraga, iya muga-muga
maringana pangèstu baé.
yèn nganti ora kersa ma-
ringi pangèstu, lara apa baé
ingkang dijuluk, é haé. To-
gog.

Togog

— Kula nuwun Mas Tumenggung.

— Apa kowé wis weruh per-
nahé gunung Ngéndrakila
Gog.

— Inggih sampun sumerep, leresi-
pun lèr kilèn punika, malah kali-
yan Begawan Suciptahening ing-
gih sampun sumerep.

102 — Apa mengkono Gog.

— Mas Tumenggung inggih. Menapa
kula klilan matur Mas Tumeng-
gung, supados wilujeng lampah-
ipun Mas Tumenggung.

— Iya Gog, arep tutur apa.

— Inggih Mas Tumenggung, Bega-
wan Suciptahening punika, pan-
dhita ingkang sampun kaloka ka-
jana priya, sampun katrimah kali-
yan Sangywang Latawalhujwa,
alatipun ageng sanget.

— Iya Gog kepriyé.

— Lampahipun Mas Tumenggung

- kedah andhap asor.
- Perluné apa andhap asor Gog.
  - Iya kepriyé Gog.
- 103
- Ah Gog, kok rekasa temen, mangka aku iki utusané panjenengan-dalem nata, ratu gedhé binathara, yèn kaya mengkono bakal ngusudaké Kangjeng Déwaji.
  - Inggih Mas Tumenggung, anamung manawi boten mekaten, sampun temtu badhé cilaka.
  - Apa iya Gog.
  - Yèn kaya mengkono, ayo aja kelayatan.
  - Inggih mangga sampéyan retosi.
  - Inggih dhateng sumangga. Ayo Saraita mangkat.
- Saraita*
- Iya mayo kang Thukun.
- 104 GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, SUWUK, ADA—ADA.
(54)
- Candrageni*
- Kakang Patih Bomakéndra.
- Bomakéndra*
- Kula Déwaji ing Tunjungkaroban.
  - Sanget leganipun manah kula, kula ndikakaken nusul dhateng pasanggrahan Ngéndramuhara, saking pangraosing manah kula, lajeng dipun-rebat ing prang

kémawon, mamrih kéngingipun Dèwi Supraba, yèn wonten kurdakanipun para jawata, kula mangsi ajriha boten.

— Menapa mekaten Déwaji.

— Kakang Patih Bomakéndra inggih. Kados pundi yayi Prabu Giriguthaka, punapa boten leres pangrembag kula.

105

Giriguthaka

— Inggih leres kaka Prabu. Inggih kakang Patih Bomakéndra, leres timbalanipun kaka Prabu ing Tunjungkaroban, kula inggih semanten malih, sanget leganipun manah kula, déné kula lajeng ndikakaken nusul dhateng pasanggrahan Ngéndramuhara, saking pangraosing manah kula, inggih lajeng dipun-rebat ing prang ké mawon, mamrih kéngingipun Déwi Supraba, yèn wonten kurdakanipun para jawata, kula mangsi ajriha boten.

Bomakéndra

— Menapa mekaten Déwaji Giriguthaka.

— Kakang Patih Bomakéndra inggih.

— Inggih leres timbalanipun Déwaji ing Giriguthaka.

Raja kalih sareng

106 — Mandrahanala, Mandraprakosa.

Kalih sareng

— Kurnoknon.

Kalih sareng

— Sira padha berdandanana sasumektaning ngayuda, sa-

kancamu Giriguthaka kabèh,
mulané mengkono, aku arep
nusul menyang pesanggrah-
an Ngéndramuhara, mang-
kat sadina iki.

- Mandrahanala, Mandrapra-
kosa iya.
- Menapa mekaten Déwaji.

– Inggih dhateng sendika.

Kagéndrasura

- Ki Lurah Rekyana Patih Boma-
kéndra, énggal-énggalan nimbali
kula, sakanca kula bujungan wana
sadaya, wonten dhawuh-dalem
punapa, sumangga kula aturi an-
dhawuhaken.

Bomakéndra

107 – Inggih adhi Kagéndrasura,
kula andhawuhké timbalan-
dalem, yèn sapunikanipun.
bab panglamar-dalem dados
prakawis, ijengandika sakan-
ca bujungan wana sadaya.
ndikakaken pacak baris,
wonten wana Krendhasara,
samangsa Déwaji sekalijan
manggih pakèwet, ijengandi-
ka sakanca bujungan wana
sadaya, lajeng énggala tetu-
lung, utawi malih yèn won-
ten tiyang langkung, supa-
dos dipun-wangsulna, yèn
bangga dipun-sembedanana,
yèn budi dipun-rampungana.

- Menapa mekaten Ki Lurah.
- Adhi Kagéndrasura inggih.
- Inggih dhateng sendika.
- Wondéné lampah ijengandi-
ka sakanca.

108 bujungan wana sedaya, nya-
rengana tindakipun Déwaji
sekaliyan.

– Menapa mekaten Ki Lurah.

– Adhi Kagéndrasura inggih.

– Inggih dhateng sendika.

Kagéndrasura

– Nagasura.

Nagasura

– Noknon.

– Timbalan-dalem, aku utawa
kowé sakanca ndikakaké pa-
cak baris, ana ngalas Kren-
dhasara, samangsa Déwaji
sekaliyan manggih pakèwet,
aku utawa kowé sakancamu
kabèh, ndikakaké tetulung,
utawa manèh yèn ana wong
liwat, ndikakaké mbalèkaké,
yèn bangga ndikakaké
nyembadani, yèn budi ndi-
kakaké ngrampung.

– Menapa mekaten Déwaji.

109 – Nagasura iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Wondéné lakumu kabèh ndhè-
rèkna tindaké Déwaji sekali-
yan, aku arep metu ing ju-
mantara, ngiras nganglangi
pakéwuh, kang ana ing ju-
mantara.

– Menapa mekaten Déwaji.

– Nagasura iya.

– Inggih dhateng sendika.

Bomakéndra

– Non Déwaji sekaliyan, yèn kados
mekaten, Déwaji sekaliyan kantu-
na lenggah, kula lajeng badhé an-
dhawuhaken, dhateng kanca kula
rota denawa sedaya.

Raja kalih sareng.

– Menapa mekaten kakang Patih.

– Inggih dhateng sumangga.

– Déwaji sekaliyan inggih.

– Adhi Kagéndrasura

110 *Kagéndrasura*

– Kula Ki Lurah.

– Yèn kados mekaten, sumangga sami sowang-sowangan.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, KANDHA.

(55)

Raja kalih sareng

– Mandrahanala, Mandraprakosa.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

Kalih sareng

– Apa wis padha sumekta olehmu berdandan, sasumektaning ngayuda, sakanca mu ing Giriguthaka kabèh.

Kalih sareng

– Non Déwaji, Déwaji andangu, anggèn kula berdandos, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Giriguthaka sedaya, inggih sampun sumekta.

Kalih sareng

111 – Yèn wis padha sumekta, angkatna gegaman kang ana ngarep.

– Inggih dhateng sendika.

Patih kalih sareng

– Hi, hi, kanca ing Giriguthaka.

Punggawa sareng

– Kula kula kula.

Kalih sareng

– Apa wis padha sumekta olèhmu berdandan.

– Sampun.

– Yèn wis padha sumekta, timbalan-dalem ndikakaké ngangkataké gegaman kang ana ngarep.

Punggawa sareng

– Sendika, (gumujeng).

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, SUWUK, ADA—ADA.

(56)

Kalakadhing

– Non Kyana Patih Bomakéndra, énggal-énggal nimbali dhumateng kula sakanca kula rota denawa sedaya, wonten dhawuh-dalem punapa, sumangga kula aturi ndhawuhaken.

112

Bomakéndra

– Iya Kalakadhing, aku ngemban dhawuh timbalan dalem, yèn saikiné, bab panglamar-dalem, bokmanawa dadi prakara, kowé sakanca ndikakaké mecambeng tepis wiringé negara Ngimataka, yèn ana wong liwat, ndikakaké mbalèkaké, yèn bangga sembandanana, yèn budi rampungana.

– Menapa mekaten Kyana Patih.

– Kalakadhing iya.

– Inggih dhateng sendika.

Kalakadhing

– Èh, èh, adhi Kalarenggut,

Kalariwut, Kalayeksa, Yeksa-
kala, Kalajombla.

113

— La niki adhi, ijengandika sa-
mi mireng piyambak, dha-
wuhipun Kangjeng Déwaji,
ingkang dipun dhawuhaken
Kyana Patih Bomakéndra.

— Adhi inggih.

— Inggih adhi, ingkang dados
kajeng kula, jengandika sami
berdandosana, sasumekta-
ning ngayuda, milané me-
katen, sebab kula badhé
pangkat sadinten punika.

— Adhi inggih.

114— Èh, èh, adhi Kalarenggut,
Kalariwut, Kalayeksa, Yeksa-
kala, Kalajumbla.

— Napa pun padha sumekta
adhi, angsal ijengandika sa-
mi berdandosana.

— Inggih lega manah kula yèn
kados mekaten.

Sedaya sareng

— Kula kakang Lurah.

— Menapa mekaten kakang Lurah.

— Wangsul kersanipun kakang Lu-
rah kados pundi.

— Menapa mekaten kakang Lurah.

— Inggih dhateng sendika.

— Kula kakang Lurah.

— Kula kakang Lurah, yèn kakang
Lurah andangu, anggèn kula sami
berdandosana, inggih sampun sami
sumekta sedaya.

Kalakadhing

— Non Kyana Patih Bomakéndra,
yèn sampun rampung timbalani-
pun Kyana Patih, Kyana Patih kan-

tuna lenggah, kula nyuwun pamit
mangkat sadinten punika.

Bomakéndra

— Iya mangkata, aku nyangoni
basuki kang dadi lakumu.

115

— Inggih dhateng anuwun, daweg
daweg adhi mangkat.

Sedaya sareng

— Daweg, daweg, daweg.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GARA—GARA,

GANGSA PLAJARAN, PRANG, SESEG, SUWUK, LAGON,

KANDHA,

SEMAR LAGON UTAWI TETEMBANGAN, URA—URA DHAWAH

GENDHING SAWETAWIS, LAJENG SUWUK.

(57)

Semar

— Nala Garèng, Pétruk, Ba-
gong, déné ora ana katon.
cenguk garangan anton-
anton, sasuwéné pating gro-
byag pating grubyug, bareng
ana wong teka kaya orong-
orong kepidak, menyang
ngendi ta mau parané, nèk
lunga saadoh-adohané ya
nèk krungu tembangku
Dhandhanggula, ditibakaké

116 gendhing iya banjur teka.

DHÈHÈM, URA—URA DHANDHANGGENDHIS, DHAWAH
GENDHING, SUWUK.

— Géné kok ora ana teka. Nala
Garèng, Pétruk, Bagong, la
ta menyang ngendi bocah iki
mau. Nala Garèng

Garèng

— Oyah, oyah. kuwi Ki Rama, nèk

ditinggal sedhéla baé. kaya kirik digitiki.

– Lo, la géné kuwi kok cethèk temen enggoné, mrénéa, Nala Garèng.

– Aku kon mrono Ki Rama.

– Iya tholé, iya.

LAJENG NEDHA GENDHING DHÉNOK SARU UTAWI SANÈSIPUN.

– Iya Ki Rama, mengko taktata-tata dhisik.

POCAPAN BANYOLAN SAWETAWIS.

117 – Tholé Nala Garèng.

– Anu apa Ki Rama.

– Adhimu si Pétruk menyang ngendi Nala Garèng.

– Kowé takon anakmu si Pétruk.

– Iya tholé, iya.

– Iya embuh kuwi mauné si Pétruk, mau kaya dikuya-kuya nguwong Ki Rama, ana désa lor kuwé si Pétruk.

– Apa mengkono Garèng.

– Ki Rama iya.

– Wwa, biyang biyang, bocah mono sok padha ugal-ugalan, undangan undangan, adhimu si Pétruk.

– Iya Ki Rama, takundangé si Pétruk.

Garèng

– Truk, Truk.

Kanthong

– Hé, hé.

– Mrénéa Truk, mrénéa, diundang Ki Rama

118

– Iya mengko ta dhisik, aku agi éwuh.

- Oyah, agi éwuh apa.
  - Banyoné apa.
  - La mamahané apa.
  - La apa ireng.
  - Oyah, Truk, mrénéa, mrénéa, diundang Ki Rama.
- Agi éwuh sisig.
  - Juruh.
  - Gedhang gabu.
  - Iya ora irang ora ireng, menyang weteng mathentheng.
  - Iya kakang Garèng, alon-alon.

MAJENG URA–URA, DHAWAH GENDHING UTAWI
SANÈSIPUN, MAWI BANYOLAN SAWETAWIS.

- É, adhiku, Pétruk, nèk semangsané ana kok kétok baé.

Pétruk

119

- Iya kang Garèng, wong dhuwur ditelung-telungaké, wis sikuté sungsun, nganggo ngrangkul, liyan kalamenjing sikuté.

Semar

- Biyang biyang, wis ta uwis, wong padha déné. Tholé Pétruk.
  - La kowé mau sasuwéné ana ngendi.
  - Kowé.
  - Apa Pétruk, kang dadi sebabé.
- Ana apa Ki Rama.
  - Aku Ki Rama, mlaku-mlaku ana pedésan lor kuwé, mèh cilaka awakku.
  - Iya Ki Rama, kesanja baya.
  - Iya Ki Rama, kang dadi sebabé, aku nyilih gèntèr, sing duwé omah ora ana, tur ming katutan bebet telu, bareng sing duwé omah we-

120

ruh, cut aku dikuya-kuya digawak-aké alu, wong sadésa banjur metu kabèh, ajaa banjur dakbuwang gèntèré, karo bebeté, sida cilaka awakku.

– Kuwi pokalmu mengkono.

– Iya Ki Rama.

– Iya bener sing nguya-uya, aja kokpindhoni pokalmu kaya mengkono kuwé, la tujuné durung kebacut digebugi, Pétruk, wong nayap kuwi jenengé.

– Elo, dadi kuwé wong nayap jenengé.

– La mara apa aranana.

– Aku weruha nèk kaya mengkono kuwé, taksengarakaké, aku yèn nayapa, pengrasaning atiku, wong krana padhang, nganggo tembung.

– La sing koktembung sapa, sing duwé omah agi ora ana.

121

– Iya ming kuwi luputku.

– Wis ta uwis, adhimu si Bagong menyang ngendi, mara undangan undangan.

– Embuh mau si Bagong, aku agèk selaya.

– Selaya kepriyé.

– La wong dhèwèké ngajak mampir menyang pekampungan, basan nglatar ana méméyan jarit loro, banjur dientas baé, mak saut, mlayu brabat, aku ditinggal, banjur konangan sing duwé omah, dilokaké nayap, dadi aku sing digebugi

122

karo sing duwé omah, Bagong banjur ngenthir mlayu, aku ya banjur nututi Bagong, bareng ketututan wis nyangga wungkusan, taktakoni jarité wis diurupaké sega, aku ora dingèngèhi, ya banjur takrebut dadi mawut kabèh, sega pirang-pirang wungkus, dilalah ana asu, dadi rebutan telon, karo asu, wis ora karu-karuan.

— Wis ta aja padha pijer udur, wong seduluran iku banyu pinerang upamané, pisaha mung sedhéla, ya banjur kumpul manèh, karo sedulurmu pira, becik undangan, undangan.

— Iya dakundangé si Bagong.

Pétruk

— Bagong, Bagong, gilo diundang Ki Rama.

BAGONG LAJENG MANGSULI, LAJENG MAJENG

MAWI URA—URA, SARTA GENDHINGAN SA-

WETAWIS, UTAWI LAJENG TAYUBAN.

SEMAR BAWA SWARA KATAMPI GENDHING PANGKUR, REP. KANDHA.

123 GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(58)

Mintaraga

— Cantrik Danakarti.

Danakarti

— Kawula nuwun Sang Adi Panembahan.

— Kaya kepriyé nggonira padha nambut gawé, andhedhungkèl angetori kayu, ga-

wé lalahan gaga sawah, sakan-
canira cantrik kabèh, apa ora
ana kekurangané.

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan, Sang Adi Panembahan an-
dangu, anggèn kula nyambut da-
mel, andhedhungkèl angetori ka-
jeng, damel lalahan gaga sabin,
sakanca kula cantrik sedaya, ing-
gih boten wonten kekiranganipun.
kula nuwun.

124 – Apa mengkono Danakarti.

– Sang Adi Panembahan inggih.

– Iya lega atiningsun, yen ka-
ya mengkono. Apa déné si-
ra jejanggan Anungswara,
Wasi Sonyasubrastha.

Kalih sareng

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan.

– Iya semono manèh, olèhira
padha nyambut gawé, an-
dhedhungkèl angetori kayu,
gawé lalahan gaga sawah,
sapamitraningsun wasi je-
janggan kabèh, apa ora ana
kekurangané.

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan, yèn Sang Adi Panembahan
andangu, anggèn kula nyambut
damel, andhedhungkèl angetori
kajeng, damel lalahan gaga sabin,
sakanca kula wasi jejanggan se-
daya, inggih boten wonten keki-
ranganipun.

125

– Apa mengkono Jejanggan
Anungswara, Wasi Sonya-
subrastha.

- Iya lega atiningsun yèn kaya mengkono. Cantrik Danakarti.
- Sang Adi Panembahan inggih.

Danakarti

- Kawula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Saiki sira padha ngati-atiya, sasumektaning gegaman, cundrik, golok, paser lembing, bandhil tuwin sangkuh, mulané mengkono, sabab ing pratapan, bakal diambah drubiksa kang luwih galak, sarta gawé ruhara ngrusak ing pratapan kéné.

Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.

- Cantrik Danakarti iya.

– Kawula nuwun inggih dhateng sendika.

126 – Apa déné sira Jejanggan Anungswara, Wasi Sonyasubrastha.

Kalih sareng

- Kawula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Sira iya semono manèh, padha ngati-atiya, sasumektaning gegaman, cundrik golok, paser lembing, bandhil tuwin sangkuh, mulané mangkono, sabab ing pratapan, bakal diambah drubiksa, kang luwih galak, sarta gawé ruhara ngrusak pratapan kéné.
- Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.

- Jejanggan Anungswara, Wasi Sonyasubrastha iya.
- Kawula nuwun inggih dhateng sendika.
- 127 – Cantrik Danakarti, Jejanggan Anungswara, Wasi Sonyasubrastha.
- Tiga sareng*
– Kawula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Saiki sira padha sumingkira, sabab ingsun bakal katekan kongkonan seka negara Ngimataka.
- Kawula nuwun inggih dhateng sendika.
- Apa déné kowé kakang Semar.
- Semar*
– Kula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Iya semono manèh, padha sumingkira saanakmu, mulané mengkono, sabab ingsun arep katekan kongkonan seka negara Ngimataka.
- Menapa mekatèn Sang Adi Panembahan.
- 128 – Kakang Semar iya.
- Inggih dhateng sendika. Ayo tholé Nala Garèng, Pétruk, Bagong, padha sumingkir.

Tiga sareng

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, REP
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(59)

Mamangmurka

– Togog.

Togog.

– Kula Mas Tumenggung.

– La iki kepriyé Gog, déné aku séba kok ora didangu, Begawan Sucip-tahening kèndèl baé.

– La punika ngalamat kirang sekéca, prayogi inggih lajeng matur kémawon, punapa sa-perlunipun, temtunipun ang-sal wangsulan pangandika.

– Apa mengkono Gog.

129 – Mas Tumenggung inggih.

– Iya takcobané mengko takmatur. Kula non Sang Adi Panembahan, kula dipun-utus dhumateng gusti kula, ingkang jumeneng nata, wonten nagari Ngimataka, ajuju-luk Prabu Winatakwaca, ingkang rumiyin, kula dipun-utus nyaosa-ken pangabektinipun gusti kula, katura Sang Adi Panembahan. La kepriyé Gog, Begawan Sucipta-hening, kok durung mangsuli.

Togog.

– Inggih aturipun prayogi di-punlajengaken kémawon.

– Apa mengkono Gog.

– Mas Tumenggung inggih.

130

– Iya Gog, iya. Wondéné kaping ka-lihipun, kula dipun-utus gusti kula Prabu Winatakwaca, nyuwun pa-ngèstu, supados lestantun anggèn-ipun badhé nambut titahing akra-ma, lamaking premada, dhaup ka-liyan Dèwi Retna Supraba. La ke-priyé Gog, kok isih meneng baé,

- Begawan Suciptahening kok meksa durung mangsuli.
- Pun ta, priyogi nyuwun pangapunten kémawon, punika temtu wonten lampahipun Mas Tumenggung ingkang klèntu.
- Ah, ora Gog, aku arep matur sepisan engkas, apa dhawuhé Kangjeng Déwaji, mengko nèk Begawan Suciptahening ora mangsuli, iya banjur arep dakbopong baé, dakgawa menyang negara Ngimatata.
- 131 – La menika sampun Mas Tumenggung.
- Ah, embuh ora idhep Gog.
- Saraita.
- Saraita*
- Ari kang Thukun.
- Kok wangkal Mas Tumenggung, gèk arep nemu apa baé.
- Iya kang Thukun, menawa kesurupan dhemit ing Ngéndrakila.
- Ayaké iya.
- Mamangmurka*
- Kula non Sang Adi Panembahan, dhawuhipun gusti kula Prabu Winatakwaca, yèn Sang Adi Panembahan boten kersa maringi pangèstu, lajeng badhé kula bekta, dhateng negari Ngimatata, sadinten punika.
- KANDHA,
132 KAWIN CAPENG, SEKAR DURMA,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON TLUTUR,
KANDHA.

LAGON TLUTUR JUGAG.

(60)

Mamangmurka

– Ah, kok mula nyata Gog, gedhé temen alaté Begawan Suciptahe-ning iki.

Togog

– Ta, wau mila wau mila, kula sampun bèbèl ngaturi priksa, sampéyan boten nggega.

– Iya Gog, kok awakku rasané èn-thèng, nyingnyingan, karo atiku dhegdhegan, pendelenganku bliyar-bliyar.

– Inggih prayogi dipun asoka-ken rumiyin.

– Apa mengkono Gog.

– Mas Tumenggung inggih.

– Iya Gog, yèn kaya mengkono Gog, ayo aja kelayatan.

133 – Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING MÉGAMENDHUNG, REP.

(61)

Guru

– Kakang Nurada.

Nurada

– O hok, napi adhi Guru.

– Pekenira mangarsa anrapsila miwah yoga menira para jawata tuwin yang-yang se-kabèhé.

– Enggèh dhateng sendika.

Nurada

– Brama.

Brama

– Pukulun uwa Bathara Kanékaputra.

– Wedharing sabda adhi Guru,
kita para jawata tuwin yang-
yang kapyà kinèn mangarsa
nrapsila.

– Ulun inggih dhateng sendika.

Brama

134 – Hi, hi, para jawata, tuwin pa-
ra yang-yang kapyà.

Sedaya sareng

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Wedharing sabda Sang-
ywang Jagadnata, kita para
jawata tuwin para yang-yang
kapyà, samya kinèn mangar-
sa nrapsila.

– Ulun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON, KAWIN

KLAYUNEDHENG.

(62)

Guru

– Kakang Nurada.

Nurada

– O hok, kéyong adhi Guru.

– Lo, puniku paran baya ka-
kang, pekenira menira tim-
bali, saweca pekenira kadya
mangkana.

– O hok, enggèh adhi Guru, sabab
kéyong puniku sejatosnya kul, da-
dya saweca menira mring adhi
Guru kul kawula.

135

– Kakang Nurada.

– O hok, banthèng warèng adhi Gu-
ru.

– Lo kok saya ndlèwèr kakang,
saweca pekenira menira tim-
bali, tuwangganing déwa

kok sembrana. déwa puniku
boya kénging sembrana.

– O hok, boya adhi Guru, banthèng puniku ingkang wonten wana. banthèng warèng ingkang wonten padhusunan, angsal déning sapi. dadya saweca menira mring adhi Guru punapi.

– Kakang Nurada, menira puniki ayun minta wuninga, haywa pekenira tampèni sembrana.

136

– O hok, haywa dadya runtiking wardaya adhi Guru, awit raka para puniki salaminya manuh sembrana.

– La puniku boya kakang, ywan pekenira amung manggung sembrana, ywan kadya mangkana, ayun menira lèrèhaké, unggyan pekenira dadya tuwanggananing jawata, kalayan menira turunaké mring marcapada.

– O hok, sarèh adhi Guru, puniku boya damel abahan punapi wènten marcapada napi badhé wènten déwa ngindhung tlosor adhi Guru, enggèh menira mantuni.

– Kakang Nurada.

– O hok, napi adhi Guru.

137 – Marmanya pekenira menira pinta suméwa, yoga ulun para jawata, miwah para yang yang sekabèhé, napi pepak samya mangarsa nrapsila kapyà.

– O hok, enggèh adhi Guru, ywan adhi Guru tetanya, yoga ulun para

- jawata, miwah para yang-yang,
enggèh samya pepak mangarsa
nrapsila kapyu.
- Napi mangkana kakang Nurada.
  - Dahat kacaryan tyas ulun, ywan kadya mangkana. Kakang Nurada.
  - La puniki sinten kakang, ingkang karya gara-gara. Déné linangkung prabawanya, ngantya tekap ing ngantariksa, kawah Candradimuka kadya kinebur, ngolangngaling kang sapi Gumarang, ing Suralaya lindhu ping sapta sadina, para jawata myang waranggana, samya marlupa nandhang sungkawa, kapileng déning prabawa ruhara, sinten kakang titahing ngababathara, ingkang karya gara-gara puniki.
  - Elo, enggèh boya kakang, anamung wedharing sabda Sangywang Padawinenang, pekenira wus winenangaké dadya pitakonan menira, kapyu obah mosiking bawana, sakrenteking titahing ngabathara, ingkang dèrèng kawedhar, menira kedah te-
- Adhi Guru enggèh.
  - O hok, napi adhi Guru.
  - O hok, enggèh adhi Guru, la napi adhi Guru kekilapan, prakawis titahing ngabathara, ingkang karya gara-gara.

tanya mring pekenira rumi-
yin.

139

- O hok, enggèh kasinggihan we-
dharing sabda adhi Guru, menira
kalilan saweca wènten ngarsanya
adhi Guru.
- Enggèh kakang Nurada, pe-
kenira saweca kang sejati.
- Enggèh adhi Guru, ingkang dadya
purwanya gara-gara puniki, wèn-
ten titahing ngabathara sanget
anggentur kasutapanya, muja bra-
ta wènten ing ngarga Ngéndrakila,
salebeting guwa si Mintaraga, ase-
silih nama Begawan Suciptahe-
ning, sejatosnya yoga kekasih Per-
madi.
- Napi mangkana kakang Nu-
rada.

– Adhi Guru enggèh.

KANDHA,
LAGON MENGENG.
(63)

140 – Hong buwana langgeng, la
puniku napi marmanya ka-
kang Nurada, déné pun Per-
madi anggenturaken kasuta-
panya, napi ingkang dadya
penggayuhnya si Permadi, la
napi ayun nyamèni Bathara
Guru, ywan mila arsa nya-
mèni Bathara Guru, laju ar-
sa menira sendhal mayang,
kinarya jangkeping déwa
watak nawasanga.

– O hok, elo, boya boya, adhi Guru,
ywan yoga kekasih pun Premadi
arsa anggayuh kadya wedharing

141

sabda adhi Guru, miwah darbé sedya ingkang boya saé, purwani-ra nggènira anggentur tapa pun Permadi, ing nguni duk nalika Samba yuda brata lawan pun Bomatara, yoga kekasih Permadi mbiyantu mring Samba, dupi pun Samba pralaya, Permadi laju pacakara, nranggul pun Boma, ananging Permadi kasor ing ngayuda, la puniku adhi Guru, pun Permadi dahat mérang ing wardaya, sabab kasor ing yuda mengsah kelawan laré, ananging satuhunya pun Janaka klèntu, inggih leres pun Boma, yoganya kaki Kresna, anamung duk maksih mawantah Bathara Wisnu, marma ing semangkin dahat dènya anggentur tapa, anenuwun sihing jawata, ingkang minulya, punjula kadibyaning yuda myang wignya mamayu isining bawana, angécani manahing manungsa pada, unggula bénjing prang Brangtayuda Jayabina-ngun, trah tumerah anuruna para nata.

142 – Napi mangkana kakang Nurada.

– Adhi Guru enggèh.

– Ywan kadya mangkana kakang Nurada, menira lajua yunyundaka nyektèkaké mring pun Mintaraga, menira cobu rumiyin, ywan mila wus boya prana ing pangrencana, enggèh katrima déning Ywang Latawalhujwa.

- O hok, enggèh wus kasinggihan ingkang dadya kawismayanya adhi Guru, malah ing semangkin saweg wènten karyanya.
- La napi kakang ingkang dadya wigatinya sapuniki.
- 143
- Enggèh adhi Guru, sabab rajaning raksasa, ing paradèng Ngimataka, Prabu Winatakwaca, sapuniki kadereng kedah nyuwun rabi, wondéné ingkang dipun-suwun pun Supraba, mangka ing nguni adhi Guru, wus asung pradana hapsari ketiga, mring pun Winatakwaca, ingkang lumantar kaki Éndra, ingkang pinaringaken pangajeng Prabasini, Pramanasini, Warsasini, sapuniki peksa pari peksa nyuwun lelurahing widadari, enggèh nini Supraba.
- Napi mangkana kakang Nurada.
- KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.
(64)
Guru
- Hong yang-yang panihanya kita, kaki Éndra, tekap kita ana ing ngarsa ulun.
- Adhi Guru enggèh.
- Éndra*
- Hong nirdah pinara sabda, wedhar ring sabda Ywang Pukulun panihayanta tekap ulun.
- 144
- Nurada*
- O hok, hong yang-yang pani-

hanya kita kaki Éndra, tekap
kita ing ngarsanya adhi Gu-
ru.

- Hong nirdah pinara sabda, uwa
Ywang Kanékaputra, panihayanta
tekap ulun.

Brama.

- Hong yang yang panihanya
kita, yayi Bathara Éndra, te-
kap kita anèng ngarsanya
Kangjeng Rama Sangywang
Jagadnata.

- Hong nirdah pinara sabda, ka-
kangmas Bathara Brama, paniha-
yanta tekap ulun.

Sambu

- Hong yang yang panihanya
kita, yayi Bathara Éndra, te-
kap kita anèng ngarsanya
Kangjeng Rama Sangywang
Jagadnata.

- Hong nirdah pinara sabda, ka-
kangmas Bathara Sambu, pani-
hayanta tekap ulun.

145

Guru

- La kita kaki Éndra, ngantya
lungsé nrapsila kita, ana
ngarsa ulun, paran kang da-
dya darunanya.

- Ulun Kangjeng Rama, Ywang Pu-
kulun tetanya, ingkang dadya da-
runanya, ulun katekapan cundaka
saking néwasa Ngimataka, duta-
nya Prabu Winatakwaca, wondéné
ingkang dinuta, wasta pun diktya
Mamangdana, tuwin pun Among-
garba, samya dinuta, minta pun
Supraba, ayun kinarya pramèswa-
ra.

146

- Apa mangkana kaki Éndra.
- Paran baya wecana kita.
- Apa mangkana kaki Éndra.
- Mara kita tutugna.
- Apa mangkana kaki Éndra.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Inggih Sangywang Pukulun, ulun saweca mring Mamangdana ywan pamintanya pun Winatakwaca, ulun datan nembadani, karana ing nguni wus sinungan widadari tetiga.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Ulun inggih dhateng sendika. La punika Sangywang Pukulun, Mamangdana sajarwa, ywan ulun tan mahyaken pun Supraba, ayun rinabasa ing ngayuda, maninggya ing Ngéndrabuwana.
- Sangywang Pukulun inggih. La punika Sangywang Pukulun, salinggarnya pun Mamangdana, tuwin pun Amonggarba, ulun laju mematah sangkeping ngayuda, pun Srengganidéwa, Citragana, miwah Patih Déwantaka, saka dang warganya para jawata ing Ngéndrabuwana kapyu, ulun pinta pacak baris, mring ngarga Sumèru, samangsa wonten titah Ngimataka nekapi laju samya tinranggulanga ing ngayuda.
- Apa mangkana kaki Éndra.
- Sangywang Pukulun inggih.

147

KANDHA.

(65)

– Kakang Nurada.

– O hok, napi adhi Guru.

- Pekenira wus miyarsa priyangga, wecanya kaki Éndra.
  - Kakang Nurada enggèh.
- 148 – Enggèh kakang, sapuniki ingkang dadya kawismaya menira, menira arsa utusan, mbantu pun Srengganidéwa, ingkang pacak baris, wènten ing ngarga Sumèru.
- Napi mangkana adhi Guru.
  - Wangsul kawismayanya adhi Guru kadya paran.
- Kakang Nurada enggèh.
  - Ywan kadya mangkana kakang, pekenira andhawuhana yoga menira kaki Brama, Sambu, miwah Bayu, saka dang warganya para jawata tuwin para yang-yang ing Junggringsalaka kapyu, ambantua mring pabarisananya pun Srengganidéwa, wènten ing ngarga Sumèru, samangsa wènten titah saking Ngimataka nekapi, laju tinranggulanga ing ngayuda.
- Napi mangkana adhi Guru.
  - Enggèh kasinggihan wedharing sabda adhi Guru.
- 149 – Kakang Nurada enggèh.
- Tiga sareng*
- Ulun uwa Bathara Kanéka-putra.
  - Wedharing sabda adhi Guru kita

para jawata, tuwin para yang-yang kapyu, samya kinèn mbantu pabarisannya Srengganidéwa, anèng ngarga Sumèru, lumaksana ing ri semangkin, samangsa titah ing Ngimataka nekapi, laju tinranggula ing ngayuda.

– Punapa mangkana uwa Bathara Kanékaputra.

– Kaki Brama Sambu Bayu iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.
KANDHA.

(66)

Brama Sambu Bayu sareng

– Ulun Kangjeng Rama Sangywang Jagadnata, ing rèh wus samapta andikanya Kangjeng Rama, Kangjeng Rama kantuna sinéwa, winantu trusthaning wardaya, ulun minta amit, ayun mring pabarisan ing ngarga Sumèru, laksita ing ri semangkin.

150

Guru

– Iya kaki Brama, Sambu, Bayu, ulun asung puja pangastawa laksita kita.

– Ulun inggih dhateng anuwun.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA.

(67)

– Kakang Nurada.

Nurada

– O hok napi adhi Guru.

– Paran baya kakang ingkang dadya harjaning laksita.

– O hok, enggèh adhi Guru, sapuniki pun Mintaraga, yogya tinandhingna ing ngayuda, kalawan pun Winatakwaca, pundi ingkang

151

unggul yudanya, enggèh tamtu anggarwa nini Supraba, binoja wiwaha wènten ing swarga Tinjomaya.

- Napi mangkana kakang.
- Enggèh mila mangkana kakang, anamung panyobaning pangrencana, ulun tindakaké rumiyin, daruna pun Winatakwa, anglangkungi kadibyanya, kawewahan kapanjingan yitmanya Rambut Julung.
- Kakang Nurada enggèh.
- Enggèh kakang Nurada, saking kawismaya menira, menira enggèh laju arsa jengkar ing ri semangkin, mring pratapan Ngéndrakila, wondéné ingkang ngrumiyini laksita yoga ulun kaki Éndra, ngirit para hapsari ing swarga kapyà, darapya angrencana mring Suciptahening, wignya awudhar kasutapanya.
- Kakang Nurada enggèh, wondéné pekenira dadyaa tuwanggana, laksitanya kaki Éndra, tuwin hapsari kapyà.
- Kakang Nurada enggèh.
- Wondéné kita kaki Endra,
- Adhi Guru enggèh.
- Napi mangkana adhi Guru.
- Wangsul ingkang dadya kawismayanya adhi Guru kadya paran.
- Napi mangkana adhi Guru.
- Napi mangkana adhi Guru.
- Enggèh dhateng sendika.

laksita kita, mituruta apa sa-
pangrèhnya kakang Kané-
kaputra.

Éndra

– Ulun inggih dhateng sendika.

153 – Kakang Nurada.

Nurada

– Napi adhi Guru.

– Ywan kadya mangkana, pe-
kenira laksitaa mring Mani-
kantaya, pekenira bidhalna
para widadari.

– Enggèh dhateng sendika. Ulun
adhi Guru, ing rèh wus sampat
andikanya adhi Guru, adhi Guru
kantuna sinéwa, winantu trustha-
ning wardaya, ulun minta amit
ayun mbidhalaken para widadari,
laksita ing ri semangkin.

– Enggèh kakang Nurada, me-
nira angsum puja pangasta-
wa laksita pekenira.

– Enggèh dhateng anuwun, ayo kaki
Éndra, haywa kelayatan.

Éndra

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA (BADHÉ MABUR)

154 GANGSA GESANG, LAJENGAN, REP,
KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA – ADA.

(68)

Brama

– Ih hi, ywang sukma adi lu-
wih, ora talah si Winatakwa-
ca, déné datan mèstuti dha-
wuhing jawata, malah-malah
arsa ngrurah ing Ngéndra-

buwana, iya linawana ing ngayuda, ywan tan sirna déning ulun, ih hi. Kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu.

Kalih sareng

– Apa yayi Bathara Brama.

– Paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, punapa wus samya saningga.

– Iya yayi Bathara Brama, ywan kita tetanya, ulun siyaga sasumektaning ngayuda, iya wus samya saningga.

155

– Dahat kacaryan tyas ulun ywan kadya mangkana. Punapa déné kita kakang Bathara Raswarodra.

Raswarodra

– Ulun yayi Bathara Brama.

– Paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, miwah kadang warga kita para jawata, tuwin para yang yang kapy, punapa wus samya saningga.

– Ulun yayi Bathara Brama, ywan yayi Bathara Brama tanya, ulun siyaga sasumektaning ngayuda, sakadang warga ulun para jawata, tuwin para yang-yang kapy, inggih wus samya saningga.

– Dahat kacaryan tyas ulun ywan kadya mangkana. Kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu.

156

Kalih sareng

– Apa yayi Bathara Brama.

– Ywan kadya mangkana, su-

wawi haywa kelayatan.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, DHAWAH AYAK–AYAKAN,
S UWUK, LAGON.

(69)

Supraba

– Hong Sangywang Bathara Nura-
da, ngèstata ngèstuti memuja
swasti jawata, hong mangèstuti
Sangywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara
sabda, iya ulun trima, kita ni-
ni Supraba, ngèstuti marang
ulun.

– Hong Sangywang Bathara Éndra,
ngèstata ngèstuti, memuja swasti
jawata, hong mangèstuti Sang-
ywang Pukulun.

Éndra

157 – Hong nirdah pinara sabda,
iya ulun trima, kita nini Su-
praba, ngèstuti marang ulun.

Dresanala, Wilutama

– Hong Sangywang Bathara Nura-
da, ngèstata ngèstuti, memuja
swasti jawata, hong mangèstuti
Sangywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara
sabda, iya ulun trima, kita
nini Dresanala, Wilutama,
ngèstuti marang ulun.

– Hong Sangywang Bathara Éndra,
ngèstata ngèstuti, memuja swasti
jawata, hong mangèstuti Sang-
ywang Pukulun.

Éndra

– Hong nirdah pinara sabda,

iya ulun trima kita nini Dresanala, Wilutama, ngèstuti marang ulun.

Sekawan sareng

- Hong Sangywang Bathara Nurada, ngastata ngèstuti, memuja swasti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

Nurada

- O hok, hong nirdah pinara
158 sabda, iya ulun trima, kita nini Widasmara, Angganasari, Angganawati, Warsiki, samya ngèstuti marang ulun.

- Hong Sangywang Bathara Éndra, ngastata ngastuti, memuja swasti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

Éndra

- Hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima, kita nini Widasmara, Angganasari, Angganawati, Warsiki, samya ngèstuti marang ulun.

Supraba

- Pukulun Sangywang Bathara Nurada, Ywang Pukulun prapta, ing kayangan Manikantaya, wonten kawismayanya Ywang Pukulun punapa.

Nurada

- O hok, iya Supraba, marmanya ulun prapta, ana ing kayangan Manikantaya, we-
159 dharing sabda Sangywang Jagadpratingkah, kita saka-dang warga kita Dresanala, Wilutama, Widasmara, Angganasari, Angganawati, War-

siki, samya sumbaga kang èdi pèni, miwah ingkang ngresepaké, nyaput, mbèngès, nyelak, nganggo ményak-ményak, odhir kang wangi-wangi.

- Supraba iya.
- O hok, iya Supraba, marmanya mangkana, wedharing sabda adhi Guru, kita kinèn tumurun mring marcapada, angrencana pandhita ingkang mertapa anèng ngarga Ngéndrakila, aran Begawan Suciptahening, wondéné kang dadya tuwanggana
160 laksita kita, iya ulun priyanga, lawan kaki Éndra.
- Supraba iya.
- Supraba.
- Apa wus samya parasta, ungyan kita samya sumbaga, sakadang warga kita, para hapsari kapya.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- Wonten kawismayanya Sangywang Pukulun punapa, déné ulun para waranggana, samya kinèn sumbaga kang èdi pèni, ingkang angresepaken.
- Punapa mangkana Ywang Pukulun.
- Ulun inggih dhateng sendika.
- Ulun Sangywang Bathara Nurada.
- Ulun Sangywang Bathara Nurada, ywan Sangywang Pukulun tetanya, nggyan ulun samya sumbaga, sakadang warga ulun para hapsa-

- ri, inggih wus samya parasta kapya.
- Ywan kadya mangkana, ayo haywa kelayatan.
- 161 – Ulun inggih dhateng sumangga.
- Ayo kaki Éndra, haywa kelayatan.
- Éndra*
- Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA AYAK–AYAK, LELAMPAH. NURADA NGALÈR.
 WANGSUL NGIDUL DUMUGI GAWANG WANGSUL NGALÈR,
 MAPAN GAWANG TENGAH. GANGSA SUWUK.

Nurada

- Supraba, tuwin para waranggana kapya.
- Pitu sareng*
- Ulun Sangywang Bathara Nurada.
- Mangkya kalamun wus caket kalawan arga Ngéndrakila, kita samya mimbaa warna, kadya swaminya si Permadi, samya pantesena priyangga.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- 162 – Supraba, tuwin para waranggana iya.
- Ulun inggih dhateng sendika.
- O hok, kaki Éndra.
- Éndra*
- Ulun uwa Kanékaputra.
- Déné laksita kita unggyan-nya ngrencana si Mintaraga, kita yogya salina warna.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- Kaki Éndra iya.
- Ulun inggih dhateng sendika.

– Ywan kadya mangkana kaki
Éndra, ayo samya sowang-
sowangan.

– Inggih dhateng sumangga.

– Supraba, tuwin para wa-
rangana kapya, ayo haywa
kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

163 KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, NURADA SARTA PARA
HAPSARI BIDHAL RUMIYIN, ÉNDRA PINDHAH
GAWANG TENGAH LAJENG MABUR, GANGSA
SUWUK, LAGON,

KANDHA,

GENDHING MADUBRANGTA, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(70)

Mintaraga

– Cantrik Danakarti.

Danakarti

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan.

– Kaya kepriyé, olèhira pa-
dha nibakaké wiji pari pala-
wija, sapanunggalané, apa
padha ora ana kekurangan
banyuné.

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan, yèn Sang Adi Panembahan
andangu, anggèn kula sami nyam-
but damel andhawahaken wiji
pantun, palawija sapanunggalani-
pun, inggih boten wonten keki-
rangan toyanipun kula nuwun.

164

– Apa mengkono cantrik Da-
nakarti.

– Sang Adi Panembahan inggih.

– Iya lega atiningsun yèn kaya

mengkono. Apa déné sira
Jejangan Anungswara, Wasi
Sonyasubrastha.

Kalih sareng

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan.

- Kaya kepriyé olèhira padha
mulang muruk marang para
cantrik guntung manguyu,
apa padha ora ana keku-
rangané.

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan, yèn Sang Adi Panembahan
andangu, anggèn kula tumindak
amangretosaken dhumateng para
cantrik guntung manguyu, inggih
boten wonten kekiranganipun.

165

- Iya lega atiningsun yèn kaya
mengkono.

KANDHA.

(71)

- Cantrik Danakarti, Jejangan
Anungswara, Wasi So-
nyasubrastha, kakang Semar.

Sekawan sareng

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan.

- Yèn kaya mengkono, padha
sumingkira dhisik, sabab ing-
sun arep cinoba marang dé-
wa kang minulya.

– Menapa mekaten Sang Adi Pa-
nembahan.

- Cantrik Danakarti, Jejangan
Anungswara, Wasi So-
nyasubrastha, kakang Semar
iya.

166

– Kawula nuwun inggih dhateng
sendika.

KANDHA,
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
 KANDHA,
 LAGON,
 KANDHA,
 GANGSA AYAK –AYAKAN, SUWUK.

(72)

Supraba (Sumbadra)

– La géné kiyi Kangjeng Pangéran, ketemu ana kéné. Kula nuwun Kangjeng Pangéran, kula nyaosi priksa Kangjeng Pangéran, sapengkeripun Kangjeng Pangéran, nagari Madukara dipun-tukup kaka Prabu Druyudana, kadang putra paduka ingkang kantun, sami dipun-pejahi dhumateng kaka Prabu Druyudana, kula lajeng dipunbujung-bujung kaliyan Burisrawa, kelampahan kula lumajar, medhak jurang, minggah redi, suku kula ngantos malenthung saja-gung-jagung, saged kula pisah lumebet ing guwa punika, ta mangga kondur Kangjeng Pangeran, kok pambegan saiki, ngéndelaké baé, ta mangga kondur.

167

KANDHA,
 LAGON TLUTUR.

(73)

– Déné kok nganiaya temen Kangjeng Pangéran, wong teka kedhungsang-dhungsang, teka dipitambuhi, déwa banjuten aku déwa, déné kok nganiaya temen Kangjeng Pangéran, nganti kesupèn marang aku, gek kepriyé baé, kedadéané anakku si kulup Ang-

kawijaya, Kangjeng Pangéran ke-
supèn temenan marang awakku.

KANDHA,
GANGSA AYAK–AYAKAN TLUTUR,
168 SUPRABA KÉSAH, KEPETHUK DRESANALA,
WILUTAMA, GANGSA REP.

(74)

Kalih sareng

- Kados pundi kakangbok, punapa sampun saged kaleksanan, kepanggih kaliyan Kangjeng Pangéran.

Supraba

- Iya yayi Dèwi Srikandhi, Larasati, satekaku ing guwa, wis tita olèhku matur, ora diparingi pangandika.

- Menapa mekaten kakangbok.

- Yayi Dèwi iya.

- Yèn kados mekaten kakangbok, kula aturi ngaso rumiyin, mangké kula ingkang nyobi badhé matur.

- Iya yayi Dèwi, mangsa boddhoa kowé.

GANGSA GESANG, SUWUK.

(75)

Dresanala (Srikandhi)

- La géné kok jebul ana kéné Kangjeng Pangéran, mangga kondur, nagari Madukara risak, dipun ambah para Kurawa Ngestina, para putra sami kapara tiwas, ta mangga kondur Kangjeng Pangéran, kok banjur kèndel baé, apa pancèn wis jothakan apa, i tak jethot lo, salawasé mangkelaké.

170

Wilutama (Larasati)

– É, é kok pambegan temen Kangjeng Pangéran iki, diparak kok ming ngèndelaké baé, ora nganggo ambagèkaké, apa ora kèngetan para kadang putrané. ta mangga kondur, kok ya meksa ngèndelaké baé, ta, tak ithik-ithik lo, ilik, ilik, ilik, remenané kok blas-blasan, ora nganggo tarèn karo uwong, basa kondur ngrèntèngi.

Srikandhi

– Ayo yayi siji édhang astané, padha dienyet-enyet.

Larasati

– Inggih dhateng sumangga.

– Lo kok ya kemba baé, ora ana krejet-krejeté, wis yayi ayo padha ditinggal baé, wong wis katog.

– Inggih dhateng sumangga.

KANDHA,

LAGON,

KANDHA,

GENDHING ASMARADANA, REP.

(76)

Widasmara (Wanuhara)

171 – Yeyi Dèwi Sulastri, Sumarsih, kowé kèriya dhisik, ana sanjabaning guwa, aku daklumebu dhisik, karo yayi Dèwi Palupi.

Kalih sareng

– Inggih dhateng sumangga kangbok.

– Ayo yayi Dèwi Palupi, padha dicedhaki Kangjeng Pangéran.

Angganasari (Palupi)

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, REP.

(77)

Kalih sareng

- É, é, kok dadi kaya mengkéné Kangjeng Pangéran, priyayi bagus, kok ngakokaké ati, mangga kondur Kangjeng Pangéran, dak oyog-oyog lo.

Wanuhara

- Yayi Dèwi Sulastri, Sumarsih, padha mlebua mréné, ngréwangana nunggu Kangjeng Pangéran.

Kalih sareng

- Inggih dhateng sendika kakangbok.

GANGSA GESANG, SUWUK.

172

(78)

Sulastri

- É la wong kaya mengkéné Kangjeng Pangéran, mula awit ana Madukara lé sok kèndel baé.

Palupi

- Mula ya wis adaté Kangjeng Pangéran kuwi nèk tindakan séjé karo pamité.

Sumarsih

- Priyayi bagus kok ngéwak-éwakaké, mangké kakangbok, kula badhé nyobi sakedhik, kejaba astané iki dirangkus tuman baé wong bagus, éthok-éthok saré.

Wanuhara

- Ayo yayi Dèwi, aku ngithikithik, yayi Dèwi Palupi sing ngoyog-oyog, yayi Dèwi Sulastri nyèblèki, yayi Dèwi Sumarsih nyethoti.

173

Tiga sareng

- Inggih mangga sareng mawon kakangbok.

Sekawan sareng

- Iki kepriyé kok meksa njibleg baé.

Palupi

- Kakangbok sampun katog boten kersa wungu.

Wanuhara

- Iya yayi, mula wis katog, yèn kaya mengkono, ayo padha ditinggal baé.

Sekawan sareng

- Inggih dhateng sumangga.

KANDHA,
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
 KANDHA,
 LAGON,
 KANDHA,
 AYAK – AYAKAN, MLAMPAH, REP.

(79)

Gandawati

- Kangjeng Pangéran kula marak, nyuwun pethuk Kangjeng Pangéran, kok ora ngrahapi, Kangjeng Pangéran kula nyuwun pethuk, kula aturi medal mriki.

174

GANGSA GESANG, SUWUK.

(80)

Nrāda (Gandawati)

- É, é, géné iki Sang Resi, agi nuju mudhar tapané, saweg wau kakangbok-kakangbok samj marak, klampahan nglosot wonten ngarsanipun Kangjeng Pangéran, Kangjeng Pangéran sanget mitambuhi, punika kados pundi karosanipun Kangjeng Pangéran.

Mintaraga

– Iya karebèn, dhasar mula dakjarag, sabab sing tresna menyang aku mung kowé, sarta wis lawas pisah karo aku.

– Mila inggih yektos Kangjeng Pangéran, sumangga ta lajeng kondur tumunten, pepasihan kaliyan kula, yèn wonten salebeting guwa, sakelangkung pakèwèt, prayogi mangga kondur.

175

– Iya Gandawati, sarèhning aku wis dadi pandhita, wis katrima déning jawata kang linuwih, senajan ana sajroning guwa, ingsun wus prasasat nunggal sarasa karo kowé, saiki sira ingsun sebda wawrat, ya mesthi yayi uwis nggarbini.

– La punapa inggih yektos, déné kok élok temen, ming ngendika ngono wé kok tenan, wis orin nèk temenan.

– Elo, apa dudu pandhita linuwih, satemené sira nimas, ingkang goroh, sujalma priya ngaku putri, sabab ingsun ora kena dèn cidrani.

KANDHA,
176 GANGSA PLAJARAN.

Nrada

– Wé la ketanggor aku, mati aku, kawirangan.

GANGSA SUWUK, NURADA MEDAL SAKING
GUWA LAJENG JEMPALIKAN WONTEN NGAJENG GUWA.

KANDHA.
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK.
 KANDHA.
 GANGSA PLAJARAN, REP.
 KANDHA.
 GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.
 KANDHA.

(81)

Mintaraga

– Katuran panakrama, sara-wuhipun Sang Pandita, wonten ing pertapan Ngéndrakila.

Padya

– I. i. i. i. iya daktrima rubaya, sira mbagèkaké marang ingsun.

177 – La ijengandika Sang Pandhita, kelampahan rawuh, wonten ing pertapan. saking pundi kang pinangka, lawan sinten sinambating wewangi, utawi punapa ingkang dados kersanipun Sang Pandhita.

– Iya yèn sira takon marang ingsun, ingsun Begawan Padya.

– Begawan Padya ijengandika.

– Rubaya iya, déné yèn sira takon sangkaningsun, ingsun iki resi kandhang langit, kemul méga, dhépok-ingsun, gunung alas kang lebak-lebak, pratapaningsun, sakèhing guwa kang werit-werit, mider anganglang buwana, déné saktekaningsun ing kéné, kang mau ningali téja luwih seka gedhé soroté, tan weruh yèn sira kang amawa téja, pakaryaningsun, yèn kepranggul kaya resi sira iku, amung anedya bantah angadu kawruh.

178

– Menapa mekaten Sang Panembahan.

– Rubaya iya.

– Sumangga kula aturi me-dharaken, ingkang dados panggalhipun Sang Maha Padya.

– Mulané mengkono, kageg paningalingsun, tumon patrapira semadi, ingsun anggep meksih kaworan druhaka.

– Kados pundi Sang Maha Padya, amastani kalangkung sisip.

– Mulané ingsun arani durung benér, sabab nggonira amungku semadi, meksih nyandhing gegaman, dakkira ciptanira meksih sangga runggi, durung éklas ing pambudi, kurang titis ing panyipita.

– Kawula nuwun Sang Maha Padya, déné ta boten kadosa, kang sebda Sang Maha Wiku, kula setani ambatur tan jujur, sabab anggèn kula tapa, mawi laras myang kuwadha, jemparing kawula sandhing, kula damel anjagi yèn wonten titah ingkang mungkir ing jawata, mila sampun mekaten lampahipun, yèn satriya olah puja, kedah mekaten patrapipun, ananging salebetipun kawiryan, kapraboning ngasinggih, mangsa ta dadak supéya, dhumateng pamrihing kang sampurna.

- Iya senajan mengkonoa, saking pamawas-ingsung, banget cuwaning manah, sabab meksih angéwuhaké, awit durung sejatiné. yèn ngantiya kebanjur-banjur samar-samar sapta kang sejati, dakarani cupet ing pambudi, iku yekti kurang prayoga, sun upamakaké jalma kang sengsem ing boga, boga durung mangsa wus binukti sate-mah tanggung-tanggung kang sira sedyo, wekasan tanpa cintaka lumantar seka kamahané dhéwé, iku ingsun arani durung buntasing kasampurnan, dadi ora sirna kang patitis.

KANDHA,
KAWIN KINANTHI PAMULARSIH,
KANDHA.
(82)

- 181 – Kawula nuwun Sang Maha Padya, saleresipun anggèn kula nggenturaken kasutapan punika, ingkang kula suwun kalawan jawata kang minulya, kadigdayaning ngayuda, sampun wonten ingkang nyamèni kaprawiraning ngaprang, sadaya titahing ngabathara, utawi sagedipun mulya, kadang kula ing Pandhawa, sarta sagedipun unggul bénjing prang Brangtayuda Jayabingungun. Amemahyu tribuwana, angécani manahing titahing ngabathara, ing trah tumerah dadya panembahaning manungsa pada. anjayèng lelananging ngrat.

sampun wonten ingkang nyamèni, yèn boten tinurutan, ingkang dados panuwun kula punika, déning jawata kang minulya, suka lila binanjuta ing ngabathara, boten nedya mantuk dhateng nagari, leheng pejah wonten salebeting guwa.

– Yèn kaya mengkono rubaya, ing-sun takon, duganen putrané Bathara Guru apa pepak padha séba kabèh.

– Kawula nuwun Sang Maha Padya, putranipun Bathara Guru, inggih pepak sowan sadaya, namung kirang satunggal Sangyang Bathara Éndra, saweg pinuju anglaya bumi, pepanggihan kaliyan kula punika.

KANDHA,
PADYA BADHAR, LAGON, PERMADI MEDHAK
SAKING DHINGKLIK, JÈNGKÈNG LAJENG LENGGAH.
(83)

Mintaraga

183 – Hong Sangyang Bathara Éndra, déwata déwati, ngastata ngèstuti, suruping nétra prayogi, hong mengèstuti padaning Sangyang Pukulun.

Éndra

– Hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima, yoga kekasih Permadi, kita ngèstuti marang ulun.

KANDHA,
LAGON JUGAG, ÉNDRA MAJENG NGRANGKUL.

(84)

- Eh, em, asrurakmi pirenaning tyas ulun, yoga kekasih Permadi. Permadi.

WANGSUL MALANG MAJENG NGIDUL

- Yoga kekasih Permadi.

– Kawula nuwun Sangywang
Bathara Éndra.

- Ing semangkin kita lulusna amatiraga, mèh tumurun sihing Ywang Latawalhujwa, ing nguni jawata wus anduta waranggana, angrencana marang kita, ananging laksitanya para waranggana mau tanpa wasana, ulun wus luwih pracaya marang kita, dadya wus titis unggyan kita ngrasuk kang pancadriya, kita lulusna bratanira, datan lama kaleksanan apa kang kita sedya, dungkap antuk wilasaning Bathara kang minulya.

184

– Menapa mekaten Sangywang Pukulun.

- Yoga kekasih Permadi iya.

KANDHA.

– Kawula nuwun Sangywang
Bathara Éndra.

- Yoga kekasih Permadi.

- Ywan kadya mangkana, kita kariya, winantu trusthining wardaya, ulun minta amit, arsa angayangan, laksita ing ri semangkin.

185 – Kawula nuwun inggih dhating sumangga.

GANGSA PLAJARAN, ÉNDRA MABUR, SUWUK,
MINTARAGA JENGKAR,
KANDHA.

GANGSA PLAJARAN. NURADA SAKING KIDUL.
 DIPUN REROMPA PARA WIḌADARI.
 BATHARA GURU SAKING LÈR MABUR, NIYUP
 GAWANG LÈR, GANGSA SUWUK.

(86)

Nurada

– Olog, olog, olog, adhi Guru
 katiwasan katiwasan, olog,
 olog, olog. Déné rasané pa-
 ting srendut, pating grenjel,
 pating kleler, olog, olog, olog.

Guru

– Paran baya kakang Nurada, ing-
 kang dadya darunanya.

- 186 – Enggèh adhi Guru, ingkang
 dadya darunanya, menira
 sampun ngirit, ingkang para
 widadari, ngrencana maring
 Resi Mintaraga, anamung
 para widadari, boya wènten
 ingkang migunani, malah
 kosok wangsul, laju samya
 kasmaran dhumateng Sang
 Resi, menira laju mbentèri,
 mindha pun Gandawati, we-
 kasan kénging sebdanya pun
 Mintaraga, menira katemah-
 an wawrat, la puniki menira
 lajeng anjembling kadya me-
 katen, kok pating srendut,
 pating kleler, pating grenjel,
 kok kadya sampun badhé
 ndungkap lairipun jabang
 bayi, olog, olog, olog, gèk
 medal pundi puniki adhi Gu-
 ru, sumangga tumunten di-
 pun sampurnakaken, mema-
 la menira puniki adhi Guru,
 187 adhuh mati aku, adhuh mati

aku. sumangga tumunten
rinuwata.

– Enggèh kakang Nurada, haywa
dadya marasé tyas pekenira, ne-
dha kakang, pekenira mangarsaa,
ulun sirnakné memala pekenira
kakang Nurada.

– Iyak sayektos adhi Guru, gèk
énggal selak lair, sampun
sremat-sremet, Supraba, uta-
wa widadari kapya, ayo ulun
ajokna, ana ngarsanya adhi
Guru.

Pitu sareng

– Ulun inggih dhateng sendika.

LAGON NGAJENGAKEN NURADA,
NURADA TEKSIH TILEMAN.

(87)

Guru

188 – Kakang Nurada, napi Batha-
ra Guru nganti kalah, lawan
sebdanya Mintaraga kakang
Nurada ingkang percaya
dhateng menira.

– O hok sokur adhi Guru.

LAGON, NGUSAP MAMALA,
KANDHA,

LAGON, NURADA WUNGU, LAJENG CECÉKOTAN,
WONTEN NGAJENGIPUN BATHARA GURU, TELAS
LAGON, LAJENG MALANG MAJENG NGALÈR,
PARA WIDADARI NGALÈR DHAWAH WINGKINGIPUN
BATHARA GURU.

(88)

Nurada

– Hong nirdah pinara sabda, adhi
Guru, ulun atur sasanti raharja,
wus kelakyan sirna, ingkang dadya
memala menira.

Guru

- Enggèh kakang Nurada. wus dadya wawenang menira. menira mitulungi pekenira.

189 – Napi mangkana adhi Guru.

- Kakang Nurada enggèh.

KANDHA.

BADHÉ DHAWUH NGÉSAHAKEN WIDADARI.

(89)

- Kakang Nurada.

– Napi adhi Guru.

- Paran baya kakang kang dadya harjaning laksita. para widadari. wus boya wignya tumama pangrencananya mring Suciptahening.

– Napi mangkana adhi Guru.

- Kakang Nurada enggèh.

– Enggèh adhi Guru, ingkang dadya harjaning laksita saking pangrembag menira. prayogi adhi Guru priyangga, ingkang nyalirani.

- Napi mangkana kakang Nurada.

– Adhi Guru enggèh.

- 190
- Enggèh kakang Nurada, menira ayun nyalirani priyangga. anamung mawi wrana mindha raja apepara. wondéné pekenira nggèh semanten malih. mindhaa warna dadya kanthi menira.

– Napi mangkana adhi Guru.

- Kakang Nurada enggèh.

– Enggèh wus kasinggihan, kang dadya kawismayanya adhi Guru.

Guru

- Ywan mangkana kakang, pa-

ra hapsari samya pekenira
dhawuhana, wangsul dha-
teng kayangan Manikanta-
ya.

– Enggèh dhateng sendika.

Nurada

– Supraba.

Supraba

– Ulun Sangywang Kanékaputra.

– Wedharing sabda adhi guru,
sakadang warga kita para
widadari kapyà, kinèn samya
bali angayangan, marang
Manikantaya.

Guru,

191

– Punapa mangkana Sangywang
Pukulun.

– Supraba iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

GANGSA PLAJARAN, WIDADARI MABUR SEDAYA,
SUWUK,
KANDHA.
(90)

Guru

– Kakang Nurada.

– O hok, napi adhi Guru.

– Suwawi kakang samya
amindha warna.

– Enggèh dhateng sumangga.

LAGON (SANTUN WARNI).

(91)

Guru

– Kakang Nurada.

Nurada

– Napi adhi Guru.

– Menira sapuniki sesilih na-
ma Mraja Kilatawarna, napi
enggèh sampun pantes ka-
kang.

192

- Enggèh sampun pantes adhi Guru, la menira jejulukipun sinten adhi Guru.
- Pekenira akekasaha Mraja Kilatarupa, anamung menira ingkang sepuh, pekenira dados nèm.
- Gumujeng. Enggèh sampun prayogi adhi Guru. Gumujeng.
- Yèn kados mekaten, yayi Prabu, suwawi sampun kelayatan.
- Inggih dhateng sumangga.

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, PANGKAT, LAJENGAN,
WEDALIPUN MAMANGMURKA, REP.

KANDHA.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(92)

Mamangmurka

- I haé, pongcorot bangkong pincang cèlèng bèlès, ora talah Begawan Suciptahening,
- 193 déné banget mitambuhi menyang lakuku, manawa wis ora neja becik karo gustiku, yèn kaya mengkono dakroda peksané baé, gelem ora gelem, lumadi bandan marang gustiku Prabu Winatakwaca, yèn kaya mengkono, pertapan Ngéndrakila dakobrak-abriké, sepira banggané pandhita siji, mangsa dadak nggetihana ora, i haé. Togog.

Togog

- Kula nuwun Mas Tumenggung.

- Yèn kaya mengkono Gog, sarèhning wis ora olèh pangandikaning Begawan Suciptahening, malah gawé sangsaraning awakku, ayo padha munggah menyang gunung Ngéndrakila, di-
 194 obrak-abrik baé pertapan Ngéndrakila, Begawan Suciptahening dakroda peksané, lumadi bandan menyang gustiku, sepira banggané pendhita siji, mangsa dadak nggetihana ora.
- Lo, lo, lo, sampun ta sampun, me-
 nika mangké malah mewah-me-
 wahi awrat sangsaranipun Mas
 Tumenggung.
- Apa mengkono Gog.
- Mas Tumenggung inggih.
- La kepriyé Gog, kang dadi
 prayogamu.
- Yèn kula inggih mantuk mawon,
 matur Kangjeng Déwaji, yèn bo-
 ten angsal wangsulan pangandi-
 ka, yèn kula sampun ajrih kaliyan
 Begawan Suciptahening, sampé-
 yan sampun sumerep piyambak,
 kaliyan Begawan Suciptahening
 punika dipun-tingali cat ketingal
 cat boten, prasasat déwa angéja-
 wantah.
- 195
- Iya senajan mengkonoa
 Gog, aku ora wedi karo Be-
 gawan Suciptahening, aku
 isin mulih, yèn ora nggawa
 bandan, Begawan Sucipta-
 hening.

Togog.

– Saraita.

Saraita

– Ari kang Thukun.

– Atiku kok saya dheg-dhegan, iki Mas Tumenggung wis mangar-mangar, kok mundhak wangkalé, ora kena di-prayogakaké.

– Iya kang Thukun, dugaku Mas Tumenggung kokèhan jenèwer, nèk aku trima kèri ana kéné baé kang Thukun.

– Apa mengkono Saraita.

– Kang Thukun iya.

196 *Mamangmurka*

– Wis Gog, aja pijer geguyon, kowé kèria kéné baé, aku dhéwé sing ngunggahi gunung Ngéndrakila.

Togog

– Inggih dhateng sumangga.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, NGUWUH–UWUH.

– Ciptahening, ana ngendi kowé, (rambah kaping tiga).

LAJENGAN,

NATA KEBON,

MAMANGMURKA NGALÈR,

SUWUK, ADA–ADA.

(93)

– É haé, lega temen atiku, aku wis ketug ana pertapan, kejaba iki keboné dakobrak-abriké, dimèn katon Begawan Suciptahening.

GANGSA PLAJARAN,
197 NGRISAK KEBON, REP.

KANDHA.

SANTUN WARNI, NGUWUH–UWUH.

- Ciptahening, ana ngendi kowé,
(rambah kaping tiga).

GANGSA GESANG,

WEDALIPUN CANTRIK, LAJENG NGRAMPOG

MAMANGMURKA, CANTRIK KAWON, SEMAR

SAANAKIPUN, MBANDHILI SAKING KIDUL, REP.

KANDHA.

GANGSA GESANG, LAJENGAN, TOGOG SARAITA

SAKING LÈR MBANYOL, REP.

(94)

Mamangmurka

- Gog. Gog, aja kowé mlayu
Gog, aku Mamangmurka
Gog.

Togog.

- Saraita, la kaé apa wéla cèlèng,
déné gedhé temen, ayo Saraita
padha mènèk.

- 198 – Togog mrénéa Gog, kena
ngapa déné kok wedi me-
nyang aku. Togog balia
Gog, aku Mamangmurka.

Togog.

- Saraita.

Saraita

- Ari kang Thukun.

- Kok kaya suwarané lurahé
Mamangmurka.

- Elo iya kang Thukun.

- Wé la cilaka, la rak béka,
ayo padha dicedhaki wong
wis terang Mas Tumeng-
gung.

- Apa mengkono kang Thukun.

- La iya, ayo dicedhaki.

- Hus ora.
- Iya mayo kang Thukun, mengko nyronggot.

GANGSA GESANG, SUWUK.

(95)

Mamangmurka

- Gog kepriyé Gog, dakceluk nganggo girap-girap lumayu, kena apa aku Gog.

199

Togog

- Gumujeng. La napa sampéyan boten kraos Mas Tumenggung, warni sampéyan santun sipat.
- Salin sipat kepriyé Gog.
- Warni sampéyan sapunika kados wraha ageng, mila kula mlajar, kula setani senès sampéyan.
- Ah apa iya Gog.
- Elo inggih, yèn boten ngandel, cobu sampéyan ngilo, mangga kula sampun mbekta pengilon.
- Apa mengkono Gog.
- Mas Tumenggung inggih.

MAMANGMURKA LAJENG NGILO.

- É la, mati aku Gog.

TLUTUR

(96)

Mamangmurka

- É la, déné saya mirang-mirangaké, Begawan Suciptahening menyang awakku Gog.
- Wau mila wau mila kula sampun bèbèl, nyaosi priksa sampéyan boten nggega.
- Iya Gog, wis aja akèh-akèh kang kowé pikir, yèn kaya mengkono Gog, kowé saiki

dakkongkon, mulih matur Kangjeng Déwaji, yèn aku saiki mati ana pertapan Ngéndrakila, senadyan urip, yèn mulih ora nggawa murdané pandhita ing Ngéndrakila, iya luwung matia Gog.

201

- La inggih dhateng sendika. Kula nuwun Mas Tumenggung, yèn sampun rampung welingipun Mas Tumenggung, kula nyuwun pamit, badhé wangsul matur Kangjeng Déwaji.
- Iya mangkata Gog.
- Iya mayo kang Thukun.
- Inggih dhateng sendika. Ayo Sara-ita mangkat.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN,
WEDALIPUN KILATAWARNA, KILATARUPA, REP,
KANDHA.

(97)

Kilatarupa

– Kaka Prabu Kilatawarna.

Kilatawarna

– Kula yayi Prabu.

– La menika kaleresan tindakipun kaka Prabu wonten ingkang kanggé jalaran, punika pun Mamangmurka, kénging cintrakanipun pun Mintaraga, dados wraha sakelangkung ageng, badhé ngayoni pun Mintaraga.

– Menapa mekaten yayi Prabu.

– Kaka Prabu inggih.

202 – Yèn kados mekaten yayi Prabu, sumangga sami nu-

tuti lampahipun Mamang-
murka.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, LAJENGAN,
WEDALIPUN MINTARAGA INGKANG KAADHEP
ANUNGSWARA, SONYASUBRASTHA, REP,
KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(98)

Mintaraga

– Jejanggan Anungswara, Wa-
si Sonyasubrastha.

Kalih sareng

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan.

– Iki suwara apa, gumeder gu-
merah, apa baya si Mamang-
murka, gawé rusuh ana per-
tapan.

– Kawula nuwun Sang Adi Panem-
bahan, saking pandugi kula, ing-
gih kasinggihan timbalanipun
Sang Adi Panembahan.

KANDHA,
203 GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(99)

Mintaraga

– Sira Cantrik Danakarti, kela-
kon teka ana ngarsaningsun,
ana apa ing jaba, mara sira
matura.

Danakarti

– Kawula nuwun inggih dhateng
sendika, kula nyaosi priksa Sang

Adi Panembahan, yèn sapunika-
nipun, pun diktya Mamangmurka,
salah kedadosan, lintu warni, da-
dos wraha langkung ageng, lajeng
damel resah wawengkon perta-
pan Ngéndrakila.

– Apa mengkono Danakarti.

– Sang Adi Panembahan inggih.

204 – Yèn kaya mengkono, kowé
padha sumingkira, sakanca-
mu kabèh, daksampurnakné
si Mamangmurka.

– Inggih dhateng sendika.

– Kakang Semar.

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembah-
an.

– Kowé mèlua aku saanakmu.

– Inggih dhateng sendika. Ayo tholé
Nala Garèng. Pétruk, Bagong, pa-
dha ndikakaké ndhèrèk Sang Adi
Panembahan.

Tiga sareng

– Iya mayo.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA – ADA.

(100)

Mamangmurka

205

– É haé, Mintaraga methukaké me-
nyang aku.

Mintaraga

– Iya aku Mamangmurka.

– La oraa Mintaraga, banget temen
olèhmu mitambuhi menyang aku.

– Embuh ora idhep, mulané
aku ora ngenèhi pangèstu

marang gustimu Prabu Winatak-waca. dakkira mung dianggo lamis baé, panjaluké pengèstu marang aku.

- É haé, pongcorot bangkong pincang cèlèng bèlès, Mintaraga ambeg sumekti-sekti, sok mangkonoa kowé ingkang gawé rusiyané awakku, dadi rupa salah kedadèn, kaya mengkéné iki.
- Iya sakarepmu, pandakwanira marang aku. awit saka patrap tingkahira dhéwé, gawé rusaking pertapan Ngéndrakila.
- 206 – Ana paran.
- É haé, Mintaraga.
- Iya cobanen.
- Kekejera kaya manuk branjang an, daksaut mangsa gagala.
- Ana paran.
- Mintaraga.
- Iya mayo.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, PRANG,
MINTARAGA DIPUN GETAK DHAWAH NGIDUL ICAL,
GANGSA REP.

(101)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mamangmurka, Mintaraga, aja kowé mlayu, ayo padha ngadu kaprawiran.

GANGSA GESANG, NUTUTI NGIDUL ICAL,
207 KILATAWARNA, KILATARUPA MABUR SAKING LÈR,
KILATAWARNA SAMPUN NYANGKING JEMPARING,
NGIDUL ICAL, MINTARAGA DHAWAH SAKING LÈR,
DHAWAH GAWANG TENGAH, DIPUN TAMPÈNI SEMAR

SAANAKIPUN.

GANGSA REP. KANCA PASINDHÈN URA – URA PANGKUR
TIGANG PADA.

”Tiba kantepe resi tama, kadaronjong
ing jurang ngiring-iring, katampeg
séla kabentus séla suh tanpa kara,
kaprawasa kadaring Sang Maha Wiku,
kasmayèng datan paprana, widada
mardanèng langit.

”Riwé mijil saking ngangga, gumarobyos
ingusap-usap wanti, muryani busananipun
netepaken jejamang, ron mangkara
tinata ingurut-urut, ningseti
paningsetira, kyat capeng dana mawerdi.

”Pandhita ambeg wirutama, aprawigya
mantaraning ngasinggih, gya nyandhak
warastranipun, ngiwakaken gandhéwa,
ngembat-embat ginedheg tumandukipun,
ingripu diktya magalak, kataman wraha
ngemasi.

GANGSA GESANG, MAMANGMURKA SAKING LÈR,
LAJENG PRANG, KILATAWARNA, KILATARUPA
208 SAKING LÈR MABUR, MINTARAGA NJEMPARING
SARENG KALIYAN KILATAWARNA,
SUWUK, ADA – ADA.

(102)

Kilatawarna

– É la, iki sapa pandhita déné dadak
wani-wani, barung binuh arep
nyandhak panahku kang tuman-
cep ana gigiring wraha.

Mintaraga

– La kowé sapa naréndra, dé-
né teka banjur barung binuh,
angaku wraha ingkang dak-
perjaya.

– Yèn kowé takon marang aku, aku
naréndra seka Sonyaprabawa.

- aran Prabu Kilatawarna. (gumujeng).
- Kilatawarna jenengmu.
- Iya.
- La kowé kang wétan sapa jenengmu.

Kilatarupa

- (Gumujeng). Kowé takon marang aku.
- 209 – Iya.
- Aku Mraja Kilatarupa. (gumujeng).
- Iya.

SEMAR GARÈNG PÉTRUK BAGONG MAWI BANYOLAN.

Kilatawarna

- La kowé sapa pandhita numbak tambah marang lakuku.

Mintaraga

- Yèn kowé takon marang aku, aku pandhita kang mertapa ana gunung Ngéndrakila, aran Begawan Mintaraga.
- Iya aku.
- Dadi kowé kang jeneng Begawan Mintaraga.
- (Gumujeng). La oraa Mintaraga, kowé wis kawarta pandhita gentur tapamu, ngendi ana aku ingkang merjaya wraha kang mati iki, teka dadak kowé aku, dadi yèn mengkono, tetep nggonmu nandhang hawa, dudu patrapé pandhita linuwih, pandhita jugar tapané, ciptamu kaworan drengki, mokal yèn gurumu memarahi druhaka, iya saking andarung nasarmu dhéwé. tetep sira awèh cintraka marang gurumu, kang amrih harja, luwih
- 210

becik bubarna baé tapamu.

– Embuh ora idhep, la oraa Kilatawarna, wangunmu ratu pandhita, benyunjuk-benyunjuk ora weruh tata krama, ngumbar basa ora pantes celathumu, mokal yèn kowé ratu utama, pantes kowé nembaha karo Mintaraga, nyantrika ana pertapan Ngéndrakila.

– Babo, kok memanas ati temen pangucapé si Mintaraga, yayi Prabu Kilatarupa.

211

Kilatarupa

– Kula kaka Prabu.

– Ijengandika miréya, kula ujané kadibyané pun Mintaraga.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Yayi Prabu inggih.

– Inggih kaka Prabu, ingkang ngatos-atos.

– Mangsa kadosa laré boten.

Semar

– Ayo tholé padha didohi baé.

Tiga sareng

– Iya mayo.

KAWIN CAPENG SEKAR GURISA.

Mintaraga

– Kilatawarna

Kilatawarna

– Ana paran.

– Ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.

– Iya mayo.

KANDHA,
KAWIN CURIGA.
(103)

212 – Kilatawarna.

– Ana paran.
– Iya mayo.
– Ayo mentaraké kawiragan.

KANDHA,
GENDHING SUBAKASTAWA KETAWANG, REP.
KANDHA,
GANGSA GESANG, DHAWAH PLAJARAN, REP.
(104)

– Kilatawarna.
– Ana paran.
– Ora ana kawekasané mentaraké kawiragan, ayo prang ngarep.
– Iya mayo.

GANGSA GESANG, PRANG, REP.
KANDHA.
(105)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mintaraga, Kilatawarna.
213 yèn nyata prajurit becik, mara baliya.
– Babo Mintaraga, daktrajang aja ngucira.

GANGSA GESANG, REP.
KANDHA.

(106)
– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Kilatawarna, Mintaraga, yèn nyata

prajurit becik, mara baliya.

- Iya ingkang prayitna, mara iki tadhahana.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(107)

- É la, nyata abot sanggané Kilatawarna.

- Apa abamu, iya kuwi sing kok karepaké.

- Kilatawarna.

- Ana paran.

- Tadhahana pusakaku.

- Iya tibakna.

KANDHA.

(108)

214 - Kilatawarna.

- Ana paran.

- Sepisan iki yèn nom-nom tapamu, tumpang so japa mantramamu, wekas-wekasamu, olèhmu ngancik ana marcapada.

- Babo mara tibakna.

KANDHA.

KAWIN, GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(109)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mintaraga, Kilatawarna, ora sirna ketiban panahku.

KANDHA.

(110)

- Kakang Semar.

Semar

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan.

- Kowé mrénéya saanakmu.

– Inggih dhateng sendika.

215 SEMAR MAJENG TETEMBANGAN.

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan, wonten punapa sampéyan nimbali dhateng kula.

– Iya kakang Semar, mulané kowé dakundang saanakmu, tututana kuwandané Kilatawarna.

– Inggih dhateng sendika. Ayo tholé padha nututi kuwandané Prabu Kilatawarna.

Tiga sareng

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN,
GURU NURADA MABUR SAKING KIDUL,
DIPUN TUTAKEN SEMAR SAANAKIPUN,
GURU NURADA KÉNDEL SAKA SANTEN
TENGAH, REP, KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK. LAGON.

(111)

Guru

216 – Hong yang-yang panihanya
kita, kakang Ismaya, tekap
kita ing ngarsa ulun.

Semar

– Iya daktrima Guru, kowé mbagèkaké menyang aku.

Nurada

– O hok, hong yang-yang panihanya kita, Ismaya, tekap kita ana ing ngarsanya adhi Guru.

– Iya daktrima Nurada, kowé mbagèkaké menyang aku. La kowé Manikmaya, teka ana ing pertapan Ngéndrakila, nganggo salin rupa, ngrencana marang momonganku.

Begawan Mintaraga, ana karep-mu apa, yèn ijih kowé bacut-bacut-aké, olèhmu ngarubiru menyang momonganku, tandhingmu aku, aja bocah kowé layani, padha tuwa wis padha metu jamuré, takuja sasayahmu, ngajak pirang dina.

217 – Lo, lo, kakang Ismaya, kita haywa keladuk ketampa, iya senajan ulun angrencana marang momongan kita si Mintaraga, anamung ora dadi ngapa.

– Apa kiyi pukrulé, si èndhèk èrèk-èrèk, ayo kowé ngajak apa, majuwa loro pisan, aku mangsa wediya ora, apa ngajak kerengan kasar-kasaran, apa ngajak alus-alusan, takuja sing nganti pegel boyokmu.

– O hok, o hok, o hok, o hok, ulun bawang kothong Ismaya, ulun mung saderma, lumiring laksitanya adhi Guru.

– (Gumujeng).

Guru

– Kakang Ismaya.

218

– Ana apa.

– Ywan mangkana, kita timbalana, yoga kekasih Permedi.

– Arep kokkapakaké.

– Iya kakang, ulun arsa maringaké kanugrahan.

– La nèk mengkono, ya dakundangé. Ayo Nala Garèng Pétruk Bagong, padha ngaturi Sang Adi Panembahan.

Tiga sareng
– Iya mayo.

LAJENG MAJENG NGIDUL,
SINDHÈNAN, DUMUGI GAWANG KIDUL, JÈNGKÈNG.

(112)

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan, yèn raja kalih wau katrang-anipun gadhungan, sing dadi Guru kalih Nrada, la saniki sampéyan diundang kalih Bathara Guru, ajeng diparingi nugraha.

219 – Apa mengkono kakang.

– Sang Adi Panembahan inggih.

KANDHA,
LAGON.

(113)

Mintaraga

– Hong Sangywang Siwahboja, manik raja déwaningsun, ngèstata ngèstuti, suruping nétra prayogi, Sangywang Pukulun, kang pininta-pinta titahing ngabathara, hong mangèstuti Sangywang Jagadpratingkah.

Guru

– Hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima, nggon kita ngèstuti marang ulun.

– Hong Sangywang Kanèkaputra, ngèstata ngèstuti, déwata déwati, suruping nétra prayogi, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima, yoga kekasih Per-

220

- madi, kita ngèstuti marang ulun.
- Guru*
- Permadi.
  - Kawula nuwun Sangywang Jagadnata.
  - Dadya kawruhan kita, ywan ulun wus pracaya marang kita, nggon kita anggentur tapa, wus katrima panuwun kita, kita sinungan nu-graha, ulun paringi jemparing linuwih, pamungkasing satru jaya murka, luput teguh yuwana tatas, datan kena dènsaranani, jemparing ingaran Pasopati, mara kita tampanana.
  - Inggih sanget panuwun kula, kaparingan jemparing dibya, pusakaning ngayuda.

KANDHA,
 GANGSA PLAJARAN SREBEGAN, ANTAL,
 WEDALIPUN JEMPARING DIPUN PANGGUL
 DENAWA BAJANG, GANGSA REP.
 (114)

221 *Guru*

- Kalamercu.
- Kalamercu*
- Kula non Ywang Pukulun.
- Ing semangkin kang dadya kawismayanya ulun, kita ulun paringaké marang yoga kekasih Parta Resi.
- Menapa mekaten Ywang Pukulun.
- Kalamercu iya, tumuli kita umanjinga marang gwagarbanya Parta Resi.
- Inggih dhateng sendika.

KANDHA,
 GANGSA GESANG.

MINTARAGA JÈNGKÈNG, KALAMERCU
 NGUBENGI MINTARAGA, TRUS ICAL MANGIDUL.
 MINTARAGA SILA MALIH, SUWUK,
 KANDHA.

(115)

Guru

– Yoga kekasih Permadi.

Mintaraga

– Kawula nuwun Ywang Pukulun.

– Mara kita mangarsaa nrapсила,
 ulun sinung karta aji Danurdana,
 déné kadibyanяa wignya ngambah
 ing jumentara, mara kita tampanana.

222

– Kawula nuwun inggih dhah-
 teng sendika.

LAGON.

(116)

– Kaki Parta Resi.

– Kawula nuwun Sangywang
 Jagadnata.

– Wekas ulun mring kita, samang-
 sa-mangsanya kita ulun timbali
 marang Junggringsalaka, tumuli
 kita mangarsaa nrapсила, déné se-
 mangkin kita lulusna anggon kita
 mertapa.

– Menapa mekaten Sang-
 ywang Pukulun.

– Yoga kekasih Permadi iya.

– Kawula nuwun inggih dhah-
 teng sendika.

KANDHA.

(117)

– Ywan mangkana kaki Parta Resi,
 ing rèh wus samapta paring ulun

223

- Kawula nuwun Sangywang Pukulun, inggih dhateng sumangga.

kanugrahan, kita kèriya. ulun arsa angayangan.

Nurada

- O hok. kaki Mintaraga.

- Kawula nuwun Sangywang Pukulun.

- Ulun mita amit, laju arsa angayangan, lumiring laksitanya adhi Guru.

- Kawula nuwun inggih dhateng sumangga.

Guru

- Kakang Ismaya.

Semar

- Ana apa Guru.

- Ulun amit arsa angayangan, kita lulusna anggon kita rumeksa yoga kekasih Parta Resi.

- La iya muliha.

Nurada

- O hok, Ismaya.

224

- Ulun minta amit, arsa angayangan, lumiring laksitanya adhi Guru.

- Ana apa Nurada.

- Iya padha muliha.

Guru

- Kakang Nurada.

Nurada

- Napi adhi Guru.

- Ywan kadya mangkana, suwawi hawya kelayatan.

- Enggèh dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, REP.

(118)

Semar

- Kawula nuwun Sang Adi Panembahan, kula badhé nyuwun priksa Sang Adi Panembahan, Sang Adi Panembahan tampi kanugrahan punapa.

Mintaraga

- Iya kakang Semar, aku diparingi kanugrahan panah aran Pasopati, utawa aji Daurdana.

225

- Apa mengkono kakang.
- Yèn kaya mengkono ayo padha bali menyang pertapan.

- Wah niku pun mèmèng banget, tandha pun katrima, yektiné pun olèh kanugrahan sing luwih gedhé.

- Sang Adi Panembahan inggih.

- Inggih dhateng sumangga. Ayo tholé Nala Garèng Pétruk Bagong, padha ndhèrèk Sang Adi Panembahan, bali menyang pertapan.

Tiga sareng

- Iya mayo.

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON,

KANDHA,

GENDHING CALUNTHANG, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(119)

Abiyasa

- Bagéya putuningsun kaki
- 226 Angkawijaya, satekanira ana ngarsaningsun.

Angkawijaya

- Kawula nuwun inggih dhateng ka-

suwun, sih pana kramanipun Kangjeng Éyang, ingkang rumentah dhateng kula, kula cencang sapucuking réma, kula petak ing mustaka, mblèbèra dhateng prenaja, dadosa rah daging kayuwanan, sih pana kramanipun Kangjeng Éyang, ingkang rumentah dhateng kula.

- La sira kulup, déné kelakon tumeka ana ngarsaningsun, apa karepira dhéwé, apa dikongkona marang uwakira kaki Prabu Ngamarta.

227

- Kawula nuwun Kangjeng Éyang, Kangjeng Éyang andangu, lampah kula setindak, ambegan kula sakesodan, keteg kula sademi, kamenta lampah kula piyambak dé-dé, kula dhapur dipun utus, dhumateng wayah-dalem, Kangjeng Uwa Prabu Ngamarta.

- Apa mengkono kulup.

- Kangjeng Éyang inggih.

- La dikongkon apa kulup, marang uwakira kaki Prabu Ngamarta, mara sira matuta.

- Kawula nuwun inggih dhateng sendika, kawula nuwun Kangjeng Éyang, ingkang rumiyin, kula dipun-utus nyaosaken pangabektènipun Kangjeng Uwa Prabu Ngamarta, katura Kangjeng Éyang.

- Iya ingsun trima.

- Punapa déné pangabektènipun Kangjeng Uwa ing Jodhipati, uta-

- Iya ingusun trima.
- 228
- Apa mengkono kulup.
- Eh, em, putuningsun kulup Angkawijaya, la iku ingusun ora kena, yèn amedharna kang dadi kekeraning jawata ingkang misésa, puluh-puluh sudarmanira agi winayang-ing déwa mulya.
- Kulup iya, la iku kulup, ing-
229 sun mung wekas baé marang sira, matura marang wakira kaki Prabu Ngamarta, ingkang dadi pramayogainingsun, wakira sakadang Brata Pandhawa kabèh, padha ngrerambuha, ana ngara-ara Ngéndrasonya, bokmenawa ana ing kono, dadi jalarané ketemu sudarmanira kaki Parta.
- Kulup iya.
- wi sakadang Brata Pandhawa se-
daya, katura Kangjeng Éyang.
- Kaping kalhipun, kula dipun-utus, Kangjeng Uwa Prabu Ngamarta, nyuwun priksa bab prakawis murcanipun Kangjeng Rama, sampun antawis lami déné dèrèng wonten timbul, punapa inggih teksiha paripurna, punapa inggih sampun sirna saking marcapada.
- Kangjeng Éyang inggih.
- Menapa mekaten Kangjeng Éyang.
- Menapa mekaten Kangjeng Éyang.
- Kawula nuwun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
LAGON,
KANDHA.

(120)

– Kawula nuwun Kangjeng Éyang,
yèn sampun rampung timbalan-
ipun Kangjeng Éyang, Kangjeng
Éyang kantuna pinarak, jeng
manggiha suka, kula nyuwun lilah-
dalem pamit, pangkat mantuk sa-
dinten punika, matur Kangjeng
Uwa Prabu Ngamarta.

230

– Iya kulup, ingsun nyangoni
basuki marang lakunira.

– Inggih dhateng anuwun. Bapa
Kertiraga.

Kertiraga

– É, kula nuwun Radèn.

– Ayo aja kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.
Ayo tholé Kertisentlop, Ker-
ticemuris mangkat.

Kalih sareng

– Iya mayo Ki Rama.

GANGSA AYAK–AYAKAN, REP.

(121)

Abiyasa

– Gangga gangga tri gangga,
pinayungana kalacakra, dur-
ga mendhak ana kala aja tu-
meka, nèk tumeka aja tuma-
ma, nyandhunga kembang
cepaka, sawakul gedhéné,
lakuné putuningsun, kulup
Angkawijaya.

231 GANGSA GESANG, LAJENGAN, REP.

(122)

Angkawijaya

– Bapa Kertiraga.

Kertiraga

- Kula nuwun Radèn.
- Lega temen atiku bapa, aku wis dililani mulih, marang Kangjeng Éyang.
- Menapa mekaten Radèn.
- Bapa iya.
- Inggih leres timbalan sampéyan.
- Yèn kaya mengkono bapa, ayo aja kelayatan.
- Inggih dhateng sumangga. Tholé Kertisentlop, Kerticemuris.

Kalih sareng

- Iya mayo Ki Rama.

GANGSA GESANG, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING JANGKRIK GÉNGGONG, REP,
KANDHA,
232 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(123)

Kala Kadhing

- Adhi Kala Renggut, Kala Ri-wut, Kala Yeksa, Yeksa Kala.

Sadaya sareng

- Kula kakang.
  - Kados pundi adhi, angsal ijengandika pacak baris, wonten margi catur punika, menapa boten wonten éwah tatané adhi.
  - Kula kakang, kakang andangu, anggèn kula pacak baris, wonten margi catur punika, sakanca kula rota denawa sadaya, inggih boten wonten éwah tatanipun.
  - Menapa mekaten adhi.
  - Kakang inggih.
  - Inggih lega manah kula yèn
- 233 kados mekaten, kalih déné

malih adhi, sanget anggèn kula boten kedugi, angsal ijengandika sami pacak baris, sakanca rota denawa sadaya, déné sami nglanjak dhateng karang padésan, ambebajag ambebahak, anjarah angrayah kebo sapi, bèbèk ayamé tiyang padhusunan, yèn kasumerepan kaliyan ingkang gadhah laladan, boten wandé dados prakawis, yèn ngantos dados prakawis, mangsi wandéya dhateng kula parané adhi.

- Adhi inggih.
  - Menapa mekaten kakang.
  - Inggih kakang, senadyana wonten prakawisipun, kakang sampun tumut-tumut, kepanggih kula piyambak, kula mangsa ajriha boten.
- É la ndadra si adhi, wong dituturi ora kena, kalih déné malih adhi, yèn ngantos kainingan dhateng Kangjeng Déwaji, yèn dados duka-dalem, mangsi wandéya dhateng kula parané boten adhi.
  - Menapa mekaten kakang.
- Adhi inggih.
  - Inggih kakang, senadyan wontena duka dalem, dasa-dasa kadosa pundi, tiyang sangu kula sampun telas.
- E la si adhi, wong diélikaké meksa ndadra baé. Adhi Kala Renggut, Kala Riwut, Kala Yeksa, Yeksa Kala.

Sareng

– Kula kakang.

235 – Kados pundi adhi, déné sampun antawis lami, boten wonten sujalma langkung, tiyang malih yèn wontena, kutu-kutu walang ngataga, peksi miber boten wonten adhi.

– Adhi inggih.

– Menapa mekaten kakang.

– Inggih leres timbalanipun kakang.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN.

Kala Pendonong

– Hu, hu, hu.

Sadaya sareng

– Hu, hu, hu.

GANGSA SUWUK, ADA–ADA.
(124)

Kala Kadhing

– Jengandika adhi Kala Pendonong, lumayu kapi andhem, wonten punapa ing margi.

236

Kala Pendonong

– Inggih kula matur wonten ngarsanipun kakang, boten ta ingkang wau, sadangunipun ngrerangu, wonten tengah margi lèr punika, boten antawis dangu, wonten raja sinatriya langkung, mbekta perpat tetiga, mriki purugipun.

– Menapa mekaten adhi Kala Pendonong.

– Kakang inggih.

– Èh, èh, adhi Kala Renggut, Kala Riwut, Kala Yeksa, Yeksa Kala.

Sadaya sareng

– Kula kakang.

– Jengandika sampun sami
mireng piyambak, aturipun
adhi Kala Pendonong.

– Menapa mekaten kakang.

– Adhi inggih.

– Wangsul kersanipun kakang ka-
dos pundi.

237 – Inggih adhi, ingkang dados
kajeng kula, jengandika ke-
pung ngalèr kidul wétan
kilèn, kula blejogé tengah,
soso tembungé, tubruk ma-
won adhi.

– Inggih dhateng sumangga.

– Yèn kados mekaten adhi,
suwawi sampun kelayatan.

– Inggih daweg daweg.

GANGSA PLAJARAN, DHAWAH AYAK–AYAKAN,
SUWUK.

(125)

Kertiraga

– Kula nuwun Radèn, kula matur
ing sampéyan, tindak sampéyan
menika klèntu Radèn.

Angkawijaya

– Apa mengkono Kertiraga.

– Radèn inggih.

– La kepriyé sing dadi karep-
mu.

238

– Kula nuwun Radèn, ingkang da-
dos kajeng kula, prayogi wangsul,
mangsulana margi kang ngusus
pang kidul menika wau, kados me-
nika kang anjog nagari Ngamarta,
déné menika inggih ugi mergi,
ananging sampun pejah lami, bo-
ten naté dipun-ambah tiyang, tan-

dhanipun sampun lumuten. kalih kathah bundhelanipun kambengan. adatipun margi wana punika. yèn sampun boten dipun-ambah tiyang asring dipun-enggèni tiyang mbégal, utawi bujungan wana ingkang galak. punapa déné denawa bégal. Mangga Radèn wangsul.

– Apa mengkono Kertiraga.
239

– Iya Kertiraga, senajan ana wong mbégal utawa buron alas kang galak, utawa buta bégal, aku mangsa wediya ora.

– Radèn inggih.

– Inggih sampéyan boten ajrih, kula ajrih kula nuwun.

KANDHA.

(126)

Kertiraga

– La lédok ta lédok, ujaré wong dhaplok, kula nuwun Radèn, kula mireng suwaranipun denawa badhé mbégal, kula nuwun.

– Apa mengkono Kertiraga.

– Iya Kertiraga, senajan anaa buta arep mbégal. aku mangsa wediya ora.

– Radèn inggih.

240

– Inggih sampéyan boten ajrih, kula ajrih, kaliyan ingkang dipun ndelaké sinten Radèn, wong baturé boten iga boten ganja mekèten, mangga Radèn wangsul.

– La yèn kowé wedi bapa, kowé padha miréya saanakmu.

– Menapa mekaten Radèn.

– Bapa iya.

– Inggih dhateng sendika. Ayo tholé Kertisentlop, Kerticemuris padha miré.

Kalih sareng

– Iya mayo.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(127)

Kala Kadhing

– Radèn sapa jenengmu, ngendi omahmu, arep menyang ngendi paranmu, yèn kowé kena dakéman, baliya.

241 *Angkawijaya*

– Buta-buta aja gendhak sika-ra, la kowé sapa jenengmu buta, lan ngendi dhangkamu.

– Babo, wong ditakoni males takon, nganggo anjunjung dhangka, iya yèn kowé lumuh kasor ujarmu sakecap, aku buta andel seka negara Ngimataka, aran diktya Kala Kadhing.

– Kala Kadhing jenengmu.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kowé takon marang aku.

– Iya.

– Aku satriya seka pertapan Wukir Martawu, aran Radèn Angkawijaya.

– Angkawijaya jenengmu.

– Iya.

– Arep menyang ngendi paranmu.

242 – Arep sumeja menyang negara Ngamarta.

– La yèn mengkono kowé baliya, ora kena liwat ing dalan kéné.

– Ora gelem.

- Ora gelem. bésuk ora gelem
saiki ora gelem.
- Gelem ora gelem baliya.

KANDHA.

(128)

Kala Yeksa

- É haé, kakang Lurah kula aturi
miré, kula tubruké saking ngriki.

Kala Kadhing

- Inggih adhi, ingkang ngati-
ati.

- Mangsi kadosa laré boten.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(129)

Kala Yeksa

- É haé, abot sanggané satriya iki,
daktubruk ngiwa mlumpat ne-
ngen, daktubruk nengen mlumpat
ngiwa, dakcokot, dakgilut, untuku
ngangsi linu, wongé isih menthe-
leng baé. Satriya sapa jenengmu.

243

Angkawijaya.

- Kowé takon marang aku.

- Iya.

- Aku putra Madukara. aran
Radèn Angkawijaya.

- Angkawijaya jenengmu.

- Iya. La kowé sapa jenengmu
buta.

- Kowé takon menyang aku.

- Iya.

- Kala Yeksa jenengku.

- Kala Yeksa jenengmu.

- Iya. Angkawijaya.

- Ana paran.

- Malesa.

244 – Kowé mlaku daktibani ge-
gaman.

- Tadhahana panahku. – Iya.
– Iya tibakna.

KANDHA,
KAWIN, GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
ADA–ADA.
(130)

- Padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten
aku Angkawijaya, buta sisa-
né sing mati, endi penung-
galanmu, aja genti mara,
barenga mara, ora èrèp.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.
(131)

Kala Renggut

- É haé, entèk kabèh kancaku buta,
satriya sapa jenengmu.

Angkawijaya

- Kowé takon marang aku.

– Iya.

245 – Aku putra Madukara aran
Radèn Angkawijaya.

– Angkawijaya jenengmu.

- Iya. La kowé buta sapa je-
nengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Kala Renggut jenengku.

– Kala Renggut jenengmu.

– Iya. Angkawijaya.

– Ana paran.

– Aku bélakna kancaku buta.

– Iya mangsa ora kelakona.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN,

KALA RIWUT NIMBRUNG, REP,
KANDHA,
GATHUTKACA NIMBRUNG SAKING LÈR.
GESANG, PRANG, SUWUK, ADA – ADA.

(132)

Angkawijaya

– Kakangmas Gathutkaca.

246 – Apa adhimas.

- Iya adhimas, mulané pun kakang tetulung, dakwespa-dakaké, adhimas kinrubut ing raksasa.
  - Yèn kaya mengkono adhimas, jeneng para miréya, pun kakang ingkang ngayoni ing ngayuda.
  - Adimas iya.
  - Iya adhimas, mangsa kayaa bocah ora.
- Kula waspaosaken, kakangmas tetulung ing ngayuda.
  - Inggih leres timbalanipun kakangmas.
  - Menapa mekaten kakangmas.
  - Inggih kakangmas, ingkang ngatos-atos.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

(133)

Jathamuka

247

– É haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, satriya sapa jenengmu.

Gathutkaca

- Ih hi, kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Aku putra Jodhipati, kang pilungguh ana negara Pring-

gadani, aran Radèn Gathut-
kaca, ih hi.

– Gathutkaca jenengmu.

– Iya. La kowé buta sapa je-
nengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Jathamuka jenengku.

– Jathamuka jenengmu.

– Iya. Gathutkaca.

– Apa.

– Aku bélakna kancaku buta.

– Iya mangsa ora kelakona.

– Gathutkaca.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

248 – Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, TIMBRUNGAN,
SUWUK, ADA–ADA.

(134)

– Padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten
aku Gathutkaca, buta, endi
penunggalamu, aja genti
mara, barenga mara, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(135)

Kala Kadhing

– É la, entèk kabèh kancaku buta,
sing maju-maju mati, sing mundur
nandhang kanin. Angkawijaya.

Angkawijaya.

– Ana paran.

– Aku bélakna kancaku buta.

– Iya mangsa ora kelakona.

– Angkawijaya.

249 – Ana paran.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(136)

- É la, abot sanggané Angkawijaya, daktubruk ngiwa mlumpat nengen, daktubruk nengen mlumpat ngiwa, dakblejog tengah, andhupak anyépak ngidoni, kaya ngapa rupané endhasku nganti dhawul-dhawul.
  - Apa abamu, ya iku sing kok-karepaké.
  - Ana paran.
  - Ora watak Angkawijaya ndhisiki, didhisiki tau.
  - 250 – Iya.
  - Iya tibakna.
- Angkawijaya.
  - Apa sing tumèmpèl ana ngawakmu tamakna menyang ngaku.
  - Kowé mlaku dakdhisiki.
  - Tadhahana bedhamaku.

KANDHA.

(137)

- Ana paran.
  - Iya mayo.
- Angkawijaya.
  - Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, PRANG TIMBRUNGAN, SUWUK, ADA-ADA.

(138)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Angkawijaya, buta endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, ora èrèp.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK.

(139)

- Kakangmas Gathutkaca, kula wespaosaken kakangmas énggal-énggal merpeki dhah-teng kula.

Gathutkaca

- Iya adhimas, mulané pun kakang merpeki jeneng para, dakwespa-dakaké, adhimas pacakara karo buta, kaya unggul yudané.

251

- Inggih leres timbalanipun kakangmas.
- Kula kakangmas.

- Adimas Angkawijaya.

- Pun kakang nungsi warta, kaya kepriyé timbalané Kangjeng Éyang Begawan Abiyasa, samurcané paman Janaka, apa iya isiha paripurna, apa wis binanjuta marang déwa ingkang linuwih.

- Inggih kakangmas, yèn kakangmas andangu, dhawuhipun Éyang Begawan Abiyasa, samurcanipun Kangjeng Rama, Kangjeng Éyang boten kersa yèn amedharna, sabab teksih dados kekeraning jawata ingkang minulya, namung dhawuhipun Kangjeng Éyang, Kangjeng Uwa Prabu, utawi para kadang Brata Pandhawa sadaya, sami ndikakaken, ngre-rangu wonten ngara-ara Ngéndrasonya, bokmanawi dados jalaranipun kepanggih kaliyan Kangjeng Rama.

252

Kakangmas inggih.

- Apa mengkono adhimas.

- Iya adhimas, saiki kang dadi karep para kepriyé.
- Inggih kakangmas, yèn kakangmas andangu ingkang dados kajeng kula, kula inggih lajeng badhé sowan Kangjeng Uwa Aji Ngamarta, pangkat sadinten punika.
- Apa mengkono adhimas.
- 253 – Kakangmas inggih.
- Iya adhimas, yèn kaya mengkono ayo aja kelayatan.
- Inggih dhateng sumangga. Ayo bapa Kertiraga padha mangkat.

Kertiraga

- Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING GANDRUNG–GANDRUNG, REP.

(140)

Dwarawati

- Ngamarta*
- Kula kaka Prabu.
- Yai Prabu, yai Prabu.
- Kula boten nyana yai Prabu, kula saged kepanggih kaliyan yai Prabu, sadinten punika.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Yai Prabu inggih.
- Inggih kaka Prabu, kula inggih semanten malih, boten nyana menawi kula saged
- 254 kepanggih kaliyan kaka Prabu sadinten punika.
- Menapa mekaten yai Prabu.
- Kaka Prabu inggih. Yèn ka-

dos mekaten kaka Prabu, su-
mangga lajeng kula aturi
lenggah.

– Kaka Prabu inggih.

– Menapa mekaten yayi Prabu.

– Inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.
(141)

Ngamarta

– Katuran panakrama kaka
Prabu Dwarawati, sarawuhi-
pun kaka Prabu, wonten na-
gari Ngamarta.

Dwarawati

– Inggih dhateng katedha, sih pana-
kramanipun yayi Prabu, ingkang
rumentah dhateng kula.

Werkudara

– Ih hi, bagéya Jliheng ka-
255 kangku, satekamu ana nga-
repané Puntaaji kakangku.

– Iya daktrima adhi Werkudara, je-
neng para mbagèkaké marang
pun kakang.

Pancawala

– Katuran panakrama Kang-
jeng Uwa Prabu Dwarawati,
sarawhipun Kangjeng Uwa
Prabu, wonten ngarsanipun
Kangjeng Rama Aji.

– Iya daktrima kulup Pancawala,
sira mbagèkaké marang aku.

Nakula, Sadéwa sareng

– Katuran panakrama, kaka
Prabu Dwarawati, sarawuhi-
pun kaka Prabu wonten
ngarsanipun kaka Prabu

Ngamarta.

- Iya daktrima yayimas Nangkula Sadéwa, jeneng para mbagèkaké marang pun kakang.

Ngamarta

– Kaka Prabu Dwarawati.

- Kula yayi Prabu.

256 – La tujonipun kaka Prabu inggal rawuh wonten nagari Ngamarta, yèn sampuna inggal rawuh, kados kelajeng-lajeng susahipun manah kula, utawi kadang-kadang Brata Pandhawa sadaya, awit saking murcanipun rayi ijengandika, yayimas Madukara.

- Menapa mekaten yayi Prabu.

– Kaka Prabu inggih. La kepriyé adhi Werkudara, apa ora bener aturku.

Werkudara

- Iya bener kowé. Ih hi, Jliheng kakangku bener tuturé Puntaaji kakangku, aku ya semono menèh, tujuné kowé tumuli teka, ana ngarepé Puntaaji kakangku, yèn ta aja tumuli teka, saya kebacut-bacut susahé Puntaaji kakangku, utawa kadang-kadang Brata Pandhawa kabèh, sebab seka murcané adhimu si Parta, ih hi.

257

Dwarawati

– Apa mengkono adhi Werkudara.

- Jliheng kakangku iya.

Dwarawati

- Inggih yayi Prabu, yèn yayi Prabu manggalih samurcanipun kaipé Madukara, prayoginipun pasrah-

na dhateng jawata ingkang linangkung, sabab sapunika, saweg sinengker/déning jawata, dèrèng kénging yèn kawedharna.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Yayi Prabu inggih.

– Inggih dhateng sendika.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA,

258 GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.

(142)

Ngamarta

– Bagéya kulup Angkawijaya,
kulup Gathutkaca, satekamu
ana ngarepanaku.

Kalih sareng

– Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Uwa Aji Ngamarta, ingkang rumentah dhateng kula.

Dwarawati

– Bagéya kulup Angkawijaya,
kulup Gathutkaca, satekamu
ana ngarsané yayi Prabu
Ngamarta.

Kalih sareng

– Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Uwa Prabu Dwarawati, ingkang rumentah dhateng kula.

Werkudara

– Bagéya Abimanyu karo Gathot, satekamu ana ngarepé
Puntaaji kakangku.

– Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Uwa ing Jodhipati, ingkang rumentah dha-

Pancawala

- Katuran panakrama adhimas Angkawijaya, adhimas Gathutkaca, sarawuhipun adhimas sekaliyan wonten ngarsanipun Kangjeng Rama Aji.

teng kula.

- Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun kakangmas Pancawala, ingkang rumentah dhateng kula.

Nangkula, Sadéwa

- Katuran panakrama anakmas Angkawijaya, anakmas Gathutkaca, sarawuhipun anakmas sekaliyan, wonten ngarsanipun kaka Prabu Ngamarta.

- Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun pamanmas sekaliyan, ingkang rumentah dhateng kula.

260

Ngamarta

- Kulup Angkawijaya.
- Kaya kepriyé kowé dakutus sowan Éyang Begawan Abiyasa, nyuwun priksa samurcané sudarmanira, yayimas Madukara, mara sira matura.

Angkawijaya

- Kawula nuwun Kangjeng Uwa Aji.

- Kawula nuwun inggih dhateng sendika. Kawula nuwun Kangjeng Uwa Aji, kula sampun kautus, dhateng pertapan Wukir Martawu, sowan Kangjeng Eyang Begawan Abiyasa, lampah kula inggih sampun dumugi, sarta ngaturaken pa-

261

- Apa mengkono kulup.
- Mara tutugna.

ngabektènipun Kangjeng Uwa Aji, utawi pangabektènipun rayi-dalem sedaya, timbalanipun Kangjeng Eyang, iya ingsun trima.

- Kangjeng Uwa Aji inggih.
- Inggih dhateng sendika. Kaping kalhipun, kula kakarsakaken nyuwun priksa, bab murcanipun Kangjeng Rama, dhawuhipun Kangjeng Éyang kawontenanipun rayi-dalem teksih paripurna, anamung saweg kineker ing déwa ingkang misésa, dèrèng kénging kawedharna, welingipun Kangjeng Éyang, Kangjeng Uwa Aji, saka-dang Brata Pandhawa sedaya, ndikakaken ngrerangu, wonten ngara-ara Ngéndrasonya, bokmenawi dados jalaran kepanggih kaliyan rayi dalem Kangjeng Rama.

262

- Apa mengkono kulup.

KANDHA,
LAGON,
(143)

- Kaka Prabu Dwarawati.

- Kangjeng Uwa Aji inggih.

Dwarawati

- Kula yayi Prabu.

- La menika kaka Prabu, kaka Prabu sampun mireng piyambak, aturipun pun kulup Angkawijaya.

- Menapa mekaten yayi Prabu.

- Kaka Prabu inggih.

- Wangsul kersanipun yayi Prabu kados pundi.

– Inggih kaka Prabu. ingkang dados kajeng kula, kula inggih lajeng badhé bebodholan, ngrerangu dhateng ngara-ara Ngéndrasonya. pangkat sadinten punika.

– Menapa mekaten yayi Prabu.

263 – Kaka Prabu inggih.

– Inggih leres timbalanipun yayi Prabu.

KANDHA.

(144)

– Adhi Werkudara.

Werkudara

– Apa.

– Jeneng para berdandanana adhi, sasumektaning ngayuda, sakanca para bocah ing Ngamarta kabèh, mulané mengkono, pun kakang arep bebodholan menyang ngara-ara Ngéndrasonya. pangkat sadina iki.

– Iya. Ih hi kembar.

Werkudara

– Kembar.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Padha berdandanana, sasumektaning ngayuda, sakancamu bocah ing Ngamarta kabèh, mulané mengkono, Puntaaji kakangku, arep bebodholan, menyang ngara-ara Ngéndrasonya, pangkat sadina iki.

264

– Kurnoknon inggih dhateng sendi ka.

Kalih sareng

– Èh, èh bocah ing Ngamarta.

Punggawa sareng

– Kula kula kula.

– Padha berdandanana, sasumektaning ngayuda, mulané mengkono, kaka Prabu arep bebodholan, menyang ngara-ara Ngéndrasonya, pangkat sadina iki.

– Inggih dhateng sendika.

Ngamarta

– Adhi Werkudara.

Werkudara

– Apa.

– Kaya kepriyé adhi, oleh para berdandanana, sasumektaning ngayuda, sakanca para bocah ing Ngamarta kabèh, apa wis padha sumekta adhi.

– Iya. Ih hi kembar.

265

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Kaya kepriyé kembar, olèhmu berdandanana, sasumektaning ngayuda sakanca bocah ing Ngamarta kabèh, apa wis padha sumekta kembar.

– Kurnon kakangmas, kakangmas andangu, anggèn kula berdandosana, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Ngamarta sadaya, inggih sampun sami sumekta.

– Iya banget legané atiku yèn kaya mengkono. Ih hi. Puntaaji kakangku, yèn kowé takon olèhku berdandanana, sasumektaning ngayuda, apa déné bocah Ngamarta kabèh,

266

iya wis padha sumekta, ih hi.

Ngamarta

– Apa mengkono adhi.

– Puntaaji kakangku iya.

– Iya lega atiné pun kakang
yèn kaya mengkono. Kulup
Pancawala.

Pancawala

– Kawula nuwun Kangjeng Rama
Aji.

– La sira kulup, kèriya tunggu
negara.

– Menapa mekaten Kangjeng Rama
Aji.

– Kulup iya. La iku kulup, sa-
ora anané aku, dikaya ana
aku, olèhira rumeksa negara.

– Kawula nuwun inggih dhateng
sendika.

– Adhi Werkudara.

Werkudara

– Apa.

267 – Yèn wis padha sumekta olèh
para berdandanan, angkatna
gegaman kang ana nga-
rep.

– Iya. Kembar.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Yèn wis padha sumekta olèhmu
berdandanan, angkatna gegaman
kang ana ngarep.

– Kurnoknon inggih dhateng
sendika. Èh, èh, bocah Nga-
marta.

Punggawa

– Kula kula kula.

– Apa wis padha sumekta
olèhmu berdandanan.

- Sampun.
 – Yèn wis padha sumekta, tim-
 balan dalem ndikakaké
 ngangkataké gegaman kang
 ana ngarep.

– Nggèh sendika.

Ngamarta

- Kaka Prabu Dwarawati.

Dwarawati

- Kula yayi Prabu.

- Rèhipun punika sampun sa-
 mi sumekta, sumangga sam-
 pun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
 KANDHA,
 GENDHING KETAWANG CALURING, REP,
 KANDHA,
 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
 (145)

Kagéndrasura

- Nagasura.

Nagasura

- Noknon.

- Kaya kepriyé olèhmu pacak
 baris, ana ngalas Krendha-
 sara, sakancamu buron alas
 kabèh, apa ora ana owah ta-
 tané, utawa ora ana kurang
 pangané.

– Non Déwaji, Déwaji andangu. ang-
 gèn kula pacak baris, wonten wa-
 na Krendhasara, sakanca kula bu-
 junganwana sedaya, inggih boten
 wonten éwah tatanipun, sarta bo-
 ten wonten ingkang kirang tedha-
 nipun.

269

- Iya lega atiku yèn kaya
 mengkono. Nagasura.

- Noknon.
- La iki Nagasura, bab prakara lakuku iki, déné wis antara lawas, ora ana wong liwat.
- Nagasura iya.
- Menapa mekaten Déwaji.
- Inggih leres timbalanipun Déwaji. Non Déwaji, yèn dados kersanipun Déwaji, sarèhipun sampun antawis lami, boten wonten tiyang langkung, prayogi pindhah pabarisian kémawon, pados papan ingkang adhakan, sarta ingkang banar, supados kanca énggar manahipun, sarta boten cuwa.

270

- Apa mengkono Nagasura.
- Déwaji inggih.
- Iya bener kowé, ananging aku meksa ngentèni dhawuhé Kangjeng Déwaji, yèn aku nglancangana, kersané Kangjeng Déwaji, banget wediku.
- Menapa mekaten Déwaji.
- Nagasura iya.
- Inggih leres timbalanipun Déwaji.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.
(146)

Kagéndrasura

- La kowé Kukilasura, Suramanyura, tekamu dumrojog tanpa larapan, ana apa mara matura.

Kalih sareng

271

- Inggih dhateng sendika, non Déwaji, kula énggal nyaosi priksa Kangjeng Déwaji, yèn sapunikani pun, wonten dedamel andhatengi.

- langkung saking ageng mriki purugipun.
- Apa mengkono.
  - Nagasura.
  - Kowé wis krungu dhéwé, aturé si Kukilasura, Suramanyura.
  - Nagasura iya.
  - Iya Nagasura, kang dadi kapreku, iya arep dakpapagaké gegaman kang mréné parané.
  - Nagasura iya.
  - Yèn kaya mengkono Nagasura, ayo aja kelayatan.
  - Daweg daweg.
- Déwaji inggih.
- Nagasura*
-- Noknon.
- Menapa mekaten Déwaji.
- Wangsul kersanipun Déwaji kados pundi.
- Menapa mekaten Déwaji.
- Inggih leres timbalanipun Déwaji.
- Inggih dhateng sumangga. Daweg kanca pangkat.

272
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
 KANDHA,
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(147)

Matenggasura

- Ana manungsa mara.

Kalih sareng

- Ora keduga aku, ana macan bisa ngucap.
- Macan sapa jenengmu.
- Babo, anjunjung macan, senjata macan, dudu macan alasan, isih macan pilihan, (gumujeng).

273

- Iya.
- Matenggasura jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.

Baugota

- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Baugota jenengku.
- Baugota jenengmu.
- La sing wétan sapa jenengmu

Baugati

- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Baugati jenengku.
- Baugati jenengmu.
- Baugota, Baugati.

Kalih sareng

- Apa.
- Kowé baliya, ora kena liwat kéné.

274 – Embuh ora idhep, olèh ora
olèh arep mbacut lakuku.

- Ora kena ginawé becik Baugota
Baugati. Baugota Baugati.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

(148)

- Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Matenggasura. Baugota Baugati,
endi penunggalamu, aja genti ma-
ra, barenga mara, amuk.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

(149)

Matenggasura

– Ana manungsa mara.

Sencaki

– Ih hi, ora keduga aku, ana
275 macan bisa ngucap.

– Babo anjunjung macan, senajan
macan dudu macan alasan, isih
macan pilihan, (gumujeng).

– Macan sapa jenengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Matenggasura jenengku.

– Matenggasura jenengmu.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Aku kadangé taruna, kaka
Prabu Dwarawati, kang pi-
lungguh ana ing Garbaruci,
aran Radèn Arya Sencaki,
ih hi.

– Sencaki jenengmu.

– Iya.

– Sencaki.

276 – Apa.

– Kowé baliya, ora kena liwat kéné.

– Ih hi, embuh ora idhep, apa
sagendhingmu daktadhahi.

– Ora kena ginawé becik Sencaki.
Sencaki.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(150)

– Padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten

aku Sencaki. macan endi pe-
nunggalamu. aja genti mara,
barenga mara, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,

277 GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

Hastrasura

– Ana manungsa mara.

Sencaka

– (Gumujeng). Ora keduga
aku, ana warak bisa ngucap.

– Babo anjunjung warak, senajan
warak dudu warak alasan, isih wa-
rak pilihan, (gumujeng).

– Warak sapa jenengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Hastrasura jenengku.

– Hastrasura jenengmu.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kowé takon marang aku.

– Iya.

– Aku putra Dwarawati, aran
Radèn Sencaka, (gumujeng)

– Sencaka jenengmu.

278 – Iya.

– Sencaka.

– Ana paran.

– Kowé baliya, ora kena liwat ké-
né.

– Embuh ora idhep, apa sa-
gendhingmu daktadhahi.

– Ora kena ginawé becik Sencaka.
Sencaka.

– Ana paran.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA - ADA.

(152)

Padha yèn padhaa, imbang
imbang sasat padha, rebuten
aku Sencaka, warak, endi
penunggalamu aja genti
mara, barenga mara, ora
èrèp.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

279 KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA - ADA.

(153)

Kebosura

- Ana manungsa mara.

Semitra

- Ora keduga aku, ana kebo
bisa ngucap.

- Babo anjunjung kebo, senajan ke
bo, dudu kebo alasan, isih kebo
pilihan, (gumujeng).

- Kebo sapa jenengmu.

- Kowé takon menyang aku.

- Iya.

- Kebosura jenengku.

- Kebosura jenengmu.

- Iya. La kowé sapa jenengmu

- Kowé takon marang aku.

- Iya.

- Aku putra Madukara, aran

280 Radèn Bambang Semitra.

- Semitra jenengmu.

- Iya.

- Semitra.

Ana paran.

- Kowé baliya, ora kena liwat kéné.

- Embuh ora idhep, apa sa-
gendhingmu taktadhahi.

- Ora kena ginawé becik Semitra.

- Semitra.
- Ana paran.
  - Iya mayo.

– Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(154)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Kebosura. Semitra, yèn nyata prajurit becik, mara malesa.
- Kowé mlaku dakwales.

– Iya.

281 – Tadhahana panahku.

– Iya tibakna.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(155)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Semitra. Kebo endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, ora èrèp.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(156)

Diradasura

– Ana manungsa mara.

Werkudara

- Ih hi, ora keduga aku, ana gajah bisa ngucap.

– Babo, anjunjung gajah. Senajan gajah, dudu gajah alasan, isih gajah pilihan, (gumujeng).

282 – Gajah sapa jenengmu.

– Kowé takon menyang aku.

- Iya.
- Diradasura jenengmu.
- Kowé takon menyang aku.
- Aku satriya Jodhipati aran Radèn Werkudara, ih hi.
- Iya.
- Apa.
- Ih hi, embuh ora idhep, apa sagendhingmu taktadhahi.
- Diradasura jenengku.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Iya.
- Werkudara jenengmu.
- Werkudara.
- Kowé baliya, ora kena liwat kéné.

283 - Apa.

- Iya mayo.
- Ora kena ginawé becik Werkudara. Werkudara.
- Ayo prang ngarep.
- Ora talah Werkudara, sikilé di-alang-alangké.

GENDHING KALAGANJUR, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

(157)

- Werkudara.
- Apa.
- Ora ana kawekasané, mentaraké kawiragan, ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA GESANG, SESEG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK.

(158)

- Padha yèn padhaa. imbang-im-

bang sasat padha, rebuten aku Di-
radasura. Werkudara, nyata pra-
jurit becik, mara tangiya.

284 – Ih hi, ming seméné bobotmu
gajah, yèn kurang gedhé
awakmu, gunung Merapi
brukna menyang aku, yèn
kurang landhep gadhingmu,
belingen.

– Babo Werkudara, wis dakideg dak
iles nganggo isih gerang-gereng,
yèn kowé arep budi, mara budiya.

– Ih hi.

KAWIN,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.
(159)

– Gotha-gathi, anaké si bapa
iki, matèni gajah siji, gajah
endi penunggalamu, aja gen-
ti mara, barenga mara,
amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.
(160)

Andakasura

– Ana manungsa mara.

285 *Antaséna*

– Ih hi, ora keduga aku, ana
banthèng bisa ngucap.

– Babo, anjunjung banthèng, sena-
jan banthèng, dudu banthèng alas-
an, isih banthèng pilihan, (gumu-
jeng).

– Banthèng sapa jenengmu.

- Iya.
- Andakasura jenengmu.
- Kowé takon menyang aku.
- Aku putra Jodhipati, aran Radèn Antaséna, ih hi.
- Iya.
- 286 – Apa.
- Ih hi. Embuh ora idhep, apa sagendhingmu daktadhahi.
- Apa.
- Iya mayo.
- Kowé takon menyang aku.
- Andakasura jenengku.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Iya.
- Antaséna jenengmu.
- Antaséna.
- Kowé baliya, ora kena liwat kéné.
- Ora kena ginawé becik Antaséna. Antaséna.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK. ADA–ADA.
(161)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Antaséna, banthèng endi penunggalamu, aja ganti mara, barenga mara, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING RICIK–RICIK, REP,
KANDHA,
287 GANGSA GESANG, SUWUK. ADA–ADA.
(162)

Antareja

– Ih hi. ora keduga aku, ana
ula bisa ngucap.

– Ula sapa jenengmu.

– Iya.

– Nagasura jenengmu.

– Kowé takon menyang aku.

– Aku putra Jodhipati, aran
Radèn Antareja, ih hi.

288

– Iya.

– Apa.

– Ih hi. Embuh ora idhep. apa
sagendhingmu daktadhahi.

– Apa.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.
KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.
KANDHA.

Nagasura

– Ana manungsa mara.

– Babo, anjunjung ula, senajan ula,
dudu ula alasan, isih ula pilihan,
(gumujeng).

– Kowé takon menyang aku.

– Nagasura jenengku.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Iya.

– Antareja jenengmu.

– Antareja.

– Kowé baliya, ora kena liwat kéné.

– Ora kena ginawé becik Antareja.
Antareja.

– Ayo prang ngarep.

(163)

– Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku Na-
gasura. Antareja, yèn nyata praju-
rit becik, tangiya malesa.

– lh hi.

289 KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(164)

– Padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten
aku Antareja. Ula endi pe-
nunggalamu, aja genti mara,
barenga mara, amuk.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA.

(165)

Kagéndrasura

– É la entèk kabèh kancaku buron
alas, yèn ta aku tetulunga ing nga-
yuda, sapa kang bakal matur
Kangjeng Déwaji, yèn kaya meng-
kono, aku becik mulih matur
Kangjeng Déwaji.

KANDHA,

GANGSA GESANG, REP.

(166)

290

– Ora keduga atiku, ora ana udan
ora ana angin, ana gelap angam-
par, lah apa ta iki mau.

KANDHA.

(167)

– I la la la, mata-mata kapi kapèn,
kidul bener iki, ana méga piyak
ngarep tangkeping wuri, dakduga
iki, prajurit kang nglambung ing
ngayuda, prajurit sapa jenengmu.

Gathutkaca

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Aku putra Jodhipati, kang
pilungguh ana nagara Pring-

- gadani, aran Radèn Gathutkaca, ih hi.
- Gathutkaca jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Aku panggedhé buron alas seka negara Ngimataka, aran Mraja Kagéndrasura.
- 291 – Kagéndrasura jenengmu.
- Iya. Gathutkaca.
- Apa.
- Apa kowé kang numbak tambah menyang aku, kaya dudu wong prawira.
- Embuh ora idhep, apa sangdhingmu daktadhahi, ih hi.
- Gathutkaca.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.
- GANGSA GESANG, REP.
- (168)
- Gathutkaca.
- Apa.
- Iya Gathutkaca, saiki durung bisa nutugaké kang dadi rasaning atimu, bésuk yèn nagara Ngimataka ana prang gedhé, aja liya, kowé mungsuh karo aku.
- Iya Kagéndrasura, apa sangdhingmu taktadhahi, bésuk wani saiki wani.
- 292

GANGSA GESANG, SUWUK,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON,

KANDHA,
 GENDHING LINGGANATA, REP,
 KANDHA,
 GANGSA GESANG, SUWUK, KAWIN.
 (169)

*Jayapurusa, Jayawasésa,
 Kalih saréng*

- Kasedhahan panakrama,
 anak Prabu Candrageni,
 anak Prabu Téjalelana, sara-
 wuh ijengandika, wonten pe-
 sanggrahan Ngéndramuhara.

Raja kalih sareng

- Inggih dhateng kasuwun, sih pana-
 kramanipun paman Prabu Jaya-
 purusa, paman Prabu Jayawasésa,
 ingkang rumentah dhateng kula.

293 *Jayapurusa*

- La ijengandika, anak Prabu
 Candrageni, kelampahan
 rawuh wonten pasanggrah-
 an Ngéndramuhara, punapa
 kersanipun anak Prabu pi-
 yambak, punapa dipun-utusa
 anak Prabu Winatakwaca.

Candrageni

- Inggih paman Prabu, katenta lam-
 pah kula piyambak dédé, kula dha-
 pur dipun-utus, kaliyan yayi Prabu
 Winatakwaca.

- Menapa mekaten anak Pra-
 bu.

- Paman Prabu inggih.

- Dipun-utus punapa kaliyan
 anak Prabu Winatakwaca,
 sumangga ijengandika dha-
 wuhna.

294

- Inggih paman Prabu, ingkang ru-
 miyin kula dipun-utus maringaken

taklimipun yayi Prabu Winatakwa-
ca, dhumateng paman Prabu seka-
liyan.

Raja kalih sareng

– Inggih dhateng anuwun.

– Kaping kalhipun, kula dipun-utus
maringi priksa, yèn penglamari-
pun yayi Prabu dados prekawis.

Jayapurusa

– Menapa mekaten anak Pra-
bu.

– Paman Prabu inggih.

– Wangsul kersanipun anak
Prabu Winatakwaca kados
pundi.

– Inggih paman Prabu, ingkang da-
dos kersanipun yayi Prabu Wina-
takwaca, kula utawi paman Prabu
sekaliyan, sawadyabala sedaya,
sami ndikakaken nginggahi Ngén-
drabuwana, ngepung wakul amba-
ya mangap, supados miris pangga-
lihipun Sangywang Bathara Én-
dra, lajeng maringaken Dèwi Su-
praba sangkaning aris, yèn sam-
pun antawis boten wonten kete-
ranganipun, lajeng ndikakaken
ngrebat ing prang kémawon.

295

– Menapa mekaten anak Pra-
bu.

– Paman Prabu inggih.

Raja kalih sareng

– Ih hi.

KANDHA,
KAWIN, DUKA
KANDHA.

(170)

Jayawasésa

– Ih hi, kaka Prabu Paranggu-
pita.

Jayapurusa

– Kula yayi Prabu Paranggalung

296 – Yèn sekécaning lampah, saking pangrembag kula, prayogi lajeng dipun-rebat ing prang kémawon, mamrih kéngingipun Dèwi Supraba.

– Menapa mekaten yayi Prabu.

– Kaka Prabu inggih. Kados pundi anak Prabu Candrageni, punapa boten leres pamanggih kula.

Candrageni

– Inggih leres pamanggihipun paman Prabu. Inggih paman Prabu Jayapurusa, leres pamanggihipun paman Prabu Jayawasésa, kula inggih semanten malih, yèn saking pamanggih kula, prayogi lajeng dipun rebat ing prang kémawon, mamrih kéngingipun Déwi Supraba.

– Menapa mekaten anak Prabu.

297

– Paman Prabu inggih. Kados pundi yayi Prabu Téjalelana, punapa boten leres pamanggih kula.

Téjalelana

– Inggih leres pamanggihipun kaka Prabu. Inggih uwa Prabu Jayapurusa, leres pamanggihipun kaka Prabu Candrageni, kula inggih semanten malih, yèn saking pamanggih kula, prayogi lajeng dipun rebat ing prang kémawon, mamrih kéngingipun Dèwi Supraba.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu inggih.

Jayapurusa

- Inggih yayi Prabu Paranggelung, anak Prabu sekaliyan, yèn saking pamanggih kula, rèhning dhawuhipun anak Prabu Winatakwaca, ndikakaken ngantawisaken, dados sanget ajrih kula, déné yèn para jawata lajeng nglawan ing ngayuda, inggih badhé kula pethukaken.

Raja kalih sareng

- Menapa mekaten paman Prabu.
- Yayi Prabu Paranggalung, anak Prabu sekaliyan inggih.
- Wangsul kersanipun paman Prabu kados pundi.
- Inggih yayi Prabu Paranggalung, anak Prabu sekaliyan, ingkang dados kajeng kula, inggih lajeng badhé bebohdolan, nginggahi Ngéndrabuwana, ngepung wakul ambaya mangap, pangkat sadinten punika.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Yayi Prabu Paranggalung, anak Prabu sekaliyan inggih.
- Inggih dhateng sumangga.

KANDHA.

(171)

Jayapurusa. Jayawasésa.

kalih sareng

– Jayaprawasa. Jayagumbala.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Yèn kaya mengkono, padha berdandanana, sasumektaning ngayuda, sakancamu ing Paranggupita kabèh, mulané mengkono, aku arep bebodholan nginggahi Ngéndrabuwana, ngepung wakul ambaya mangap, pangkat sadina iki.

– Menapa mekaten Déwaji.

– Jayaprawasa, Jayagumbala iya.

– Inggih dhateng sendika.

Candrageni, Tėjalelana,
kalih sareng

300 – Mandrahanala, Mandraprakosa.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Yèn kaya mengkono, padha berdandanana, sasumektaning ngayuda, sakancamu ing Giriguthaka kabèh, mulané mengkono, aku arep bebodholan, ngunggungahi Ngéndrabuwana, ngepung wakul ambaya mangap, pangkat sadina iki.

– Menapa mekaten Déwaji.

– Mandrahanala, Mandraprakosa iya.

– Inggih dhateng sendika.

Jayapurusa, Jayawasésa,
kalih sareng

– Jayaprawasa, Jayagumbala.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

301 – Kaya kepriyé olehmu berdandanana, sasumektaning

ngayuda, sakancamu ing Paranggupita kabèh, apa wis padha sumekta.

– Non Déwaji, Déwaji andangu, anggèn kula berdandoson, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Paranggupita sedaya, inggih sam pun sami sumekta.

– Iya lega atiku yèn kaya mengkono.

Candrageni, Téjalelana,
kalih sareng

– Mandrahanala, Mandraprakosa.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Kaya kepriyé olèhmu berdandanan, sasumektaning ngayuda, sakancamu ing Giriguthaka kabèh, apa wis padha sumekta.

– Non Déwaji, Déwaji andangu, anggèn kula berdandoson, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Giriguthaka sedaya, inggih sam pun sami sumekta.

302

– Iya lega atiku yèn kaya mengkono.

Raja sekawan sareng

– Jayaprawasa.

Sekawan sareng

– Kurnoknon.

– Yèn wis padha sumekta olèhmu berdandanan, angkatna gegaman kang ana ngarep.

– Inggih dhateng sendika.

Patih sekawan sareng

– Hi, hi, kanca Paranggupita.

Wadya sareng

– Kula kula kula.

– Apa wis padha sumekta
olèhmu berdandan.

– Sampun.

– Yèn wis padha sumekta, tim-
balan-dalem ndikakaké
ngangkataké gegaman kang

303 ana ngarep.

– Sendika, (gumujeng).

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING RINA–RINA, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, KAWIN.
(172)

Brama

– Kakang Bathara Raswaro-
dra.

Raswarodra

– Pukulun Sangywang Bathara Bra-
ma.

– Paran baya kadang warga
kita para jawata, tuwin para
yang-yang kapy, dènya sa-
mya pacak baris wonten ing
ngarga Suméru, punapa tan
wonten éwah tatanya.

– Pukulun Sangywang Bathara Bra-
ma, Ywang Bathara Brama teta-
nya, unggyan ulun pacak baris,
wonten ing ngarga Suméru, sa-
kadang warga ulun para jawata,
tuwin para yang-yang kapy, ing-
gih tan wonten éwah tatanya.

304

– Punapa mangkana kakang
Bathara Raswarodra.

– Sangywang Bathara Brama inggih.

– Dahat kacaryan tyas ulun ywan kadya mangkana. Kakangmas Bathara Sambu.

Sambu

– Apa yayi Bathara Brama.

– Ulun myarsa pawarta, ywan ing mangkya, wadyanya pun Winatakwaca, arsa maninggya ing Ngéndrabuwana, ngrebat pun Supraba.

– Apa mangkana yayi Bathara Brama.

– Kakangmas Bathara Sambu inggih. Yayi Bathara Bayu.

305

Bayu

– Apa Brama kakang ulun.

– Kita siyagaa, sasumektaning ngayuda, marmanya mangkana, lamun wadya Ngimataka, tumekap latri myang rina, kita haywa ngantya nguciwani.

– Apa mangkana Brama kakang ulun.

– Yayi Bathara Bayu iya. Wondéné kita yayi Bathara Mahadéwa, kakang Bathara Komajaya.

Kalih sareng

– Ulun yayi Bathara Brama.

– Kita samya siyagaa sasumektaning ngayuda, marmanya mangkana kalamun wadya ing Ngimataka, tumekap latri myang rina, kita haywa ngantya nguciwani.

– Pukulun inggih dhateng sendika.

306 – Punapa déné kita kakang
Bathara Raswarodra.

Raswarodra

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Kita samya siyagaa, sasumektaning ngayuda, saka-dang warga kita para jawata, tuwin para yang-yang kapya, marmanya mangkana, lamun wadya ing Ngimatata, tumekap latri myang rina, kita haywa ngantya nguciwani.

– Ulun inggih dhäteng sendika.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, ADA-ADA.
(173)

Brama

– La kita Gatiwicara, tekap kita dumrojog tanpa larapan, paran baya saméndraning pabaratan, mara kita wahyaa kang sejati.

307

Gatiwicara

– Ulun inggih dhateng sendika, Pukulun Sangywang Bathara Brama, ulun inggal saweca, ywan ing mangkya mengsah saking paradyèng Ngimatata, wus tumekap ayun maninggya mring Ngéndrabuwana, sumedya ngrebat Dèwi Supraba, wondéné ingkang dadya pramugarining laksita, raja sekawan, Prabu Jayapurusa, Prabu Jayawasésa, Prabu Candrageni, Prabu Téjalelana, warastra langkung saking ageng.

– Apa mangkana Gatiwicara.

– Sangywang Pukulun inggih.

– Ih hi.

KANDHA.

(174)

- Kakangmas Bathara Sambu,
yayi Bathara Bayu.

Kalih sareng

- Apa Brama kakang ulun.

308 – Kita wus miyarsa priyanga, wecananya pun Gatiwicara.

- Apa mangkana Brama kakang ulun.

- Kakangmas Bathara Sambu,
yayi Bathara Bayu iya.

- Paran baya kang dadya kawismaya kita.

- Inggih kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu, ingkang dadya kawismaya ulun, laju arsa ulun wangsulaken, haywa ngantya maninggya mring Ngéndrabuwana.

- Iya kasinggihan kang dadya kawismaya kita.

- Yayi Bathara Mahadéwa, kakang Bathara Komajaya, kakang Bathara Raswarodra.

Tiga sareng

- Ulun Sangywang Bathara Brama.

309 – Paran baya kita samya siyaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita, para jawata, tuwin para yangyang kapyu, punapa wus samya saningga.

- Ulun Sangywang Bathara Brama, Ywang Pukulun tetanya, unggyan ulun samya siyaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga

ulun para jawata, tuwin para yang
yang kapya. inggih wus samya sa-
ningga.

- Dahat kacaryan tyas ulun
ywan kadya mangkana. Ka-
kang Bathara Raswarodra.

Raswarodra

- Ulun Sangywang Bathara Brama.

- 310 – Ywan wus samya saningga,
kita budhalna warastra kang
pangarsa.

- Ulun inggih dhateng sendika.

Raswarodra

- Hak, hak, para jawata, tuwin
para yang-yang kapya.

Wadya sareng

- Ulun Sangywang Bathara Raswa-
rodra.

- Apa wus samya saningga, ki-
ta siyaga sasumektaning
ngayuda.

- Ulun Sangywang Bathara Raswa-
rodra, Ywang Pukulun tetanya,
ulun siyaga sasumektaning nga-
yuda, inggih wus samya saningga.

- Ywan wus samya saningga,
kita budhalna warastra kang
pangarsa.

311

- Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(175)

Sekawan sareng,

Punggawa Ngimatata

- Sapa mapagaké menyang aku.

Sekawan sareng

- Ulun iki déwa.

- Déwa sapa jenengmu.
- Kita tanya marang ulun.
- Iya.
- Ulun Sangywang Tantra,
ulun Sangywang Sumarma,
ulun Sangywang Diwangka-
ra, ulun Sangywang Guritna,
la kita sapa aranta.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.

312

- Aku Jayasura,
aku Jayapramana,
Aku Jayaprakosa,
aku Jayasudirga.
- Kita baliya, titah tan kena
maninggya mring Ngéndra-
buwana.
- Embuh ora idhep, awèh ora awèh,
aku arep munggah menyang
Ngéndrabuwana, sumeja njaluk
Dèwi Supraba.
- Kita titah tan arsa kinarya
tama.
- Apa abamu, hèh para déwa.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(176)

Mandramanggala

- Hi, hi, hi, sapa mapagaké menyang
aku, hak.

Penyarikan

313 – (Gumujeng). Ulun iki déwa
Junggringslaka.

- Déwa sapa jenengmu, hak.
- Kita tatanya marang ulun.

- Iya hak.
- Ulun Sangywang Penyarikan, (gumujeng).
- Penyarikan jenengmu.
- Iya. La kita titah sapa aranta.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Aku andel ing Giriguthaka, aran Bapang Mandramanggala, hak, (gumujeng).
- Mandramanggala aranta.
- Iya.
- Kitabaliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.

314

- Embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja njaluk Dèwi Supraba.
- Kita Mandramanggala, tan arsa kinarya tama.
- Apa abamu. Penyarikan.
- Apa.
- Tadhahana kerisku.
- Iya tamakna.

KANDHA.

(177)

- Penyarikan.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.

(178)

- Penyarikan.
- Apa.
- Malesa.
- Iya tadhahana.

– Iya tibakna.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(179)

Penyarikan

- Alamak ywan kembaa, pa-
315 rungulen ulun, Sangywang
Penyarikan, Mandramangga-
la, hawya gantya marngya,
asranga marngya, endya da-
lasa, ulun mangsa wediya.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(180)

Mandrahanala

– Ih hi, sapa mapagaké menyang
aku.

Déwantaka

- Ih hi, ulun iki déwa Ngéndra-
buwana.
- Déwa sapa jenengmu.
- Kita tanya marang ulun.
- Iya.
- Ulun patih ing Ngéndrabu-
wana, aran Sangywang Dé-
wantaka, ih hi.
- Déwantaka jenengmu.
- Iya. La kita titah sapa aran-
ta.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- 316 – Aku patih ing Tunjungkaroban,
aran Patih Mandrahanala, ih hi.
- Mandrahanala aranta.
- Iya.
- Kita baliya titah tan kena
maninggya mring Ngéndra-
buwana.

- Ih hi. Embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngèndrabuwana, sumeja njaluk Dèwi Supraba, ih hi.
- Ih hi, kita Mandrahanala, tan arsa kinarya tama.
- Apa.
- Iya mayo.
- Apa abamu. Déwantaka.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

317

(181)

- Abot sanggané Déwantaka, lawas aku yuda gada, ana negara Tunjungkaroban, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Iya paksa wawanga, kita tandhing Déwantaka, ulun tiknyani apa cahyana kita.
- Déwantaka.
- Apa.
- Ngadu kantaraning bau wis kelakon, ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.
- Iya mayo.

KANDHA.

(182)

- Déwantaka.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.

- La ndhéprok.

KANDHA.

(183)

318

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebutan aku

Mandrahanala, Déwantaka. yèn nyata prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.
– La, njababah.

KANDHA.
(184)
– Alamak ywan kembaa, parunggulen ulun Déwantaka, mandrahanala, ywan nyata prajurit sakutama, tangiya, malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK. ADA–ADA.
(185)

– Alamak ywan kembaa, parunggulen ulun Déwantaka, Mandrahanala, haywa gantya marngya, asranga marngya, endya dalasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING TÉJAWARNA, REP,
319 KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.
(186)

Candrageni

– Ih hi, sapa mapagaké menyang aku.

Sambu

– Ih hi, ulun iki déwa Junggringslaka.

– Déwa sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

- Ulun yoganya Sangywang Jagatnata, aran Sangywang Bathara Sambu. ih hi.
- Sambu jenengmu.
- Iya. La kita titah sapa aranta.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Aku kadangé tuwa, yayi Prabu Winatakwaca, kang pilungguh ana negara Tunjungkaroban, aran Mraja Candrageni, ih hi.

320

- Candrageni aranta.
- Iya.
- Kita baliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.
- Ih hi, embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja njaluk Dèwi Supraba.
- Ih hi, kita Candrageni, tan arsa kinarya tama.
- Apa abamu. Sambu.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

KANDHA,
 GENDHING ÈSTHITAMA, REP,
 KANDHA,
 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(187)

– Sambu.

– Apa.

321

- Ora ana kawekasané, mentaraké kawiragan, ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN. REP.

– La, ndhéprok.

KANDHA.

(188)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Candrageni. Sambu, yèn nyata prajurit becik, tangiya. malesa.

KANDHA.

GANGSA GESANG, REP.

– La, ndhéprok.

KANDHA.

(189)

– Alamak ywan kembaa, parunggulen ulun Bathara Sambu, Candrageni, ywan nyata prajurit sakutama, tangiya malesa.

KANDHA.

322 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(190)

– Alamak ywan kembaa, parunggulen ulun Bathara Sambu, Candrageni, haywa gantya marngya, asranga marngya, endya dalasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(191)

Mandraprakosa

– Ih hi, sapa mapagaké menyang aku.

Raswarodra

– (Gumujeng). Ulun iki déwa Junggringslaka.

- Déwa sapa jenengmu.
- Kita tanya marang ulun.
- Iya.
- Ulun Sangywang Bathara Raswarodra. (gumujeng).
- Raswarodra jenengmu.
- Iya. La kita sapa aranta.
- 323 – Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- Aku patih ing Giriguthaka, aran Mandraprakosa, ih hi.
- Mandraprakosa aranta.
- Iya.
- Kita baliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.
- Ih hi, embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja njaluk Dèwi Supraba.
- (Gumujeng). Kita Mandraprakosa, tan arsa kinarya tama.
- Apa abamu. Raswarodra.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(192)

- 324 – Ih hi, abot sanggané Raswarodra, lawas aku yuda gada, ana negara Giriguthaka, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Iya paksa wawanga, kita tandhing Bathara Raswarodra, ulun tiknani apa cahyana kita, (gumujeng).
- Raswarodra.

– Apa.

– Ngadu kantaran bau wis kelakon.
ayo padha ngadu siyungé Bathara
Kala.

– Iya mayo.

KANDHA.

(193)

– Raswarodra.

– Apa.

– Avo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN. REP.

KANDHA.

325 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA – ADA.

(194)

– Alamak ywan kembaa, pa-
runggulen ulun Bathara Ras-
warodra, Mandraprakosa,
haywa gantya marngya,
asranga marngya, endya da-
lasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GENDHING KUNGAS. REP.

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA – ADA.

(195)

Téjalelana

– Èh, èh, sapa mapagaké marang
aku.

Mahadéwa

– Ulun iki déwa Junggring-
slaka.

– Déwa sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

– Ulun yoganya Sangywang

- Bathara Guru. aran Sang-
ywang Mahadéwa.
- 326 – Mahadéwa jenengmu.
- Iya. La kita titah sapa aranta.
ta.
- Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku kadangé taruna, kaka Prabu Winatakwaca, kang pilungguh ana negara Giriguthaka, aran Mraja Téjalelana. (gumujeng).
- Téjalelana aranta.
- Iya.
- Kita baliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.
- Embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja njaluk Dèwi Supraba.
- Kita Téjalelana tan arsa kinarya tama.
- 327 – Apa abamu. Mahadéwa.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK. ADA – ADA.

(196)

- Abot sanggané Mahadéwa, lawas aku yuda gada, ana negara Giriguthaka, ora oleh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Iya paksa wawanga, kita tandhing Bathara Mahadéwa, ulun tiknyani apa cahyana ulun.
- Mahadéwa.
- Apa.
- Ngadu kantaraning bau sarta pra-

golaning pupu wis kelakon, ayo padha ngundang siyungé Bathara Kala.

328 – Iya mayo.

KANDHA,
KAWIN.

(197)

– Mahadéwa.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA – ADA.

(198)

– É la nyata abot sanggané Mahadéwa.

– Iya iku ingkang kita-sedyakaké, paksa wawanga, kita tandhing Mahadéwa, apa cahyana kita ulun tiknyani.

– Mahadéwa.

– Apa.

– Ayo padha ngadu awas-awasan.

– Iya mayo.

– Tadhahana panahku.

– Iya tamakna.

329 KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

(199)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Téjalelana, mati ngadeg Mahadéwa, ketiban panahku.

– Apa sirna mandhiri, iki sarupa saranta.

– Babo, mupugi wong ngaguna, Mahadéwa. Mahadéwa.

- Apa.
- Malesa.
- Tadhahana tikswara ulun.
- Iya tibakna.

KANDHA.

KAWIN, GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.
(200)

- Alamak ywan kembaa, pa-
runggulen ulun Bathara Ma-
hadéwa. Téjalelana, haywa
330 gantya marngya, asranga
marngya, endya dalasa, ulun
mangsa wediya.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.
(201)

Jayagumbala

- Ih hi, sapa mapagaké menyang
aku.

Srengganidéwa

- Ih hi, ulun iki déwa Ngéndra-
buwana.
- Déwa sapa jenengmu.
- Kita tanya marang ulun.
- Iya.
- Ulun yoganya Sangywang
Bathara Éndra, aran Sang-
ywang Srengganidéwa, ih hi.
- Srengganidéwa jenengmu.
- Iya. La kita titah sapa aran-
ta.
- Kowé takon menyang aku.
- Iya.
- 331 - Aku patih ing Paranggalung, aran
Patih Jayagumbala, ih hi.
- Jayagumbala aranta.
- Iya.

– Jayagumbala.

– Apa.

– Kita baliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.

– Ih hi, embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja mbo-yong Dèwi Supraba.

– Ih hi, kita Jayagumbala, tan arsa kinarya tama.

– Apa abamu. Srengganidéwa.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

332

(202)

– Ih hi, abot sanggané Srengganidéwa, lawas aku yuda gada. ana negara Paranggelung, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki. ih hi.

– Iya paksa wawanga, kita tandhing Srengganidéwa, apa cahyana kita ulun tiknyani.

– Srengganidéwa.

– Apa.

– Ngadu kantaran bau wis kelakon, ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.

– Iya mayo.

KANDHA.

(203)

– Srengganidéwa.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA,
333 GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(204)

- Alamak ywan kembaa, pa-
runggulen ulun Sangywang
Srengganidéwa, Jayagumba-
la, haywa gantya marngya,
asranga marngya, endya da-
lasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING LIWUNG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(205)

Jayawasésa

- Ih hi, sapa mapagaké menyang
aku.

Bayu

- Ih hi, ulun iki déwa Jung-
gringslaka.

- Déwa sapa jenengmu.

- Kita tanya marang ulun.

- Iya.

- Ulun yoganya Sangywang
Jagadnata, aran Sangywang
Bathara Bayu, ih hi.

334 - Bayu jenengmu.

- Iya. La kita titah sapa aran-
ta.

- Kowé takon menyang aku.

- Iya.

- Aku kadangé tuwa anak Prabu
Winatakwaca, kang pilungguh ana
negara Paranggalung, aran Mra-
ja Jayawasésa. Ih hi.

- Jayawasésa aranta.

- Iya.

- Jayawasésa.

- Kita baliya, titah tan kena maninggya mring Ngéndrabuwana.
- Apa.
- Ih hi, embuh ora idhep, olèh ora olèh, aku arep munggah menyang Ngéndrabuwana, sumeja mbo-yong Dèwi Supraba.
- 335 – Ih hi, kita Jayawasésa, tan arsa kinarya tama.
- Apa abamu. Bayu.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.
- Ora talah Bathara Bayu, banget temen kurdakané.

GANGSA GANGSARAN. DHAWAH BIMAKURDA, REP.
KANDHA,
NYEPENG DEDAMEL. GANGSA GESANG.
DHAWAH GANGSARAN, REP.

(206)

- Apa.
- Bayu.
- Ora ana kawekasané mentaraké kawiragan, ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA GESANG, AMBRUK SARENG, REP,
KANDHA.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(207)

- 336 – Alamak ywan kembaa, parungulen ulun Bathara Bayu, Jayawasésa, haywa gantya marngya, asranga marngya, endya dalasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN. SUWUK.
KANDHA.
GENDHING SUMIRAT. REP.

KANDHA.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.

(208)

Jayapura

– Ih hi, sapa mapagaké menyang
aku.

Brama

– Ih hi, ulun iki déwa Jung-
gringslaka.

– Déwa sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

– Ulun yoganya Sangywang
Bathara Guru, kang pilung-
guh ana kayangan Duksina-
geni, aran Sangywang Ba-

337 thara Brama, hi hi.

– Brama jenengmu.

– Iya. La kita titah sapa aranta.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Aku kadangé tuwa anak Prabu
Winatakwaca, kang pilungguh ana
negara Paranggupita, aran Mraja
Jayapura, ih hi.

– Jayapura aranta.

– Iya.

– Jayapura.

– Apa.

– Kita baliya, titah tan kena
maninggya mring Ngéndra-
buwana.

– Ih hi, embuh ora idhep, olèh ora
olèh, aku arep munggah menyang
Ngéndrabuwana, sumeja mbo-
yong Dèwi Supraba.

338 – Ih hi, kita Jayapura, tan
arsa kinarya tama.

– Apa abamu. Brama.

– Apa.

- Iya mayo.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA – ADA.

(209)

- Ih hi, abot sanggané Brama, lawas aku yuda gada, ana negara Paranggupita, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Ih hi, iya paksa wawanga, kita tandhing Bathara Brama, ulun tiknyani apa cahyana kita.

– Brama.

– Apa.

– Ngadu kataraning bau wis kelakon, ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.

339

– Iya mayo.

KANDHA.

– Brama.

– Apa.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GENDHING KALAGANJUR, REP.

KANDHA.

– (210)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Jayapura, Brama, yèn nyata prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,

GANGSA GESANG, REP.

– La ndhekem.

KANDHA.

(211)

– Alamak ywan kembaa, pa-

runggulen ulun Bathara Bra-
ma. Jayapurusa, ywan nyata
prajurit sakutama, tangiya
malesa.

340 KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(212)

– Alamak ywan kembaa, pa-
runggulen ulun Bathara Bra-
ma. Jayapurusa, haywa gan-
tya marngya, asranga mar-
ngya, endya dalasa, amuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, LAGON.
KANDHA,
GENDHING GIWANG GONJING, REP.

(213)

Sambu

– Yayi Bathara Brama.

Brama

– Ulun kakangmas Bathara
Sambu.

– Dahat trusthaning tyas ulun, titah
saka Ngimataka, wus kelakyan sir-
na kapyia.

– Punapa mangkana kakang-
mas Bathara Sambu.

– Yayi Bathara Brama iya.

341 *Sambu*

– Paran baya yayi Bathara Ba-
yu, ywanten yogya wecana
ulun.

Bayu

– Kasinggihan wecana kita. Ih hi,
Brama kakang ulun, kasinggihan
wecananya Sambu kakang ulun,
ulun mangkana uga, dahat trus-
thaning tyas ulun, lamun titah ing
Ngimataka, wus kelakyan sirna ka-
pyia.

Brama

– Apa mangkana yayi Bathara Bayu.

– Brama kakang ulun iya.

– Kasinggihan wecananya kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu, ulun ugi mangkana, dahat kacar-yaning tyas ulun, lamun titah ing Ngimataka wus samya

342 kaleksanan sirna kapya.

Sambu, Bayu

– Apa mangkana yayi Bathara Brama.

– Kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu inggih. Déwantaka.

Déwantaka

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Kita laksitaa angayangan mring Ngéndrabuwana, mahyakna kang sejati, marang yayi Bathara Éndra, ywan semangkin titah kang seka paradèng Ngimataka wus sirna kapya, lamun yayi Bathara Éndra tanya ulun, ulun isih mesanggrahan ana ngarga Sumèru, lan para jawata, tuwin para yang-yang kapya, rumeksa lamun Winatakwaca, tekap latri myang

343 rina, arsa ulun lawan ing ngayuda.

– Punapa mangkana Sangywang Pukulun.

– Déwantaka iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Wondéné kita yoga ulun

Srengganidéwa. Citragana.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Kita laksitaa angayangan
mring Ngéndrabuwana,
mahywakna kang sejati, ma-
rang yayi Bathara Éndra, sa-
kèhing prakara kita wus
uning priyangga.

– Punapa mangkana Sangywang
Bathara Brama.

– Yoga ulun Srengganidéwa,
Citragana iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

344 – Kakangmas Bathara Sam-
bu, yayi Bathara Bayu.

Kalih sareng

– Apa yayi Bathara Brama.

– Ywan kadya mangkana, su-
mangga samya wangsul
mring pasanggrahan malih.

– Apa mangkana yayi Bathara Bra-
ma.

– Kakangmas Bathara Sambu,
yayi Bathara Bayu inggih.

– Iya sakawismayanta.

– Yayi Bathara Mahadéwa, tu-
win kita kakang Bathara Ko-
majaya, kakang Bathara
Raswarodra.

Tiga sareng

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Ywan kadya mangkana, swa-
wi samya wangsul mring pa-
sanggrahan ngarga Sumèru.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK.

**II. KAGUNGAN-DALEM SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
SAMBETIPUN LAMPAHAN BOMATARA, BUTUL TIGA
DUMUGI KAWAN DINTEN
(18 – REJEP – 1856 A.J.; 11 – FEBRUARI – 1926 A.D.)
(Kraton Yogyakarta MS W.C.7)**

**II. KAGUNGAN-DALEM SERAT POCAPAN RINGGIT TIYANG
SAMBETIPUN LAMPAHAN BOMATARA, BUTUL TIGA
DUMUGI KAWAN DINTEN
(18 – REJEP – 1856 A.J.; 11 – FEBRUARI – 1926 A.D.)
(Kraton Yogyakarta MS W.C.7)**

PENDANGON

ATURAN

JEJER 4 DINTEN

JEJER BATHARA ÉNDRA.
GENDHING TLUTUR. REP.
KANDHA.
GANGSA GESANG. REP.
(214)

Gandhang-gandhang

– Èh, èh, para yang-yang ing Ngén-
drabuwana.

Kanca Nyutra

– Ulun.

– Kita samya mahargya nrapsila,
sasanti yuwana, Sangywang Ba-
thara Éndra mahya siniwaka.

– Ulun sendika.

– Yang-yang kang pininta ngreksa
ing ngarga Dumilah apa wus su-
méwa.

– Sampun.

– Yang-yang kang pininta ngreksa
ing Tinjomaya apa wus suméwa.

– Sampun.

– Yang-yang kang pininta ngreksa
ing Ngudyanasriloka apa wus su-
méwa.

– Sampun.

– Yang-yang kang pininta ngreksa
ing Kandhawaru apa wus sumé-
wa.

—Sampun.

— Kapyang yang-yang tuwin para jawata kang samya pininta rumeksa saguning pekayangan haywan gelirke ing karya.

— Ulun sendika.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA.

Bathara Éndra

— Déwantaka.

Déwantaka

— Ulun Sangyang Bathara.

— Kita mahargya nrapsila, miwah para yang-yang ing Ngéndrabuwana kapyang.

— Ulun inggih dhateng sendika.

— Apa déné kita yoga ulun Srengganidéwa Citragana.

Kalih sareng

— Ulun Kangjeng Rama Sangyang Bathara.

— Kita ya mangkana uga, samya mangarsa anrapsila.

— Ulun inggih dhateng sendika.

Déwantaka

— Hi hi, adhi Déwamadhendha.

Déwamadhendha

— Ulun Sangyang Bathara Déwantaka.

— Wedharing sabda Sangyang Bathara Éndra, kita tuwin para yang-yang Ngéndrabuwana kapyang, samya kinèn mangarsa nrapsila.

— Ulun inggih dhateng sendika.

Déwamadhendha

— Hi hi para yang-yang ing Ngéndrabuwana.

Déwa sareng

— Ulun Sangyang Bathara Déwa-

- Wijiling sabda Sangywang Bathara Éndra kita samya kinèn mangarsa nrapsila.
- Ulun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, SUWUK,
LAGON, KAWIN.

Éndra

– Déwantaka.

Déwantaka

- Haywa dadya marasé tyas kita, kita ulun pinta suméwa ing ngabyantara ulun.
- Ulun Sangywang Bathara.
- Ulun Sangywang Bathara, dupi ulun nampi wijiling sabda Ywang Pukulun, kadya myat ing cancala, tan uninga tekaping gundhala, lir tinebak ing sardula pituna, ywan ten jawi tan lyan mung marasing driya, dupi munging ngabyantara Ywang Pukulun, nir maras rentenging tyas ulun.
- Apa mangkana Déwantaka.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Paran baya Déwantaka, kita ywana ing jaba, tansah marasing driya, awusana anèng ngabyantara ulun, temah nir sumlang ing tyas kita.
- Ulun Sangywang Bathara, prami-la ing mangkya, saningga titahing jawata, kang samya tinrapan nangsaya, winisésa yogi Ywang Pukulun, kang nangsayakena dosa laya Ywang Pukulun kang masésa, ywan semangkya Ywang Pukulun, yun mèt telenging laya pun Déwantaka tan kumedhap ing latri

myang ing rina, mung sumung-
kem ing ngabyantara Ywang Pu-
kulun.

– Apa mangkana Déwantaka.

– Sangywang Pukulun inggih.

– Eh em, saningga tinrapping wasé-
sa, weca kita ing ngabyantara
ulun, iya ulun trima, kita mahar-
gga keprabon ulun, miwah setya
tuhu kita mring ulun, marma ki-
ta ulun pinta suméwa, haywa
kira sinung sih dadar pelèlèr
ulun, dodot kang pera siginya,
sabuk kang dawa ubetnya, lir na-
sara curiga kang listya anggonya,
tan paja ywan mangkana.

– Ulun Sangywang Bathara, sajarah
ing maruta, gluguting kolang-ka-
ling, juwawut pinara sasra, pucuk-
ing ngambetan, liyep layaping
anéndra, ulun tan supena, ywan
mangajap sih welasa Ywang Puku-
lun, muhung tansah ulun sumang-
gem karsanta Ywang Pukulun.

– Apa mangkana Déwantaka.

– Sangywang Pukulun inggih.

– Paran baya Déwantaka, déné
kita madal pasihan, saka pesang-
grahan Arga Semèru, apa laksita
priyangga, apa dinuta Kakang-
mas Bathara Brama.

– Ulun Sangywang Bathara, Ywang
Pukulun tetanya, laksita ulun dinu-
ta rakanta Sangywang Bathara
Brama, aparing uninga, kalamun
para raja, duta ing Ngimataka,
kang ayun angrampit ngrurah
Ngéndrabuwana, wus kelakyan li-
nawan ngayuda samya sirna. larut

sawadyanya kapyra, ing mangkya rakanta Sangywang Bathara Bra-
ma, miwah para yang-yang jawata
kapyra, meksih mesanggrahan ing
ngarga Semèru, andhèdhèr tata
gelar nganti ywan Prabu Winata-
kwaca, tumekap latri miwah rina,
ayun linawan ing ngayuda.

– Apa mangkana Déwantaka.

– Sangywang Pukulun inggih, paran
baya Sangywang Bathara Sreng-
ganidéwa, Sangywang Bathara
Citragana, ywan ten sèstu atur
ulun.

Kalih sareng

– Inggih kasinggihan atur kita. Ing-
gih Kangjeng Rama Sangywang
Bathara, sèstu aturnya kakang
Déwantaka.

Éndra

– Apa mangkana kaki Bathara
Srengganidéwa Citragana.

– Sangywang Pukulun inggih.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.
(215)

Éndra

– Hong Sangywang Uwa Kanéka-
putra, ngèstata ngèstuti, memuja
swanti jawata, hong mangèstuti
Sangywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara sabda,
iya ulun trima kita kaki Éndra, ma-
ngèstuti marang ulun.

Srengganidéwa

– Hong Sangywang Kanékaputra.

ngèstata ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

– O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita Srengganidéwa mangèstuti marang ulun.

Citragana

– Hong Sangywang Kanékaputra, ngèstata ngèstuti memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

– O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita Citragana, mangèstuti marang ulun.

Éndra

– Pukulun Uwa Kanéka, ing mangkya Sangywang Pukulun, kelampahan rawuh ing Ngéndrabuwana, wonten kawismayanya Uwa Kanéka punapa.

– Iya kaki Éndra, wijiling sabda Adhi Guru, ulun dinuta kinèn saweca marang kita, kalamun kita kinèn nyundhawara mring arga Ngéndrakila, mahyakké kang sejati, kalamun yoga kekasih Parta Resi, kinèn suméwa mring Junggring-selaka, praptaa ing ri semangkin.

– Punapa mangkana Uwa Bathara Kanékaputra.

– Kaki Éndra iya.

– Pukulun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(216)

– Kaki Éndra.

– Ulun Uwa Kanékaputra.

– Rèhning wus samapta ing karya kita, kèriya sinéwa, winantu trus-

thaning wardaya, ulun minta amit,
ayun mring pabarisaning para ja-
wata, ing ngarga Sumèru, laksita
ing ri semangkin.

– Punapa mangkana Sangywang
Pukulun.

– Kaki Éndra iya.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA
(217)
Éndra

– Déwantaka.

Déwantaka

– Ulun Sangywang Bathara.

– Sapungkuré Uwa Kanékaputra,
kita samya sumbagaa, sasumek-
taning ngayuda, sakadang warga
kita, ing Ngéndrabuwana kapyá,
mulanya mangkana, kalamun Si
Winatakwaca, tekap rina kala-
wan ratri, kita haywa samya ngu-
ciwani.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Apa déné kita yoga ulun Sreng-
ganidéwa, lawan Citragana.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

– Kita ya semono uga, sapungkur-
nya Uwa Kanékaputra, kita
samya sumbagaa, sasumekta-
ning ngayuda, mulané mangka-
na, kalamun Si Winatakwaca,
tekap rina kalawan ratri, kita
haywa samya nguciwani.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GANGSA GESANG,

KONDUR NGEDHATON. REP.
KANDHA.
GANGSA GESANG.
(218)

Keparakan

– Ki Patih wijiling sabda Sang-
ywang Pukulun.

Patih

– Suwawi kita saweca.

– Ki Patih wijiling sabda Sang-
ywang Pukulun, sapengkernya
Sangywang Kanékaputra, kita
kinèn siyaga, sasumektaning
ngayuda, sakadang warga kita
para yang-yang ing Ngéndrabu-
wana kapy, mulanya mangkana
kalamun Prabu Winatakawaca
tekap latri myang rina, kita
haywa ngantya nguciwani.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Kalamun wènten warastra rekta,
kinèn angawisana.

– Ulun sendika.

– Kalamun wènten landhéyan ing-
kang bubuken, kita kinèn nyantu-
ni kajeng janglon walikukun.

– Ulun sendika.

– Kalamun wènten amoga rucacat ri-
cikipun, kita kinèn amulyakna.

– Ulun sendika.

– Kalih déné malih kalamun latri,
kita kinèn baris kèdhèr, kalamun
rina kinèn baris pendhem.

– Ulun sendika. Wus sampat Sang
Waradiwati.

– Ulun inggih sampun.

– Ing rèh wus sampat sawecanya,
suwawi samya sowang-sowangan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, ANTAL, REP.
KANDHA,
GESANG, SUWUK, LAGON, KAWIN.
Éndra

– Hèh kita para diwati.

Keparakan

– Ulun Sangywang Bathara Éndra, marmanya pirikan bengawan Gangga rendhet wijiling tirta, awit kinarya ngelebi ing Ngudyanasri-loka.

– Iya senadyan mangkanaa, amung winantara, awit kagungan ingsun mina samya marlupa.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Miwah kita mahyakna kang sejati, marang siswa ulun kang samya ngruktèni kagungan ingsun wandana, kuda rata dipangga, haywa ngantya ngelirké karya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Miwah kita manjinga gupit Mandragini, wahyaa sejati marang nimas Ratu Wirakti, lamun ulun ayun kundur prasadarga.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GENDHING DHÉNDHANGSUMBAWA, REP,
KANDHA,
GESANG, REP.

(219)

Keparakan

– Sri Dayinta ulun saweca.

Pramèswari

– Saweca apa Waradiwati.

– Ulun mahyakken kang sejati, lamun Sangywang Bathara Éndra, ayun kundur ing Prasadarga.

– Apa mangkana Waradiwati.

- Ywan kadya mangkana Waradi-wati, kita samya nyingkir-nyingkirna.
- Ulun inggih.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANCA PESINDHÈN MARA–MARA.
GESANG, SUWUK.

(220)

Wiragti

- Iya nimas, ywan kita nungsiung warta, ulun séwaka béda lawan sabennya, ora ta ingkang mau, ulun minta suméwanya Patih Déwantaka, lan yoga kita Srengganidéwa, Citragana, sakadang warganya para yang-yang Ngéndrabuwana kapya.
- Ulun Sangywang Bathara Éndra, ulun minta jinarwanana, Sangywang Pukulun séwaka, ngantya béda lawan sabennya, wonten kawismayanya Ywang Pukulun punapa.
- Nimas iya.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- Iya nimas, marma ulun minta suméwanya, Patih Déwantaka, yoga kita Srengganidewa, Citragana, ulun tanya anggonnya madal pasihan, saka pabarisan arga Sumèru.
- Paran baya Sangywang Pukulun aminta suméwanya Patih Déwantaka, yoga ulun Srengganidéwa, Citragana, lawan para yang-yang Ngéndrabuwana kapya, wonten kawismayanya Sangywang Pukulun punapa.

- Iya nimas, wecanya Si Déwanta-ka, dinuta mring kakangmas Bathara Brama, kinèn paring uninga marang ulun, kalamun titah Ngimataka, wus samya sampurna kapyia.
  - Nimas iya. La iku nimas, datan antara lama, Kangjeng Uwa Bathara Kanékaputra prapta, dinuta Kangjeng Rama.
  - Iya nimas, praptanya Kangjeng Uwa, dinuta mahywakké wijiling sabda Kangjeng Rama, ulun kinèn nimbali pandhita ing Ngéndrakila, yaiku Begawan Mintaraga.
  - Nimas iya.
- KANDHA.
- Nimas Wiragti.
  - Kita andutaa nimbali Sumarsanawati, tuwin Mayangsari, arsa ulun duta maring pertapan Ngéndrakila, kita samya dhawuhana sumbaga kapyia.
- Pramèswari*
- Waradiwati, Waradiwati.
  - Paran baya wecanya pun Déwanta-ka.
  - Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
  - Wangsul laksitanya Kangjeng Uwa Kanéka, dinuta punapa kalayan Kangjeng Rama.
  - Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
  - Ulun Sangywang Bathara Éndra.
  - Ulun inggih dhateng sendika.

Keparakan kalih sareng

– Ulun. Sang Pramèswari.

- Kita mahyakna kang sejati, marang Sumarsanawati, Mayangsari, samya sumbagaa ayun dinuta marang Ngéndrakila.

– Ulun inggih dhateng sendika.

LAGON.

(221)

Keparakan kalih sareng

- Pukulun Sangdyah Sumarsanawati, Sangdyah Mayangsari.

Kalih sareng

– Punapa Sang Waradiwati.

- Ulun dinuta Sang Pramèswari, kita kinèn mangarsa nrapsila, mring ngabyantaranya Sangywang Bathara Éndra, kinèn sumbaga ayun dinuta, maring pratapan Ngéndrakila.

– Punapa mangkana Sang Waradiwati.

- Pukulun inggih.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,

LAGON.

(222)

Éndra

- Sumarsanawati, Mayangsari.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

- Marma kita ulun pinta mangarsa nrapsila, wijiling sabda Sangywang Jagadpratingkah, kita dinuta maring pratapan Ngéndrakila, maringaké nawala ulun, marang Begawan Suciptahening, kalamun supatra wus tinampa

maring Begawan Mintaraga. laju
kita irita. laksita kita suméwa
mring Junggringsalaka.

- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
- Sumarsanawati, Mayangsari iya.
- Ulun inggih dhateng sendika.
- Mara iki supatra tampanana.
- Ulun inggih dhateng sendika.

NAMPI SERAT, LAGON,
KANDHA.

(223)

Kalih sareng

- Pukulun Sangywang Bathara Éndra, ing rèh wus samapta andikanya Ywang Pukulun, Sangywang Pukulun kantuna pinarak, jeng manggiya suka, ulun minta amit, ayun mring pratapan Ngéndrakila, laksita ing ri punika.
- Iya kita mangkata, ulun angsung puja pangastawa, laksita kita maring Ngéndrakila.
- Ulun inggih dhateng anuwun.

GANGSA AYAK–AYAKAN, REP.

(224)

Éndra

- Nimas Wiragti.

Pramèsuari

- Ulun Sangywang Bathara Éndra.
- Kita dhawuhana bocah gandhèk pesaréyan, angresiki sanggar pelanggatan, ulun arsa muja semadi.
- Ulun inggih dhateng sendika.

Pramèsuari

- Waradiwati, Waradiwati.

Keparakan

– Ulun Sang Pramèswari.

– Kita samya ngresikana sanggar pelanggatan, Sangywang Pukulun arsa muja semadi.

– Pukulun inggih dhateng sendika.

Éndra

– Nimas Wiragti.

Pramèswari

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

– Ywan kadya mangkana nimas, ayo aja kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING SANGGALÉWANG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, KAWIN.
(225)

Srengganidéwa

– Kakang Déwantaka.

Déwantaka

– Ulun Sangywang Srengganidéwa.

– Sanget ulun datan andugi, kawismayanya Kangjeng Rama, punapa datan anggalih ngrampit prang tumunten, mring néwasa Ngimataka, ywan ta datan ang-rampit prang tumunten, ingkang dèn anti punapa, ulun tan wang-wang nglawan titah ing Ngimataka.

– Punapa mangkana Sangywang Srengganidéwa.

– Kakang Patih Déwantaka inggih. Paran baya adhimas Citragana, apa tan wèstu weca ulun.

Citragana

– Inggih kasinggihan wecana kita.

Inggih kakang Déwantaka, sèstu wecananya kakangmas Bathara Srengganidéwa, ulun ugi mangkana, sanget ulun datan andugi, kawismayanya Kangjeng Rama, datan anggalih ngrampit prang tumunten, mring paradèng Ngimataka, ywan ta datan ngrampit prang tumunten, ingkang dèn anti punapa, ulun tan wangwang nglawan lan titah ing Ngimataka.

Déwantaka

– Punapa mangkana Sangywang Citragana.

– Kakang Patih Déwantaka inggih.

Déwantaka

– Inggih kasinggihan wecananya Sangywang Bathara sekaliyan, saking pandugi ulun Sangywang Bathara Éndra, anggènyu datan angrampit prang tumunten, mring paradèng Ngimataka, ulun dugi nganti suméwanya pandhita ing Ngéndrakila.

Kalih sareng

– Punapa mangkana kakang Déwantaka.

– Sangywang Bathara sekaliyan inggih. Adhi Bathara Déwamadhendha.

Déwamadhendha

– Ulun kakang Patih Déwantaka.

– Paran baya anggèn kita samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita para yang-yang Ngéndrabuwana kapyu, punapa tan wonten kakirangannya.

– Inggih kakang Patih Bathara Dé-

wantaka. kalamun kita tanya anggèn ulun samya sumbaga sasumektaning ngayuda. sakadang warga ulun para yang-yang ing Ngéndrabuwana kapyu. tan wonten kekirangannya.

– Inggih lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Punapa déné kita adhi Déwasubrangta. Déwasukata.

Kalih sareng

– Ulun kakang Patih Bathara Déwantaka.

– Paran baya anggèn kita samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, punapa tan wonten kakirangannya.

Kalih sareng

– Inggih kakang Patih Bathara Déwantaka, kalamun kita tetanya anggèn ulun samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, inggih tan wonten kakirangannya.

– Inggih lega tyas ulun ywan kadya mangkana.

Srengganidéwa

– Kakang Patih Déwantaka, adhimas Citragana.

Kalih sareng

– Ulun kakangmas Bathara Srengganidéwa.

– Ywan kadya mangkana, suwawis sampun kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN,
DHAWAH AYAK–AYAKAN, REP.
KANDHA.
GESANG, SUWUK.
(226)

Sumarsanawati

– Yai Dewi Mayangsari.

– Paran baya kang dadya laksita ulun iki, ywan ta tumurun lumaksana ing dharatan, ulun duga lama praptanya ing ngarga Ngéndrakila, kalamun mangkana prayoga samya ngambah jumantara.

– Yai dewi iya.

Mayangsari

– Ulun kakangbok.

– Punapa mangkana kakangbok.

– Inggih séstu wecanya kakangbok.

KANDHA,

KAWIN,

KANDHA,

PLAJARAN, SUWUK, LAGON,

KANDHA,

GENDHING JURUDEMUNG, DHAWAH BÉNDRONG,

NGLANA, WANGSUL GENDHING JURUDEMUNG, REP,

KANDHA,

NGUNGRUMAN.

(227)

Prabu Winatakwaca

– Supraba, katon temen gawang-gawangan, bésuk apa tumeka ana negara Ngimataka, dakgawé timbangan mukti, wong ayu, wong ayu, wong kuning mining-mining, ayo dakemban pèkèh, ayo dakemban ujung, adhiné pun kakang. (Gumujeng) Eh, em, adhiné pun kakang, Supraba, bésuk apa tumeka ana negara Ngimataka, dakgawé timbangan mukti, nggèr, nggèr, menyan séta sesangka purnama sada, melok-melok wedanané gawé brangta,

nggèr. nggèr, adhiné pun kang. (Gumujeng).

- Eh em, adhiné pun kakang, nimas, katon temen ana mata baé, wong cèthi-cèthi cuwiri, ènthèng ginawa alihan, sun badhé akèh putrané nimas, sir gula ganthi, semanggi gundha wéwéyan, telungané sing alaki, aja ngambung pipi kiwa, sing kiwa larangan déwa, aja ngambung pipi tengen, sing tengen larangan-dalem. Hempak hempi ngambung pipi, hampak hempu ngambung susu, hampak hempeng ngambung weteng, hampak hempong ngambung bokong, hampak hompok ngambung empyak.

Patih Ngampah

- Non Kangjeng Déwaji, sanget panuwun kula, yèn Kangjeng Déwaji sanget kasmaran wanodya, boten saé kedadosanipun, watekipun suda leksananipun, gonyèh kulitipun, bedhel ototipun, getas tosaniipun, yèn Kangjeng Déwaji badhé kersa palakrama, mondhong widadari swarga, ingkang wasta Dèwi Supraba, yèn teksih pun Boma-kéndra kados boten lepat. Déwaji, Déwaji, ih hi.

Raja ngajeng kalih sareng

- Non anak Prabu sanget panuwun kula, yèn anak Prabu sanget-sanget kasmaran wanodya, boten saé kedadosanipun, watekipun suda leksananipun, gonyèh kulitipun, bedhel ototipun, getas tosaniipun, yèn anak Prabu badhé ker-

sa palakrama, mondhong widadari swarga, wasta Dèwi Supraba, yèn teksih ingkang uwa ing Nung-sabarong, ing Jonggirupaksa, kados boten lepat anak Prabu, é haé.

- Luru-luru widara, widarané lagi kembang, kembangé roncé-roncé, dikandhut ana kembené mbe-rojol ana tapihé, yeng iyengté, yeng iyengté, Si Supraba mréné dhéwé. (Gumujeng)

Raja wingking

- Non yayi Prabu, sanget panuwun kula, yèn yayi Prabu sanget-sanget kasmaran wanodya, boten saé kedadosanipun, watekipun suda lek-sanipun, gonyèh kulitipun, bedhel ototipun, getas tosanipun, yèn yayi Prabu badhé kersa palakrama, mondhong widadari swarga ingkang wasta Dèwi Supraba, yèn teksih pun kakang ing Sonyapringga, ing Jonggarba, kados boten lepat, yayi Prabu, yayi Prabu, ih hi.

- Gemak-gemak ucul, ucul ana kurungan, lironana prawan loro, sing rompyoh-rompyoh sinomé, sing makah-makah jajané, sing kétol-kétol brotolé, sing gampang platukané. (Gumujeng)

Patih jèngkèng

- Non Kangjeng Déwaji, sanget panuwun kula, yèn kadumugèk-dumugèkaken anggènipun kasmaran wanodya, boten saé kedadosanipun, pun bapa Bomakéndra suka dados woting ngayuda, remuk kabandhemna, putung kasawatna,

- salebetipun pejah kula teksih pu-
run kaliyan déwa ing Ngéndrabu-
wana, Déwaji, Déwaji, ih hi.
- É haé, pongcorot bangkong pin-
cang cèlèng bèlès, kaya wong
édan ginawé bapa aku iki.
- Non Kangjeng Déwaji boten mai-
ben, panjenenganipun nata teksih
agung anèm, agung angker sadè-
rèng kaleksanan.
- Apa mengkono Bomakéndra.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Apa wis suwé Bomakéndra ana
ngarepanaku.
- Non Kangjeng Déwaji, sadangoni-
pun Kangjeng Déwaji kasmaran
wanodya, kula sampun sowan
wonten ngarsa-dalem.
- Apa mengkono Bomakéndra.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Yèn kaya mengkono sira majua,
sakancamu Ngimataka kabèh.
- Inggih dhateng sendika.
- Punapa déné ijengandika uwa
Prabu paman Prabu, kaka Prabu
sekaliyan.
- Sekawan sareng*
– Kula anak Prabu.
- Inggih semanten malih, sami
kula aturi majeng.
- Inggih dhateng sendika.
- Patih*
– Hi hi, adhi Wiradha.
- Wiradha*
– Kula Ki Lurah.
- Timbalan-dalem jengandika ka-
kersakaken majeng, sakanca
ijengandika ing Ngimataka seda-
ya.

Wiradha

– Hi hi, kanca Ngimataka.

– Timbalan-dalem ndikakaké maju kabèh.

– Inggih dhateng sendika.

Punggawa sareng

– Kula, kula, kula.

– Sendika. (Gumujeng)

GANGSA GESANG, REP.

KANDHA.

GESANG, SUWUK. LAGON, KAWIN.

Winatakwaca

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Aja dadi atimu Bomakéndra, kowé daktimbali ana ngarepanaku.

– Kurnoknon.

KAWIN.

(228)

– Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, sareng kula tampi dhawuh timbalan-dalem, kados aningali clèrèt, boten priksa sangkaning gelap, kados tinebak ing sima lepat, wonten ing jawi sanget kuwatosipun manah kula, sareng wonten ngarsa-dalem, boten gadhah manah ingkang kumarasan. Kurnoknon.

– La iku apa mulané Bomakéndra, sira ana ing jaba banget kuwatiré atimu, wusana ana ngarepanaku, ora duwé ati kang kumarasan.

– Non Kangjeng Déwaji, mila sapunika, lami anggèn kula madya pada, boten kados sapunika, wanteripun dhawuh timbalan-dalem. Kurnoknon.

- Apa mengkonono Bomakéndra.
- Bomakéndra.
- Mulané kowé takundang, kaya kepriyé anggonmu tata-tata, bakaling bojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, sakancamu Ngimataka kabèh, apa ora ana kekurangané.
- Apa mengkonono Bomakéndra.
- Iya lega atiku yèn kaya mengkonono. Bomakéndra.
- Mara dugaanen lakuné Si Mamangmurka, dakkongkon menyang pretapan gunung Ngéndrakila, apa ta olèha gawé, apa ta oraa.
- Apa mengkonono Bomakéndra.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Kurnoknon.
- Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, anggèn kula tata-tata, badhé ambojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, sakanca kula ing Ngimataka sedaya, inggih boten wonten kekiranganipun, kurnoknon.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Kurnoknon.
- Kurnoknon Kangjeng Déwaji, kula kakersakaken ndugi, lampahipun Tumenggung Mamangmurka, kados inggih angsal damel, mangka yèn Begawan Suciptahe-ning, boten purun nyaosi pangèstu dhateng Kangjeng Déwaji, awit Kangjeng Déwaji ratu agung bandha-bandhu sentana.
- Kurnoknon, Kangjeng Déwaji inggih. La kados pundi Déwaji ing

Nungsabarong. Déwaji Jonggirupaksa, punapa boten leres atur kula.

Raja ngajeng

– Inggih leres atur ijengandika, kula non anak Prabu, leres aturipun kakang Patih Bomakéndra, lampahipun pun Mamangmurka, kados inggih angsal damel, mokal manawi pandhita ing Ngéndrakila, yèn boten purun nyaosi pangèstu dhateng anak Prabu, anggènipun kagungan kersa nyuwun anggarwa widadari swarga, akekasih Dèwi Retna Supraba.

– Menapa mekaten Uwa Prabu, Paman Prabu.

– Kula non anak Prabu inggih, la kados pundi anak Prabu, anak Prabu, punapa boten leres atur kula.

Raja kalih sareng

– Inggih leres atur ijengandika. Non yayi Prabu, leres aturipun uwa Prabu paman Prabu, lampahipun pun Tumenggung Mamangmurka, kados inggih angsal damel, mokal yèn Begawan Suciptahening, boten purun nyaosi pangèstu, badhé pala kramanipun yayi Prabu, daup kaliyan Dèwi Retna Supraba.

– Punapa mekaten kaka Prabu sekaliyan.

– Yayi Prabu inggih.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.
(229)

Winatakwaca

– Kowé Togog Saraita, tekamu du-

mrojog tanpa larapan. ana apa
mara matura.

Togog

- Kula nuwun inggih dhateng sendika. Kula nuwun Kangjeng Déwaji, kula sampun kakanthèkaken, lampahipun mas Tumenggung Mamangmurka, kautus dhateng pretapan ardi Ngéndrakila, inggih sampun. Sadumuginipun ing pretapan, sampun saget kepanggih kaliyan Begawan Suciptahening, anamung aturipun boten angsal wangsulan.
- Apa mengkono Gog.
- Mara tutugna.
- Kula nuwun inggih.
- Kula nuwun inggih dhateng sendika. La punika Kangjeng Déwaji, sareng sampun antawis, boten angsal wangsulan, dhateng Sang Begawan Suciptahening, mas Tumenggung Mamangmurka lajeng roda paripeksa dhumateng Sang Pandhita, sumeja badhé dipunbekta, dhateng negari Ngimataka, dipun-sowanaken Kangjeng Déwaji, katemahan mas Tumenggung Mamangmurka kénging tula kapidhara, lajeng kula tulungi, kula bekta nebih, sareng mas Tumenggung saget ènget, sakelangkung kurdhanipun.
- Apa mengkono Gog.
- Mara tutugna.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Inggih dhateng sendika. La punika Kangjeng Déwaji, mas Tu-

menggung lajeng ngrisak prapan Ngéndrakila, ngantos bosah-basih ambelasah, tetaneman kathah ingkang runkat, dangu-dangu kula wespaosaken mas Tumenggung Mamangmurka santun sipat, awarni wraha saklangkung saking ageng, tumunten manggihi dhateng kula, kula dipun-kèn nyaosi priksa Kangjeng Déwaji, yèn mas Tumenggung boten saget mbekta Begawan Suciptahening, suka lila aluwung pejaha wonten pertapan.

– Apa mengkono Gog.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– Ih haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, nora nyana yèn lakuné Si Mamangmurka nemu sangsara. Wis mundura.

– Inggih dhateng sendika. Ayo Saraita mundur.

Saraita

– Iya mayo kang Thokun.

KANDHA.

(230)

Winatakwaca

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Kowe wis krungu dhéwé aturé Si Togog Saraita, bab lakuné Si Mamangmurka, takutus menyang pertapan gunung Ngéndrakila.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Bomakéndra iya. Punapa déné

uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

– Non anak Prabu.

– Jengandika sampun mireng piyambak, aturipun pun Togog Saraita, lampahipun Mamangmurka, kula utus dhateng pertapan ardi Ngéndrakila.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan inggih.

KANDHA,

PLAJARAN, REP,

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(231)

Détyakawaca

– Kaya kowé Kalajumbla, tekamu ana ngarepanaku, dumrojog tanpa larapan, ana apa mara matura.

Kalajumbla

– Kula non inggih dhateng sendika, non Kangjeng Déwaji, kula inggal nyaosi priksa Kangjeng Déwaji, menawi Ki Lurah Kalakadhing, utawi sakanca kula rota denawa ingkang sami pacak baris, wonten tepis wiring negari Ngimataka. sami kapara tiwas sedaya.

– La iku mulané Kalajumbla, déné Si Kalakadhing, sakancané buta padha kapara tiwas kabèh.

– Kula non Kangjeng Déwaji, menawi Kangjeng Déwaji andangu, boten ta ingkang wau. Ki Lurah Kalakadhing, boten antawis dangu

sami pacak baris, wonten tepis wiring dlanggung pratapan. lajeng wonten raja sinatriya langkung, cacahipun kekalih pranakan ing Bratapandhawa, setunggal wasta Radèn Angkawijaya, satunggali-pun wasta Radèn Gathutkaca, dipun wangsulaken boten purun, kalamphan pacakara, la punika Kangjeng Déwaji kapara tiwasipun abdi-dalem rota denawa sedaya.

– Apa mengkono.

– É haé.

KANDHA.

– Wis mundura.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– Inggih dhateng sendika.

KAWIN,

KANDHA.

(232)

– É haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, ora talah Si Angkawijaya, apa déné Si Gathutkaca, déné ndadak wani-wani merjaya bocahku buta, apa dha ngluwahi mana kadigdayané, iya diayonana, ora padha sirna déning aku. É haé, Bomakéndra, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekalian.

Sekawan sareng

– Non anak Prabu.

– Ijengandika sampun mireng piyambak, aturipun pun Kalajumbla, kapara tiwasipun wadya rota denawa sedaya.

– Menapa mekaten anak Prabu.

- Bomakéndra, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan inggih.

KANDHA,
PLAJARAN. SUWUK, ADA—ADA.
(233)

- Bagéya Kagéndrasura, satekamu ana ngarepanaku.

Kagéndrasura

- Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Déwaji, ingkang rumentah dhateng kula.
- La kowé Kagéndrasura, tekamu dumrojog tanpa larapan, ana apa mara matura.
  - Inggih dhateng sendika. Non Kangjeng Déwaji, kula énggal nyatosi priksa Kangjeng Déwaji, yèn sapunikanipun, kanca kula bujungan wana, ingkang sami pacak baris wonten wana Krendhasara, sami kapara tiwas sedaya.
- La iku apa mulané Kagéndrasura, kancamu buron alas, déné nganti kapara tiwas kabèh.
  - Non Kangjeng Déwaji, boten ta ingkang wau, sadangunipun pacak baris, wonten wana Krendhasara, wonten dedamel saking ngarè Bratapendhawa andhatengi, sumeja dhateng ngara-ara Ngéndrasonya, kula wangsulaken boten purun, lajeng klampahan pacakara, la punika Kangjeng Déwaji kapara tiwasipun kanca kula bujungan wana sedaya.
- Apa mengkono Kagéndrasura.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Ih haé, pong corot bangkong

pincang cèlèng bèlès.

KANDHA.

– Ih haé, pongcorot bangkong pincang cèlèng bèlès, ora talah wong Bratapendhawa, déné dadak wani-wani, merjaya bocahku buron alas, apa ngluwihi mana kadigdayané, iya diayonana. yèn ora padha sirna déning aku, ih haé, Kagéndrasura.

– Noknon.

– Yèn kaya mengkono Kagéndrasura, kowé mèlua lakuku, bebdholan menyang Ngéndrabuwana, ngrebut nimas Supraba, wondéné lakumu metua ing jumantara, ngiras nganglangi pakéwuh kang ana ing jumantara.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Kagéndrasura iya.

– Inggih dhateng sendika.

GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.
(235)

Winatakwaca

– Bagéya Jayaprawasa, satekamu ana ngarepanaku.

Jayaprawasa

– Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Déwaji, ingkang rumentah dhateng kula.

– La kowé Jayaprawasa, tekamu dumrojog tanpa larapan, apa lakumu dhéwé, apa dikongkona

marang uwa Prabu Jayapurusa.

- Non Kangjeng Déwaji, kula énggal nyaosi priksa Kangjeng Déwaji, yèn sapunikanipun, raka-dalem, paman-dalem, uwa-dalem sekaliyan, sawadyabalanipun sami kapara tiwas sedaya.
- Apa mengkono.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- La iku apa mulané Jayaprawasa, paman Prabu, kaka Prabu, uwa Prabu sekaroné, sawadyabalané, nganti kapara tiwas kabèh.
- Non Kangjeng Déwaji, yèn Kangjeng Déwaji andangu, kapara tiwasipun paman-dalem, raka-dalem, uwa-dalem sekaliyan, boten ta ingkang wau, paman-dalem, raka-dalem, uwa-dalem sekaliyan, bebodholan badhé ngepang waku ambaya mangap ing Ngéndrabuwana, sareng dumugi sacelakipun ardi Sumèru, dipun pethukaken barisanipun para jawata, sumeja mangsulaken lampahipun paman-dalem, raka-dalem, uwa-dalem sekaliyan, kelampahan pacakara, la menika Kangjeng Déwaji, kapara tiwasipun paman-dalem, raka-dalem, uwa-dalem, sekaliyan. sawadyabalanipun sedaya.
- Apa mengkono.
- Kangjeng Déwaji inggih.
- Ih haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès.

KANDHA.

– Wis mundura.

– Inggih dhateng sendika.

KAWIN,
KANDHA.

– Ih haé, pongcorot bangkong pin-
cang cèlèng bèlès, ora nyana yèn
paman Prabu, kaka Prabu, uwa
Prabu sekaroné padha kapara
tiwas, ora talah Bathara Éndra,
déné kepati-pati temen, ngukuhi
nimas Supraba, iya diayonana,
yèn ora sida ing Ngéndrabuwa-
na, dakgawé sungsang buwana
balik. Ih haé. Bomakéndra, uwa
Prabu, paman Prabu, kaka Prabu
sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula non anak Prabu.

– Ijengandika sampun mireng pi-
yambak, aturipun pun Jayapra-
wasa.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Bomakéndra, uwa Prabu, paman
Prabu, kaka Prabu sekaliyan ing-
gih.

– Wangsul kersa dalem kados pun-
di.

– Iya Bomakéndra ingkang dadi
karepku, aku dhéwé arep bebo-
dholan, nglanggar menyang
Ngéndrabuwana, sumeja dak-
gawé sungsang buwana balik.

Bomakéndra

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Uwa Prabu, paman Prabu, kaka
Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula non anak Prabu.

– Yèn kados mekaten ingkang da dos kajeng kula, kula piyambak badhé bebodholan, nglanggar dhateng Ngéndrabuwana, sumeja kula damel sungsang buwana balik.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu kaliyan inggih. Ih haé.

KANDHA.

KAWIN.

Kalamatengga

– Kula non anak Prabu. sanget pa nuwun kula, yèn anak Prabu ba dhé karsa tindak piyambak, dhateng ing Kaéndran, andamel sungsang buwana balik, nggempur ing Ngéndrabuwana, pangraosing manah kula, kula kémawon inggih kadugi, nginggahi ing Ngéndrabuwana.

– Menapa mekaten uwa Prabu.

– Anak Prabu inggih.

– Inggih uwa Prabu saklangkung panedha kula, saking kasagahanipun uwa Prabu, anamung senajan uwa Prabu majeng sura madilaga, sampun ngantos pisah kaliyan kula.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu inggih.

– Inggih anak Prabu, senajan mekatena, dados anak Prabu boten wonten paédahipun, kagungan tiyang sepuh dhateng kula, karengga-rengga raja menggala, owel yèn kula pejah bubuken, suka lila kula pejaha kaeben kaliyan satru jaya-dalem.

– Menapa mekaten uwa Prabu.

– Anak Prabu inggih. Kados pundi yayi Prabu Jonggirupaksa, punapa boten leres atur kula.

Hardayeksa

– Inggih leres atur ijengandika. Kula non anak Prabu, leres aturipun kaka Prabu Kalamatengga, kula inggih semanten malih, sanget panuwun kula, yèn anak Prabu karsa tindak piyambak, dhateng ing Kaéndran, nggempur ing Ngéndrabuwana, saking pengraosing manah kula, kula kémawon inggih gedugi, nginggahi ing Kaéndran.

– Anak Prabu inggih.

Winatakwaca

– Menapa mekaten paman Prabu.

– Inggih paman Prabu, saklangkung panedha kula, saking kasagahanipun paman Prabu, anamung senajan paman Prabu, majeng ing sura madilaga, sampun ngantos pisah kaliyan kula.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Paman Prabu inggih.

– Inggih anak Prabu senajan mekatena, dados anak Prabu boten wonten paédahipun, kagungan tiyang sepuh dhateng kula, karengga-rengga raja menggala, owel yèn kula pejah bubuken, suka lila pejaha kaeben kaliyan satru jaya-dalem. -

– Menapa mekaten paman Prabu.

– Anak Prabu inggih. Kados pundi anak Prabu sekaliyan, punapa boten leres atur kula.

Raja kalih sareng

– Inggih leres atur ijengandika. Non yayi Prabu, leres aturipun paman Prabu Hardayeksa, kula inggih semanten malih, sanget panuwun kula, yèn yayi Prabu badhé kersa tindak piyambak, dhateng ing Kaéndran, damel sungsang buwana balik, nggempur ing Ngéndrabuwana, saking pangraosing manah kula, kula kémawon inggih gedugi, nginggahi ing Kaéndran.

Winatakwaca

– Menapa mekaten kaka Prabu sekaliyan.

– Inggih kaka Prabu, saklangkung panedha kula, saking kasagahanipun kaka Prabu sekaliyan, anamung senajan kaka Prabu mājeng ing sura madilaga, sampun ngantos pisah kaliyan kula.

– Kaka Prabu sekaliyan inggih.

– Menapa mekaten kaka Prabu sekaliyan.

– Inggih uwa Prabu paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan, inggih sanget pracaya kula, saking setyanipun uwa Prabu, paman Prabu.

– Yayi Prabu inggih.

– Menapa mekaten yayi Prabu.

– Inggih yayi Prabu, senajan mekaten, dados yayi Prabu boten wonten paédahipun, kagungan tiyang sepuh dhateng kula, karenggarengga raja menggala, owel yèn kula pejah bubuken, suka lila pejaha kaeben kaliyan satru jaya dalem.

– Yayi Prabu inggih.

kaka Prabu sekaliyan, dhateng panjenengan kula, yèn dèrèng kula piyambak nyalirani ing ngayuda, mengsah para jawata.

Sekawan sareng

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan inggih.

KANDHA.

(238)

– Jathawisaya, Jathagumbala.

Kalih sareng

– Kula non.

– Kowé dakutus menyang negara Nungsagrembula, maringi priksa uwa Prabu Wisamuka, yèn saikiné bab penglamarku, bokmenawa dadi prakara, uwa Prabu daktimbali menyang negara Ngimatata, sawadyabalané kabeh.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Jathawisaya, Jathagumbala iya.

– Inggih dhateng sendika. Kula non Kangjeng Déwaji, yèn sampun rampung timbalanipun Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji kantuna pinarak, jeng manggiha suka, kula nyuwun lilah-dalem amit, badhé lajeng dhateng negari Nungsagrembula, pangkat sadinten punika.

– Iya mangkata.

– Inggih dhateng sendika.

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA.

(239)

– Bomakéndra.

Patih

— Kurnoknon.

— Yèn kaya mengkono kowé padha metua ing jaba, tata-tata sasumektaning ngayuda, sakancamu bocah ing Ngimataka kabèh, mula mengkono sabab aku arep bebodholan sadina iki, ngunggahi Ngéndrabuwana.

— Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

— Bomakéndra iya.

— Inggih dhateng sendika.

— Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

— Kula non anak Prabu.

— Inggih semanten malih, sami medala ing jawi, tata-tata sasumektaning ngayuda, mila mekaten kula badhé bebodholan sadinten punika, nginggahi ing Ngéndrabuwana.

— Menapa mekaten anak Prabu.

— Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan inggih.

— Inggih dhateng sendika.

KANDHA,
GESANG, LAJENGAN, REP,
KANDHA.
(240)

Jathagumbala

— Adhi Jathawisaya.

Jathawisaya

— Kula kakang Jathagumbala.

— Sanget leganipun manah kula, kula kaliyan pun adhi, kautus

dhateng negari Nungsagrembula,
nimbali Prabu Wisamuka.

- Adhi inggih.
- Menapa mekaten kakang.
- Kula inggih semanten malih, sanget leganipun manah kula, déné kula kaliyan kakang dipun utus dhateng negari Nungsagrembula, nimbali Prabu Wisamuka.
- Menapa mekaten adhi.
- Kakang inggih.
- Utawi malih adhi sanget anggèn kula boten nyana, déné palakramanipun Kangjeng Déwaji, dados prakawis, saiba kejotipun Prabu Wisamuka, yèn sampun priksa dhawuhipun Kangjeng Déwaji.
- Menapa mekaten kakang.
- Adhi inggih.
- Inggih leres kakang Jathagumbala.
- Yèn kados mekaten adhi, sumangga sampun kelayatan.
- Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(241)

Winatakwaca

- É haé, ora talah Bathara Éndra, déné banget temen olèhé mitambuhi menyang aku, apa déné pandhita ing Ngéndrakila, wani-wani mejanani karo kongkonanku Si Tumenggung Mamangmurka, apa ngluwihi mana kadigdayané, iya

diayonana. ora padha sirna déning aku. é haé. Bomakéndra.

Bomakéndra

– Kurnoknon.

– Kaya kepriyé olèhmu padha tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakancamu Ngimatata kabèh, apa wis sumekta.

– Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, anggèn kula tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakanca kula Ngimatata sedaya, inggih sampun sami sumekta.

– Iya lega atiku yèn kaya mengkonon. Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula non anak Prabu.

– Kados pundi angsal ijengandika sami tata-tata, sasumektaning ngayuda, punapa sampun sami sumekta.

– Kula non anak Prabu, anak Prabu andangu, anggèn kula tata-tata, sasumektaning ngayuda, inggih sampun sumekta.

– Inggih lega manah kula yèn kados mekatan. Bomakéndra.

Bomakéndra

– Kurnoknon.

– Yèn wis padha sumekta, olèhmu berdandanan, angkatna gegaman kang ana ngarep.

– Inggih dhateng sendika.

Bomakéndra

– Hi, hi, adhi Wiradha.

Wiradha

– Kula Ki Lurah.

- Timbalan-dalem, ijengandika kakersakaken ngangkataken dedamel ingkang wonten ngajeng.

— Inggih dhateng sendika.

Wiradha

— Hèh, hèh, kanca Ngimataka.

Punggawa sareng

— Kula, kula, kula.

— Apa wis padha sumekta olèhmu berdandanan.

— Sampun.

— Yèn wis padha sumekta, timbalan-dalem ndikakaké ngangkataké gegaman kang ana ngarep.

— Sendika. (Gumujeng)

KAWIN.

Gandhang-gandhang

— Hi, hi, bocah Ngimataka.

Kanca Nyutra

— Kula, kula, kula.

— Apa wis padha sumekta olèhmu berdandanan.

— Sampun.

— Apa déné titihané Kangjeng Déwaji, kang rupa kuda rata dipangga, apa wis padha sumekta.

— Sampun.

— Yèn wis padha sumekta, angkatna gegaman kang ana ngarep.

— Sendika.

— Apa antarané mangkat, bendhé sepisan obah.

— Dika.

— Bendhé ping pindho nunggang.

— Dika.

— Bendhé ping telu bodhol.

— Dika.

— Kebat angkatna.

— Dika.

ADA-ADA,
KANDHA,
GENDHING KEBOGIRO, GANGSA SANGET,
KANCA PESINDHÈN, REP,
KANDHA.

(242)

Winatakwaca

— Bomakéndra.

Patih

— Kurno'knon.

— Mara rikatna lakuné gegaman
kang ana ngarep.

— Inggih dhateng sendika.

Patih

— Hi, hi, adhi Wiradha.

Wiradha

— Kula Ki Lurah.

— Timbalan-dalem jengandika ka-
kersakaken ngrikataken lampahi-
pun dedamel kang wonten nga-
jeng.

— Inggih dhateng sendika.

Wiradha

Hèh, hèh, kanca Ngimataka.

Punggawa sareng

— Kula, kula, kula.

— Timbalan-dalem ndikakaké ngri-
katké lakuné gegaman kang ana
ngarep.

— Sendika. (Gumujeng)

GESANG, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING KABOR KETAWANG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, LAGON,
JEJER NUNGSAGREMBULA.

(243)

Wisamuka

— Wisagunjara.

— Mulané kowé taktimbali, sakan-camu buron alas, ing Nungsa-grembula, apa wis padha séba kabèh.

— Apa mengkono Wisagunjara.

— Iya lega atiku yèn kaya mengkono. Karo déné Wisagunjara, saiki aku krungu tembang rawat-rawat, titir pan layokaké, krena binandhung, lidhah sinambung, yèn anak Prabu Winatakwaca saiki arep nambut titahing akrama, lamaking premada, dhaup karo apsari swargaloka, ingkang aran Dèwi Supraba, lah iku apa nyata Wisagunjara.

— Apa mengkono Wisagunjara.

Wisagunjara

— Noknon.

— Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, kanca kula bujungan wana ing Nungsa-grembula, inggih sampun pepak sowan sedaya.

— Kangjeng Déwaji inggih.

— Non Déwaji, saking pamireng kula, kabar punika inggih yektos, anamung katranganipun, bab putra-dalem, Déwaji ing Ngimataka, anggènipun badhé nambut titahing akrama, lamaking pramada, sapunika dados prakawis.

— Kangjeng Déwaji inggih, la kados pundi adhi Wisahandaka, punapa boten leres atur kula.

Wisahandaka

- Inggih leres aturipun kakang Wisagunjara. Non Déwaji, leres aturipun kakang Wisagunjara, bab badhé palakramanipun putra-dalem Déwaji Ngimataka, inggih mila yektos, anamung katranganipun, putra-dalem Déwaji ing Ngimataka, anggènipun badhé nambut titahing akrama, lamaking pramada, sapunika dados prakawis.

Wisamuka

- Apa mengkono Wisahandaka.
- Kangjeng Déwaji inggih. La kados pundi adhi Wisawastra, punapa boten leres atur kula.

Wisawastra

- Inggih leres aturipun kakang Wisahandaka. Non Déwaji, leres aturipun kakang Wisahandaka, bab badhé palakramanipun putra dalem Déwaji ing Ngimataka, inggih mila yektos, anamung katrang anipun putra-dalem Déwaji Ngimataka, anggènipun badhé nambut titahing akrama, lamaking pramada, sapunika dados prakawis.

Wisamuka

- Apa mengkono Wisawastra.

- Wisagunjara.

- Kangjeng Déwaji inggih.

Wisagunjara

- Noknon.
- Yèn mungguha kapara nyata kabar iki, la généya anak Prabu ora nganggo maringi priksa menyang aku, apa iya kasupèn kangungan mitra kaya aku.

- Non Déwaji. saking pandugi kula, yèn Déwaji ing Ngimataka kasupèna, anggènipun kagungan mitra Kangjeng Déwaji, kados boten yèn kesupèna, bokmenawi teksih cruwu penggalhipun.
- Apa mengkono Wisagunjara.
- La yèn kaya mengkono Wisagunjara. dhawuhana kancamu buron alas kabèh. yèn aku iya bakal menyang negara Ngimataka, sowan anak Prabu, mangkat sadina iki, kancamu lumpukna, sarta dikon amiranti aja nganti nguciwani.
- Kangjeng Déwaji inggih.

KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA-ADA.
(244)

Wisamuka

- Bagéya Jathagumbala, Jathawisaya, satekamu ana ngarepanaku.
- La kowé Jathagumbala, déné kelakon teka ana ngarepanaku, apa karepmu dhéwé, apa diutusa karo anak Prabu ing Ngimataka.

– Noknon inggih dhateng sendika.

Kalih sareng

- Kula non, inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun Kangjeng Déwaji, ingkang rumentah dhateng kula.

Jathagumbala

- Non Déwaji, Déwaji andangu, lampah kula setindak, ambegan kula sakesodan, ketek kula sademi, kamenta lampah kula piyambak dédé, kula dhapur dipun utus, kali-

- yan putra-dalem, Kangjeng Déwaji Ngimataka.
- Apa mengkono Jathagumbala.
  - La diutus apa mara matura.
  - Iya banget panuwunku.
  - Apa mengkono Jathagumbala.
  - La kersané anak Prabu kepriyé.
  - Apa mengkono Jathagumbala.
  - Apa mengkono Jathagumbala.
  - Iya Jathagumbala, yèn kersané anak Prabu kaya mengkono, aku ditimbali, iya matur sendika.
- Kangjeng Déwaji inggih.
  - Inggih dhateng sendika. Non Déwaji, ingkang rumiyin kula dipun utus maringaken taklimipun putra-dalem, Kangjeng Déwaji ing Ngimataka, dhumateng Kangjeng Déwaji.
  - Kaping kalhipun, kula dipun utus maringi priksa, yèn Kangjeng Déwaji ing Ngimataka, badhé nambut titahing akrama, lamaking pramada, dhaup kaliyan hapsari swarga, wasta Dèwi Retna Supraba. anamung sapunika dados prakawis. Dèwi Supraba dipun-kekahi kaliyan Bathara Éndra.
  - Déwaji inggih.
  - Non Déwaji, kersanipun putra-dalem, Dèwi Supraba inggih lajeng badhé dipun-rebat ing prang kémawon.
  - Déwaji inggih. La punika Déwaji, Déwaji sapunika dipun-timbali putra-dalem, Kangjeng Déwaji ing Ngimataka, sabab putra-dalem, lajeng badhé nginggahi ngayuda, dhumateng ing Ngéndrabuwana, ngrebat ing prang Dèwi Supraba.
  - Déwaji inggih.

KANDHA.

(245)

– Jathagumbala. Jathawisaya.

Kalih sareng

– Kula non.

– Yèn kaya mengkono, kowé mangkata dhisik, wondéné sapungkurmu. aku iya arep bebodholan, séba anak Prabu, mangkat sadina iki.

– Menapa mekaten Déwaji.

– Jathagumbala, Jathawisaya iya.

– Inggih dhateng sendika. Non Déwaji, yèn sampun rampung dhawuhipun Déwaji, Déwaji kantuna pinarak, jeng manggiha suka, kula nyuwun pamit, mantuk matur Kangjeng Déwaji, sadinten punika.

– Iya mangkata, aku nyangoni baski lakumu.

– Inggih dhateng anuwun.

PLAJARAN, REP.

KANDHA.

(246)

Wisamuka

– Wisagunjara.

Wisagunjara

– Noknon.

– Yèn kaya mengkono Wisagunjara, kancamu buron alas, gedhé cilik padha klumpukna kabèh, sabab aku bakal sowan anak Prabu, menyang negara Ngimataka, pangkat sadina iki.

– Menapa mekaten Déwaji.

– Wisagunjara iya.

– Inggih dhateng sendika.

Wisagunjara

– Hi, hi, kanca-kanca sedaya.

Sedaya sareng

– Kula kaka Lurah.

– Dhawuh timbalan-dalem, kanca bujungan wana ageng alit, sami ndikakaken nglempak sadaya, mi-lanipun mekaten, sabab Kang-jeng Déwaji, badhé tindak dha-teng negari Ngimataka, sowan Kangjeng Déwaji Winatak-waca, pangkat sadinten punika.

– Menapa mekaten kakang Lurah.

– Adhi inggih.

– Inggih dhateng sendika.

Wisamuka

– Wisagunjara.

Wisagunjara

– Noknon.

– Apa uwis padha pepak nglumpuk kabèh, kancamu buron alas.

– Non Déwaji, Déwaji andangu kanca kula bujungan wana, sampun pepak sami nglempak sadaya.

– Apa mengkono Wisagunjara.

– Déwaji inggih.

– Yèn kaya mengkono, ayo aja klayatan.

– Inggih dhateng sumangga. Suwa-wi kanca sampun klayatan.

Sadaya sareng

– Dawek, dawek.

GANGSA GESANG, LAJENGAN,
WEDALIPUN JATHAGUMBALA, KALIYAN
JATHAWISAYA, KAPETHUKAKEN WADYA JIM
SEKAWAN IJI, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK. ADA–ADA.
(247)

Jathagumbala

– Sampéyan adhi Jathasura, Jatha-

krura, Jathakodraksa, Jathasrenggikala, sami nusul ingkang dados lampah kula, punapa kajeng sampéyan piyambak, punapa dipun-utus Kangjeng Déwaji.

Sekawan sareng

— Inggih kakang Jathagumbala, mila kula nusul lampahipun kakang, inggih kajeng kula piyambak, mila sapunika bokmenawi lampahipun kakang, manggih pakèwet wonten ing margi, sampun ngantos kaping kalih damel.

— Inggih adhi, yèn kados mekaten inggih kasinggihan. Adhi Jathawisaya.

Jathawisaya

— Kula kakang Jathagumbala.

— Kados pundi adhi, ingkang dados prayogining lampah, sageda andhanganaken karsanipun Kangjeng Déwaji.

— Inggih kakang, ingkang dados kajeng kula, sageda pados dedamel, amrih angleganana, penggalhipun Kangjeng Déwaji, sapunika prayogi sami anjagi sacelaking pratapan ing ngardi Ngéndrakila, bokmenawi Begawan Mintaraga ketingal, lajeng dipun-roda paripeksa, katur Kangjeng Déwaji.

— Menapa mekaten adhi Jathawisaya.

— Kakang Jathagumbala inggih.

— Inggih leres adi Jathawisaya.

Kalih sareng

— Adhi Jathasura, Jathakrura, Jathakodraksa, Jathasrenggikala.

Sekawan sareng

— Kula kakang.

– Yèn kados mekatan. suwawi sampun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

PLAJARAN. SUWUK. LAGON.
KANDHA.
GENDHING ULUK–ULUK. REP.
KANDHA.
GESANG. SUWUK. KAWIN.
(248)

Brama

– Hong yang-yang Uwa Kanékaputra, ngastata, ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara sabda, ulun trima kita kaki Brama, mangèstuti marang ulun.

Sambu

– Hong yang-yang Uwa Kanékaputra, ngastata, ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

– O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima, kita kaki Sambu, mangèstuti marang ulun.

Bayu

– Ih hi, hong yangyang Uwa Nurada, ngastata ngèstuti, memuja swanti jawata, hong ngèstuti kita.

– O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita kaki Bayu, mangèstuti marang ulun.

Mahadéwa, Komajaya, kalih sareng

– Hong yangyang Uwa Kanékaputra, ngastata ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

- O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita kaki Mahadéwa kaki Komajaya, mangèstuti marang ulun.

Raswarodra

- Hong yangyang Ywang Kanékaputra, ngastata, ngèstuti, mamuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

- O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita Raswarodra, mangèstuti marang ulun.

Surya, Asmara, kalih sareng

- Hong yangyang Uwa Kanékaputra, ngastata, ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

- O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita kaki Surya, kaki Asmara, mangèstuti marang ulun.

Tiga sareng, Nyamadipati, Mahèswara, Penyarikan

- Hong yangyang Uwa Kanékaputra, ngastata, ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun.

- O hok, hong nirdah pinara sabda, iya ulun trima kita Nyamadipati, Mahadéwa, Penyarikan, samya mangèstuti marang ulun.

Brama

- Pukulun Uwa Kanékaputra, kelakyan anedhaki pesanggrahan arga Sumèru, paran ta kawismayanya Ywang Pukulun priyangga, punapa ngemban wijiling sabda Kangjeng Rama, Sangywang Jagadnata.

— O hok, iya kaki Brama, ywan kita tetanya, laksita ulun ing sayekti ngemban wijiling sabda adhi Guru, ulun kinèn maringi uninga marang kita, miwah para jawata kapya, ywan ing mangkya Winatakwaca, wus budhal seka néwasanya, sumengka ayun angrampit ing Ngéndrabuwana, wruhanira ulun kinèn dadya tuwanggana, ing pabarisan kita, myang para jawata kapya.

— Punapa mangkana Sangywang Pukulun.

— Kaki Brama iya.

— Inggih Uwa Kanékaputra, ywan semangkya lamun kadya mangkana, sayogya tinranggulang ing ngayuda, haywa ngantya prapta pasanggrahan arga Sumèru.

— Apa mangkana kaki Brama.

— Sangywang Pukulun inggih. Paran baya kakangmas Bathara Sambu, ywan ten yogya atur ulun.

Sambu

— Iya kasinggihan wecana kita. Pukulun Uwa Kanékaputra, kasinggihan wecananya yayi Bathara Brama, ulun ugi mangkana, sayogya tinranggula ing ngayuda, haywa ngantya prapta pasanggrahan arga Sumèru.

Nurada

— Apa mangkana kaki Sambu.

— Sangywang Pukulun inggih.

— Iya kaki Brama, miwah kaki Sambu, iya kasinggihan kang dadya kawismaya kita, sayogya tinrang-

gulang ing ngayuda, haywa ngan
tya prapta pasanggrahan arga
Sumèru.

Kalih sareng

– Ulun inggih dhateng sendika.

Brama

– Kakangmas Bathara Sambu, yayi
Bathara Bayu.

Kalih sareng

– Apa yayi Bathara Brama.

– Ywan kadya mangkana, sayogya
samyambaga, sasumektaning
ngayuda, marmanya mangkana,
ulun arsa nranggulang ing nga-
yuda, titah ing Ngimataka, haywa
ngantya prapta pasanggrahan
arga Sumèru.

– Apa mangkana yayi Bathara Bra-
ma.

– Kakangmas Bathara Sambu, yayi
Bathara Bayu inggih.

– Iya sakawismayanta.

– Yayi Bathara Mahadéwa, kakang
Bathara Komajaya.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

– Ywan kadya mangkana, sayogya
samyambagaa ing ngayuda,
marmanya mangkana, ulun arsa
nranggulang ngayuda, titah ing
Ngimataka, haywa ngantya prap-
ta pasanggrahan arga Sumèru.

– Punapa mangkana Sangywang
Bathara Brama.

– Yayi Bathara Mahadéwa, kakang
Bathara Komajaya inggih.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Kakang Bathara Raswarodra.

Raswarodra

– Ulun Sangywang Bathara Brama.

- Ywan kadya mangkana, sayogya samya sumbagaa, sasumekta-ning ngayuda, sakadang warga kita para jawata tuwin para yang yang kapy, marmanya mangkana ulun arsa nranggulang ngayuda, titah ing Ngimataka, haywa ngantya prapta pasanggrahan arga Sumèru.
- Punapa mangkana Sangywang Bathara Brama.
- Kakang Bathara Raswarodra inggih.
- Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.
(249)

Nurada

- La kita Gitawecana, tekap kita dumrojog tanpa larapan, ana apa ing jaba, mara kita wecaa kang sejati.

Gitawecana

- Pukulun inggih dhateng sendika, Pukulun Sangywang Bathara Nurada, Pukulun inggal atur uninga, ywan ing mangkya titah saking paradèng Ngimataka, wus pepak ayun maninggya mring Ngéndrabuwana, wondéné kang dadya pramugarinya, Prabu Winatakwa-ca priyangga, warastra langkung saking ageng.
- Apa mangkana Gitawecana.
- Sangywang Pukulun inggih.
- Kaki Brama, kaki Sambu.

Kalih sareng

- Ulun Sangywang Kanéka.

- La kita muncanga durung reta, idua durung asat, titah ing Ngimataka wus tekap ayun maning-gya mring Ngéndrabuwana.
  - Kaki Brama. kaki Sambu iya.
  - Iya kaki Brama, kaki Sambu, kang dadya kawismaya ulun, titah seka Ngimataka, samya kita lawana ing ngayuda, haywa ngan-tya prapta pasanggrahan arga Sumèru.
- Brama*
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.
  - Paran baya kang dadya kawisma-yanta Uwa Kanékaputra.
  - Ulun inggih dhateng sendika.
- Bayu*
- Apa Brama kakang ulun.
  - Ih ha, iya Brama kakang ulun, ywan kita tatanya, ulun samnya sumbaga, sasumektaning ngayuda, apa wus saningga.
  - Apa mangkana yayi Bathara Ba-yu.
  - Brama kakang ulun iya.
  - Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Yayi Bathara Maha-déwa, kakang Bathara Komaja-ya.
  - Ulun Sangywang Bathara Brama.
  - Paran baya kita sumbaga, sasumektaning ngayuda, apa wus samya saningga.

Kalih sareng

- Ulun Sangywang Bathara Brama,

Ywang Pukulun tanya, ulun samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, inggih wus samya saningga.

- Inggih lega tyas ulun lamun mangkana. Kakang Bathara Raswarodra.

Raswarodra

- Ulun Sangywang Bathara Brama.

- Paran baya kita samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita para jawata, tuwin para yang-yang kapy, pu napa wus samya saningga.

- Ulun Sangywang Bathara Brama, ywan pukulun tanya, ulun samya sumbaga sasumektaning ngayuda, sakadang warga ulun para jawata tuwin para yang-yang kapy, inggih wus samya saningga.

- Inggih lega tyas ulun ywan kadya mangkana.

Brama

- Uwa Sangywang Kanékaputra.

Nurada

- O hok, apa kaki Brama.

- Ulun wecana kang sejati, dènya samya sumbaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga ulun para yang-yang, inggih wus samya saningga kapy.

- Apa mangkana kaki Brama.

- Uwa Kanékaputra inggih.

- Ywan kadya mangkana, samya kita papagna, titah kang seka paradèng Ngimataka, laju lawanen ing ngayuda.

- Ulun inggih dhateng sendika.

- Raswarodra.

Raswarodra

- Ulun Sangywang Nurada.

– Ywan kadya mangkana, kapy
para jawata, tuwin para yang
yang samya, kita dhawuhana ma-
pagaké, titah seka paradèng Ngi-
mataka.

– Ulun inggih dhateng sendika.

Raswarodra

– Hak hak para jawata, tuwin para
yang yang kapy.

Sadaya sareng

– Ulun Sangywang Bathara Raswa-
rodra.

– Wijiling sabda Sangywang Ka-
nékaputra, kita papagna titah
seka ing Ngimataka.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(250)

Mamangsrenggi

– É haé, sapa mapagaké marang
aku.

Déwa sekawan sareng

– Ulun iki déwa.

– Déwa sapa jenengmu.

– Ulun Sangywang Karaba.

– Karaba jenengmu.

– Iya.

– La sing wétan sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

– Ulun Sangywang Wiratma.

– Wiratma jenengmu.

– Iya.

– Wétané sapa jenengmu.

– Ulun Sangyang Tantra.

– Iya.

– Ulun Sangyang Guritna.

– Iya.

Sekawan sareng

– La kita raksasa sapa aranta.

– Iya.

– Mamangsrenggi aranta.

– Apa.

– Aja kita ngimula Sangyang Bathara Éndra, ulun tan wangwang nglawan marang kita.

– Apa.

– Iya mayo.

PLAJARAN, PRANG MAWI DHUWUNG,
SUWUK, ADA–ADA.

KANDHA,

PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

– Tantra jenengmu.

– Wétane sapa jenengmu.

– Guritna jenengmu.

– Kowé takon marang aku.

– Aku andeling Ngimataka, Mamangsrenggi jenengku.

– Iya. Hèh para déwa.

– Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, arep dakkemah-kemah, dakkokopé getihé.

– I haé, ora kena ginawé becik para déwa.

– Ayo prang ngarep.

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mamangsrenggi, déwa aja genti mara, barengā mara, hamuk.

(252)

– É haé, sapa mapagaké marang aku.

Mahadéwa

- Ulun iki déwa.
- Déwa sapa jenengmu.
- Kita tanya marang ulun.
- Iya.
- Ulun yoganya Bathara Guru, aran Sangywang Mahadéwa.
- Sangywang Mahadéwa jenengmu.
- Iya. La kita raksasa sapa aranta.
- Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku andel ing Ngimataka, aran ditya Mamangsrenggi.
- Mamangsrenggi aranta.
- Iya. Mahadéwa.
- Apa.
- Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, dakkemah-kemahé balungé, dakkokopé getihé.
- Aja kita ngimula Sangywang Bathara Éndra, ulun tan wangwang, nglawan marang kita.
- É haé, ora kena ginawé becik Mahadéwa. Mahadéwa.
- Apa.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

PLAJARAN, PRANG,
DENAWA DIPUN SUDUK PEJAH,
SUWUK, ADA–ADA.

(253)

- Alamak ywan kembaa, parunggulun ulun, ulun Sangywang Mahadéwa, Mamangsrenggi, haywa gantya marngya, asranga marngya, endya dalasa, ulun mangsa wediya.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(254)

Wirabirawa

— Hik, hik, iki ana buta cekuthak-
cekuthuk, laras karipan maju pe-
rang, sapa jenengmu, hak.

Yamadipati

— Ah, ulun iki rak buta déwa, dudu
buta sembarangan, déwa tur dé-
wa pinitaya, déné aran ulun
Sangywang Yamadipati.

— (Gumujeng). I hi hik.

MAJENG.

— Iya. La kita sapa aranta.

— Yamadipati jenengmu, hak.

— Iya.

— Kowé takon aku, hak.

— Wirabirawa aranta.

— Aku andeling Ngimataka, aran Ba-
pang Wirabirawa, hak. (Gumu-
jeng)

— Elo, perlu. iki sorog gedhong
nyawa.

— Iya, hak. La oraa Yamadipati,
wong maju perang nganggo ngga-
wa sorok ombyokan, kuwi dianggo
apa.

— Iya nyawané titahing déwa, ywan
mati nyawanya laju ulun lebok-
aké ana gedhong nyawa.

— Nyawané sapa hak.

— Iya temenan, ywan kita mengko
pralaya, ulun cakot, nyawa kita
laju ulun lebokaké ana gedhong
nyawa.

— Temenan apa.

— Iyah dak paido ah, semuné sorog

- kok anggo pambegan, umuk yèn diendel uwong, sengguhmu gedhong.
- Ah, bok aja emak-emèk, ulun cakot tugel gulumu.
- É haé, ulun wis rada ngantuk.
- Iya nyakota, iki apa katon, ora wurung tugel gulumu, buta déwa sacak ngantuk baé, nganggo arep nyakot, katiban pedhang modar.

GANGSA PLAJARAN,
SAMPAK, NUBRUK KAPING TIGA,
LAJENG MLAJAR MABUR,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(256)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Wirabirawa, Yamadipati endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING SEMINGIN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(257)

Winatakwaca

Brama

- Iya ulun Winatakwaca.

- É haé, iki Brama mapagaké marang aku.

– Apa.

– Brama.

- Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, daksempal-sempalé bauné. Ngéndrabuwana sida dakgawé sungsang buwana balik.

— Ih hi, kita aja ngimula yayi Bathara Éndra, ulun tan wangwang nglawan marang kita.

— É haé, ora kena ginawé becik Bra-
ma.

— Winatakwaca.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA,
KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(258)

— Padha yèn padhlaa, imbang-imbang sasat padhla, rebuten aku Winatakwaca, Brama endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(259)

— É haé, iki Sambu, Bayu mapakaké marang aku.

Kalih sareng

— Ih hi, iya ulun Winatakwaca.

— Sambu, Bayu.

— Apa.

— Endi rupané Bathara Éndra, daksempal-sempalé bauné, dakkemah-kemah balungé.

— Ih hi, aja kita angimula yayi Bathara Éndra, ulun tan wangwang marang kita.

- Winatakwaca.
- Ayo prang ngarep.
- É haé, ora kena ginawé becik Sambu, Bayu.
- Apa.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN,
PRABU WINATAKWACA KASINGSAL,
SUWUK,
KANDHA, KAWIN DURMA.

“Kurdha tiwikrama risang diyu raja, salira geng nglangkungi, salira dadya brama, migeg-migeg angajrihi, bumi lir belah, gya mangsah rana malih”.

PLAJARAN, PRANG MALIH,
SAMBU, BAYU KAWON, SUWUK, ADA–ADA.

(260)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebutan aku Winatakwaca, Sambu, Bayu, endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk. Togog.

Togog

– Kula nuwun Kangjeng Déwaji.

– Saiki Gog, wis padha bubar kabèh para jawata, yèn kaya mengkono, aku arep mbacut menyang Ngéndrabuwana, nyirnakaké Bathara Éndra.

– Inggih dhateng sumangga.

KANDHA.

Pasindhen

– O hok, o hok, sarèh sarèh Winatakwaca, ulun prapta.

PLAJARAN, REP.

KANDHA.

GESANG, SUWUK,
WINATAKWACA JÈNGKÈNG,
TOGOG SARAITA NDHODHOK,
LAGON.

(261)

Winatakwaca

– Hong Sangywang Bathara Kané-
kaputra, ngastata, ngèstuti, surup-
ing nétra prayogi, hong mangès-
tuti Ywang Pukulun.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara sabda,
iya ulun trima ngèstuti marang
ulun.

– Kula non, Ywang Pukulun, déné
Ywang Pukulun kelampahan ra-
wuh wonten madyaning sura ma-
dilaga, merpeki dhateng kula,
wonten kersanipun Ywang Pu-
kulun punapa.

– Iya Nirbita, marmanya ulun kela-
kryan merpeki marang kita, ana
madyaning madilaga, ulun dinuta
Adhi Guru. rèhning semangkin
para jawata. wus datan ana kang
kuwawa nangga yuda kita, se-
mangkin kang dadya kawismaya-
nya Adhi Guru, nini Supraba
ayun pinaringaké marang kita,
nanging kita muliha ing ri se-
mangkin, marang néwasa Ngi-
mataka, kita siyagaa bakaling
bojakrama, sabab nini Supraba,
laju arsa pinaringaké marang
kita.

– Menapa mekaten Ywang Pukulun.

– Nirbita iya.

– Inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(262)

-- Nirbita.

-- Kula non.

-- Ywan kadya mangkana, kita kèriya, ulun arsa angayangan.

-- Inggih dhateng sumangga.

PLAJARAN, REP.
 TOGOG MAJENG JÈNGKÈNG,
 NIRBITA NGADEG MALANG.
 (263)

Winatakwaca

-- Togog.

Togog

-- Kula nuwun Kangjeng Déwaji.

-- Lega temen atiku Gog, dhawuhé Sangywang Kanékaputra, trang dhawuhé Sangywang Pramèsthi Guru, rèhning para jawata wis ora ana kang kelar nangga yudaku, nimas Supraba diparingaké, dadi tatimbangan mukti, ana negara Ngimataka.

-- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

-- Togog iya.

-- Inggih saklangkung ndhèrèk bingah sanget manah kula, wangsul kersa-dalem kados pundi.

-- Iya Gog, saiki kang dadi karepku, aku arep bebodholan mulih, menyang negara Ngimataka, tata-tata bakaling boja-krama, mangkat sadina iki.

-- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

-- Togog iya.

-- Inggih dhateng sumangga.

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(264)

Bomakéndra

- Non Kangjeng Déwaji, kula wes-paosaken, Kangjeng Déwaji ung-gul yudanipun.
- Iya bener kowé Bomakéndra, saiki para jawata wis padha ke-playu kabèh, Sangywang Kanékaputra mrepeki marang aku, maringi priksa yèn diutus Sangywang Bathara Guru.
- Bomakéndra iya.
- Iya Bomakéndra, dhawuhé Sangywang Bathara Guru, rèhning para jawata wis ora kelar nangga yudaku, nimas Supraba banjur arep diparingaké marang aku, dadi tetimbangan mukti ana negara Ngimataka.
- Bomakéndra iya.
- Iya Bomakéndra kang dadi karepku, kowé padha berdandanana sakancamu ing Ngimataka kabèh, mulané mengkono, aku arep bebodholan mulih, menyang negara Ngimataka, pangkat sadina iki.
- Bomakéndra iya.
- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.
- Wangsul Sangywang Kanékaputra dipun utus Sangywang Bathara Guru, andhawuhaken punapa.
- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.
- Wangsul kersa-dalem kados pun-di.
- Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

- Punapa déné jengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekalian.
  - Inggih dhateng sendika.
- Inggih semanten malih, jengandika sami berdandosana, mila mekaten, sabab kula badhé bebodholan, mantuk dhateng negari Ngimataka, pangkat sadinten punika.
  - Menapa mekaten anak Prabu.
- Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekalian inggih.
  - Inggih dhateng sendika.
- Bomakéndra.
  - Kurnoknon.
- Kaya kepriyé olèhmu padha berdandanan, sakancamu ing Ngimataka kabèh, apa wis padha sumekta.
  - Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, anggèn kula berdandosana, sakanca kula ing Ngimataka sedaya, inggih sampun sumekta.
- Iya lega atiku yèn kaya mengkonno. Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekalian.
  - Non anak Prabu, anak Prabu andangu, anggèn kula berdandosana,
- Kados pundi angsal ijengandika berdandosana, punapa sampun sami sumekta.
  - Non anak Prabu, anak Prabu andangu, anggèn kula berdandosana,

- Inggih lega manah kula yèn kados mekatèn.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING PUSPAWARNA, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, LAGON.
(265)

Anoman

- Cantrik Wigyakarti.

- Mulané kowé taktimbali, kaya kepriyé olèhmu nyambutgawé, garap tandur pari, palawija, sapanunggalané, apa iya ora ana kang kakurangan banyuné.

- Apa mengkono Wigyakarti.

- Iya lega atiku yèn kaya mengkono. Karo déné manèh cantrik Wigyakarti, apa kowé wis krungu pawarta, yèn ing Ngéndrabuwana kunggahan parang muka, seka negara Ngimataka, la iku apa wis kelakon.

inggih sampun sami sumekta.

Wigyakarti

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan.

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan, Sang Adi Panembahan andangu, anggèn kula nyambut damel, garap taneman pantun, palawija sapanunggilanipun, inggih boten wonten kakurangan toyanipun.

- Sang Adi Panembahan inggih.

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan, yèn Sang Adi Panembahan andangu, ing Ngéndrabuwana

- kinggahan parangmuka, saking negari Ngimataka, kula kabar terang, yèn Prabu Winatakwaca, sampun kelampahan tempuk ing ngayuda, kaliyan para jawata, wonten ardi Sumèru, anamung para jawata kasoran yudanipun.
- Apa mengkono Wigyakarti.
  - Sang Adi Panembahan inggih.
  - Yèn mengkono, dadi aku kèri dhéwé.
  - Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.
  - Wigyakarti iya.
  - Wangsul karsanipun Sang Adi Panembahan kados pundi.
  - Iya Wigyakarti, kang dadi karepku, kowé saiki tunggwa pratapan, sakancamu para cantrik kabèh, mulané mengkono, aku arep adol gawé nganglangi marang sacedhaké gunung Semèru, bokmenawa wong Ngimataka, ngrusak ing Ngéndrabuwana, aku arep sumedya tetulung, pangkat sadina iki.
  - Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.
  - Cantrik Wigyakarti iya.
  - Inggih dhateng sendika.
  - Éndhang.
  - *Éndhang*
  - Kula nuwun Sang Adi Panembahan.
  - Kowé iya semono manèh, padha kèriya, aku arep nganglangi menyang gunung Semèru, pangkat sadina iki.
  - Kula nuwun inggih dhateng sendika.

– Yèn kaya mengkono Wigyakarti,
kowé wis kèriya, aku mangkat
saiki.

– Inggih dhateng sumangga.

KANDHA
KAWIN,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK,
PLAJARAN, SESEG, REP,
POCAPAN,
GESANG, SESEG, SUWUK,
LAGON,
KANDHA,
GARA–GARA.

Semar

LAGON UTAWI TATEMBANGAN,
URA –URA DHAWAH GENDHING,
SAWETAWIS, MAJENG, SUWUK.
(266)

Semar

– Nala Garèng, Pétruk, Bagong,
déné ora ana katon, cenguk ga-
rangan anton-anton, sasuwéné
pating grobyag pating grubyug,
bareng aku teka kaya orong-
orong dipidak, menyang ngendi
ta mau parané, nèk lunga sa-
adoh-adohé, nèk krungu tem-
bangku Dhandhanggula Kagok
Barang Miring, ditibakaké Gen-
dhing hara . . . . .
(Dhèhèm, ura-ura Dhandhang-
gendhis, dhawah gendhing su-
wuk) La endi ta, géné kok ora
ana teka. Nala Garèng, Pétruk
Bagong, la menyang ngendi ta iki
mau . . . . Nala Garowèng.

Garèng

– O yah, o yah, kuwi nèk Ki Rama

nèk ditinggal sedhéla baé kaya kirik digitiki, olé klèngkang-klèngkèng.

– Lo, la géné iki kok cethèk temen enggoné, mrénéya, mrénéya, tholé, Nala Garèng.

– Aku kon mrono Ki Rama.

LAJENG URA—URA,
GENDHINGAN SAWETAWIS,
POCAPAN BANYOLAN.

– Tholé Nala Garèng.

– Anu apa Ki Rama.

– Adhimu Pétruk ana ngendi.

– Kowé takon anakmu Si Pétruk.

– Iya tholé iya.

– Iya embuh kuwi mau, parané Si Pétruk, mau kaya dikuya-kuya nguwong, Ki Rama, ana désa lor kuwé Si Pétruk.

– Apa mengkono Garèng.

– Ki Rama iya.

– É, biyang, biyang, bocah mono sok ugal-ugalan, undangan, undangan, Si Pétruk.

– Iya Ki Rama, tak-undangé Si Pétruk.

Garèng

– Truk, Pétruk.

Pétruk

– Hé, hé.

– Mrénéya Truk, mrénéya, gilo diundang Ki Rama.

– Iya mengko dhisik aku agi éwuh.

– O yah, agi éwuh apa.

– Aku agi éwuh sisik.

– Banyoné.

– Juruh.

– La, mamahané apa.

– Gedhang gabu.

— La, apa ireng.

— Iya ora ireng, ora ireng, dimamah
menyang weteng methentheng.

— O yah Truk, mrénéya, mrénéya,
diundang Ki Rama.

— Iya kang Garèng, alon-alon.

LAJENG URA—URA, DHAWAH
GENDHING UTAWI SANÈSIPUN,
MAWI POCAPAN BANYOLAN.

— É, adhiku Truk, nèk semangsané
ana, kok katon baé.

Pétruk

— Iya kang Garèng, wong dhuwur
ditelung-telungaké, wis sikuté
sungsun, nganggo ngrangkul, li-
yan kalamenjing sikuté.

Semar

— Iyah, iyah, wis ta wis, wong padha
déné.

Tholé Pétruk.

— Anu apa Ki Rama.

— La kowé mau sasuwéné menyang
ngendi.

— Aku Ki Rama, mlaku-mlaku ana
pedésan lor kuwé, mèh cilaka
awakku.

— Kowé.

— Iya Ki Rama, kesanja baya.

— Apa Truk kang dadi sebabé.

— Iya Ki Rama, kang dadi sebabé,
aku mau nyilih gèntèr, sing duwé
omah ora ana, tur ming katutan
bebet telu, bareng sing duwé
omah weruh, cut aku dikuya-kuya,
digawakaké alu, wong sadésa ban-
jur metu kabèh, ajaa banjur tak-
buwang gèntèré, karo bebeté, sida
cilaka awakku.

— Kuwi pokalmu mangkono.

- Iya bener sing nguya-nguya, aja kok pindho pokalmu mangkono kuwé. La tujuné durung kebacut digebugi. Pétruk, wong nayap kuwi jenengé.
- La apa hara aranana dhéwé.
- Wis ta wis, la adhimu Bagong ana ngendi, mara undangan, undangan.
- Selaya kepriyé.
- Wis ta aja pijer udur, wong sedu-
- Ki Rama iya.
- Elo, dadi kuwi jenengé nayap.
- Aku weruh nèk kaya mengkono kuwé, tak-sengarakaké, aku yèn nayapa, pengrasaning atiku, wong krana padhang nganggo nembung.
- Embuh kuwi mau Si Bagong, aku agèk selaya.
- La wong dhèwèké ngajak mampir nyang pekampungan, basan nglatar ana méméyan jarit loro, banjur dientas mak saut, mlayu brabat, aku ditinggal, banjur konangan karo sing duwé omah, dilokaké nayap, dadi aku sing digebugi, karo sing duwé omah, Bagong banjur ngenthir mlayu. aku ya banjur nututi Bagong, bareng ketutupan wis nyangga wungkusan. Tak-takoni jarité wis diurupaké sega, aku ora dingèngèhi, ya banjur tak-rebut, dadi mawut kabèh, sega pirang-pirang wungkus. Ndilalah ana asu, dadi rebutan telon karo asu, wis ora karuwan-karuwan.

luran iku, banyu pinerang upama-
né, pasaha amung sedhéla, ya
banjur kumpul manèh, karo sedu-
lurmu pira, becik undangan, un-
dangan.

— Iya tak-undangé Si Bagong.

Pétruk

— Bagong, Bagong, gilo diundang
Ki Rama.

(Bagong lajeng mangsuli, majeng
mawi ura-ura).

SEMAR BAWA SWARA,
KATAMPEN GENDHING LADRANGTAMA, REP,
KANDHA,
SANGET, SUWUK, LAGON.
(267)

Mintaraga

— Cantrik Danakarti.

Danakarti

— Kula nuwun Sang Adi Panembah-
an.

— Kaya kepriyé Danakarti, tetan-
duran kang ana wawengkoning
pratapan Ngéndrakila, utawa
pèrèng gumuk, gegabalan kang
dirusak Si Mamangmurka, apa
wis padha dipulihaké kabèh.

— Kula nuwun Sang Adi Panembah-
an, Sang Adi Panembahan anda-
ngu, tetaneman ingkang wonten
wawengkon pertapan Ngéndraki-
la, utawi pèrèng gumuk, gegebal-
an ingkang dipun risak pun Ma-
mangmurka, inggih sampun di-
pun-mulyakaken sedaya.

— Apa mengkono Danakarti.

— Sang Adi Panembahan inggih.

— Iya lega atiningsun yèn kaya

mengkono, apa déné kowé wasi Sonyasubrastha, jejanggan Anungswara.

Kalih sareng

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Kaya kepriyé bocah padésan, kang ana sangisoring gunung Ngéndrakila, kang padha karusakan diambah déning Si Mamangmurka, apa wis padha waluya kabèh.
- Kawula nuwun Sang Adi Panembahan, Sang Adi Panembahan andangu, tiyang padhusunan ingkang wonten sangandhaping ngardi Ngéndrakila, ingkang sami karisakan déning pun Mamangmurka, saking pangèstunipun Sang Adi Panembahan, inggih sampun waluya sedaya.
- Apa mengkono jejanggan Anungswara, wasi Sonyasubrastha.
- Sang Adi Panembahan inggih.
- Iya lega atiningsun yèn kaya mengkono. Kakang Semar.

Semar

- Kula nuwun Sang Adi Panembahan.
- Kaya kepriyé kakang Semar, déné wis antara lawas durung ana dhawuhé Sangywang Jagatnata, nimbali marang ingsun, apa iya diwurungna, karepé Si Winatakwaca, enggoné duwé panuwun, arep anggarwa Dèwi Supraba.
- Inggih Sang Adi Panembahan, saking panginten kula, amung kirang sasiliring bawang, lajeng

- wonten utusanipun jawata.
- Apa mengkono kakang Semar.
- Sang Adi Panembahan inggih.

KANDHA,
GANGSA AYAK–AYAKAN, REP,
NGANCARANI.

(268)

Mintaraga

- Sang Waradiwati.

Kalih sareng

- Ulun Sang Pandhita.

- Sumangga Sang Waradiwati, la-
jeng sami kula aturi lenggah.

- Ulun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
SUWUK, LAGON.

(269)

Mintaraga

- Hong yang yang Sang Waradiwa-
ti, ngastata ngèstuti, suruping né-
tra prayogi, hong mangèstuti
Sang Waradiwati, pundi pinang-
ka tigas kawuryan, sinten sinam-
bating wewangi, prapta ing nga-
srama kula, ing Ngéndrakila.

Sumarsanawati

- Hong nirdah pinara sabda, lang-
kung katedha pangastawa kita
Sang Pandhita, marang ulun,
wondéné ulun apsari saking
Ngéndrabuwana, wasta ulun Dèwi
Sumarsanawati, déné kanthi ulun
Dèwi Mayangsari.

- Dèwi Sumarsanawati, Dèwi Ma-
yangsari ijengandika.

Kalih sareng

- Ulun inggih.
- Déné ijengandika kelampahan rawuh, ing pertapan kula ardi Ngéndrakila, punapa dipun utusa jawata ingkang minulya, punapa lampah ijengandika piyambak.

Sumarsanawati

- Ulun Sang Pandhita, lamun Sang Pandhita tetanya, laksita ulun kamenta laksita ulun priyangga, déné ulun dinuta Sangywang Bathara Éndra, ingkang rumiyin wijiling sabda Sangywang Bathara Éndra, maringaken puja pangastawa, dhumateng Sang Pandhita.
- Inggih dhateng anuwun, saklangkung kapundhi, pangastawani-pun Sangywang Bathara Éndra.
- Menapa mekaten Sang Waradwati.
- Sumangga kula aturi maringaken.
- Kaping kalihnya ulun kinèn maringaken supatra dhumateng ijengandika Sang Pandhita.
- Sang Pandhita inggih.
- Ulun inggih dhateng sumangga.

LAGON,
MAOS SERAT.

Nawala ulun Sangywang Bathara Éndra, iya Sangywang Surapati, tumanduka marang kita, yoga kekasih Begawan Suciptahening, purwaka sapisan, ulun maringaké puja pangastawa marang kita, kang kapindho ulun paring uninga, wus terang wijiling sabda, Sangywang Jagatnata, kita tinimbangan marang swargan, kang dadya wigatinya, ing samengko, ing Ngéndrabuwana katekan parangmuka, seka néwasa Ngimatata, raja raksasa, aran Prabu Winatakwaca, ratu digdaya

anjayèng jagad, teguh yuwana tan tumama sakèhing braja, sumeja anggarwa nini Supraba, kang mengkono mau Sangywang Jagatnata ora marengaké, tumuli Winatakwaca, peksa pari peksa, wus kelakyan kinira para jawata, datan bangkating yuda, marmanya ing samengko ulun minta saraya marang kita, wus pinasthi karsaning jawata ingkang misésa, kita kang bakal ngentasi kardi nyampur-nakaké Si Winatakwaca, déning warastra kita pamungkas, peparinging jawata ingkang minulya, kang aran Pasopati, wus pinesthi wignya bingkas yitmanya Si Winatakwaca, tan liya mung kita yoga kekasih Begawan Suciptahening, kang iku tumuli sumewaa, mring Junggring-salaka ing ri semangkin, barenga canthika ulun apsari karonya iki. Nir titi ukaraning tembung, tinulis ing Ngéndrabuwana, ing ri Anggara mulya, kaping tri lèking candra Puwasa, ing warsa Jé, 1855.

Katandhan
Sri Bathara Éndra

KANDHA.

(270)

Suciptahening

— Kawula nuwun Sang Waradiwati, kula dipun-timbali dhateng kaswargan, kula nuwun inggih dhateng sendika, mila ingkang tansah kula ajeng-ajeng siyang latri, boten langkung amung dhawuhipun jawata ingkang minulya, sumedya kula lampahi, kalayan prasetyanipun manah kula, sampun ingkang dumugi sakit, senadyan dumugia pejah, inggih kula lampahi.

— Punapa mangkana Sang Pandhita.

— Sang Waradiwati inggih. Pétruk, Bagong.

Kalih sareng

— Kula nuwun Sang Pandhita.

— Yèn kaya mengkono kowé sébaa marang kaka Prabu Ngamarta,

utawa kaka Prabu Dwarawati, nyaosi priksa yèn aku nglakoni ayahané jawata, ndikakaké nyampurnakaké rajaning raksasa, aran Prabu Winatakwaca, la iku kaka Prabu Ngamarta, sarta kaka Prabu Dwarawati, sakadang Bratapendhawa kabèh, takaturi tumuli nusul sowan marang ing Ngéndrabuwana.

- Pétruk iya.
  - Menapa mekaten Sang Pandhita.
  - Inggih dhateng sendika, Non Sang Adi Panembahan, yèn sampun rampung timbalanipun Sang Adi Panembahan, Panembahan kantuna pinarak, jeng manggiha suka, kula nyuwun lilah-dalem amit, mangkat sadinten punika.
  - Dhateng sendika, mangké rumiyin dhik, la sanguné pundi.
  - La mlaku adoh jaré, rak nggih nganggo tukon rujak gobèt, la witikna ya Gong.
- Iya mangkata.
- Sangu apa.
  - La iya, enggih Sang Adi Panembahan, njagi pakewed, onten mergi boten kétang gangsal sèn, nyuwun, tukon kanggo nggayemi.
- Prakara kuwi, yèn wis tekan negara banjur matura kaka Prabu Dwarawati, iya saréka-rékamu, mengko mesthi olèh pesangon.
  - Bagong*
  - La iya, enggih Sang Adi Panembahan, njagi pakewed, onten mergi boten kétang gangsal sèn, nyuwun, tukon kanggo nggayemi.
  - Pétruk*
  - Temenan napa, mengko gèk ming diparingi rokok, klembak.
- Ora Pétruk, kuwi temenan.

– Nggih. Ayo Bagong mangkat.

Bagong

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, MANGKAT, REP.

(271)

– Cantrik Danakarti, jejanggan Anungswara, wasi Sonyasubrastha.

Kalih sareng

– Kawula nuwun Sang Adi Panembahan.

– Sira padha kèriya, tunggwa pertapan Ngéndrakila, padha sira tutugna, apa kang dadi kuwajib-anira, saora ananingsun, dikaya ana ingsun.

– Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.

– Cantrik Danakarti, jejanggan Anungswara, wasi Sonyasubrastha iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Risang Waradiwati.

Kalih sareng

– Ulun Sang Pandhita.

– Yèn kados mekaten sumangga sampun kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

– Kakang Semar ayo mangkat.

Semar

– Kula nuwun inggih dhateng sumangga.

GESANG, LAJENGAN, SUWUK.

(272)

Petruk

– Kepriyé Gong mengko rékané, yèn wis tekan ngersané ndara Nata Ngamarta.

Bagong

- Rékané iya aja diblakakaké dhisik, yèn dikongkon ndara Janaka, yèn dikongkon pandhita ngono waé, yèn wis diwènèhi bukak mulut, banjur blaka.
- Elo.
- Elo, mula mengkono, mupakat.
- La saiki lakuné pindha-pindha Gong.
- Kowé ndara Gathutkaca, aku Antareja.
- Ih hi, aja kasuwèn laku, kowé metu jumantara, ngiras nganglangi pakéwuh ing jumantara, sarta yèn ana wong dodolan, aja nganti katalompé.
- Iya ngutil kaya adat.
- Pun kakang metu sapta pratala, ngiras njaga pakéwuh dhasaring pratala.
- Weling apa adhimas.
- Iya adhimas, sadurungé adhimas
- Elo kepriyé.
- La iya.
- Pindha apa.
- Iya mantep.
- Rèhning dèrèng angsal sangu kados pundi kakangmas.
- Inggih sendika. La kakangmas tindak pundi.
- Inggih prayogi, namung kula weling.
- Menawi sapta pertala wonten tiyang nganggé udheng blangkon teksih énggal, kakangmas lajeng kula aturi nyangking kémawon, yèn angèl prayogi lajeng dipunsaut, mangsa gagala boten.

kandha, wis takrembuk, karo sa-
iki blangkon mesthiné lugu.

— Leres.

— Énaké nganggo kawin kawin
Gong.

— Kawin kepriyé, emoh, nèk dikawin
kaya pitik arep dibelèh.

— Kawin nganggo ura-ura.

— Iya.

— Pangkur waé Gong, kowé ca-
peng.

— Iya.

Raka ta Dyan Gathutkaca, arsa ndedel anggayuh ing wiyati, mur-
yani busananipun, netepken jejamang, gedrug-gedrug ningseti pa-
ningsetipun, ginebeg-gebeg kang asta, tinon lir wong arsa ngutil.

PLAJARAN, LAJENG MAWI GIRO,
MLAMPAH, PATUH,
DHAWAH AYAK—AYAKAN, REP,
KANDHA.

(273)

Mintaraga

— Risang Waradiwati kekalih.

Kalih sareng

— Kula Sang Pandhita.

— Sanget leganipun manah kula,
déné badhé saget kelampahan,
ingkang dadya sedya kula, jalar-
an saking kula, anglampahi ayah-
anipun Sangywang Jagatnata.

— Punapa mangkana Sang Pandhi-
ta.

— Risang Waradiwati kekalih ing-
gih.

— Inggih kasinggihan wecananya
Sang Pandhita, awit ywan Sang
Pandhita, wigya nyirnakaken raja-
ning raksasa, Prabu Winatakwa-
ca, wus tamtu ayun sinung karta
ingkang linangkung.

– Menapa mekaten Sang Waradi-
wati kekalih.

– Sang Pandhita inggih.

– Yèn kados mekaten sumangga
sampun kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

– Ayo kakang Semar aja kelayatan.

Semar

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING JANGKRIKGINGGONG, REP.
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

Jathagumbala

– Adhi Jathawisaya, Jathasura, Ja-
thakrura, Jathakodraksa, Jatha-
srenggikala.

Sareng

– Kula kakang Jathagumbala.

– La punika kados pundi adhi, déné
sampun antawis lami, pun Min-
taraga boten wonten ketingal,
bokmenawi sampun palastra,
wonten pertapan.

– Menapa mekaten kakang Jatha-
gumbala.

– Adhi inggih.

– Wangsul kersanipun kakangmas
kados pundi.

– Inggih adhi, ingkang dados ka-
jeng kula, yèn Mintaraga boten
ketingal, sadinten kalih dinten,
inggih badhé lajeng kula purugi
dhateng pertapanipun, sepinten
bangganipun pandhita setunggal.

– Menapa mekaten kakang Jatha-
gumbala.

– Adhi inggih.

- Kula adhi Jathasura.
- Menapa mekaten adhi Jathasura.
- Inggih leres timbalanipun kakang Jathagumbala.
- Jathasura*
- Kakang Jathagumbala.
- Kidul leres punika, kula wespaosaken, kados wonten pandhita langkung, dipun-iringaken wanodya kalih, tuwin perpat kalih, purugipun mriki.
- Kakang Jathagumbala inggih.

ADA–ADA,
 JATHAGUMBALA MINGER MANGIDUL,
 ULAP–ULAP, WANGSUL MINGER NGALÈR.
 (275)

- Inggih leres ijengandika adhi Jathasura. Adhi Jathawisaya, adhi Jathakrura, Jathasura, Jathakodraksa, Jathasrenggala.
- Yèn kados mekaten, ijengandika kepanga, lèr kidul, wétan kilèn, kula blejogé tengah. soso tembungé tubruk mawon adhi.
- Adhi inggih.
- Yèn kados mekaten sumangga sampun kelayatan.
- Sareng*
- Kula kakang Jathagumbala.
- Menapa mekaten kakang Jathagumbala.
- Inggih dhateng sendika.
- Inggih dawek.

GANGSA PLAJARAN,
 MLAMPAH NGIDUL, DHAWAH AYAK–AYAKAN, REP,
 KANDHA,
 GANGSA SANGET, SUWUK.
 (276)

Mintaraga

– Risang Waradiwati kekalih.

Sareng

– Ulun Sang Pandhita.

– Punapa inggih teksih tebih kanyangan Junggringsalaka, punapa inggih sampun celak.

– Ulun Sang Pandhita, Sang Pandhita tetanya, inggih wus parek ing Junggringsalaka.

KANDHA.

(277)

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan, kula kados mireng swaranipun rota denawa badhé mbégal.

– Apa mengkono kakang Semar.

– Sang Adi Panembahan inggih.

– Risang Waradiwati kekalih.

Sareng

– Ulun Sang Pandhita.

– Yèn kados mekaten ijengandika kula aturi miré, kula badhé methukaken denawa, ingkang mbégal punika.

– Ulun inggih dhateng sendika.

– Kakang Semar.

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan.

– Kowé mireya ndhèrèka Sang Waradiwati sekaroné.

– Kula nuwun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

PLAJARAN, WIDADARI, PERPAT KÉSAH,
SUWUK, ADA–ADA.

- Jathagumbala*
- La kowé buta ngendi dhangka-
mu, lan sapa jenengmu.
  - Jathagumbala jenengmu.
  - Kowé takon marang aku.
  - Aku pandhita tedhakan seka gu-
nung Ngéndrakila, aran Bega-
wan Suciptahening.
  - Iya Begawan Mintaraga.
  - Iya Resi Palgunadi.
  - Babo Jathagumbala, apa sagen-
dhingmu taktadhahi.
  - Ih haé, téja-téja suleksana, téjané
wong anyar katon, buri ngendi pi-
nangka, ngarep apa sineja, tigas
kawuryan, Pandhita sapa aranmu.
  - Ih haé, pongcorot bangkong pin-
cang cèlèng bèlès, babo wong di-
takoni males takon, nganggo an-
junjung dhangka, iya yèn kowé
lumuh kasoran, clathumu sake-
cap, aku buta andel seka negara
Ngimataka, aran digtya Jathagum-
bala.
  - Iya. La kowé Pandhita sapa je-
nengmu.
  - Iya.
  - Suciptahening.
  - Begawan Mintaraga.
  - Ih haé, pongcorot bangkong pin-
cang cèlèng bèlès, akèh temen je-
nengé, nganti miyeg-miyeg sago-
tongan. (Gumujeng). Kapasang
yogya, kayogya para, katuju nge-
nu, dakpinta kara, dakaya lépa,
seka negara Ngimataka, iya
amung kowé Begawan Suciptahe-
ning, ora lega-lega atiku, yèn ora
sirna déning aku. Ih haé.

– Ana paran.

– Ih haé, Mintaraga.

– Iya mayo.

– Ayo prang ngarep.

PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(279)

– Ih haé, abot sanggané Mintaraga, daktubruk ngiwa mlumpat nengen, daktubruk nengen mlumpat ngiwa, dakcakot dakgilut, untuku nganti linu, wongé isih manthe leng baé.

– Apa abamu. ya kuwi sing kokka-repaké, apa sagendhingmu tak-tadhahi.

– Ih haé, Mintaraga.

– Ana paran.

– Malesa.

– Kowé mlaku dakwales.

– Iya.

– Tadhahana panahku.

– Iya tibakna.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN,
JATHAGUMBALA ONCAT NGALÈR,
JATHASURA NIMBRUNG, ONCAT NGIDUL,
JATHAKRURA NIMBRUNG, ONCAT NGALÈR.
SUWUK, ADA–ADA.

(280)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mintaraga, buta endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, ora èrèp.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(281)

Jathawisaya

- Ih haé, déné padha keplayu kabèh kancaku buta.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN, REP,
KANDHA.

(282)

Mayangkara

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mayangkara, buta nyatané prajurit becik, tangiya nusula.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

(283)

- Ih haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, ora geduga aku, ora ana udan, ora ana angin, ana gelap ngampar, lah apa iki mau.

KANDHA.

(284)

- Ih haé, dakwespadakaké, kidul be-ner iki, ana méga piyak ngarep tangkep ing buri, dakduga iki mungsuh kang nglambung ing ngayuda, i haé, kethèk sapa jenengmu.

Kowé takon marang aku.

– Iya.

- Aku kang mertapa ana pertapan Kendhalisada, aran Begawan Ma-
yangkara.

– Mayangkara jenengmu.

- Iya. La kowé buta sapa jeneng-
mu.

– Kowé takon marang aku.

- Iya.

- Aku buta andel seka negara Ngi-
mataka, aran digtya Jathawisaya.

— Jathawisaya jenengmu.

— Iya. La oraa Mayangkara, déné kowé nganggo numbak tambah seka jumantara, kaya dudu wong prawira.

— Embuh ora idhep, apa sagedhingmu taktadhahi.

— Mayangkara.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
KANDHA.

(285)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-bang sasat padha, rebuten aku Jathawisaya, Mayangkara, nyatané prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
JATHAWISAYA DIPUN BITHI ONCAT NGALÈR,
JATHAKODRAKSA NIMBRUNG ONCAT NGIDUL,
JATHASRENGGALA ONCAT NGALÈR,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(286)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-bang sasat padha, rebuten aku Mayangkara, buta endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara hamuk.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK,
MINTARAGA, WIDADARI KALIH,
SEMAR, GARÈNG SAKING KIDUL,
SUWUK, LAGON.

(287)

Mintaraga

– Bagéya Anoman, satekamu ana ngarsaningsun.

– La sira Mayangkara, klakon tetulung marang ingsun, apa ingkang dadi purwa madya wusanané.

– Apa mengkono Mayangkara.

– Yèn kaya mengkono Mayangkara, sira tutugna olèhira nganglangi ing Ngéndrabuwana, wondéné ingsun arep mbacut, sowan marang Junggringsalaka.

– Mayangkara iya.

Mayangkara

– Inggih dhateng kasuwun, sih pana kramanipun Sang Adi Panembahan, ingkang rumentah dhateng kula.

– Non Sang Adi Panembahan, Sang Adi Panembahan andangu, ingkang dados purwa madya wusanipun, boten ta ingkang wau, kula nganglangi ing Ngéndrabuwana, bokmenawi mengsah saking Ngimataka andhatengi, sareng kula mulat mangandhap, Sang Adi Panembahan kinarubut ing ngayuda kaliyan para raksasa, kelampahan kula tetulung punika.

– Sang Adi Panembahan inggih.

– Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.

– Inggih dhateng sendika, non Sang Adi Panembahan, yèn sampun rampung timbalanipun Sang Adi Panembahan, Sang Adi Panembahan kantuna pinarak, jeng manggihha suka, kula nyuwun lillah-

dalem amit, badhé lajeng ndumugèkaken ingkang dados lampah kula.

– Iya ingsun nyangoni basuki lakunira.

– Ingih dhateng anuwun.

GANGSA PLAJARAN, REP,
(288)

Mintaraga

– Risang Waradiwati kekalih.

Kalih sareng

– Ulun Sang Pandhita.

– Yen kados mekaten, sumangga sampun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

– Kakang Semar.

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan.

– Mengko yèn wis tekan Junggring-slaka, kowé karo Garèng padha ngentènana ing jaba baé.

– Menapa mekaten Sang Adi Panembahan.

– Kakang Semar iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Yèn kaya mengkono kakang Semar, ayo aja kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING GANDRUNG–GANDRUNG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, LAGON.
(289)

Ngamarta

– Kaka Prabu Dwarawati.

Dwarawati

– Kula yayi Prabu.

- La punika kados pundi kaka Prabu, déné sampun antawis lami. yayimas Madukara dèrèng wonten pawartosipun, menggah tek-siha paripurna, utawi sampun binanjuta ing déwa ingkang li-nangkung.
- Kaka Prabu inggih.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Menapa mekaten yayi Prabu.
- Inggih yayi Prabu, yèn yayi Prabu andangu, kaipé Madukara, kula mentas nganglang buwana, mi-reng pawartos ingkang terang, yèn sapunikanipun mertapa anggayuh kanugrahaning jawata ingkang minulva. utawi malih ing Néndra-buwana, kula mireng kinggahan parangmuka, saking negari Ngi mataka, nama Prabu Winatakwa-ca, sumeja nyuwun anggarwa, wi-dadari swarga, ingkang wasta Dè-wi Supraba, anamung jawata boten amaringaken, sampun kelampah pancakara, para jawata ka-soran yudanipun.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Yayi Prabu inggih. La menika yayi Prabu, sapunikanipun Sangywang Bathara Éndra, ngrasaya satung-giling pandhita, ingkang sampun gentur kasutapanipun, bokmena-wi punika yayi Prabu dados ja-laraning kepanggihipun kaliyan kaipé Madukara.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Adhi Werkudara
- La iki adhi, jeneng para wis kru-
- Yayi Prabu inggih.
Werkudara
- Apa.

ngu dhéwé. pangandikané kaka
Prabu Dwarawati.

- Adhi Werkudara iya.
- Apa mengkono.
- Iya. Ih hi, Jlitheng kakangku.
- Apa temen kang dadi tuturmu.
- Iya adhi Werkudara, temen tuturé
pun kakang iki, iya mengko je-
neng para titènana.
- Apa mengkono.
- Adhi iya.
- Iya, yèn nganti ora kepara nyata,
dakbithi boyokmu, putung igamu.
- Iya adhi, ora bakal cidra pun ka-
kang, temen aturé raka para iki.
- Apa mengkono.
- Adhi Werkudara iya.

KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, LAGON.
(290)

Ngamarta

- Bagéya Pétruk Bagong sateka-
mu ana ngarepanaku.

Kalih sareng

- Inggih dhateng kapundhi timbal-
anipun dara Ratu Ngamarta, ing-
kang dhumawuh dhateng kula.

Dwarawati

- Bagéya Pétruk Bagong sateka-
mu ana ngarsané yayi Prabu
Ngamarta.
- Inggih dhateng kapundhi timbal-
anipun dara Ratu Dwarawati, ing-
kang rumentah dhateng kula.

MAWI BANYOLAN SAWATAWIS.

Werkudara

— Bagéya Bladhu Bagong, satekamu ana ngarepé Punta Aji kangku.

— Inggih dhateng kapundhi, timbalanipun dara Werkudara, ingkang rumentah dhateng kula.

MAWI BANYOLAN.

Nangkula Sadéwa

— Bagéya Pétruk Bagong, satekamu ana ngarsané kaka Prabu Ngamarta.

— Inggih dhateng kapundhi, timbalanipun dara kembar, ingkang rumentah dhateng kula.

Ngamarta

— La kowé Pétruk, kelakon teka ana ngarepanaku apa karepmu dhéwé, apa ana kang kongkonan.

MAWI BANYOLAN SAWETAWIS.

Pétruk

— Inggih dara Ratu Ngamarta, yèn sampéyan ndangu dhateng kula, lampah kula setindak ambegan kula sakesodan, keteg kula sademi, katenta lampah kula piyambak sanès, kula dermi dipun-kèngkèn, kaliyan Pendhita, sing merta-pa Ngéndrakila, namané Begawan Suciptahening.

— Apa mengkono Pétruk.

— Enggih pun kantenan.

— La dikongkon apa karo Begawan Suciptahening, mara matura

— Sakawité kula dikongkon ngatura ké pangabektiné. salajengé di

kongkon nyaosi priksa, yèn sampéyan kalih dara Ratu Dwarawati, sakadang Bratapendhawa sedanten, diaturi nusul teng Ngéndrabuwana, séba Bathara Éndra, sabab rayimu . . . .

Bagong sambet

— Rayimu sing endi, kuwi rak seka pendhita, aja diblakakaké.

— É iya, kok lali aku. Begawan Suciptahening saniki diminta sraya déwa, kon kerengan kalih ratu buta negara Ngimataka, jenengé Prabu Winatakwaca, ratu gedhé digdaya, sampéyan diaturi tindak tumunten, sareng kalih lampah kula.

— Apa mengkono Pétruk.

— Dara Ratu Ngamarta inggih.

— Kaka Prabu Dwarawati.

Dwarawati

— Kula yayi Prabu.

— Kaka Prabu sampun mireng piyambak aturipun Pétruk.

— Menapa mekaten yayi Prabu.

— Kaka Prabu inggih.

Dwarawati

— Pétruk, sapa sing jeneng Begawan Suciptahening, kowé mau nganggo muni rayimu, rayimu sapa.

Pétruk

— Wong kula lali kok, kula kacalénthot.

Werkudara

— Ih hi, Pétruk, blakaa baé, nèk ora gelem blaka, dakbithi endhasmu molèr bodongmu.

— (Mangsuli mawi banyolan)
Yak dara Werkudara, ki suwiyah-

wiyah, wong sayah-sayah ngéné ming arep dianggo bithèn baé. wong sayah niku diparingi dhuwit ta ngoten, kena dinggo tuku rujak onten dalan, wong sayah-sayah ming arep dinggo bithèn.

– Ora Pétruk, blakaa baé.

– La dikon blaka-blaka kepripon. niki nggih pun blaka, sing kongkonan nggih Begawan Mintaraga.

– Iya Pétruk, kowé mau kandha adhimu, adhimu sapa.

– La wong klèru napa boten kénging.

Bagong

– Ta, wong kuwi, mulané aja dhemmen clemongan, wong kekan-dhan nganggo ditata sing genah, nèk arep dibithi endhasmu kuwi kepriyé, la nèk klakon sida dibithi karo dara Werkudara, ora sida mleseg dhasmu.

– La wong klèru apa ora kena.

Dwarawati

– Iya Pétruk, bener adhi Werkudara, becik blakaa, sing satemené, karo yayi Prabu ora kagungan sedhèrèk pendhita, dadi aku gampang olèhku mikir.

– Yak pancèn wadi niku.

– Ora Pétruk, ora dadi apa, ta blakakaké menyang aku apa Begawan Suciptahening, apa dudu, ta blakaa, nèk dudu, la sapa.

– Yak kok risi aku, kepriyé Gong blaka apa ora.

Bagong

– Ya becik blaka anggeré nganggo

Pétruk

– Bukak mulut kepriyé.

Dwarawati

– Ta, Pétruk inggal, blakaa.

– Iya mengko dakopahi.

– Iya ta, aja pijer crèwèt baé, gèk kandhaa satemené.

– Iya sapa.

– La rak mengkono. (Gumujeng)
Wis lega atiku yèn kaya mengkono, nya gilo takwènèhi dhuwit.

– Ora Pétruk, iya takparingké tenan, ora-orané nèk takjaluk menèh.

– Iya Pétruk, ora-orané yèn aku kandha-kandha.

– Dheg-dhegan kepriyé Pétruk.

bukak mulut.

– Iya nganggo opahan, nèk kowé diopahi ya blaka, ning paron karo aku.

Pétruk

– Gelem ta nganggo bukak mulut.

– Tenan, regané okèh banget lo niki.

– Satemené, ning bayaré kontan.

– Rayimu Radèn Janaka.

– Nggih nuwun, adhuh dara Prabu Dwarawati iki nèh, nèk ngono ki olè blaba, olè loma, niki pun paringké napa.

– Nggih ta anggeré ampun kandha-kandha, wong niku barang wadi tenan, becik disimpen dhéwé ma-won.

– Yak nanging atiku kok dheg-dhegan.

– Lo mangké sareng yatrané pun kula anggé jajan, gèk sampéyan pundhut malih.

- Ora Pétruk, iya nggonen jajan.
- Iya.
Lo, déné geminé kepati-pati, rokok sok njaluk aku waé.
- Elo dhèk apa Pétruk, aku njaluk rokok karo kowé.
- Yak ngono wé lali, la dhèk sampéyan nenggani olèh kula gathik wingi nika, nganti klembak ngèrèng kula entèk kabèh wé kesupèn.
- Wé la Si Pétruk, la wong wujutmu kaya onta ngono, ngaranarani njaluk rokok.
- Wis Gong, dhuwité iki kepriyé rékané.
- Bagong*
- Kowé takon sing dadi rékaku apa.
- Iya kepriyé rékané.
- La nèk dadi rékaku, aku saiki njaluk paron.
- Kowé njaluk paron.
- Iya.
- Iya yèn kowé njaluk paron, gampang baé, pupung iki uwis tekan negara, malah gebeneran banget.
- Gebeneran kepriyé.
- Elo iya, paronku taktitipaké ana nggoné mas Lurah Supasetika kana, paranana jupuken dhéwé.
- Iyak ngécé kowé ki kang Kanthong, la wong aku ki pancèn juragan séhat jaré, ning arep kok klentheng, gemang nèk arep di-nèhi paroné tukang pandhé, aku njaluk paroning dhuwit.
- É, kowé takarani gebleg terus, jebul pinter, la kepriyé olé maro.
- Kowé takon olé maro apa.

- Iya.
- La ngono, kuwi dhuwité dipara lima, kuwi pembagéne, aku sing dadi patang panduman, kowé sing sapanduman, kuwi jenengé paron byak.
- La iya.
- Kétoké gebleg jebul pinter, wis Gong mengko nèk ana jaba dipikir, utangmu karo Pak Kombor, mengko disauri, saiki dhuwité aku sing ngandhut.
- Ya ora aku waé sing ngandhut dhuwité.
- Hus ora, mengko nèk kowé sing nggawa dhuwité, béka, kitirku mandheg ora bisa jalan.

Dwarawati

– Yayi Prabu Ngamarta.

Ngamarta

- Kula kaka Prabu.
- La menika, sampun lega manah kula, kateranganipun ingkang jejuluk Begawan Suciptahening kaipé Madukara.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Yayi Prabu inggih.
- Wangsul kersanipun kaka Prabu kados pundi.
- Inggih yayi Prabu, ingkang dados pangrembag kula, yayi Prabu prayogi bebodholan sadinten punika, kaliyan kadang Bratapandhawa sedaya, nusul kaipé Madukara, sowan dhateng Ngéndrabuwana.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Yayi Prabu inggih.
- Inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(291)

Ngamarta

– Adhi Werkudara.

Werkudara

– Apa.

– Yèn kaya mengkono adhi, jeneng para tata-tataa, sasumektaning ngayuda. sakanca para ing Ngamarta kabèh, mulané mengkono pun kakang arep bebodholan. nusul yayimas Madukara, sowan marang Ngéndrabuwana, mangkat sadina iki.

– Iya. Ih hi, kembar.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Yèn kaya mengkono padha tata-tataa, sasumektaning ngayuda, sakanca bocah Ngamarta kabèh, mulané mengkono Punta Aji kangku arep bebodholan, nusul Si Parta, menyang Ngéndrabuwana, pangkat sedina iki.

– Kurnoknon, inggih dhateng sendika.

Ngamarta

– Adhi Werkudara.

– Apa.

– Kaya kepriyé adhi, jeneng para tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakanca para bocah Ngamarta kabèh, apa wis padha sumekta.

– Iya. Ih hi, kembar.

Kalih sareng

– Kurnoknon.

– Kaya kepriyé kembar, olèhmu tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakanca bocah Ngamarta ka-

bèh, apa wis padha sumekta.

- Kurnoknon, kakangmas, kakangmas andangu, anggèn kula tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakanca kula Ngamarta sedaya, inggih sampun sami sumekta.

- Iya lega atiku yèn kaya mengkono. Ih hi, Punta Aji kakangku, yèn kowé takon, olèhku tata-tata, sasumektaning ngayuda, sakancaku bocah Ngamarta kabèh, iya wis padha sumekta.

Ngamarta

- Iya lega atiné pun kakang yèn kaya mengkono, adhi Werkudara.
- Yèn wis padha sumekta angkatna gegaman kang ana ngarep.

– Apa.

– Iya.

Werkudara

- Kembar.

Kalih sareng

- Yèn wis padha sumekta, angkatna gegaman kang ana ngarep.

– Kurnoknon.

– Kurnoknon, inggih dhateng sendika.

Kalih sareng

- Èh, èh, bocah Ngamarta.

Wadya sareng

- Apa wis padha sumekta olèhmu padha berdandanan.

– Kula, kula, kula.

– Sampun.

- Yèn wis padha sumekta, timbalan-dalem ndikakaké ngangkataké gegaman kang ana ngarep.

– Sendika.

KANDHA,
 PLAJARAN, SUWUK, LAGON.
 KANDHA,
 GENDHING MUNCAR, REP,
 KANDHA,
 SANGET, KAWIN.

Guru

– Hong yang-yang panihanya, kakang Kanéka, tekap pekenira ing ngarsa menira.

Nurada

– O hok, hong nirdah pinara sabda, adhi Guru panihayan tekap menira.

– Paran baya laksita pekenira, anggèny dadya tuwanggana, pabarisan-nya para jawata, wènten pasanggrahan arga Sumèru.

– O ' hok, nggèh adhi Guru, menira wus dinuta, dadya tuwanggana, pebarisan-nya para jawata, wènten ing arga Sumèru, nggèh wus menira èstokaken, wijiling sabda adhi Guru, kasinggihan laksita menira, boya antawis dangu, pabarisan-nya pun Winatakwaca andhatengi, ayun maninggya mring Ngéndrabuwana, laju winangsulaken, kalayan para jawata kapy, anamung pun Winatakwaca boya punun, klampahan pacakara.

– Punapa mangkana kakang Nurada.

– Adhi Guru enggèh.

– Nedha pekenira dumugèkena.

– Nggèh sendika adhi Guru, la punika raksasa ing Ngimataka, laju linawan ing ngayuda, kalayan yoga menira pun Mahadéwa, pun

Mahadéwa unggul yudanya, laju pun Winatakwaca priyangga, la punika adhi Guru, para jawata samya mléndo yudanya, sabab pun Winatakwaca, boya kénging sirna, tuwin boya wènten braja ingkang tumama.

— Punapa mangkana kakang Nurada.

— Adhi Guru enggèh.

— Nedha pekenira dumugèkena.

— Enggèh sendika adhi Guru, laju para jawata samya bibar kapy, kénging pangamuknya pun Nirbita, laju menira merpeki, menira paringi priksa, rèhning para jawata wus kasoran yudanya, wijiling sabda adhi Guru pun Supraba ayun pinaringaken, anamung Winatakwaca menira purih mantuk, dhateng paradèng Ngimataka, siyaga badhé amboja krama, sabab nini Supraba laju arsa pinaringaken mring Ngimataka.

— Punapa mangkana kakang Nurada.

— Adhi Guru enggèh.

— Paran baya wangsulannya pun Winatakwaca.

— Wondéné atur wangsulannya pun Winatakwaca. enggèh laju miturut kadya saweca menira, laju bebohdolan mantuk mring néwasanya Ngimataka, sawadyabalanya kapy.

— Napi mangkana kakang Nurada.

— Adhi Guru enggèh.

KANDHA.

GANGSA AYAH—AYAKAN, REP.
KANDHA.
SANGET, SUWUK, LAGON.
(292)

Guru

- Hong yang yang panihanya kita,
yoga kekasih Permadi, tekap kita
ing ngarsa ulun.

Permadi

- Hong Sangywang Siwahboja, manik raja déwaningsun, déwata déwati, ngastata ngèstuti, suruping nétra prayogi, hong mangèstuti Sangywang Pukulun, panihayanta tekap ulun wonten ing ngarsanipun Sangywang Pukulun.

Nurada

- Hong yang-yang panihanya kita,
yoga kekasih Permadi, tekap kita
ing ngarsanya adhi Guru.

- Hong Sangywang Kanékaputra, déwata déwati, ngastata ngèstuti, suruping nétra prayogi, Sangywang pukulun, panihanyanta tekap ulun.

Guru

- Hong yang-yang panihanya kita,
Sumarsanawati Mayangsari, tekap kita ing ngarsa ulun.

Kalih sareng

- Hong Sangywang Siwahboja, ngastata ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun, panihanyanta tekap ulun.

Nurada

- Hong yang-yang panihanya kita,
Sumarsanawati Mayangsari, tekap kita ing ngarsanya adhi guru.

- Hong Sangywang Kanéka, ngastata ngèstuti, memuja swanti jawata, hong mangèstuti Sangywang Pukulun, panihanyanta tekap ulun.

Guru

- Yoga kekasih Permadi.

Mintaraga

- Kawula nuwun Sangywang Pukulun.

- Marmanya ulun pinta suméwa, ing ngabyantara ulun, dadya karuhan kita, ing samengko ing Ngéndrabuwana, katekan satru jaya raksasa. néwasanya ing Ngimataka. arannya Si Winatakwaca. aminta ayun anggarwa nini Supraba, la iku ulun ora marengaké, kelakyan abanda yuda, jawata tan ana kang kelar nangga kurdanya Si Winatakwaca, iku wus pinasthi, kita kang wigya nyampurnakaké, yitmanya Si Winatakwaca, déning warastra kita Pasopati, kalamun Si Winatakwaca, wus kelakyan sirna, Si Supraba arsa ulun sinungkarta marang kita, ulun boja anèng swargaloka.

- Menapa mekatèn Sangywang Pukulun.

- Yoga kekasih Permadi iya, tuwin laksita kita, ulun paringi kanthi Si Supraba.

- Kawula nuwun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(293)

Guru

- Sumarsanawati, Mayangsari.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Jagatnata.

– Kita lumaksanaa marang Manikantaya, kita timbalana Si Supraba.

– Kula nuwun inggih dhateng sendika.

LAGON.

(294)

– Pukulun Sang Waradiwati, ulun ngemban wijiling sabda Sangywang Jagatnata, Sang Waradiwati kinèn suméwa Sangywang Jagatnata.

Supraba

– Ulun iya matura sendika.

KANDHA,

LAGON.

(295)

Guru

– Supraba.

Supraba

– Ulun Sangywang Jagatnata.

– Marmanya kita ulun pinta suméwa, ing ngabyantara ulun, kita haywa wedi kangélan, kita kèrita laksitanya yoga kekasih Permadi, ulun karya lantaran, bakal sirnanya Si Winatakwaca, déné tumindaknya nganggo laku sandi.

– Punapa mangkana Sangywang Pukulun.

– Supraba iya. Kakang Nurada.

Nurada

– Napi adhi Guru.

– Puniku pun Supraba, tuwin yoga kekasih Permadi, pekenira irita

mring Ngéndrabuwana, laju pekenira pasrahena kaki Éndra. wondéné réka dayanya lampah sandi, menira pitayèng pekenira, sekaronya kaki Éndra.

– Napi makaten adhi Guru.

– Kakang Nurada enggèh, tuwin para jawata ing Junggringslaka, pekenira budhalna kapy, sa-renga ing laksita pekenira.

– Napi makaten adhi Guru.

– Kakang Nurada enggèh.

– Enggèh dhateng sendika.

– Supraba, yoga kekasih Permadi.

Kalih sareng

– Ulun Sangywang Jagatnata.

– Kita kèrita laksitanya kakang Nurada, mring Ngéndrabuwana, pitukas ulun mring kita, asasak pangrèhnya kakang Nurada, tuwin kaki Éndra, poma-poma samya kita èstokna, iku dadya lantaran daniswara kita.

– Menapa mekaten Sangywang Jagatnata.

– Supraba, yoga kekasih Permadi iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(296)

Nurada

– Ulun adhi Guru, ing rèh wus samapta andikannya adhi Guru, adhi Guru kantuna sinéwa, winantu trusthaning wardaya, ulun minta amit, ayun mring Ngéndrabuwana, laksita ing ri punika.

– Enggèh kakang Nurada, menira

angsung puja pangastawa, lak-
sita pekenira.

– Enggèh dhateng anuwun.

Kalih sareng

(Supraba, Mintaraga)

– Ulun Sangywang Jagatnata, ing
rèh wus samapta andikanya Sang-
ywang Jagatnata, Sangywang Pu-
kulun kantuna sinéwa, winantu
trusthaning wardaya, ulun minta
amit, ayun mring Ngéndrabuwa-
na, laksita ing ri punika.

– Iya Supraba, yoga kekasih Per-
madi, ulun asung puja pangasta-
wa, marang laksita kita.

– Inggih dhateng anuwun.

Nurada

– Kaki Brama, Sambu, Bayu, tuwin
para yang-yang kapyra.

Sareng

– Ulun Sangywang Kanékaputra.

– Wijiling sabda adhi Guru, kapyra
para jawata, tuwin para yang-
yang kapyra, kèrita laksita ulun
mring Ngéndrabuwana, pangkat
ing ri semangkin.

– Ulun inggih dhateng sendika.

Guru

– Kakang Nurada.

Nurada

– Napi adhi Guru.

– Ywan kadya mangkana, suwawi
sampun klayatan.

– Enggèh dhateng sumangga.

PLAJARAN, LAJENGAN,
LAMPAHIPUN NURADA, SUPRABA,
MINTARAGA, TUWIN PARA JAWATA,
GANGSA REP.
(297)

Nurada

- O hok, yoga kekasih Permadi,
Supraba.

Kalih sareng

- Ulun Sangywang Kanékaputra.

- Dahat kacaryaning tyas ulun,
ulun dinuta maringaké kita, tuwin
nini Supraba, marang yoga ulun
Bathara Éndra.

- Kasinggihan wijiling sabda Sang-
ywang Pukulun.

- Supraba, Permadi.

- Ulun Sangywang Kanékaputra.

- Ywan kadya mangkana, ayo aja
kelayatan.

- Ulun inggih dhateng sumangga.

- Yoga ulun Brama, Sambu, Bayu.

Sareng

- Ulun wa Kanékaputra.

- Ywan kadya mangkana, ayo aja
kelayatan.

- Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG,
SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING KENASIH, REP,
KANDHA,
SANGET, SUWUK, KAWIN SUMAKAR.
(298)

Bathara Éndra

- Hong yang yang panihanya kita,
kaki Bathara Kresna, tekap kita
ana ing ngarsa ulun.

Kresna

- Hong Sangywang Bathara Éndra,
déwata déwati, ngastata ngèstuti,
suruping nétra prayogi, Sang-
ywang Bathara Éndra, paniha-
nyanta tekap ulun.

- Hong yang yang panihanya kita kaki Prabu Ngamarta, tekap kita ana ing ngarsa ulun.

Ngamarta

- Hong Sangywang Bathara Éndra, déwata déwati, ngastata ngèstuti, suruping nétra prayogi, Sangywang Bathara Endra, panihanyanta tekap ulun.

- Hong yang-yang panihanya kita kaki Werkudara, tekap kita ana ing ngarsa ulun.

Werkudara

- Iya daktrima, Éndra kakèkku, kowé mbagèkaké marang aku.

- La kita kaki Bathara Kresna, kelakyan tekap ana ing ngarsa ulun, apa kang dadya kawismaya kita.

Kresna

- Kurnoknon Sangywang Bathara Éndra, mila kula kelampahan sowan wonten ngarsanipun Sangywang Bathara Éndra, boten ta ingkang wau, samurcanipun kaipé Madukara, kula tuwin yayi Prabu Ngamarta, sakadang Bratapan dhawa sedaya, sami kelampahan ngupadosi, anamung boten saged kepanggih.

- Apa mangkana kaki Bathara Kresna.

- Sangywang Pukulun inggih, la punika Sangywang Bathara Éndra, boten antawis dangu wonten kèngkènanipun Begawan Suciptahening, wondéné ingkang dipunkèngkèn pun Pétruk kaliyan pun Bagong, suka priksa dhateng kula, menawi kula kaliyan yayi Prabu

Ngamarta, sakadang Bratapan-
dhawa sedaya, sami dipun-purih
sowan wonten ngarsanipun Sang-
ywang Pukulun, bokmenawi won-
ten mengsah ing Ngimataka an-
dhatengi, sabab kaipé Madukara
dipun-timbali dhateng Junggring-
slaka, ndikakaken nyirnakaken ra-
ja raksasa saking Ngimataka, na-
ma Prabu Winatakwaca.

— Apa mengkono kaki Bathara
Kresna.

— Sangywang Pukulun inggih.

— Ywan kadya mangkana, kasing-
gihan laksita kita semangkin, mu-
la kapara nyata arinta yoga keka-
sah Parta Resi, arsa kinèn nyam-
purnakaké Si Winatakwaca, ma-
lah-malah ing samengko, maksih
suméwa, ana ngarsanya Kang-
jeng Rama Sangywang Jagatna-
ta.

— Menapa mekaten Sangywang Pu-
kulun.

— Kaki Bathara Kresna iya.

KANDHA,
GANGSA AYAK—AYAKAN, REP,
KANDHA,
SANGET, SUWUK, LAGON.
(299)

Éndra

— Hong yang yang uwa Kanékapu-
tra, ngastata ngèstuti, memuja
swanti jawata, hong mangèstuti
Sangywang Pukulun.

— O hok, hong nirdah pinara sabda,
iya ulun trima kita kaki Éndra,
mangèstuti marang ulun.

— Hong yang-yang panihanya kita,

nini Supraba, yoga kekasih Per-
madi, tekap kita ing ngarsa ulun.

Kalih sareng

— Hong Sangywang Bathara Éndra,
ngèstata ngèstuti memuja swanti
jawata, Sangywang Bathara Én-
dra, panihanyanta tekap ulun.

- Hong yang-yang panihanya, ka-
kangmas Bathara Brama, ka-
kangmas Bathara Sambu, yayi
Bathara Bayu, tekap kita ing
ngarsa ulun.

Tiga sareng

— Hong nirdah pinara sabda, iya
ulun trima kita yayi Bathara Én-
dra, panihanyanta tekap ulun.

- Pukulun uwa Kanékaputra, kela-
kyan anedhaki mring Ngéndrabu-
wana, punapa kawismayanya
uwa Kanékaputra priyangga, pu-
napa dinuta kalayan Kangjeng
Rama Sangywang Jagatnata.

Nurada

— Iya kaki Éndra, ywan kita tanya
laksita ulun, ulun dinuta marang
sudarma kita, adhi Guru.

- Sumangga uwa Kanékaputra
wecaa ingkang sejati.

— Iya kaki Éndra, wedharing sabda
adhi Guru, ulun kinèn maringaké
yoga kekasih Resi Mintaraga, tu-
win nini Supraba, ingkang karsa
dinuta mring néwasa Ngimatata,
déné laksitanya, ingkang rungsit-
rungsit gupitanya, tuwin rempit
guthit laksitanya, wedharing sab-
da adhi Guru, wus pracaya mring
ulun lawan kita.

- Ulun inggih dhateng sendika,

Yoga kekasih Parta Resi.

Mintaraga

– Kawula nuwun Sangywang Pukulun.

– Ulun asung wecana marang kita, semangkin karsaning jawata ingkang misésa, kita pininta sara-ya, dinuta marang paradèng Ngimataka, sinungan kanthi nini Supraba, sawusnya mangkana, ulun paring pémut marang kita, awit Prabu Winatakwaca sekti linuwih, digdaya anjayèng laga, nguni angguguru mring Ywang Bathara Kalalodra, pramila timbul ing braja, ing samengko para jawata, angawasaken samya, enggonnya kang pejah gesang, wéwékanya dhisik ingkang arsa dèn kawruhi, yoga kekasih iku ora kena ginampang, kudu awas enggonira, yèn wus weruh enggonnya kang pati urip, gampang raga pinaguting yuda, ing ngaprang tan kena ngawag, ngusutaken wewangunan, yoga kekasih kita dèn yitna, kasektènnya Si Winatakwaca, lagya jinurung marang déwan-nya.

– Menapa mekaten Sangywang Pukulun.

– Yoga kekasih Permadi iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Lawan manèh ulun paring uninga marang kita, kawismayanya Prabu Winatakwaca, aminta nini Supraba, ananging para jawata angukuhi, datan marengaké, marma ing mangkya arsa ulun,

Supraba kang ulun duta, akarya sandi upaya, supaya tetanya kang pati urip, asaguh angladèni anye-nyèthi, mangèstu pada, ywan wus uninga kang pati urip, kita dèn émut haywa lupa.

- Menapa mekaten Sangywang Pukulun.
- Yoga kekasih Suciptahening iya.
- Tuwin manèh kaki Parta, kita ulun pinta ngiring laksitanya nini Supraba, marang néwasa Ngimataka, minangka dadya mata pita, laksitanya nini Supraba, lawan kita awasena, jajahaning paradèng Ngimataka, jeronya lalarénira, lan gedhénya kang néwasa, sarta praboting ngayuda, kita haywa talompé, lawan kita ulun sinung karta, aji Dresadana binuka panguwadnya, wignya anglèmunan, marma ulun utusan marang kita, ulun wus banget prcaya marang kita, kita ngiringaké nini Supraba, sabab kita wus ka-trima, déning jawata ingkang mi-sésa, luput ingkang pancadriya.
- Menapa mekaten Sangywang Pukulun.
- Yoga kekasih Permadi iya.
- Apa déné kita nini Supraba.
- Dipoma kita dèn miturut apa sapangrèhnya kaki Parta Resi.
- Punapa mangkana Sangywang Pukulun.

Supraba

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

– Supraba iya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(300)

– Yoga kekasih Parta Resi.

Mintaraga

– Kawula nuwun Sangywang Pukulun.

– Mara kita mangarsa nrapsila,
ulun paring priksa, pratingkahé
aji Dresadana.

– Kawula nuwun inggih dhateng
sendika.

LAGON, LAJENGAN.

(301)

– Yoga kekasih Parta Resi.

– Kawula nuwun Sangywang Pukulun.

– Apa kita wus wignya nampa sa-
nyata, marang pituduh ulun.

– Kawula nuwun Sangywang Pukulun,
kula inggih sampun wignya
sanyata, nampèni sasmitanipun
Sangywang Pukulun.

– Apa mangkana kaki Parta Resi.

– Sangywang Pukulun inggih.

– Iya banget kacaryaning tyas ulun,
ywan kadya mangkana.

Nurada

– O hok, Supraba, Supraba.

Supraba

– Ulun Sangywang Bathara Nurada.

– Lo sing rukun-rukun, kang mitu-
rut, sing manut lawan yoga keka-
sah Permadi.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(302)

Kalih sareng

- Pukulun Sangywang Bathara Éndra, ing rèh wus samapta andikanya Sangywang Bathara Éndra, Sangywang Pukulun kantuna sinéwa, winantu trusthaning wardaya, ulun minta amit, ayun mring néwasa Ngimataka, laksita ing ri punika.

Éndra

- Iya ulun angsung puja pangastawa marang laksita kita.

- Ulun inggih dhateng anuwun. Ulun Sangywang Bathara Nurada, ywan kadya mangkana, Sangywang Pukulun kantuna sinéwa, winantu trusthaning wardaya, ulun minta amit ayun mring néwasa Ngimataka, laksita ing ri punika.

Nurada

- O hok, iya kita mangkata, ulun angsung puja pangastawa marang laksita kita.

- Ulun inggih dhateng anuwun.

Mintaraga

- Kawula nuwun Sangywang Bathara Brama, Sangywang Bathara Sambu, Sangywang Bathara Bayu, yèn kados mekatén kula nuwun lilah-dalem amit badhé lajeng dhateng negari Ngimataka, pangkat sadinten punika.

Tiga sareng

- Iya ulun angsung puja pangastawa marang laksita kita.

- Kawula nuwun inggih dhateng anuwun. Kawula nuwun kaka Prabu Dwarawati, kaka Prabu Nga-

Tiga sareng

– Apa kaipé Madukara.

– Iya kaipé, kakang nyangoni basu-
ki marang laku para.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

marta, kakangmas ing Jodhipati.

– Kaka Prabu kantuna pinarak, jeng
manggiha suka, kula nyuwun pa-
mit, pangkat sadinten punika, dha-
teng negari Ngimataka.

– Kawula nuwun inggih dhateng
anuwun. Sumangga Sang Waradi-
wati, sampun kelayatan.

GANGSA PLAJARAN,
SUPRABA, MINTARAGA KÉSAH. REP.
(303)

Nurada

– O hok kaki Éndra.

– Ywan kadya mangkana kaki Én-
dra, ulun minta amit, ayun anjam-
pangi laksitanya yoga kekasih
Permadi.

– Kaki Éndra iya.

Éndra

– Ulun wa Kanékaputra.

– Punapa mangkana wa Kanékapu-
tra.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, REP.
(304)

Éndra

– Kakangmas Bathara Brama,
kakangmas Bathara Sambu, yayi
Bathara Bayu.

Tiga sareng

– Apa yayi Bathara Éndra.

- Ywan kadya mangkana, kita samya medal ing jawi, siyaga sasumektaning ngayuda, marmanya mangkana ulun arsa bebdholan, mring néwasa Ngimatata, laksita ing ri semangkin

— Apa mangkana kaki Bathara Éndra.

- Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu inggih.

— Iya sakawismayanta.

- Apa déné kita kaki Bathara Kresna, kaki Prabu Ngamarta, kaki Werkudara.

Tiga sareng

— Kurnoknon Sangywang Bathara Éndra.

- Kita ya mangkana uga, samya metua ing jaba, siyaga sasumektaning ngayuda, marmanya mangkana, ulun ayun bebdholan, mring néwasa Ngimatata, laksita ing ri semangkin.

— Menapa mekatén Sangywang Pukulun.

- Kaki Bathara Kresna, kaki Prabu Ngamarta, kaki Werkudara iya.

— Kurnon inggih dhateng sendika.

- Apa déné kita Déwantaka, yoga ulun Srengganidéwa, Citragana.

Tiga sareng

— Ulun Sangywang Bathara Éndra.

- Kita ya mangkana uga, samya metua ing jaba, siyaga sasumek-

taning ngayuda, sakadang warga
kita ing Ngéndrabuwana kapya,
marmanya mangkana, ulun arsa
bebodholan, mring néwasa Ngi-
mataka, laksita ing ri semangkin.

— Punapa mangkana Sangywang
Pukulun.

— Déwantaka, yoga ulun Srengga-
nidéwa, Citragana iya.

— Ulun inggih dhateng sendika.

— Kakangmas Bathara Brama, ka-
kangmas Bathara Sambu, yayi
Bathara Bayu.

Tiga sareng

— Apa yayi Bathara Éndra.

— Ywan kadya mangkana, sumang-
ga sampun kelayatan.

— Iya mayo.

GANGSA GESANG, LAJENGAN,
DHAWAH AYAK—AYAKAN,
LAMPAHIPUN SUPRABA, MINTARAGA,
GANGSA REP.

(305)

Mintaraga

— Risang Waradiwati.

Supraba

— Ulun Sang Pandhita.

— Sanget leganipun manah kula,
dipun-kanthèkaken tindakipun
Sang Waradiwati, lampah sandi
dhumateng negari Ngimataka.

— Punapa mangkana Sang Pandhi-
ta.

— Sang Waradiwati inggih.

— Inggih Sang Pandhita, ywan pe-
ngraosing tyas ulun, saklangkung
giyuh, rèhning laksita punika
gawat, jalma wanita lumaksana

tebih, ingiring sujalma priya, mak-sih mudha.

- Inggih Sang Waradiwati, prayogi sampun menggalih ingkang semanten.
- Inggih senadyan mekatena, ywan wonten reribet ing margi, anda-dosaken pakewet laksita punika.
- Inggih dèrèng kantenan.
- La punika boten Sang Waradiwati, tiyang kula ingkang andhèrèkaken, rak sampun pitados.
- Kepriyé kakang Semar, kok Risang Waradiwati dakdhèrèkaké kagungan sumelang penggalihé, seka pengrasaning atiku, yèn akukang ndhèrèkaké, rak iya wis pita ya.

Semar

– Inggih leres sampéyan Sang Adi Panembahan. Supraba.

Supraba

- Apa uwa Semar.
- Sing koksumelangi apa, apa kowé wedi nèk didekep momok apa.
- Iya uwa Semar, kabaré momoké kuwi, yèn ana wong wadon mlaku dhéwé, adaté sok gelem nyènèng.
- Rak adaté, ming dicènèng baé, nèk wis manut rak iya ora dadi ngapa.

Mintaraga

– Risang Waradiwati.

Supraba

– Ulun Sang Pandhita.

- Sampun kathah-kathah ingkang dipun-penggalih, sumangga sampun kelayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

– Ayo kakang Semar aja kelayatan.

Semar

– Inggih dhateng sumangga, ayo tholé Nala Garèng, Pétruk, Bagong, mangkat.

Tiga sareng

– Iya mayo.

GESANG, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.
(306)

Éndra

– Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu.

Tiga sareng

– I hi, apa yayi Bathara Éndra.

– Paran baya kita samya siyaga, sasumektaning ngayuda, punapa wus samya saningga.

– Iya yayi Bathara Éndra, ywan kita tanya, ulun siyaga sasumektaning ngayuda, iya uwis saningga.

– Inggih lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Apa déné kita kaki Bathara Kresna, kaki Prabu Ngamarta, kaki Werkudara.

– Ih hi, apa Éndra kakèkku.
Kurnoknon Sangywang Bathara Éndra.

– Iya mangkana uga, paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, apa wus samya saningga.

– Kurnon Sangywang Bathara Éndra, yèn Sangywang Pukulun andangu, anggèn kula tata-tata sasumektaning ngayuda, inggih sampun sumekta.

- Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Apa déné kita Déwantaka, yoga ulun Srengganidéwa, Citragana.

Tiga sareng

- Ulun Sangywang Bathara Éndra.

- Iya mangkana uga, paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita para jawata kapya, apa wus samya saningga.

- Ulun Sangywang Bathara Éndra, ywan Sangywang Bathara Éndra tanya, ulun siyaga sasumektaning ngayuda, sakadang warga ulun ing Ngéndrabuwana kapya, inggih wus samya saningga.

- Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Déwantaka.

Déwantaka

- Ulun Sangywang Bathara Éndra.

- Kalamun mangkana, kita angkatna panganjuring warastra kang pangarsa.

- Ulun inggih dhateng sendika.

Déwantaka

- Hi, hi, adhi Dewamadhendha.

Déwamadhendha

- Ulun Sangywang Déwantaka.

- Wedharing sabda Sangywang Bathara Éndra, kita kinèn ngangkataké panganjuring warastra kang pangarsa.

- Ulun inggih dhateng sendika.

Déwamadhendha

- Hi, hi, para yang-yang ing Ngéndrabuwana.

Wadya sareng

- Ulun Sangywang Déwamadhendha.

dha.

– Paran baya kita samya siyaga, sasumektaning ngayuda, apa wus samya saningga.

– Sampun.

– Kalamun wus samya saningga, wedharing sabda Sangywang Bathara Éndra, kinèn ngangkat-ena, panganjuring warastra kang pangarsa.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KAWIN, SEKAR MEGATRUH.

(307)

Gandhang-gandhang

– Èh, èh, para yang-yang ing Ngéndrabuwana.

Kanca Nyutra

– Ulun.

– Paran baya kita samya sumbaga, siyaga sasumektaning ngayuda, apa wus samya saningga.

– Sampun.

– Tuwin wahananya Sangywang Bathara Éndra, sarupa aswa rata dipangga, apa wus samya saningga.

– Sampun.

– Kalamun wus samya saningga, kita angkatna panganjuring warastra kang pangarsa.

– Sendika.

– Apa antarnya mangkat, bendhé kang kapisan obah.

– Dika.

– Bendhé kang kapindho nunggang.

– Dika.

– Bendhé kang katelu bodhol.

- Kebat angkatna. — Dika.
- Dika.
- ADA—ADA,
KANDHA,
GENDHING CEKET, REP,
KANDHA.
(308)
Éndra
— Déwantaka.
- Déwantaka*
— Ulun Sangywang Bathara *Éndra*.
- Kita gènatna laksitanya pangan-
juring warastra kang pangarsa.
— Ulun inggih dhateng sendika.
- Patih*
— Hi, hi, adhi Déwamadhendha.
- Déwamadhendha*
— Ulun Sangywang Déwantaka.
- Wedharing sabda Sangywang
Bathara *Éndra*, kinèn gènatna
laksitanya panganjuring warastra
kang pangarsa.
— Ulun sendika.
- Déwamadhendha*
— Hi, hi, para yang-yang ing Ngén-
drabuwana.
- Wadya sareng*
— Ulun.
- Wedharing sabda Sangywang
Bathara *Éndra*, kinèn gènatna
laksitanya panganjuring warastra
kang pangarsa.
— Ulun inggih dhateng sendika.
- GESANG, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, DHAWAH AYAK—AYAKAN, REP,

KANDHA.

(309)

Supraba

— Risang Pandhita.

Mintaraga

— Kawula nuwun Risang Waradiwati.

— Paradèng Ngimataka punapa inggih wusa parek, punapa inggih teksih tebih.

— Kawula nuwun Risang Waradiwati, yèn Risang Waradiwati andangu, nagari Ngimataka saking pandugi kula inggih sampun celak.

— Punapa mangkana Sang Pandhita.

— Risang Waradiwati inggih.

— Risang Pandhita.

— Kawula nuwun Risang Waradiwati.

— Ywan kadya mangkana, Risang Pandhita, prayogi lumaksana ing ngarsa, awit laksita ulun dinuta dadya kanthining Sang Pandhita, pantes ulun lumaksana ing wuri.

— Menapa mekaten Risang Waradiwati.

— Risang Pandhita inggih.

— La punika boten makaten Risang Waradiwati, sabab Risang Waradiwati wanodya, sampun tamtu wonten ngajeng, awit yèn wonten èwet pakèweting lampah, dados kula boten nguciwani.

— Punapa mangkana Sang Pandhita.

— Risang Waradiwati inggih. La kepriyé kowé kakang Semar, apa

ora bener iki.

Supraba

– Apa wa Semar.

– Iya wa Semar, senadyan mangkonoa, dènya lumaksana, liringnya datan prasaja.

– Ah, kok sembrana wa Semar.

Mintaraga

– Risang Waradiwati.

– Sampun manggalih tindak ingkang dèrèng kénging dipunlampahi, mindhak ngungkat kremi, ingkang sampun sampurna, sumangga sampun kelayatan.

Semar

– Inggih leres atur sampéyan. Supraba.

– Kowé kuwi aja kèwèk banget-banget, mundhak dadi jemblèk, bener kersané Resi Mintaraga, rèhning kowé wanodya, kudu kowé lumaksana ana ngarep, sabab Sang Adi Panembahan ngiras anjagi menyang kowé.

– La kowé aja klèru tampa, sabab wong njaga iku kudu ngulataké, kang nganti waspada, utawa kuwi wong pendhita, kang kena dipracaya temenan, wis gentur kasutapané, mesthiné wis adoh karo laku kang mengkono mau, kajaba nèk kowé mulung, terkadhangan ya gelem nampani, ning adaté, nèk kowé meneng baé, yèn wis gregeten, iya sok gelem nembung.

– Ah ora sembrana aku kiyé, wong sing ngajak berdoni, mrèthèli.

Supraba

– Ulun Sang Pandhita.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, SUWUK,
KANDHA.

(310)

Mintaraga

– Risang Waradiwati.

Supraba

– Ulun Sang Pandhita.

– Punika sampun dumugi negari
Ngimataka.

– Punapa mangkana Sang Pandhi-
ta.

– Inggih Risang Waradiwati, ing-
kang dados kajeng kula, ijengan-
dika lumebet ing kadhaton, anju-
juga taman Ngudyanasekar, mi-
lanipun mekatèn, sabab ing ta-
man Ngudyanasekar wau, mila
rancanganipun Risang Waradi-
wati, menawi sampun dipun-gar-
wa, pun Winatakwaca.

– Punapa mangkana Risang Pan-
dhita.

– Risang Waradiwati inggih, ana-
mung yèn pun Winatakwaca dha-
teng, pitakènyè Risang Wara-
diwati, Risang Waradiwati amra-
télakna, sarèhning para jawata,
sampun kasoran yuda, karsani-
pun Sang Waradiwati, sumedya
amawongan anyenyèthi ngèstu
pada, ngranu pada, yèn Prabu
Winatakwaca sampun angang-
gep. sarta luntur sihipun dhateng
Risang Waradiwati, Risang Wara-
diwati pitakèna ingkang pejah
gesang.

- Risang Waradiwati inggih, anamung Risang Waradiwati, kula aturi ingkang prayitna, sarta ingkang patitis, supados sampun ngantos ngaping kalih damel.
- Risang Waradiwati inggih.
- Inggih Risang Waradiwati, Risang Waradiwati sampun anggalih sumelang, namung kula badhé nandukaken, peparinging Sangywang Bathara Éndra, aji Dresadana, lampah panglémunan, déné mangké yèn sampun sumerep, pejah gesangipun pun Winatakwaca, ingkang kalayan perang, kula badhé damel bebukaning yuda, ngrebahaken gapura retna, ingkang wonten sangajenging taman Ngudyanasekar, yèn sampun wonten ramé-ramé, ing salebeting kedhaton, Risang Waradiwati kula aturi angoncatana.
- Risang Waradiwati inggih.
- Punapa mangkana Risang Pandhita.
- Punapa mangkana Risang Pandhita.
- La kita Sang Pandhita, paran baya wignya jumbuh laksita kita, lawan laksita ulun.
- Punapa mangkana Sang Pandhita.

KANDHA.

(311)

- Kawula nuwun Risang Waradiwati, yèn kados mekaten Risang Waradiwati, kula aturi tindak ngrumiyini, lumebet ing kedhaton,

anjugug wonten ing taman Ngu-
dyanasekar.

- Risang Waradiwati inggih.
- Inggih Risang Waradiwati, Ri-
sang Waradiwati sampun angga-
lih kuwatos, sampun tamtu kula
lajeng nusul tindakipun Risang
Waradiwati.
- Risang Waradiwati inggih.
- Punapa mangkana Sang Pandhi-
ta.
- Inggih Sang Pandhita, anamung
saking paminta ulun, Sang Pan-
dhita kula aturi tumunten nusul
laksita ulun, lumebet ing kedha-
ton.
- Punapa mangkana Sang Pandhi-
ta.
- Ulun inggih dhateng sendika.

PLAJARAN, SUWUK.
(312)

– Kakang Semar.

Semar

- Kowé mèlua lumebu ing kadha-
ton, nusul tindaké Risang Wara-
diwati, anamung laku sandi, ang-
lèmunan.
- Kakang Semar iya.
- Kula nuwun Sang Adi Panembah-
an.
- Menapa mekaten Sang Adi Pa-
nembahan.

*Semar, Garèng, Pétruk, Bagong
mangsuli mawi banyolan*

- Kula boten duwé panglèmunan,
boten duwé popok wéwé.
- Iya kakang Semar, kowé aja su-
melang, mengko banjur padha
ngetutna aku baé.

Sekawan sareng

– Inggih dhateng sendika.

KANDHA.

(313)

– Kakang Semar.

– Yèn kaya mengkono aja kelayatan.

Tiga sareng

– Iya mayo Ki Rama.

PLAJARAN, SUWUK, LAGON,

KANDHA.

GENDHING PAMULARSIH, REP,

KANDHA.

GESANG, SUWUK, LAGON.

(314)

Prabasini

– Yayi Dèwi Pramanasini.

– Kaya kepriyé yayi Dèwi pawartané kaka Prabu Winatakwaca, anggoné nyuwun yayi Dèwi Supraba, marang ing Kaéndran, apa ta diparingna, apa ta oraa.

– La iku apa mulané yayi Dèwi,

Semar

– Kula nuwun Sang Adi Panembahan.

– Kula nuwun inggih dhateng sumangga. Ayo tholé Nala Garèng Pétruk Bagong padha mangkat.

Pramanasini

– Kawula nuwun kakangbok.

– Kawula nuwun kakangbok, kakangbok andangu, pawartosipun kaka Prabu Winatakwaca, anggènipun nyuwun kakangbok Dèwi Supraba, saking pandugi kula, kados inggih lajeng dipun paringaken.

déné sira nduga yèn diparingaké.

– Apa mangkono yayi Dèwi Pramanasini.

– Inggih kakangbok, mila sapunika, awit para jawata sampun sami kasor yudanipun, kaliyan kaka Prabu Winatakawaca.

– Kakangbok inggih. Kaya kepriyé yayi Dewi Warsasini, apa ora benér aturku.

Warsasini

– Inggih leres kakangbok Pramanasini. Kawula nuwun kakangbok Dèwi Prabasini, kula inggih semanten malih, mila sapunika, awit para jawata, sampun sami kasoran yudanipun, kaliyan kaka Prabu Winatakawaca.

Prabasini

– Apa mangkono yayi Dèwi Warsasini.

– Kakangbok Dèwi Prabasini inggih.

– Iya banget legané atiku yèn yayi Dèwi Supraba, sida digarwa marang kaka Prabu.

KANDHA.

(315)

Pramanasini

– Kakangbok Dèwi Prabasini.

Prabasini

– Apa yayi Dèwi Pramanasini.

– La menika kangbok, kula wespaosaken, kados kakangbok Dèwi Supraba rawuh mriki.

– Apa mengkono yayi Dèwi Pramanasini.

– Kakangbok inggih, sumangga ka-

kangbok kula aturi mespaosaken.

PUTRI TIGA NGADEG,
PRABASINI NOLÈH NGIDUL.

(316)

Prabasini

- Kita lajua yayi Dèwi Supraba.
Tan nyana tyas ulun yayi Dèwi
Supraba, lamun kita tumurun ma-
rang taman Ngudyanasekar.

Supraba

- Punapa mangkana kakangbok.
- Yayi Dèwi Supraba iya, ywan
kadya mangkana yayi Dèwi Su-
praba, kita nrapsila.
- Ulun inggih dhateng sendika.

GESANG, SUWUK,
LAGON.

(317)

- Hong yang-yang panihanya kita,
yayi Dèwi Supraba, tekap kita
ana ing taman Ngudyanasekar.

Supraba

- Hong nirdah pinara sabda ka-
kangbok, Dèwi Prabasini, memuja
swanti hapsari, panihanyanta te-
kap ulun.
- Hong nirdah pinara sabda, iya
ulun trima, kita yayi Dèwi Pra-
manasini, Warasini, kita ngèstuti
marang ulun.

Kalih sareng

- Hong yang-yang kakangbok Dè-
wi Supraba, ngastata ngèstuti,
memuja swanti hapsari, hong
mangèstuti Sang Waradiwati.

Prabasini

- Kita yayi Dèwi Supraba, déné
kelakyan tekap ana ing taman

Ngudyanasekar, ana kawismaya
kita apa.

– Inggih kakangbok, mila ulun ke lampahan tekap, wonten ing taman Ngudyanasekar, ulun arsa anyenyèthi, mring rakanta Prabu Winatakwaca, awit para jawata, kasor yudanya.

– Apa mangkana yayi Dèwi Supraba.

– Kakangbok inggih.

– Ywan mangkana, kasinggihan kang dadya kawismaya kita, awit kaka Prabu mula wus antara lama, nggonnya ngarsa-arsa marang kita, arsa ginarwa.

– Punapa mangkana kakangbok.

– Yayi Dèwi iya. Ywan kadya mangkana yayi Dèwi Supraba, kita kèriya, ulun arsa laksita, mring jaba, saweca marang kaka Prabu, menawa kaka Prabu tumuli prapta.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

PLAJARAN, SUWUK, LAGON,
KANDHA,
GENDHING KUMAMBANG SLÉNDRO, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, KAWIN.
(318)

Winatakwaca

– Katuran panakrama, uwa Prabu Wisamuka, sarawuh ijengandika, wonten ngajengan kula.

Wisamuka

– Inggih dhateng kasuwun, sih panakramanipun anak Prabu, ingkang rumentah dhateng kula.

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Mara duganen, kersané Sangywang Nurada, déné wus antara suwé, durung maringaké nimas Supraba, apa iya bakal nyidrana, apa ya oraa.

– Kurnoknon, non Kangjeng Déwaji, kula kakarsakaken ndugi, kar-sanipun Sangywang Kanékaputra, anggènipun badhé maringaken Dèwi Supraba, kados inggih boten anyidrani.

– Apa mengkono Bomakéndra.

– Kangjeng Déwaji inggih.

– La iku apa mulané Bomakéndra, déné kowé nduga yèn ora nyidrani.

– Non Kangjeng Déwaji, mila sapunika, kula dugi yèn boten nyidrani, awit para jawata, sampun sami alitipun, jalaran sampun boten kuwawi nangga kurdhanipun Kangjeng Déwaji, bokmenawi boten gantalan dinten, Dèwi Supraba dipun-paringaken, dhateng negari Ngimataka.

– Apa mengkono Bomakéndra.

– Kangjeng Déwaji inggih. La kados pundi Déwaji ing Nungsabarong, Déwaji Jonggirupaksa, punapa boten leres atur kula.

Kalih sareng

– Inggih leres atur ijengandika. Non anak Prabu, leres aturipun kakang Patih Bomakéndra, kula inggih semanten malih, sarèhipun sapunika, para jawata sampun

boten kedugi, nglawan yudani-
pun anak Prabu, bokmenawi bo-
ten antawis dinten, Dèwi Supraba
dipunparingaken dhateng negari
Ngimataka.

Winatakwaca

— Punapa mekaten uwa Prabu, pa-
man Prabu.

- Anak Prabu inggih. La kados
pundi anak Prabu Héndrapati,
anak Prabu Hardawasésa, puna-
pa boten leres atur kula.

Kalih sareng

— Inggih leres atur ijengandika. Non
yayi Prabu, leres aturipun uwa Pra-
bu Kalamatengga, paman Prabu
Hardayeksa, kula inggih seman-
ten malih, sarèhipun sapunika pa-
ra jawata, sampun boten kadugi
nglawan yudanipun yayi Prabu,
bokmenawi boten antawis lami,
Dèwi Supraba lajeng dipun pa-
ringaken.

Winatakwaca

— Menapa mekaten kaka Prabu se-
kaliyan.

- Iya Bomakéndra, yèn kaya meng-
kono, kowé tata-tataa, bakaling
bojakrama, pasang tratag tarup
tetuwuhan, sakancamu ing Ngi-
mataka kabèh, mulané mengko-
no, yèn nimas Supraba, ora dipa-
ringaké, sedina rong dina, iya
banjur arep daksuwun menyang
Kaéndran, ngiras ngarak katemu
pengantèn.

— Yayi Prabu inggih.

Patih

— Menapa mekaten Kangjeng Dé-

- waji.
- Bomakéndra iya.
  - Inggih dhateng sendika.
  - Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

- Kula anak Prabu.
- Inggih semanten malih ijengandika sami tata-tata, badhé ambojakrama, pasang tratag tarup tetuwuhan, milanipun mekaten, bokmenawi nimas Supraba, botten dipun-paringaken, sadinten kalih dinten, inggih lajeng badhé kula suwun dhateng Kaéndran, ngiras ngarak kepanggihipun pengantèn.

- Inggih dhateng sendika.

KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, LAGON.
(319)

Winatakwaca

- Prabasini.

Prabasini

- Kula kaka Prabu.
- Déné kowé teka sigra-sigra, ana ngarepanaku, ana apa ing Ngyadyanasekar, mara matura Mas Ratu.
- Inggih dhateng sendika, kawula nuwun kaka Prabu, mila kula kelampahan marak wonten ngersanipun kaka Prabu, kula nyaosi priksa kaka Prabu, yèn sapunikanipun yayi Dèwi Supraba, tedhak saking swarga, lajeng njujug won-

- ten ing taman Ngudyanasekar.
- Dadi Supraba teka mréné dhéwé, njujug ana taman Ngudyanasekar.
  - Elo temenan apa.
  - La iya sokur, apa kang dadi wigatiné, déné nganti kedharang-dharang Supraba kelakon teka dhéwé, ana ing taman Ngudyanasekar.
  - Kaka Prabu inggih.
  - Boten yektos kénging punapa.
  - Kula nuwun kaka Prabu, kaka Prabu andangu, ingkang dados wigatosipun, boten ta ingkang wau, mila yayi Déwi Supraba, kelampahan dhateng piyambak, wonten taman Ngudyanasekar, sabab mireng kabar terang, yèn para jawata sami kasor ing yuda, mengsah kaka Prabu, punika yayi Dèwi sampun andugi, yèn para jawata, tamtu sampun boten kangkat ing prang mengsah kaka Prabu.
  - Apa mengkono mas ayu.
  - Mara tutugna.
  - Kaka Prabu inggih.
  - Inggih dhateng sendika, la punika kaka Prabu, yayi Dèwi Supraba, ngowel dhateng para jawata, sampun ngantos risak ing swarga Junggringslaka, tuwin ing Ngéndrabuwana, mila yayi Dèwi Supraba, lajeng ngrumiyini, tumurun saking swargaloka, amasrahaken jiwa-raganipun, sumedya angèstu pada, angranu pada, anyenyèthi amawongan, dhumateng kaka Prabu, sumangga sakarsanipun

kaka Prabu.

WINATAKWACA NYEPENG PUNDHAKIPUN
PRABASINI, TEKSIH LENGGAH.

Winatakwaca

– Prabasini, banget legané atiku,
sarta ora nyana, déné adhimu
nimas Supraba. teka mréné dhé-
wé sangkaning aris.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Prabasini iya.

KANDHA.

(320)

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Yèn kaya mengkono kowé sakan-
camu Ngimataka kabèh, padha
ngasoa ana pasébané dhéwé-
dhéwé.

– Menapa mekaten Kangjeng Dé-
waji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Punapa déné ijengandika, uwa
Prabu, paman Prabu, kaka Prabu
sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula anak Prabu.

– Inggih semanten malih, sapunika
ijengandika sami ngasoa, wonten
pasowanipun piyambak-pi-
yambak.

– Inggih dhateng sendika.

– Uwa Prabu Wisamuka.

Wisamuka

– Kula anak Prabu.

– Ijengandika kula aturi medal ing
njawi, ngasoa wonten pasowan-
anipun piyambak.

- Uwa Prabu inggih.
- Prabasini.
- Yèn kaya mengkono nimas, ayo aja kelayatan.
- Menapa mekaten anak Prabu.
- Inggih dhateng sendika.
- Prabasini*
- Kula nuwun kaka Prabu.
- Inggih dhateng sumangga.

PLAJARAN, BIDHAL,
WINATAKWACA, PRABASINI NGIDUL,
DHAWAH AYAK–AYAKAN, REP.
(321)

Winatakwaca

- Prabasini.
- La endi nimas Supraba, déné durung ana katon.
- Apa mengkono Prabasini.
- Iya Prabasini, yèn kaya mengkono, kowé lumebua ing kedhaton, déné aku banjur arep nemoni nimas Supraba, menyang taman Ngudyanasekar.
- Prabasini*
- Kula kaka Prabu.
- Kawula nuwun kaka Prabu, yèn kaka Prabu andangu, yayi Dèwi Supraba, sapunika sampun wonten ing palenggahan Ngudyanasekar.
- Kaka Prabu inggih.
- Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, MLAMPAH NGIDUL ICAL,
SUPRABA SAKING KIDUL KÈNDEL GAWANG,
WINATAKWACA SAKING LÈR, KÈNDEL SANTEN
SEMBAHAN, NGADEG, REP.
(322)

Winatakwaca

- Nimas Supraba, pethuken aku nimas, aku teka.

WINATAKWACA LAJENG MAJENG DUMUGI
GAWANG LÈR, KÈNDEL,
GANGSA GESANG, REP,
KANDHA.

(323)

Winatakwaca

- Supraba, adhiné pun kakang, pethuken aku nimas, pun kakang teka.

GANGSA GESANG,
WINATAKWACA MLAMPAH NGIDUL,
SUPRABA MLAMPAH NGALÈR, KEPETHUK
TENGAH, LAJENG SAMI MLAMPAH NGIDUL
JEJER, DUMUGI GAWANG KIDUL LENGGAH DHINGKLIK,
WINATAKWACA WONTEN LÈR,
SUWUK, LAGON.

(324)

Winatakwaca

- Nimas Supraba.

Supraba

- Kula kaka Prabu.

- (Gumujeng). Bagéya yayi satekamu, ana ing taman Ngudyanasekar.

- Inggih dhateng kasuwun, sih pana kramanipun kaka Prabu, ingkang rumentah dhateng kula, kula cencang sapucuking réma, kula petek ing mustaka, mblèbèra ing prena-ja, dadosa rah daging kayuwanan, sih pana kramanipun kaka Prabu, ingkang rumentah dhateng kula.

- La kowé wong ayu, déné nganti kedhungsang-dhungsang, teka dhéwé ana negara Ngimataka,

apa kang dadi purwa madya wu-
sanané.

– Kawula nuwun kaka Prabu, kaka Prabu andangu, ingkang dados purwa madya wusananipun, boten ta ingkang wau, sareng kula mireng para jawata, sami kasoran yudanipun, mengsah kaliyan kaka Prabu, saking pangraosing manah kula, boten perlu kula ngentosana dhawuhipun jawata, amaringaken dhateng awak kula, saking pangowel kula, dhumateng para jawata, sampun ngantos manggih karisakan ing swarga Junggringslaka, tuwin Ngéndrabuwana, mila kula lajeng mbersot ngrumiyini, marak wonten ngarsanipun kaka Prabu piyambak punika.

– Apa mengkono nimas.

– La iya bener kowé nimas, yèn aja kowé tumuli teka, ana ngarepané pun kakang, mesthi banjur takrusak ing kayangan Ngéndrabuwana.

– Kaka Prabu inggih.

– Inggih leres timbalanipun kaka Prabu.

LAGON JUGAG,
WINATAKWACA, SUPRABA NGADEG,
SUPRABA MINGER MAJENG NGIDUL,
KANDHA.

Winatakwaca

– Em, adhiné pun kakang nimas, nimas, yam yam tilam musthikaning hapsari, lir supena nak anggèr, pun kakang kepanggih andika, puja retina giwangé asma-
ra laya, sun tatedha wong ayu

mbangun turuta, nggèr, nggèr.
tingalana wong ayu prak atiné
pun kakang, lan aruming swara-
ning ngwang, wong ayu wong
ayu kula emban, suwawi kula
pondhong, inggih nggèr, inggih
nggèr. (Gumujeng)

KANDHA,
LAGON,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, LAGON TLUTUR,
SUPRABA NGUSAPI WASPA.

(325)

Supraba

– Kaka Prabu, kaka Prabu, dèrèng
dèrèng kok lajeng cugetan, sam-
pun kakenan penggalih, ta gèk
majeng mriki, kok lajeng mitam-
bui, kula badhé matur.

Winatakwaca

– Matur matur apa, mengko gèk
goroh menèh.

– Boten kaka Prabu, boten.

– Temenan apa.

– Inggih yektos.

LAGON,
WINATAKWACA LAJENG MINGER
MAJENG NGIDUL, SAMI LENGGAH DHINGKLIK
NGAJENAKEN SUPRABA.

(326)

Winatakwaca

– Kowé arep clathu apa ta wong
ayu wong ayu, mara matura.

Supraba

– Inggih dhateng sendika, kawula
nuwun kaka Prabu, rèhning kula
punika wanita teksih taruna, dè-
rèng mangertos lampah ingkang

wau, inggih kula rumaos kalepatan kaliyan kaka Prabu, boten langkung kula nyuwun pangaksama ingkang sil.. kaka Prabu sampun lajeng duka dhumateng kula.

— Iya nimas wis ora dadi apa, anamung kowé aja nindakaké ingkang mangkono manèh.

— Inggih badhé kula èstokaken dhawuhipun kaka Prabu, ingkang mekaten wau, anamung rèhning kula punika, sampun kagebeng wonten ngersanipun kaka Prabu, sakarsa paduka dados, kaka Prabu ingkang saranta penggalih, rèh kawula punika sampun anglampahi caraning garwa, tiyang setri limrah gadhah pepanggil, kaka Prabu sampun kasasra kajana priya. yèn naréndra utamèng budi, sangandhaping akasa, ingkang sinanggi pralaya, boten wonten ratu kados kaka Prabu kontap naréndra wus wignya astha guna, datan wonten ingkang animbang, Bathara Brahma wus kawus, ywang Sambu sampun anglaras, Ywang Bathara Éndra wus nyarunthul, giris ingkang para déwa.

— Iya nimas, mula iya bener tuturmu, wus bunuhé, èstri bebana mring aku, mara tutura nimas.

— Kula nuwun inggih dhateng sendika. Kawula nuwun kaka Prabu, kaka Prabu andangu, ingkang dados panuwun kula, kula punika sampun dados garwanipun ratu utama, yèn sampun cocok sabiyantu baya pejah, sampun ing-

kang dumugi sakit, senajan dumugiya pejah, inggih amung ndhèrèk sakarsa umuring, ingkang sar-ta kumedah, sami uninga, èstri sumerep wewadi sejatining priya, priya kedah sumerep wewadi sejatining èstri, yèn dèrèng kados atur kula punika, sayektosipun inggih dèrèng saékapraya, dèrèng dados satunggil ing cipta.

– Apa mengkono nimas.

– Kaka Prabu inggih.

– É la abot kang mengkono kuwi nimas, saiki pun kakang arep takon, upamané ana geni luwih seka gedhé urubé kowé takkon ngleboni, apa kokleboni.

– Inggih kula lebeti.

– Elo mantep nimas, upamané ana banyu luwih seka gedhé, kowé takkon nggebyuri, apa kokgebyuri.

– Inggih kula gebyuri.

– É la mantep adhiku wong kuning.

– Boten mantep kénging punapa.

– Iya aku bakal njarwani menyang kowé, iya walèh walèh apa, apa kowé wis mantep temenan karo pun kakang.

– Inggih mantep yektos, tiyang èstri sampun kawiyak sajatining èstri, senadyan praptèng kantaka, ajur luluh inggih kula lampahi, sok ugi jinatènana wewadining kakung, punika tandha yekti asih kalayan tresna kaliyan garwa.

KANDHA.
(327)

- Hem, adhiné pun kakang nggèr, nggèr, iya nimas, yèn kowé takon ingkang sanyata, mulané pun kakang digdaya anjayèng buwana, angluwihi kasektèné pun kakang, nguni pun kakang bentur kasutapan, kabèh lakuné mratapa wis daklakoni, katrima déning Ywang Jagatpratingkah, Sangywang kalarodra, ingkang anedhaki ang-sung nugraha menyang aku, anèng gunung Himawan, ginagogodha, aku tan kungkih, dadi katrima marang jawata, tinurutan saciptané pun kakang, déné Bathara Hutipati, tan antara Ywang Kalarodra dinuta maringaken kanugrahan marang pun kakang.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Nimas iya, la iku nimas kanugrahané, angluwihi titahing ngabathara, punjul ing sajagad, kèdhep ing sapta bumi.
- Menapa mekaten kaka Prabu.
- Nimas iya. La iku nimas, banjur sinung kasektèn menèh, manjing ing griwagra insun, manggon ana ing madyaning telak, la iku nimas, pati uripé pun kakang, datan kena pejah, yèn tan weruh enggoné aji kang wingit, la iku nimas, aja nganti kajura ngakèh, senadyan kutu-kutu walang ngagata, -ora kena krungu, gejaba amung kowé dhéwé, ingkang kena amiyarsa, poma dipoma nimas aja nganti ana ingkang krungu.

KANDHA,
 PLAJARAN, REP,
 KANDHA,
 GESANG, KEPARAKAN DHATENG,
 SUPRABA WINATAKWACA NGADEG.
 WINATAKWACA MINGER MAJENG NGALÈR,
 GANGSA SUWUK, ADA—ADA.
 (328)

Winatakwaca

- Kowé bocah wédok teka tawang-tawang tangis. ana apa mara matira.

Keparakan

- Kula nuwun inggih dhateng sendika. Kula nuwun Kangjeng Déwaji, kula énggal nyaosi priksa, Kangjeng Déwaji, yèn kagungan-dalem gapura kancana, pinatik ing sosotya, jugrug rusak dados sawalang-walang, andhawahi abdi-dalem raseksa ingkang sami kemit, denawa satus ingkang pejah.
- La apa ingkang dadi purwa madya wusanané, déné gapura kancana nganti rusak, ajur dadi sawalang-walang.
- Kula nuwun Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu ingkang dados purwa madya wusananipun, boten ta ingkang wau, sadangonipun Kangjeng Déwaji pepanggihan kaliyan Hapsari swarga, Dèwi Retna Supraba, punika ingkang wau mireng swara jumegur, anggegeteri, sareng kula priksa kagungan-dalem gapura rukma pinatik ing sosotya, ambruk rusak boten kantenan, dangu-dangu kula wespaosaken ingkang

ngrisak pandhita ingkang tapa ing redi Ngéndrakila, ingkang wasta Begawan Suciptahening, sampun terang punika ingkang damel risak, gusti boten saget ningali.

— I haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, saiki ana ngen-di duratmakané.

— Sapengker kula inggih teksih won-ten sacelakipun gapura.

WINATAKWACA LAJENG MINGER,
NGAJENGAKEN SUPRABA,
KANDHA.

(329)

— Nimas Supraba.

Supraba

— Kula kaka Prabu.

— Kowé kèriya kéné nimas, dakce-
kelé maling aguna, ingkang ngru-
sak gapura rukma.

— Inggih dhateng sumangga, kaka
Prabu kula aturi ngatos-atos.

— Iya mangsa kayaa bocah ora.

PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG,
WINATAKWACA NGALÈR ICAL,
SUPRABA MABUR NGIDUL ICAL,
KEPARAKAN MLAJAR NGALÈR ICAL,
MINTARAGA SAKING KIDUL. NGRISAK GAPURA,
GAPURA RISAK WONTEN KIDUL,
MINTARAGA NGADEG WONTEN GAWANG KIDUL,
LAJENG NGALÈR, SALÈR GAPURA RISAK,
WINATAKWACA DHATENG LAJENG NUBRUK, PERANG,
MINTARAGA LAJENG ONCAT MABUR NGALÈR, ICAL, REP.
(330)

— I haé, ora talah Si Mintaraga,
déné ndadak ora wani tanggon,

aja ngoncatana, ora wurung sida
sirna déning aku, i haé.

KANDHA,
GANGSA GESANG,
KEPARAK SAKING KIDUL,
GANGSA REP.

(331)

Winatakwaca

– Kowé bocah wadon, tekamu tawang-tawang tangis, ana apa mara matura.

Keparakan

– Kula nuwun inggih dhateng sendika. Kula nuwun Kangjeng Déwaji, kula énggal nyaosi priksa Kangjeng Déwaji, yèn Sangdyah Retna Supraba késah saking Ngudyana-sekar, lajeng mesat njumantara, kula lajeng boten sumerep purugipun, gusti boten saget ningali.

– I haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, déné banget temen olèhé mejanani duratma-ka, i haé.

KANDHA.

(332)

– Bocah wadon.

– Kula nuwun Kangjeng Déwaji.

– Kowé metua ing jaba, timbalana Si Bomakéndra karo sakancané kabèh, utawa kabèh para raja, kebat gèk mangkata.

– Kula nuwun inggih dhateng sendika.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(333)

Winatakwaca

– Bomakéndra.

– Kurnoknon.

– Mulané kowé takundang, aku awèh weruh, yèn taman Ngudyanasekar klebon duratmaka laku sandi, saka paékané Bathara Éndra, iya Si Mintaraga ingkang dadi dhustha, banjur wani-wani ngrusak gapura rukma, pinatik ing sosotya, sarta banjur wani nggawa nimas Supraba.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Bomakéndra iya.

– Wangsul kersa-dalem kados pun-
di.

– Iya Bomakéndra, ingkang dadi karepku, sarèhné saiki wus tatéla, para jawata wis ora kena diugemugemi caturé, utawa Bathara Éndra, banget olèhé mejanani menyang aku, saiki kowé tata-tataa, sasumektaning ngayuda, sakan-camu bocah ing Ngimataka kabèh, mulané mengkono, swarga ing Ngéndrabuwana, dakgempuré ing ngayuda, dakgawé sung-sang buwana balik, nimas Supraba arep dakrebut ing prang baé.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih leres ingkang dados kersa-dalem.

– Punapa déné ijengandika, uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu

sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula anak Prabu.

– Inggih semanten malih, kula aturi tata-tata, sasumektaning ngayuda, mila sapunika, ing Ngéndrabuwana, badhé lajeng kula gempur ing ngayuda, kula damel sungsang buwana balik, nimas Supraba lajeng badhé kula rebat ing prang kémawon.

– Menapa mekaten anak Prabu.

– Uwa Prabu, paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan inggih.

– Inggih leres timbalanipun anak Prabu.

– Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Karo dhawuhana uwa Prabu Wisamuka, déné sakèh-kèhing prakara kowé wis weruh dhéwé.

– Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

– Bomakéndra iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Bomakéndra.

– Kurnoknon.

– Apa wis padha sumekta olèhmu berdandanan, sasumektaning ngayuda, sakancamu ing Ngimatata kabèh.

– Non Kangjeng Déwaji, Kangjeng Déwaji andangu, anggèn kula berdandoson, sasumektaning ngayuda, sakanca kula ing Ngimatata, inggih sampun sumekta.

– Iya lega atiku yèn kaya mengkonon. Punapa déné ijengandika,

uwa Prabu. paman Prabu, kaka Prabu sekaliyan.

Sekawan sareng

– Kula anak Prabu.

– Inggih semanten malih, punapa sampun sami sumekta, angsal ijengandika sami berdandosan, sasumektaning ngayuda.

– Non anak Prabu, anak Prabu andangu. anggèn kula berdandosan, sasumektaning ngayuda. inggih sampun sami sumekta.

– Inggih lega manah kula yèn kados mekaten. Bomakéndra.

Patih

– Kurnoknon.

– Yèn wis padha sumekta, olèhmu padha berdandangan, angkatna lakuné gegaman kang ana ngarep.

– Kurnoknon, inggih dhateng sendika.

Patih

– Hi, hi, adhi digtya Wiradha.

Wiradha

– Kula Ki Lurah.

– Dhawuh-dalem yèn sampun sami sumekta, anggèn jengandika berdandosan, lajeng kakersakaken ngangkataken, lampahipun dedamel ingkang wonten ngajeng.

– Inggih dhateng sendika.

Wiradha

– Hèh, hèh, kanca ing Ngimataka.

Wadya sareng

– Kula, kula, kula.

– Apa wis padha sumekta, olèhmu padha berdandangan.

– Sampun.

- Yèn wis padha sumekta, timbalan-dalem, ndikakaké ngangkataké lakuné gegaman kang ana ngarep.

— Dika. (Gumujeng)

KANDHA,
PLAJARAN, LAJENGAN, SUWUK, ADA—ADA.

(334)

Wisamuka

- Adhi Patih Bomakéndra, kula wespaosaken inggal-inggal medal ing jawi, menapa lampah ijengandika piyambak, punapa dipun-utusa kaliyan anak Prabu Winatakwaca, suwawi kula aturi andhawuhaken.

Patih

- Inggih kakang Mraja Wisamuka, mila kula inggal-inggal medal ing jawi, katenta lampah kula piyambak dédé, kula dhapur ngemban dhawuh timbalan-dalem, kakersakaken maringi priksa ijengandika, yèn sapunikanipun, ing taman Ngudyanasekar kalebetan duratmaka, saking paékanipun Bathara Éndra, wasta Begawan Mintaraga, lajeng purun-purun ngrisak gapura kancana, pinatik ing sosotya, sarta lajeng ndhustha Dèwi Supraba.

— Menapa mekaten adhi Patih Bomakéndra.

- Kakang Mraja Wisamuka inggih.

— Wangsul kersanipun anak Prabu Winatakwaca kados pundi.

- Inggih kakang Mraja Wisamuka, ingkang dados kersanipun Kangjeng Dèwaji, lajeng nglanggar ing ngayuda, dhateng ing Ngén-

drabuwana, pangkat sadinten punika.

- Kakang Mraja Wisamuka inggih. La punika kakang Mraja Wisamuka. kersanipun Kangjeng Déwaji, kakang Prabu sawadyabala ijeng-andika bujungan wana sadaya, kakersakaken dados cucuking ngayuda, lajeng kinèn ngrisaking Ngéndrabuwana, pangkat sadinten punika.

– Menapa mekaten adhi Patih Bomakéndra.

– Menapa mekaten adhi Patih Bomakéndra.

- Kakang Mraja Wisamuka inggih.

– Inggih dhateng sendika.

Wisamuka

- Wisagunjara.

Wisagunjara

– Kurnoknon.

- Dhawuhana kancamu buron alas kabèh, yèn karsané anak Prabu Winatakwaca, saiki ndikakaké dadi cucuking ngayuda, ngrusak ing Ngéndrabuwana, pangkat sadina iki.

– Menapa mekaten Déwaji.

- Wisagunjara iya.

– Inggih dhateng sendika.

Wisagunjara

- Hi, hi, kanca Nungsagrembula.

Sareng

– Kula, kula, kula.

- Dhawuh-dalem ndikakaké dadi cucuking ngayuda, banjur ngrusak ing Ngéndrabuwana, pangkat sadina iki.

– Inggih dhateng sendika.

Bomakéndra

– Kakang Mraja Wisamuka.

Wisamuka

– Kula adhi Patih Bomakéndra.

– Yèn sampun sami sumekta, sawadya ijengandika bujungan wana sedaya, suwawi sampun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

Wisamuka

– Wisagunjara.

Wisagunjara

– Kurnoknon.

– Yèn wis padha sumekta, kanca-mu buron alas kabèh, ayo aja kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga. Daweg kanca mangkat.

Sedaya sareng

– Daweg, daweg.

GANGSA PLAJARAN, LAJENGAN, REP.

Mintaraga

– Risang Waradiwati.

Supraba

– Ulun Sang Pandhita.

– Kados pundi pun Winatakwaca, sapengkeripun Risang Waradiwati.

– Ulun Sang Pandhita, Sang Pandhita tanya, Sang Prabu Winatakwaca, sapengker ulun oncat saking Ngudyanasekar, inggih laju kur-dha, tan reringa, malah-malah wus ambidhalaken wadya, sumedya anggempur ing Ngéndrabuwana, laksita ing ri semangkin.

– Menapa mekaten Risang Waradiwati.

– Sang Pandhita inggih.

– Yèn kados mekaten Risang Wara-
diwati, sumangga lajeng matur
Sangywang Bathara Éndra, dha-
teng ing pasanggrahan ing Ngun-
tararukma.

– Inggih dhateng sumangga.

– Yèn kados mekaten sumangga
sampun kelayatan.

– Inggih dhateng sumangga.

KANDHA,
GANGSA GESANG,
SAMI MABUR NGALÈR ICAL,
SUWUK,
KANDHA,
GENDHING RINA–RINA, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, KAWIN JIWARETNA,
(335)

Éndra

– Kakangmas Bathara Brama, ka-
kangmas Bathara Sambu.

Kalih sareng

– Apa yayi Bathara Éndra.

– Paran baya kakangmas, kita si-
yaga, sasumektaning ngayuda,
wonten ing pasanggrahan ngun-
tararukma, sakadang warga para
jawata, tuwin para yang-yang ka-
pya, punapa tan wonten éwah ta-
tanya.

– Iya yayi Bathara Éndra, ywan kita
tanya, ulun siyaga sasumektaning
ngayuda, sakadang warga para
jawata, tuwin para yang-yang ka-
pya, iya wus tan ana owah tata-
nya.

– Inggih lega tyas ulun ywan kadya
mangkana. Apa déné kita yoga
kekasih Padmanaba, lawan kita

yoga kekasih kaki Darmakusuma, paran baya kita samya siyaga, sasumektaning ngayuda, ana pasanggrahan Nguntarakukma, sakadang kita Bratapandhawa kapy, apa samya tan ana owah tanyanya.

Kalih sareng

— Kurnon Sangywang Bathara Éndra, Sangywang Pukulun andangu anggèn kula sudhiya, sasumektaning ngayuda, sakadang Bratapandhawa sedaya, salebetipun wonten pasanggrahan Nguntarakukma, inggih boten wonten éwah tatanipun.

— Apa mangkana kaki Kresna, kaki Darmakusuma.

— Sangywang Bathara Éndra inggih.

— Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Yoga kekasih kaki Bathara Kresna.

Kresna

— Kurnon Sangywang Bathara Éndra.

— Mara kita kiraa, déné wus antara lama, laksitanya yoga kekasih Parta Resi, tuwin nini Supraba, durung ana prapta, apa baya nemu kirdhaning laksita.

— Kurnon Sangywang Bathara Éndra, kula kakarsakaken ndugi, lampahipun Dèwi Supraba kaliyan yayi Resi Parta, déné sampun antawis dangu, lampahipun dèrèng wonten dhateng, kadugi inggih manggih pakèwed, anamung bokmenawi boten dados punapa.

— Apa mengkono yoga kekasih Bathara Kresna.

- Kurnon Sangywang Bathara Éndra inggih. Kados pundi yayi Prabu Darmakusuma, punapa boten leres atur kula.

Ngamarta

- Inggih leres aturipun kaka Prabu. Kawula nuwun Sangywang Bathara Éndra, leres aturipun kaka Prabu Bathara Kresna, mila sapunika, lampahipun Dèwi Supraba, utawi yayi Resi Mintaraga, déné sampun antawis dangu, lampahipun dèrèng dhateng, kadugi inggih manggih pakèwed, anamung bokmenawi boten dados punapa.

Éndra

- Apa mangkana yoga kekasih Darmakusuma.

- Sangywang Bathara Éndra inggih. La kepriyé yayimas ing Jodhipati, apa ora bener aturku.

Werkudara

- Ih hi, iya bener kowé, ih hi, Éndra kakèkku, bener tuturé Punta Aji kakangku, mulané mengkonolakuné Dèwi Supraba, utawa adhi-ku Parta, wis antara suwé, durung ana teka, bokmenawa nemu pakèwuh lakuné, nanging ora dadi apa.

Éndra

- Apa mengkonoyoga kekasih Wijaséna.

- Éndra kakèkku iya.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, LAGON.
(336)

Éndra

- Hong yang-yang panihanya kita,

nini Supraba, yoga kekasih Parta
Resi, tekap kita ana ing ngarsa
ulun.

Kalih sareng

– Hong nirdah pinara sabda, Sang-
ywang Bathara Éndra, paniha-
nyanta kita tekap ulun.

Brama, Sambu, Bayu sareng

– Hong yang-yang panihanya kita,
nini Supraba, yoga kekasih Parta
Resi, tekap kita ana ing ngarsa
ulun.

– Hong nirdah pinara sabda, Sang-
ywang Brama, Sangywang Sam-
bu, Sangywang Bayu, paniha-
nyanta tekap ulun.

Tiga sareng

(Kresna, Séna, Darmakusuma)

– Bagéya yayi Resi Parta, sateka
para, ana ngarsané Sangywang
Bathara Éndra.

Mintaraga

– Kawula nuwun inggih dhateng
anuwun, sih panakramanipun ka-
ka Prabu Dwarawati, kaka Prabu
Darmakusuma, kakangmas ing
Jodhipati, ingkang rumentah dha-
teng kula.

Éndra

– Supraba.

Supraba

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

– Paran baya kita ulun duta, laksita
sandi mring paradèng Ngimata-
ka, apa antuk karya, apa ta oraa.

– Ulun Sangywang Bathara Éndra,
ulun wus dinuta mring néwasa
Ngimataka, inggih wus prapta, dé-
né laksita ulun, wus angèstokaken

wijiling sabda. Sangywang Bathara Éndra, ing semangkin pun Winatakwaca, wus saweca mring ulun, sejatining kang pejah gesang, déné Sang Resi Mintaraga, ugi wus ngudanèni kapya.

– Apa mangkana nini Supraba.

– Sangywang Bathara Endra inggih, paran baya Sang Pandhita, ywan ten yogya atur ulun.

Mintaraga

– Inggih leres aturipun Risang Waradiwati. Kawula nuwun Sangywang Bathara Endra, leres aturipun Sang Waradiwati, déné sedaya lampah anetepi dhawuhipun Sangywang Pukulun, prakawis pejah gesangipun Prabu Winatakwaca, inggih sampun kawedharaken, dhateng Sang Waradiwati, déné kula sampun ngawuningani sedaya.

Éndra

– Apa mangkana yoga kekasih Parta Resi.

– Sangywang Bathara Éndra inggih. Kawula nuwun Sangywang Bathara Éndra, pun Winatkwaca sasampunipun jejarwa, dhumateng Sang Waradiwati, kula lajeng damel perupaking ngayuda, angrisa gapura kancana, pinatik ing sosoty, ingkang wonten sangajenging taman Ngudayanasekar.

– Apa mangkana kaki Parta Resi.

– Sangywang Bathara Éndra inggih.

– Mara kita tutugna.

– Kawula nuwun inggih dhateng sendika. La punika Sangywang

Pukulun, sarisakipun ingkang gapura kancana, pun Winatakwaca sakalangkung bremantyanipun. kelampahan pancakara kaliyan kula, kula lajeng oncat, dumugi wonten ngarsanipun Sangywang Bathara Éndra punika, wondéné sapunikanipun, pun Winatakwaca sampun bebodholan, sawadyabalanipun sedaya, sumedya ngrebasèng ing Ngèndrabuwana.

- Apa mangkana yoga kekasih Parta Resi.

– Sangywang Bathara Éndra inggih.

KANDHA.

(337)

- Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu.

Tiga sareng

– Apa yayi Bathara Éndra.

- Kita wus samya myarsa priyanga, wecananya yoga kekasih Parta Resi.

– Apa mangkana yayi Bathara Éndra.

- Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu inggih.

– Paran baya kang dadya kawismaya kita.

- Wondéné ingkang dados kawismaya ulun, kita samya siyagaa, sasumektaning ngayuda, marmanya mangkana, ulun arsa nglawan yudanya pun Winatakwaca.

– Apa mangkana yayi Bathara Éndra.

- Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi

Bathara Bayu inggih.

– Iya sakawismayanta.

– Apa déné kita yoga kekasih Bathara Kresna, Puntadéwa, Wijaséna. yoga kekasih Parta Resi.

Sekawan sareng

– Kurnoknon Sangywang Bathara Éndra.

– Kita samya siyagaa, sasumektaning ngayuda. marmanya mangkana, ulun arsa anglawan yudanya Si Winatakwaca.

– Menapa mekaten Sangywang Pukulun.

– Yoga kekasih Bathara Kresna, Darmakusuma, Wijaséna, Parta Resi iya.

– Kurnon inggih dhateng sendika.

– Patih Déwantaka, kaki Srengganidéwa, apa déné kaki Citragana.

Tiga sareng

– Ulun Sangywang Bathara Éndra.

– Kita ya mangkana uga, samya sigraa sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita ing Ngéndrabuwana kapyá, marmanya mangkana ulun arsa nglawan yudanya Si Winatakwaca.

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.
(338)

Éndra

– La kita yang yang Wignyawaspada, tekap kita ing ngarsa ulun, ana apa ing jaba, kita wecaa kang sejati.

Wignyawaspada

– Noknon, ulun inggih dhateng sen-

dika, non Ywang Pukulun Bathara Éndra, ulun atur uninga, ywan ing mangkya Prabu Winatakwaca, andhatengi sawadyabalanya, laju samya dhèdhèr tata gelar, gelar Diradameta, tuwin Mangkara-byuha. Empritneba, Garudha-nglayang, wondéné ingkang dadya pangajuring rana, wadya bacingah adamel risak, gègèr mawut titah ing padhusunan, wadya bujungan wana laju adamel risak, ngamuk punggung anggegilani. Kurnoknon.

– Apa mangkana Wigyawaspada.

– Sangywang Bathara Éndra inggih.

– Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu.

Tiga sareng

– Apa yayi Bathara Éndra.

– Kita wus samya myarsa priyanga, wecananya pun Wignyawaspada.

– Apa mangkana yayi Bathara Éndra.

– Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu inggih.

– Paran baya kang dadya kawismayanta.

– Wondéné ingkang dadya kawismaya ulun, laju arsa ulun lawan ing ngayuda.

– Apa mangkana yayi Bathara Éndra.

– Kakangmas Bathara Brama, kakangmas Bathara Sambu, yayi Bathara Bayu inggih.

- Iya sakawismayanta.
- Yoga kekasih Bathara Kresna, Darmakusuma, Wijaséna, Resi Parta.
- Sekawan sareng*
- Kurnon Sangywang Bathara Éndra.
- Paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, apa wus samya saningga.
- Kurnon Sangywang Bathara Éndra, Sangywang Pukulun andangu, anggèn kula tata-tata, sasumektaning ngayuda, inggih sampun sumekta.
- Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana. Déwantaka.
- Patih*
- Ulun Sangywang Bathara Éndra.
- Paran baya kita siyaga, sasumektaning ngayuda, sakadang warga kita para jawata, tuwin para yang-yang kapy, apa wus samya saningga.
- Ulun Sangywang Bathara Éndra, Sangywang Bathara Éndra tetanya, ulun siyaga sasumektaning ngayuda, sakadang warga ulun para jawata, tuwin para yang-yang kapy, inggih wus samya saningga.
- Apa mangkana Déwantaka.
- Iya lega tyas ulun ywan kadya mangkana.
- Sangywang Pukulun inggih.
- KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(339)

Andhapan, kalih sareng

– Ana déwa mara.

Déwa sekawan sareng– Tan kaduga tyas ulun, kalamun
wraha wignya tata manungsa.– Babo, anjunjung cèlèng, dudu cè-
lèng ala-ala, isih cèlèng pilihan.
(Gumujeng)

– Cèlèng sapa aranta.

– Kowé takon menyang aku.

– Iya.

– Wisawraha jenengku, Wisawijung
jenengku.– Wisawraha aranta, Wisawijung
aranta.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

– Ulun Sangywang Diwangana;
Ulun Sangywang Sumbawa;
Ulun Sangywang Wiratma;
Ulun Sangywang Tantra.

– Tantra jenengmu.

– Iya.

– Hèh para déwa.

– Apa.

– Apa kowé penunggalané déwa
Kaéndran.

– Iya ulun.

– Trubusing satru.

– Dhasar nyata.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

PLAJARAN, LAJENGAN.

SUMARMA NIMBRUNG, CÈLÈNG KAWON.

WISADARSULA NIMBRUNG, SUMARMA KAWON.

DÉWANTAKA NIMBRUNG, WISADARSULA KAWON.

SUWUK, ADA—ADA.

(340)

- Alamak ywan kembaa, parunggulun ulun Déwantaka, Harima, haywa gantya marengya, hasra-nga marengya, endya dalasa, hamuk.

KANDHA,

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(341)

Wisamatengga

- Ana déwa mara.

Déwantaka

- Ih hi, tan kaduga tyas ulun, kalamun sardula wignya tata manungsa.

- Babo, anjunjung macan, senjata macan dudu macan ala-ala, isih macan pilihan. (Gumujeng)

- Sardula sapa aranta.

- Kowé takon menyang aku.

- Iya.

- Wisamatengga jenengku.

- Wisamatengga aranta.

- Iya, la kowé sapa jenengmu.

- Kita tanya marang ulun.

- Iya.

- Ulun pepatih ing Ngéndrabuwana, aran Patih Déwantaka. Ih hi.

- Déwantaka jenengmu.

- Iya.

- Déwantaka.

- Apa.

- Apa kowé penunggalané déwa Kaéndran.

- Iya ulun.

- Trubusing satru.

- Dhasar nyata.

- Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(342)

— La, padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Wisamatengga, Déwantaka endi penunggalamu, aja genti mara, barennga mara, hamuk.

KANDHA,

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(343)

Wisamatengga

— Ana manungsa mara.

Gagakbongkol

— Ih hi, ora keduga aku, ana macan bisa ngucap.

— Babo, anjunjung macan, senjata macan dudu macan ala-ala, isih macan pilihan. (Gumujeng)

— Macan sapa jenengmu.

— Kowé takon menyang aku.

— Iya.

— Wisamatengga aku.

— Wisamatengga jenengmu.

— Iya. La kowé sapa jenengmu.

— Kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku andeling Jodhipati, Radèn Gagakbongkol.

— Gagakbongkol jenengmu.

— Iya.

— Gagakbongkol.

— Apa.

— Apa kowé penunggalané déwa Kaéndran.

— Iya aku.

— Trubusing satru.

— Dhasar nyata.

— Iya mayo.

PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(344)

— La, padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten aku
Gagakbongkol, macan endi pe-
nunggalamu, aja genti mara, ba-
renga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

— Ayo prang ngarep.

(345)

Mamangdana

— I haé, prajurit sapa aranmu, maju
sura madilaga.

Antaséna

— I hi, kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku putra Jodhipati, kang seka
dhasaring pratata, Radèn Anta-
séna, i hi.

— Antaséna jenengmu.

— Iya. La kowé sapa jenengmu.

— Kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku andeling Ngimataka, aran Tu-
menggung Mamangdana.

— Mamangdana jenengmu.

— Iya. Antaséna.

— Apa.

— Apa kowé penunggalané déwa
Kaéndran.

— Iya aku.

— Trubusing satru.

— Dhasar nyata

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

PLAJARAN, LAJENGAN,
AMONGGARBA NIMBRUNG, KAWON,
SUWUK, ADA–ADA.

(346)

– La padha yèn padhaa, imbang-
imbang sasat padha, rebuten aku
Antaséna. Mamangdana, aja gen-
ti mara, barenga mara. hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(347)

Wastrawisa

– Ana déwa mara.

Citragana

– Ih hi, tan kaduga tyas ulun, kala-
mun warak wignya tata manung-
sa.

– Babo, anjunjung warak. senajan
warak, dudu warak ala-ala, isih
warak pilihan.

– Warak sapa aranta.

– Kowé takon marang aku.

– Iya.

– Wastrawisa jenengku.

– Wastrawisa aranta.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kita tanya marang ulun.

– Iya.

– Ulun yoganya Sangywang Batha-
ra Éndra, aran Sangywang Citra-
gana. Ih hi.

– Citragana jenengmu.

– Iya.

Citragana.

– Apa.

- Iya ulun.
- Dhasar nyata.
- Iya mayo.
- Apa kowé penunggalané déwa Kaéndran.
- Trubusing satru.
- Ayo prang ngarep.

PLAJARAN, REP.
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(348)

- Alamak ywan kembaa, parung-gulen ulun Sangywang Citragana, warak, haywa gantya margya, endya dalasa, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING SINGANEBAK, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(349)

Hardayeksa

- I haé, kethèk sapa aranmu, maju sura madilaga.

Anoman

- Ih hi, kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku kang pilungguh ana pertapan Kendhalisada, aran Begawan Mayangkara, i hi.
- Mayangkara jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku kang tinuwa-tuwa, anak Prabu Winatakwaca, kang pilungguh ana negara Jonggirupaksa, aran Mraja Hardayeksa, i haé.

– Hardayeksa jenengmu.

– Apa.

– I hi, aja ngundhamana Bathara Éndra. lan Resi Mintaraga, aku baé ngrampungsi menyang kowé.

– Apa.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN,
SUWUK, ADA–ADA.

KANDHA,
ADA–ADA,
KANDHA,
GANGSARAN, PRANG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(351)

– La, padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mayangkara. Hardayeksa, endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA.

– Iya. Mayangkara.

– Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, karo Si Mintaraga, dakobat-abitné.

– I haé, ora kena ginawé becik Mayangkara. Mayangkara.

– Ayo prang ngarep.

(350)

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Hardayeksa, la Mayangkara ginging tipaké, nolèh layangané, ke-rep kedhèpé, nyatané prajurit becik, mara baliya.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(352)

Bajrapaka

— I haé, prajurit sapa aranmu, maju
sura madilaga.

Komajaya

— Kita tanya marang ulun.

— Iya.

— Ulun iki déwa, kang mengkoni
ing kayangan Cakrakembang,
aran Sangywang Komajaya.

— Komajaya jenengmu.

— Iya. La kita raksasa sapa aranta.

— Kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku pepatih ing mraja Jonggiru-
paksa, aran Patih Bajrapaka.

— Bajrapaka aranta.

— Iya. Komajaya.

— Apa.

— Aku bélakna gustiku.

— Iya mangsa ora klakona.

— Komajaya.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(353)

— Alamak ywan kembaa, parunggu-
len aku Sangywang Komajaya,
Bajrapaka, haywa gantya marn-
gya, asranga marngya, endya
dalasa, ulun mangsa wediya.

PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GENDHING GONJANGSÈRÈT, REP,

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

- (354)
Héndrapati
 — Èh, èh, prajurit sapa maju sura madilaga.
- Angkawijaya*
 — Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku putra Madukara, aran Radèn Angkawijaya.
- Angkawijaya jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku kadangé tuwa, yayi Prabu Ngimataka, kang pilungguh ana negara Sonyapringga, aran Prabu Héndrapati. (Gumujeng)
- Héndrapati jenengmu.
- Iya. Angkawijaya.
- Ana paran.
- Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, dakkembarané padha siji.
- Aja ngundhamana Sangywang Bathara Éndra, aku baé nguwisi marang kowé.
- Ora kena ginawé becik Angkawijaya. Angkawijaya.
- Ana paran.
- Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

- (355)
Héndrapati
 — Abot sanggané Angkawijaya, la was aku yuda gada ana negara Sonyapringga, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Iya mangsa cuwaa, kowé mung-

suh Angkawijaya, apa sagedhingmu taktadhahi.

- Ana paran.
  - Iya mayo.
- Angkawijaya.
  - Ngadu kantaraning bau wis kelakon. ayo padha ngadu pragolaning pupu.

PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(356)

- Apa abamu, ya kuwi sing kokkarepaké.
  - Ana paran.
  - Iya mayo.
  - Ana paran.
  - Iya tibakna.
- É la, nyata abot sanggané Angkawijaya, delengé klemprang-klempreng midak tembelèk ora pènyèt, sikat tandangé.
  - Angkawijaya.
  - Ngadu pragolaning pupu wis kelakon, ayo padha ngadu awas-awasan.
  - Angkawijaya.
  - Tadhahana panahku.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(357)

Héndrapati

- Apa mati ngadeg, iki rupané panahmu. (Pyr).
- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Héndrapati, mati ngadeg Angkawijaya, ketiban panahku.
  - Babo, mupugi wong aguna Angkawijaya. Angkawijaya.

- Ana paran.
 – Kowé mlakua taktibani gegaman.
 – Tadhahana panahku.
- Malesa.
 – Iya.
 – Iya tibakna.

KANDHA,
 KAWIN, PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(358)

- Padha yèn padhaa, imbang-im-
 bang sasat padha, rebuten aku
 Angkawijaya, Héndrapati endi
 penunggalamu, aja genti mara,
 barenga mara ora èrèp.

PLAJARAN, SUWUK,
 KANDHA,
 PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(359)

Patih Suryakètu

- I hi, prajurit sapa aranmu maju
 sura madilaga.

Sencaki

- I hi, kowé takon marang aku.
 – Iya.
- Aku kadangé taruna kaka Prabu
 Dwarawati, kang pilungguh ing
 Garbaruci, aran Radèn Sencaki.
 I hi.
 – Sencaki jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
 – Kowé takon marang aku.
- Iya.
 – Aku pepatih ing Sonyapringga,
 aran Patih Suryakètu.
- Suryakètu jenengmu.
 – Iya. Sencaki.
- Apa.

- Iya aku.
- Dhasar nyata.
- Iya mayo.
- Apa kowé penunggalané wong Pendhawa.
- Trubusing satru.
- Ayo prang ngarep.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.
(360)

- Padha yèn padhaa, imbang-im-bang sasat padha, rebuten aku Sencaki, Suryakètu endi penung-galamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA,
KANDHA,
GENDHING LIWUNG, REP.
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(361)

Kalamatengga

- I haé. prajurit sapa aranmu, maju sura madilaga.

Werkudara

- I hi. Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku satriya Jodhipati, aran Ra-dèn Werkudara.
- Werkudara jenengmu.
- Iya. La kowé sapa jenengmu.
- Kowé takon marang aku.
- Iya.
- Aku kang tinuwa-tuwa anak Prabu Ngimataka, kang pilungguh ana negara Nungsabarong, aran Pra-bu Kalamatengga.
- Kalamatengga jenengmu.
- Iya. Werkudara.

— Apa.

— Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, dakobat-abitné.

— I hi. Embuh ora idhep, apa sagedhingmu taktadhahi.

— I haé, ora kena ginawé becik Werkudara. Werkudara.

— Apa.

— Ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.

— Iya mayo.

KANDHA.

(362)

— Werkudara.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, AMBRUK SARENG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(363)

— Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Werkudara, Kalamatengga endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(364)

Singarodra

— I haé, prajurit sapa aranmu, maju sura madilaga.

Sencaka

— Kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku putra Dwarawati, aran Radèn Sencaka. (Gumujeng)

- Iya. La kowé sapa jenengmu.
– Sencaka jenengmu.
- Iya.
– Kowé takon marang aku.
- Singarodra jenengmu.
– Aku pepatih ing Nungsabarong, aran Patih Singarodra.
- Ana paran.
– Iya. Sencaka.
- Aja ngundha mana Sangywang Bathara Éndra aku baé nguwisi marang kowé.
– Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, dakkokopé getihé.
- Ana paran.
– I haé, ora kena ginawé becik Sencaka. Sencaka.
- Iya mayo.
– Ayo prang ngarep.

PLAJARAN, SENCAKA NARIK DHUWUNG,
S UWUK, ADA—ADA.
(365)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Sencaka, Singarodra endi penunggalamu, aja genti mara, barennga mara ora èrèp.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK.
(366)

Winatakwaca

- La kowé Wiradha, sakadangmu padha ninggal pabarisan, teka ana ngarepanaku, ana karepmu apa.

Wiradha

— Non Kangjeng Déwaji, kula énggal nyaosi priksa Kangjeng Déwaji. sapunikanipun para déwa, sampun kabiyantu tiyang Pendhawa, langkung awrat yudanipun, para raja kathah karisakan, Déwaji Kalamatengga tuwin Patih Singardra kapara tiwas.

- Apa mengkono.

-- Déwaji inggih.

— I haé.

KANDHA.

(367)

— Bomakéndra.

Patih

— Kurnoknon

— Yèn kaya mengkono dhawuhana kancamu kabèh, padha konen piyak pabarisané, mulané mengkono, aku arep nyalirani ing ngayuda, padha dikon surak ingkang ramé.

— Menapa mekaten Kangjeng Déwaji.

— Bomakéndra iya.

— Inggih dhateng sendika

— Punapa déné ijengandika, kaka Prabu uwa Prabu.

Kalih sareng

— Kula anak Prabu.

— Inggih semanten malih, ijengandika sami mriksanana saking katebihan, milanipun mekaten, sabab kula badhé nyalirani ing ngayuda.

— Menapa mekaten anak Prabu.

— Kaka Prabu, uwa Prabu inggih.

— Inggih dhateng sendika.

Patih

— Hi hi, kanca Ngimataka.

Punggawa sareng

— Kula, kula, kula.

— Timbalan-dalem, ndikakaké piyak pabarisané, mulané mengkono, Kangjeng Déwaji arsa nyalirani ing ngayuda, kowé padha ndikakaké keplok sarta surak ingkang ramé.

— Sendika. (Gumujeng)

PLAJARAN, SUWUK,
WADYA BODHOL NGIDUL SADAYA,
SAMI SURAK SARTA KEPLOK,
KANDHA,
GENDHING DIRADAMETA, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(368)

Winatakwaca

— I haé, prajurit sapa aranmu maju sura madilaga.

Werkudara

— I hi, kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku satriya ing Jodhipati, aran Radèn Werkudara, i hi.

— Werkudara jenengmu.

— Iya. La kowé sapa jenengmu.

— Kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku kang jumeneng nata ana negara Ngimataka, aran Prabu Winatakwaca.

— Winatakwaca jenengmu.

— Iya. Werkudara.

— Apa.

— Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra karo Si Mintaraga,

kon maju mréné, daksempal-sem-
palé bauné.

— I hi, embuh ora idhep, Winata-
kwaca.

— Apa.

— Tadhahana gadaku.

— Iya tibakna.

KANDHA.

(369)

— Winatakwaca.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, REP.

KANDHA,

GANGSA GESANG,

GATHUTKACA NIMBRUNG DIPUN GETAK,

ANTAREJA, ANTASÉNA NIMBRUNG MBEKTA BINDI,

WINATAKWACA DHAWAH GAWANG LÈR,

SUWUK,

KANDHA,

KAWIN.

— La padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Winatakwaca, Werkudara endi pe-
nunggalamu, aja genti mara, ba-
renga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN,

NRADA, ÉNDRA, SUPRABA, MINTARAGA, SEMAR

SAANAKIPUN SAKING KIDUL,

DWARAWATI SAKING LÈR,

SUWUK.

(370)

Nurada

— O hok, kita yoga kekasih Kresna,
prapta ing ngarsa ulun, paran
baya ing pabarisan, mara kita we-

caa kang sejati.

– Apa mangkana kaki Kresna.

– Paran baya kaki Éndra, kita wus myarsa priyangga, wecananya kaki Kresna.

– Kaki Éndra iya.

– O hok, iya kaki Éndra, ywan kita tanya kang dadya kawismaya ulun, prayoga yoga kekasih Permadi, kinèn mangsah ing ngayuda, nglawan yudanya Si Winatakwaca.

– Kaki Endra iya.

Éndra

– Yoga kekasih Parta Resi.

– Ing semangkin kita nglawana yudanya Si Winatakwaca, poma kang éling, wewékanya duk kalanya ana ing taman Ngudyanasekar

Dwarawati

– Kurnon Sangywang Pukulun, kula énggal nyaosi priksa Sangywang Pukulun, yèn sapunikanipun pun Winatakwaca, majeng sura madilaga, para jawata tuwin kadang kula Bratapandhawa sedaya, sami boten kuwawi nangga kurdhanipun pun Winatakwaca.

– Sangywang Pukulun inggih.

Éndra

– Punapa mangkana uwa Kanéka-putra.

– Paran baya kang dadya kawismayanya uwa Kanéka ing semangkin.

– Punapa mangkana uwa Kanéka-putra.

Mintaraga

– Kawula nuwun Sangywang Bathara Éndra.

– Yoga kekasih Permadi iya.

Nurada

– Yoga kekasih Kresna.

– Kita ulun pinta dadya tuwang-
ganya, yudanya rênira yoga keka-
siah Parta Resi, pangréka dayanya
ing ngayuda, ulun pracayakaké
marang kita.

– Yoga kekasih kaki Kresna iya.

– Wondéné ulun lawan kaki Éndra,
tuwin nini Supraba, arsa njam-
pangi ana ing jumantara.

– Yoga kekasih kaki Kresna iya.

KANDHA.

– Menapa mekaten Sangywang Ba-
thara Éndra.

– Kawula nuwun inggih dhateng
sendika.

Dwarawati

– Kurnon Sangywang Bathara Nu-
rada.

– Menapa mekaten Sangywang Pu-
kulun.

– Kurnon inggih dhateng sendika.

– Menapa mekaten Sangywang Pu-
kulun.

– Kurnon inggih dhateng sumang-
ga.

(371)

Mintaraga

– Kawula nuwun Sangywang Kané-
kaputra, yèn sampun rampung
timbanganipun Sangywang Puku-
lun, kula nyuwun pamit badhé la-
jeng majeng sura madilaga, ngla-
wan yudanipun pun Winatakwa-
ca.

Nurada

– O hok, iya yoga kekasih Permadi.

ulun angsung puja pangastawa,
wignyanya daniswara kita.

– Inggih dhateng anuwun. Kawula nuwun Sangywang Bathara Éndra, yèn sampun rampung timbalanipun Sangywang Pukulun, kula nyuwun pamit, badhé lajeng majeng sura madilaga.

Éndra

– Iya yoga kekasih Parta Resi, ulun angsung puja pangastawa, wignyanya daniswara kita.

– Inggih dhateng anuwun.

Kresna

– Kurnon Sangywang Bathara Nurada, yèn sampun rampung pangandikanipun Sangywang Pukulun, kula nyuwun pamit njampangi yudanipun yayimas Parta Resi.

Nurada

– O hok, iya kaki Kresna, ulun angsung puja pangastawa, laksita kita, ananging poma kang prayitna, wewékanya ing ngayuda.

– Kurnon inggih dhateng sendika, Kurnon Sangywang Bathara Éndra, yèn sampun rampung pangandikanipun Sangywang Pukulun, kula nyuwun pamit, njampangi yudanipun yayimas Madukara.

Éndra

– Iya kaki Kresna, ulun angsung puja pangastawa laksita kita.

– Kurnon inggih dhateng anuwun.

Dwarawati

– Ayo yayimas Parta Resi aja kelayatan.

Mintaraga

– Inggih dhateng sumangga. Ayo

kakang Semar, kowé mèlua sa-anakmu.

Semar

– Inggih dhateng sendika. Ayo tholé Nala Garèng Pétruk Bagong, padha ndhèrèk.

Tiga sareng

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN, REP.

(372)

Nurada

– O hok, kaki Éndra.

Éndra

– Ulun wa Kanékaputra.

– Ywan kadya mangkana, ayo samya lumyat yudanya yoga kekasih Parta Resi.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

– Supraba.

Supraba

– Ulun Sangywang Kanékaputra.

– Kita kèrita laksita ulun, lumyat yudanya yoga kekasih Parta Resi.

– Punapa mangkana Sangywang Pukulun.

– Supraba iya.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, MABUR SEDAYA,

GANGSA SUWUK,

KANDHA,

GENDHING PRABUTAMA, REP,

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(373)

Winatakwaca

– I haé, pongcorot bangkong pin-cang cèlèng bèlès, iki Si Mintaraga

methukaké marang aku.

Mintaraga

– Iya aku Winatakwaca.

– Kapasang yoga, kayogya para, katuju ngenu, dakpinta kara, dakaya lepa, sasuwéné ana ing madilaga, iya amung kowé, la saiki kecandhak Mintaraga, dadi wis terang, kowé sarayané Bathara Énra, laku dhustha mawong sandi.

– Iya mula dhasar nyata.

– I haé, la oraa Mintaraga, déné banget temen olèhmu mejanani menyang aku, dadak wani ngrusak gapura rukma, pinatik sosotya, sarta wani nyolong garwaku nimas Supraba, luwih becik saiki, masrahna nimas Supraba, yèn kowé ora ngulungaké nimas Supraba marang aku, ora wurung sirna déning aku.

– Babo Winatakwaca, wis aja okèh-okèh kang sira ucap, mulané jawata ing Suralaya minta saraya marang Mintaraga, diduga wis ora mindhoni gawé, wis ngrampungi marang sira, ora wurung sirna déning aku.

– I haé, Mintaraga.

– Ana paran.

– Iya sing tanggon baé, senajan bisa ngedhunna langit sap pitu, mangsa padhaa karo Winatakwaca. Mintaraga.

– Ana paran.

– Tadhahana panahku.

– Iya tibakna.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN,

PERPAT SADAYA KÉSAH, SUWUK, ADA-ADA.

(374)

- La padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Winatakwaca, Mintaraga mati ngadeg ketiban panahku.
- Apa mati ngadeg iki rupané panahmu.
- Ana paran.
- Mlakua daktibani gegaman.
- Tadhahana panahku.
- Babo Mintaraga. Mintaraga.
- Maiesia.
- Iya.
- Iya tibakna.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, NYANDHAK BINDI,

JANAKA NARIK DHUWUNG,

JANAKA MALES DHAWAH KIDUL, NYANDHAK JEMPARING,

WINATAKWACA KONTAL DHAWAH GAWANG LÈR,

SUWUK,

KANDHA,

KAWIN TIWIKRAMA PANGKUR SETUNGGAL PADA,

TELAS KAWIN LAJENG MAJENG NGIDUL.

- Ambek Sang Winatakwaca, gumaleger lir giri rodra ngerik, agoyang amanggut-manggut, kurdhambek lir Ywang Kala, sru gurnita, mahawan kang jagad gempur, arsa mangun tiwikrama, salira lir arga agni.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA,

(375)

Winatakwaca

- Mintaraga.

Mintaraga

— Iya aku Winatakwaca.

— Iya mula dhasar nyata.

— Babo Winatakwaca, wis aja okèh-okèh kang sira ucap, mulané jawata ing Suralaya minta saraya marang Mintaraga, diduga wis ora mindhoni gawé, wis ngram-pungi marang sira, ora wurung sirna déning aku.

— Ana paran.

— Ana paran.

— Iya tibakna.

KANDHA,
GANGSA PLAJARAN,

methukaké marang aku.

— Kipasang yogya, kayogya para, katuju ngenu, dakpinta kara, dak-aya lepa, sasuwéné ana ing ma-dilaga, iya amung kowé, la saiki kecandhak Mintaraga, dadi wis ter-rang, kowé sarayané Bathara Én-ra, laku dhustha mawong sandi.

— I haé, la oraa Mintaraga, déné banget temen olèhmu mejanani menyang aku, dadak wani ngrusak gapura rukma, pinatik sosotya, sarta wani nyolong garwaku ni-mas Supraba, luwih becik saiki, masrahna nimas Supraba, yèn ko-wé ora ngulungaké nimas Supra-ba marang aku, ora wurung sirna déning aku.

— I haé, Mintaraga.

— Iya sing tanggon baé, senjata bi-sa ngedhunna langit sap pitu, mangsa padhaa karo Winatakwa-ca. Mintaraga.

— Tadhahana panahku.

PERPAT SADAYA KÉSAH, SUWUK, ADA—ADA.

(374)

- La padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Winatakwaca, Mintaraga mati ngadeg ketiban panahku.
- Apa mati ngadeg iki rupané panahmu.
- Ana paran.
- Mlakua daktibani gegaman.
- Tadhahana panahku.
- Babo Mintaraga. Mintaraga.
- Maiesa.
- Iya.
- Iya tibakna.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA,

GANGSA GESANG, NYANDHAK BINDI,

JANAKA NARIK DHUWUNG,

JANAKA MALES DHAWAH KIDUL, NYANDHAK JEMPARING,

WINATAKWACA KONTAL DHAWAH GAWANG LÈR,

SUWUK,

KANDHA,

KAWIN TIWIKRAMA PANGKUR SETUNGGAL PADA,

TELAS KAWIN LAJENG MAJENG NGIDUL.

- Ambek Sang Winatakwaca, gumaleger lir giri rodra ngerik, agoyang amanggut-manggut, kurdhambek lir Ywang Kala, sru gurnita, mahawan kang jagad gempur, arsa mangun tiwikrama, salira lir arga agni.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN, REP,

KANDHA,

(375)

Winatakwaca

- Mintaraga.

Mintaraga

– Ana paran.

– Ora gawok wong ngaindha, gawok wong tamèng dhadha, mara tadhahana.

– Iya tibakna daktadhahané.

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(376)

– É la mula nyata abot sanggané Mintaraga, lawas aku yuda gada ana negara Ngimataka ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.

– Iya mangsa cuwaa kowé mungsuh Mintaraga, apa sagendhingmu taktadhahi.

– Mintaraga.

– Ana paran.

– Malesa.

– Kowé mlaku dakwales.

– Iya.

– Tadhahana panahku.

– Iya tibakna.

KANDHA,

PLAJARAN, REP,

WINATAKWACA KEDHAWAHAN JEMPARING

AMBRUK DHAWAH SEMBAHAN.

(377)

Mintaraga

– Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Mintaraga, Winatakwaca, yèn nyata prajurit linuwih, mara tangiya.

KANDHA,

GANGSA GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(378)

– É, ora jamak panahé Si Mintara-

ga, ajaa ketanggor Si Winatakwa-
ca, dakduga katemahan sirna.

– Ya kuwi kang kokkarepaké. Wi-
natakwaca.

– Apa.

– Mara malesa.

– Kowé mlakua dakwales.

– Iya.

– Tadhahana panahku.

– Iya tibakna.

KANDHA.

(379)

– Mintaraga.

– Ana paran.

– Sepisan iki yèn nom nom tapamu,
tumpang so japa mantrammu, we-
kas-wekasamu, olèhmu ngancik
ana marcapada.

– Ora jamak Winatakwaca, mara
tibakna.

KANDHA,

PLAJARAN, REP,

TOGOG SARAITA DHATENG.

(380)

– Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Winatakwaca, Mintaraga aja kowé
mlayu, yèn prajurit becik, mara
baliya. Togog.

Togog

– Kula nuwun Kangjeng Déwaji.

– Ayo padha diangseg baé.

– Inggih dhateng sumangga.

GANGSA GESANG, LAJENGAN,
DWARAWATI, SUPRABA SAKING KIDUL,
MINTARAGA DHAWAH SAKING LÈR DIPUN
TAMPÈNI KRESNA WONTEN GAWANG KIDUL,
MINTARAGA NGADEG MIRING,

GANGSA SUWUK.

(381)

Dwarawati

– Kaipé Resi Mintaraga.

Mintaraga

– Kawula nuwun kaka Prabu.

– Déné jeneng para kelakon tiba, ana ngarepané pun kakang, apa kang dadya purwa madya wusanané.

– Kawula nuwun kaka Prabu, yèn kaka Prabu andangu, ingkang dados purwa madya wusananipun, boten ta ingkang wau, kula pacakara kaliyan Wintakwaca, kula dipun jemparing pamungkas, kelampahan kontal dhawah wonten ngarsanipun kaka Prabu punika.

– Apa mengkono kaipé.

– Kaka Prabu inggih.

– Iya kaipé, saiki kang dadi karepé pun kakang, yèn jeneng para kataman warastrané Si Winatakwaca manèh, banjur tumuli candhaken kempiten, jeneng para api-api pralaya.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Kaipé Mintaraga iya.

– Inggih dhateng sendika.

– Wondéné ijengandika Risang Waradiwati, yèn kaipé Mintaraga, sampun api-api pralaya, énggal ijengandika merpekana pun Winatakwaca, api-api amawongan, anyenyèthi, mamrih lénanipun pun Winatakwaca, supados gampang pamrihing sirnanipun pun Winatakwaca.

Supraba

– Punapa mangkana Risang Batha-

- Risang Waradiwati inggih.
- Yayi Resi Mintaraga.
- Yèn mengko Si Winatakwaca wis seneng atiné, sarta katon teleng-ing kang pati urip, tumuli tandukna kang sara Pasopati, nanging poma kang patitis.
- Yayi Mintaraga iya.
- Mara kaipé jeneng para mangsaha ing ngayuda, galo Si Winatakwaca nuturi jeneng para.
- Wondéné ijengandika Risang Waradiwati, kula aturi medal ing jumantara kémawon, anamung poma ingkang prayitna.

ra Kresna.

– Ulun inggih dhateng sendika.

Mintaraga

– Kawula nuwun kaka Prabu.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Inggih dhateng sendika.

– Inggih dhateng sendika.

Supraba

– Ulun inggih dhateng sendika.

KANDHA,

GANGSA PLAJARAN,

MINTARAGA MANGKAT, SUPRABA MABUR,

LAJENG DWARAWATI MABUR, PERPAT NGALÈR,

GANGSA LAJENGAN, SUWUK, ADA—ADA.

(382)

Winatakwaca

– I haé, nganggo bali manèh Mintaraga, apaa kon mindhokaké.

Mintaraga

– Apa abamu, Winatakwaca, apa sagendhingmu taktadhahi.

–Mintaraga.

– Ana paran.

– Tadhahana limpingku.

– Iya tibakna.

KANDHA.

(383)

– Mintaraga.

– Ana paran.

– Ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN,
PRANG JEBLOSAN, MINTARAGA DIPUN–LIMPUNG
KONTAL DHAWAH NGAJENG KANDHA, ÉTHOK–ÉTHOK
PEJAH NGEMPIT LIMPUNG,
WINATAKWACA NGADEG MAJENG NGIDUL RADI
NGÉNCONG–NGÉNCONG NGÉTAN,
SUWUK, ADA–ADA.

(384)

– Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Winatakwaca, Mintaraga, mangsa
mindhowa ketiban limpung, ora
sida sirna déning aku.

KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, LAGON JUGAG,
SUPRABA NGADEG SANTEN KIDUL,
WINATAKWACA ULAP–ULAP.

(385)

– (Gumujeng). La seka ngendi kowé
nimas, déné katon cumlorot seka
jumentara, mrepeki marang pun
kakang, ana satengahing sura
ngadilaga.

Supraba

– Kawula nuwun kaka Prabu, mila
kula kelampahan mrepeki kali-
yan kaka Prabu, boten ta ingkang
wau, sakésah kula saking taman
Ngudyanasekar, mila badhé ni-
ngali yudanipun kaka Prabu,
mengsah kaliyan Mintaraga.

– Kaka Prabu inggih.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Inggih dhateng sendika.

LAGON JUGAG,
SUPRABA NOLÈH MANGÉTAN
NINGALI MINTARAGA, LAJENG NYELAKI
WINATAKWACA, NYEBLÈK.

Supraba

– Inggih mila sampun saleresipun, menawi pun Mintaraga sirna mengsah kaliyan kaka Prabu, mila sampun boten wonten panjenenganipun nata kados kaka Prabu, ingkang kaungkulan ing ngakasa, ingkang sinanggi pratiwi, ingkang kasunaran Sangywang Pradanggapati, sakathahing panjenengan nata, sampun boten paja, yèn miripa kadigdayanipun kaliyan kaka Prabu.

– Menapa mekaten kaka Prabu.

– Kula kaka Prabu.

– Kawula nuwun kaka Prabu, kula sampun boten gadhah rembag

– Apa mengkono nimas.

– (Gumujeng). Dadi kawruhanamu nimas, yèn saikiné Si Mintaraga wis kelakon sirna, ketiban limpingé pun kakang.

– Nimas iya. Mara tontonen bangkéné Si Mintaraga.

– (Gumujeng). Iya nimas, Si Mintaraga kena dakarani ngemping lara nggénjahpati, wani nglawan yudané pun kakang, la, saiki sida katemahan sirna.

– Nimas iya. Nimas Supraba.

– La saiki Si Mintaraga wis kelakon sirna, sing dadi karepmu kepriyé.

malih, inggih amung nyumang-
gakaken jiwa-raga kula, ama-
wongan anyenyèthi, wonten ngar-
sanipun kaka Prabu, punapa ing-
kang dados kersanipun kaka Pra-
bu, inggih badhé kula èstokaken,
sarta kula lampahi.

— (Gumujeng). Apa temen nimas, tu-
turmu kang mangkono iku.

Supraba nyeblèk

— Boten temen kénging punapa,
punapa kula mawi nyaosaken
katemenan kaliyan kaka Prabu.

— (Gumujeng). Iya wis ora perlu, aku
njaluk katemenan menyang kowé,
aku wis percaya temenan.

SUPRABA MINGER NGIDUL,
KANDHA,

DIPUN NGUNGRUM, MLAMPAH NOLAH—NOLÈH,
NYELAKI MINTARAGA, WINATAKWACA NGETUTAKEN,
BESA PENDHAPAN, SALEBETIPUN KANDHA GUMUJENG,
NGUNGRUM SARENG KALIYAN KANDHA.

Winatakwaca

— Hem, adhiné pun kakang wong
ayu wong ayu, puspa kresna mina
gung kang mindha sarpa, tulusena
anggonira asih kawula, nggèr,
nggèr. (Gumujeng). Sara tirta, di-
rèng jénitri kang kresna, sapa ci-
dra kithinga astané kiwa, nimas,
nimas, adhiné pun kakang. (Gu-
mujeng). Pasrangkara parugut ri-
ris sumarsana, tembungira agawé
kepyuring nala, nimas, nimas, ayo
dakemban, ayo dakpondhong,
adhiné pun kakang.
(Gumujeng).

KANDHA.

GANGSA PLAJARAN
 SUPRABA MABUR NGALÈR, SUWUK,
 LAGON TLUTUR,
 MINTARAGA NGADEG MIRING SUMBAR.

(386)

Mintaraga

- Padha yèn padhaa, imbang-im-
 bang sasat padha, rebuten aku
 Mintaraga, Winatakwaca sida sir-
 na déning aku.

KANDHA,
 LAGON TLUTUR,
 WINATAKWACA ICAL,
 GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
 NURADA, ÉNDRA, BRAMA, SAMBU, BAYU,
 SAKING KIDUL,
 KRESNA, NGAMARTA, WERKUDARA SAKING LÈR,
 MINTARAGA TAYUNGAN, LAJENG NGADEG MIRING
 WONTEN NGAJENG KANDHA, NGLIBETAKEN PASOPATI,
 NURADA NGADEG WONTEN SANTEN TENGAH INKGANG KIDUL.

(387)

Nurada

- Yoga kekasih Permadi.

Permadi

- Kawula nuwun Sangywang Kané-
 kaputra.

- Ulun asung puja pangastawa, da-
 niswara kita, semangkin Si Nir-
 bita wus kelakyan sirna.

- Hong nirdah pinara sabda, Sang-
 ywang Kanékaputra, asung puja
 pangastawa, unggulipun yuda
 kula.

Éndra

- Yoga kekasih Permadi.

- Kawula nuwun Sangywang Ba-
 thara Éndra.

- Ulun angsung puja pangastawa
 daniswara kita, semangkin Si Nir-

bita wus kelakyan sirna.

– Hong nirdah pinara sabda Sangywang Bathara Éndra, angung puja pangastawa, unggulipun yuda kula.

Brama, Sambu, Bayu sareng

– Yoga kekasih Parta Resi.

– Kawula nuwun Sangywang Brama, Sangywang Sambu, Sangywang Bayu.

– Ulun angung puja pangastawa daniswara kita, semangkin Si Nirbita wus kelakyan sirna.

– Hong nirdah pinara sabda Sangywang Bathara Brama, Sangywang Bathara Sambu, Sangywang Bathara Bayu, angung puja pangastawa unggulipun yuda kula.

Nurada

– Kaki Kresna.

Kresna

– Kurnon Sangywang Kanékaputra.

– Ulun tuwin para jawata kapyas samya kacaryan, ing semangkin Si Nirbita wus kelakyan sirna, kelawan ari kita, yoga kekasih Mintaraga, déning réka daya kita.

– Kurnon inggih dhateng anuwun, boten langkung saking pangèstunipun Sangywang Pukulun, tuwin para jawata sedaya.

– Kaki Brama, Sambu, Bayu.

Tiga sareng

– Ulun wa Kanékaputra.

– Wadya kuswalanya Si Nirbita sisanya kang wus pralaya, samya kita lawan yudanya.

– Ulun inggih dhateng sendika.

- Apa déné kita yoga kekasih kaki Kresna, kaki Darmakusuma, kaki Werkudara, Parta Resi.

Sekawan sareng

- Kurnon Sangywang Kanékaputra.
- Ywan kadya mangkana, wadya kuswalanya Si Nirbita, sisanya kang wus pralaya, samya kita lawan ing ngayuda.

– Kurnon inggih dhateng sendika.

- Kaki Éndra.

Éndra

- Ywan kadya mangkana ayo aja kelayatan.

– Ulun wa Kanékaputra.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

GANGSA PLAJARAN,
SEDAYA NGALÈR, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(388)

Wiradha

– I haé, prajurit sapa aranmu maju sura madilaga.

Irawan

- Kowé takon marang aku.

– Iya.

- Aku putra Madukara aran Radèn Bambang Irawan.

– Irawan jenengmu.

- Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Kowé takon marang aku.

- Iya.

– Aku andeling Ngimataka, aran diktya Wiradha.

- Wiradha jenengmu.

– Iya. Irawan.

- Ana paran.

– Aku bélakna gustiku.

- Iya mangsa ora klakona.
- Ana paran.
- Iya mayo.
- Irawan.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(389)

- Abot sanggané Irawan, taktubruk ngiwa mlumpat nengen, daktubruk nengen mlumpat ngiwa, daktucokot dakgilut, untuku nganti linu, wongé isih mentheleng baé.
- Apa abamu, iya kuwi sing kokkarepaké, apa sagendhingmu tak-tadhahi.
- Ana paran.
- Kowé mlakua daktibani gegaman.
- Tadhahana panahku.
- Irawan.
- Apa sing tumèmpèl ana awakmu, tamakna menyang aku.
- Iya.
- Iya tibakna.

KANDHA,
KAWIN, PLAJARAN,
WIRADI, WIRADARPA, NIMBRUNG KAWON,
SUWUK, ADA–ADA.

(390)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Irawan, buta endi penunggalamu aja genti mara, barenga mara ora èrèp.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

Wisagunjara

– Ana déwa mara.

Bayu

– I hi, tan kaduga tyas ulun, kalamun dirada wignya tata manungsa.

– Dirada sapa aranta.

– Iya.

– Wisagunjara aranta.

– Kita tanya marang ulun.

– Ulun yoganya Sangywang Bathara Guru, aran Sangywang Bathara Bayu.

– Iya.

– Apa.

– Iya ulun.

– Dhasar nyata.

– Iya mayo.

– Babo, njunjung gajah, senajan gajah dudu gajah ala-ala, isih gajah pilihan. (Gumujeng)

– Kowé takon marang aku.

– Wisagunjara jenengku.

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Iya.

– Bayu jenengmu.

– Bayu.

– Apa kowé penunggalané wong Kaéndran Pendhawa.

– Trubusing satru.

– Ayo prang ngarep.

– Ora talah Bayu pupuné dialang-alangaké.

GENDHING NALAGANJUR, REP.
KANDHA,
GANGSA GESANG, SESEG, REP.

– Apa.

– Bayu.

– Ora ana kawekasané yuda gada

nganggo mentaraké kawiragan,
ayo prang ngarep.

– Iya mayo.

GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK. ADA–ADA.

(391)

– Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Wisagunjara, Bayu, yèn nyata pra-
jurit becik mara tangiya.

(392)

– I hi, ming seméné boboté kita
dirada, lamun kurang agung ang-
katna sapta arga brukna marang
ulun, lamun kurang landhep ga-
dhing kita belingen.

– Babo, Bathara Bayu, wis dakideg
dailes, nganggo isih gerang-ge-
reng, yèn kowé arep budi mara
budiya.

– Ih hi.

KAWIN,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK. ADA–ADA.

(393)

– Alamak ywan kembaa, parung-
gulen ulun Sangywang Bathara
Bayu, dirada, haywa gantya mar-
ngya, asranga marngya, endya
dalasa, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(394)

Wirabajra,

– I haé, prajurit sapa aranmu maju
sura madilaga.

Semitra

- Kowé takon marang aku. – Iya.
- Aku putra Madukara, aran Radèn Bambang Semitra. – Semitra jenengmu.
- Iya. La kowé buta sapa jenengmu. – Kowé takon marang aku.
- Iya. – Aku andel ing Ngimataka, aran digtya Wirabajra, i haé.
- Wirabajra jenengmu. – Iya. Semitra.
- Ana paran. – Aku bélakna gustiku.
- Iya mangsa ora klakon. – Semitra.
- Ana paran. – Ayo prang ngarep.
- Iya mayo.

GANGSA PLAJARAN,
SEMITRA NARIK DHUWUNG,
WIRAPATI NIMBRUNG KAWON,
SUWUK, ADA–ADA.

(395)

- Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Semitra, buta endi penunggalamu, aja genti mara, barenga mara ora èrèp.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING RICIK–RICIK, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA–ADA.

(396)

Wisamuka

- Ana manungsa mara.

Werkudara

– Ih hi, ora geduga aku, ana ula
bisa ngucap.

– Ula sapa jenengmu.

– Iya.

– Wisamuka jenengmu.

– Kowé takon marang aku.

– Aku satriya ing Jodhipati, aran
Radèn Werkudara, ih hi.

– Iya.

– Apa.

– Iya aku.

– Dhasar nyata.

– Iya mayo.

PLAJARAN, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK. ADA–ADA.

– Babo anjunjung ula, senjata ula
dudu ula ala-ala, isih ula raja.
(Gumujeng)

– Kowé takon marang aku.

– Aku kang tinuwa-tuwa anak Prabu
Ngimataka, kang pilungguh ana
negara Nungsagrembula, aran
Mraja Wisamuka. (Gumujeng)

– Iya. La kowé sapa jenengmu.

– Iya.

– Werkudara jenengmu.

– Werkudara.

– Apa kowé penunggalané wong
Kaéndran Pendhawa.

– Trubusing satru.

– Ayo prang ngarep.

(397)

– Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Wisamuka, Werkudara, yèn nyata
prajurit becik, mara budiya.

– Ih hi.

ADA—ADA,
KANDHA,
PLAJARAN, SAWER PEJAH.
SUWUK, ADA—ADA.

(398)

— Gothi-gothi, anaké si bapa iki.
matèni ula siji, ula endi penung-
galamu, aja genti mara, barenga
mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, SUWUK, ADA—ADA.

(399)

Hardawasésa

— Ih ni, prajurit sapa aranmu.

Antareja

— Ih hi, kowé takon marang aku.

— Iya.

— Aku putra Jodhipati, aran Radèn
Antareja, ih hi.

— Antareja jenengmu.

— Iya. La kowé sapa jenengmu.

— Aku kadangé tuwa, yayi Prabu
Ngimataka, kang pilungguh ana
negara Jonggarba, aran Prabu
Hardawasésa, ih hi.

— Hardawasésa jenengmu.

— Iya. Antareja.

— Apa.

— Aja kowé maju, endi rupané Si
Mintaraga, dakobat-abitné, ih hi.

— Ih hi, aja ngundhamana paman
Resi Mintaraga, aku baé wis
ngrampungni karo bathangmu,
ih hi.

— Ih hi, ora kena ginawé becik Anta-
reja. Antareja.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

-- Iya mayo.

PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(400)

— Ih hi, abot sanggané Antareja, la-
was aku yuda gada ana negara
Jonggarba, ora olèh tandhing,
olèh tandhing saiki, ih hi.

— Ih hi, iya mangsa cuwaa, kowé
mungsuhi Antareja, apa sagem-
dhingmu taktadhahi, ih hi.

— Antareja.

— Apa.

— Ngadu kantaran bau wis kelakon,
ayo padha ngudang siyungé Ba-
thara Kala.

— Iya mayo.

KANDHA.

(401)

— Antareja.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

PLAJARAN, REP.

— La ndhéprok.

KANDHA.

(402)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Hardawasésa, Antareja, yèn nyata
prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

— La ndhekem.

KANDHA.

(403)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-

bang sasat padha, rebuten aku
Antareja, Hardawasésa. yèn nya-
ta prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(404)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Antareja, Hardawasésa. endi pe-
nunggalamu, aja genti mara. ba-
renga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, REP.

(405)

Gagéndrasura

— Mata-mata kapi kapèn, kidul bener
iki, ana méga piyak ngarep tang-
kep ing buri, dakduga iki Si Ga-
thutkaca. Gathutkaca.

Gathutkaca

— Apa.

— Kapsang yogya, kayogya para,
katuju ngenu, katuju ing prang,
dakaya lépa, dakpintakara, seka
negara Ngimataka, iya amung ko-
wé, saiki ketemu, ana satengahing
madilaga, ora lega-lega atiku, yèn
ora sirna déning aku.

— Ih hi, aku ya semono manèh, Ga-
géndrasura, ora lega-lega atiku,
yèn ora sirna déning aku.

— Babo, sing tanggon baé Gathut-
kaca. Gathutkaca.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

GANGSA GESANG, REP.

-- Iya mayo.

PLAJARAN, SUWUK, ADA-ADA.

(400)

-- Ih hi, abot sanggané Antareja, la-
was aku yuda gada ana negara
Jonggarba, ora olèh tandhing,
olèh tandhing saiki, ih hi.

-- Ih hi, iya mangsa cuwaa, kowé
mungsuhi Antareja, apa sagem-
dhingmu taktadhahi, ih hi.

-- Antareja.

-- Apa.

-- Ngadu kantaran bau wis kelakon,
ayo padha ngudang siyungé Ba-
thara Kala.

-- Iya mayo.

KANDHA.

(401)

-- Antareja.

-- Apa.

-- Ayo prang ngarep.

-- Iya mayo.

PLAJARAN, REP.

-- La ndhéprok.

KANDHA.

(402)

-- Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Hardawasésa, Antareja, yèn nyata
prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

-- La ndhekem.

KANDHA.

(403)

-- Padha yèn padhaa, imbang-im-

bang sasat padha, rebuten aku
Antareja, Hardawasésa. yèn nya-
ta prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA—ADA.
(404)

— Padha yèn padhaa, imbang-im-
bang sasat padha, rebuten aku
Antareja, Hardawasésa, endi pe-
nunggalamu, aja genti mara. ba-
renga mara, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
PLAJARAN, REP.

(405)

Gagéndrasura

— Mata-mata kapi kapèn, kidul bener
iki, ana méga piyak ngarep tang-
kep ing buri, dakduga iki Si Ga-
thutkaca. Gathutkaca.

Gathutkaca

— Apa.

— Kapasang yogya, kayogya para,
katuju ngenu, katuju ing prang,
dakaya lépa, dakpintakara, seka
negara Ngimataka, iya amung ko-
wé, saiki ketemu, ana satengahing
madilaga, ora lega-lega atiku, yèn
ora sirna déning aku.

— Ih hi, aku ya semono manèh, Ga-
géndrasura, ora lega-lega atiku,
yèn ora sirna déning aku.

— Babo, sing tanggon baé Gathut-
kaca. Gathutkaca.

— Apa.

— Ayo prang ngarep.

— Iya mayo.

GANGSA GESANG, REP.

— La ndhéprok.

KANDHA.

(406)

— La, padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Gagéndrasura, Gathutkaca, yèn nyata prajurit becik, tangiya, nusula.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP,
KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(407)

— Padha yèn padhaa, imbang-imbang sasat padha, rebuten aku Gathutkaca, manuk, endi penunggalamu, aja genti mara, barennga mara, hamuk.

GANGSA PLAJARAN, SUWUK,
KANDHA,
GENDHING SUMIRAT, REP,
KANDHA,
GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

Bomakéndra

— Ih hi, prajurit sapa aranmu maju sura madilaga.

Brama

— Ih hi, kita tanya marang ulun.

— Iya.

— Ulun yoganya Sangywang Bathara Girinata, kang mengkoni duksina geni, aran Sangywang Bathara Brama, ih hi.

— Brama jenengmu.

— Iya. La kita titah sapa aranta.

— Kowé takon menyang aku.

— Iya.

- Bomakéndra aranta.
- Apa.
- Ih hi, embuh ora idhep, apa cahyanya kita ulun wignyani.
- Apa.
- Iya mayo.
- Aku patih Ngimataka, aran Patih Bomakéndra.
- Iya. Brama.
- Aja kowé maju, endi rupané Bathara Éndra, daksempal-sempalé bauné.
- Ora kena ginawé becik Brama. Brama.
- Ayo prang ngarep.

PLAJARAN, SUWUK, ADA–ADA.

(409)

- Ih hi, abot sanggané Bathara Brama, lawas aku yuda gada ana negara Ngimataka, ora olèh tandhing, olèh tandhing saiki.
- Ih hi, iya pagnya wangwanga, apa cahyanya kita ulun wignyani.
- Apa.
- Iya mayo.
- Brama.
- Ayo padha ngudang siyungé Bathara Kala.

KANDHA.

- Apa.
- Iya mayo.
- Brama.
- Ayo prang ngarep.

GANGSA PLAJARAN, REP.

KANDHA.

(410)

- La, padha yèn padhaa, imbang-im-

bang sasat padha, rebuten aku
Bomakéndra, Brama, yèn nyata
prajurit becik, tangiya malesa.

KANDHA,
GANGSA GESANG, REP.

— La, ndhéprok.

KANDHA.

(411)

Brama

— Alamak ywan kembaa, parung-
gulen ulun Bathara Brama, Bo-
makéndra, ywan nyata prajurit
sautama, tangiya malesa.

KANDHA,
PLAJARAN, REP, AMBRUK SARENG,

KANDHA,

GESANG, SUWUK, ADA—ADA.

(412)

— Alamak ywan kembaa, parung-
gulen ulun Bathara Brama, Bo-
makéndra, haywa gantya mar-
ngya, asranga marngya, endya
dalasa, hamuk.

PLAJARAN, SUWUK,

KANDHA,

PLAJARAN, SUWUK, LAGON,

KANDHA,

GENDHING GONJANGANOM, REP.

(413)

Nurada

— Yoga kekasih kaki Kresna.

Kresna

— Kurnon Sangywang Kanékaputra.

— Wijiling sabda adhi Guru, ywan
ri kita, yoga kekasih Mintaraga,
wignya mbingkas yitmanya Si
Winatakwaca, Si Supraba ayun

piningaké mring ri kita, arsa binoja wiwaha anèng swarga Tinjomaya, ing semangkin wus kalakyan sirna Si Winatakwaca.

- Menapa mekaten Sangywang Pukulun.
- Yoga kekasih kaki Kresna iya.
- Wangsul kersanipun Sangywang Pukulun kados pundi.
- Iya kaki Kresna, ing semangkin kang dadi kawismaya ulun, ri kita yoga kekasih Permadi, apa déné kita sakadang Bratapendhawa kapy, kèrita laksita ulun, mring Junggringslaka, mangarsa nrap-sila, anèng ngabyantaranya adhi Guru.

- Menapa mekaten Sangywang Pukulun.
- Yoga kekasih kaki Kresna iya.
- Kurnon inggih dhateng sendika.
- Yoga kekasih Permadi.

Mintaraga

- Kawula nuwun Sangywang Kanékaputra.
- Ing rèhning semangkin, Si Winatakwaca wus kalakyan sirna déning kita, ulun arsa meminta mring adhi Guru, wignyanya kita tumuli binoja wiwaha, lan nini Supraba, anèng swarga Tinjomaya.
- Menapa mekaten Sangywang Pukulun.
- Yoga kekasih Permadi iya.
- Inggih dhateng sendika.
- Kaki Éndra, Brama, Sambu, Bayu.

Sekawan sareng

– Ulun wa Kanékaputra.

– Ywan kadya mangkana, ayo ha-
ywa klayatan.

– Ulun inggih dhateng sumangga.

KANDHA,
GANGSA GESANG, SUWUK,
BIBAR.

Prof. Dr. R.M. Soedarsono lahir: 1 Mei 1933, menyelesaikan kesarjanaannya dalam Ilmu Sejarah tahun 1962 pada Universitas Gadjah Mada, dan Doktor dalam bidang Kebudayaan Asia Tenggara tahun 1983 pada The University of Michigan Amerika Serikat. Sekarang ia menjabat sebagai Guru Besar tetap dalam Ilmu Sejarah Kebudayaan pada Fakultas Sastra Universitas Gadjah Mada, Pembantu Rektor Bidang Akademis pada Institut Seni Indonesia Yogyakarta, serta sebagai Sekretaris Konsorsium Seni pada Direktorat Jenderal Pendidikan Tinggi. Soedarsono pernah pula menduduki jabatan sebagai Direktur Akademi Seni Tari Indonesia Yogyakarta (1963–1980), dan Pembantu Dekan Fakultas Sastra UGM (1964–1970). Berulang kali Soedarsono mengajar sebagai Guru Besar tamu pada The University of Wesleyan, The University of Hawaii, dan The University of Michigan Amerika Serikat. Berbagai pertemuan ilmiah tentang kesenian dan kebudayaan internasional pernah dihadiri, antara lain di Perancis, Jerman Barat, Amerika Serikat, Iran, India, Korea Selatan, Pilipina, Thailand, Malaysia, dan Singapore. Beberapa buku yang ditulis antara lain *Dances in Indonesia* (1974), *Living Traditional Theatres in Indonesia* (1974), *Mengenal Tari-Tarian Rakyat di Daerah Istimewa Yogyakarta* (1976), "Dances of Central Java" pada *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* (1979), *Tari-Tarian Indonesia-I* (1977), dan *Wayang Wong: The State Ritual Dance Drama in the Court of Yogyakarta* (1984).